Digitized by Google

9
10-C
9

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
9
1 G
5

15
d
40

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM LIBRI DECEM.

Quæ præterea addita ſint, verſa pagella indicabit.

Permiſſu Superiorum.

ROMÆ, Apud Iacobum Tornerium

Anno M D XC.

Coll. Ro: Soc. Jes: ... inscrip.

Coll. Rom

Soc. Jesu

9. 1. G. 5

ACCESSERVNT

DVO priores libri, qui toti temporum iniuria interciderant, veterum exemplarium præſidio reſtituti.

AD HÆC

Alexandri Magni vita, Ioanne Monacho Auctore.

Cui adiecta eſt

Epiſtola Alexandri Magni ad Ariſtotelem de ſitu Indiæ.

Demum

Acceſſere orationum, & rerum memorabilium locupletiſſimi Indices.

ILLVSTRISSIMO,
AC REVERENDISSIMO
SCIPIONI GONZAGAE
S. R. E. Cardinali Ampliſſimo.

FLAMINIVS PRIAMVS
Lucenſis Felicit.

ET ſi vereri poſſum Illuſtriſs. Princeps, ne mea longo temporis interuallo, non voluntate, ſed mala valetudine ſeruitus interrupta, minus me

 iam

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

iam apud te cognitum reddat; humanitatis tamen tuæ, benignitatiſque recordatio efficit, vt laborem hunc meum, qualiſcunq; eſt, tibi non ingratum fore mihi perſuadeam. Accedit ad humanitatem tuã, quòd cum ſuperioribus diebus ad te S. Io.: Chryſoſtomi tractatum περὶ σωτηρίας pertuli, pollicitus ſum me breui maiora daturũ. Quare promiſſionis meę obſeruandæ ratio exigebat; vt aliquid aggrederer, quod tibi cũ gratum, & iucundum, tum maioris induſtriæ laboriſque videretur. Cum igitur opportune codicum inopia Q. Curtius celeberrimus Hiſtoricus typis eſſet excudendus; ſtatui, quantum in me eſſet, præſtare, vt

quàm

quàm correctiſſimus ſub tuo ampliſſimo nomine prodiret in lucem. Hoc autem eo libentius facio, quòd, cum hic liber diſcipulorum potiſſimum manibus, tuo Illuſtriſsimo nomine adſcripto, ſit conterendus; videbunt omnino, te reuera omniũ ſtudioſorum pręcipuum patronum & haberi, & eſſe. Cęterum in hoc libro exornando (vt & verum fatear, & gloriam, vbi non eſt, quærere ne videar) hoc tantum efficere conatus ſum; vt, collatis codicibus, eam, quę mihi verior, ac germanior videretur, in contextum lectionem referrem. Præterea cum reliquos huiuſmodi libros vidiſsem pene totos laceratos; lenta ſane, atque iterata le-

e

ctione curaui pro viribus, vt, antequam ſingula quæque folia abſoluerentur, ab Impreſſorũ mendis, ac labibus vindicarem. En igitur, Cardinalis Illuſtriſſime, quæ me redditurum promiſi: nec ſane (quanquam alia, fauente Deo, & fortaſſe breui, daturus ſum) maiora dare me poſſe confido. Terrarum enim orbem pene totum, illiuſque domitorem in tuam redigo poteſtatem: cui ſi Dij (vt aiebant Scythæ) habitum corporis, auiditatis animi parem eſſe voluiſſent, orbis eum non cepiſſet. Gręcos deinde vſque ad vltimos Indos; quicquid eſt inter Helleſpontum, & extremum Gangem; omnes inter Scythas, & Aegyptios natio-

nes

nes ita tuæ ditioni ſubijcio, vt tibi militibus opus non ſit futurum, ad illas in poteſtate ac fide continendas; vt Alexandro ſæpe fuit neceſſarium. Cuius dum ferocia bella, periculoſa itinera, forteſque obſidiones in hoc pulcherrimo, abſolutiſſimoque vniuerſę Aſiæ theatro, oculis pene ipſis cõtemplaris; te oro, & obſecro, vt hoc pro certo habere velis, me, ſi hęc, quæ dixi omnia, & multo maiora re ipſa præſtare tibi poſſem, ne minimam quidem partem meæ erga te voluntatis expleturum. Vale.

STVDIOSIS ADOLESCENTIBVS COLLEGII ROMANI Gymnaſium frequentantibus

IACOBVS TORNERIVS Typographus, ac Bibliopola S.

VOLVNTATEM erga vos meam, ſtudioſiſſimi Iuuenes, optime, niſi fallor, cum in duobus Poetarum voluminibus purgatis; tum in totidem Græcis, altero Sanctorum Patrũ, Xenophontis altero mea impenſa excuſis perſpicere potuiſtis. Semper enim, ac libẽter ſane cõmodis ſeruiui veſtris: nec ſumptibus, nec laboribus peperci, quo melius, faciliusque veſtris ſtudijs conſuleretur. Quare cum audiſſem hoc anno pulcherrimas Q. Curtij hiſtorias vobis explicatũ iri;

iri; effeci quantum in me fuit, etſi temporis premebar anguſtijs, vt hic liber & ornatiſſimus, &, quod caput eſt, correctiſſimus in veſtras manus perueniret. Et quoniam animaduerti vobis huiuſmodi librorum in ſextodecimo, vt vocant, impreſſiones eſſe gratiſſimas, ac maxime commodas; permultos vtiles vobis libros hac eadem ratione typis mandare decreui. Ex quibus M.T. Ciceronis opera, & imprimis Epiſtolas ad Brutum, & Q. Fratrem ſeorſim impreſſas, Vtrunq; volumẽ poetarũ multo quã antea caſtigatius, Sanazarium, Perſiũ, Phraſes poeticas, adiectis epithetis, ac locutionibus ex Homero desũptis, denique P. Perpiniani orationes propediẽ expectate. Quæ dum perficienda curo; efficite veſtris apud Deum precibus, vt ſi eius volũtas eſt, ſatis & veſtræ vtilitati, & meo in vos animo facere poſſim. Valete.

Auctores tam Græci quàm Latini, quibus in hoc opere illuſtrando vſi ſumus.

Arrianus.
Ariſtobulus, qui ab alijs citatur.
Boccatius.
Chronicon Nurembergenſium.
Cicero.
Daniel.
Diodorus.
Euſebius.
Franciſcus Irenicus.
Hieremias.
Ioannes Carion.
Ioannes Monachus.
Iuſtinus.
Laertius.
Machabæorum libri.
Nauclerus.
Otto Friſingenſis.
Paulus Oroſius.
Plutarchus.
Ptolemæus.
Raphael Volaterranus.
Strabo.
Vſpergenſis.

SVP-

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM

De Rebus geſtis Alexandri Magni Regis Macedonum Lib. I.

PHilippus Macedo (qui primus omniũ Regũ eius gentis, Macedoniæ regnum, ſubacta tota Græcia, ad ſummã potẽtiam euexit) Amyntæ, viri prudentiſſimi, omnibuſq; Imperatorijs virtutibus inſtructi, filiꝰ fuit. Is Amyntas, ex Eurydice vxore tres filios ſuſceperat, Alexandrũ, Perdiccã, & Philippum Alexandri Magni patrẽ, atq; filiã Euryonem. Inſidijs autẽ Eurydices vxoris, quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum virũ, regnumque adultero tradendum ſuſceperat, oppreſſus fuiſſet, ni filia pellicatum matris, & ſceleris conſilia prodidiſſet. Poſt mortem Amyntæ, Alexander maior natu filius, regno potitus eſt. Qui inter initia regni, cogente ſane duriſſimo neceſſitatis telo, bellum ab Illyris pacta mercede, datoq; Philippo fratre obſide, redemit. Interiecto quoq; tẽpore, per eundem obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota cuſtodiendi

pueri

pueri cura, Epaminondæ, ſtrenuiſſimo Thebanorũ duci, atq; Philoſopho præſtantiſſimo, hac conditione démandata eſt, ut cõmiſſum ſibi puerum diligenter ſeruaret; & ſummo ſtudio in id iuxta incumberet, vt moribus principe dignis, atq; honeſtis diſciplinis quàm optime imbueretur. Fouebat ea tẽpeſtate laudatiſſimus princeps domi filio ſuo Epaminondæ præceptorem Pythagoricum, ſub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander inſidijs matris Eurydices appetitus, occubuit: cui tamẽ antea Amyntas, in ſcelere deprehenſæ, propter cõmunes liberos, ignarus eiſdẽ quandoq; exitioſã fore, pepercerat. Frater quoq; eius Perdiccas, ſimili inſidiarũ fraude, relicto paruulo filio, decipitur. Sub idem tẽpus, Philippus commodũ è cuſtodia elapſus diu ſe non Regẽ, ſed tutorem pupilli egit. At vbi grauiora bella imminebãt, ſerumq; auxilium in expectatione infantis erat, cõpulſus à populo regnũ Macedonicum male affectũ, cum bellicis artibus, tũ Philoſophiæ præceptis præmunitus, apprehẽdit, Anno CCCC. ab vrbe cõdita, Olympiade CV. Circa prima itaq; regnì primordia, rerum infinita multitudine in diuerſas trahẽte partes, finitimis vndique in Macedoniã irruentibus populis, belliſq; veluti conſpiratione quadã ad opprimẽdam Macedoniã, multarũ gentium ex diuerſis locis, vno tẽpore confluentibus, Rex Philippus cautius omnino agendũ eſſe conſiderans, (omnibus enim par eſſe non poterat) alia interpoſita pactione cõpoſuit, alia redemit, facillimis aggreſſis, vt militũ trepidos firmaret animos, & ſibi hoſtiũ contẽptum demeret. Primum illi

cum

cũ Athenienſibus certamen fuit, quibus per inſidias victis, metu grauioris belli, cum interficere poſſet, omnes incolumes, ſine pretio dimiſit: quæ res illi magnã & gratiam & auctoritatẽ conciliauit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios transtulit: ibi multis hoſtiũ millibus cæſis, Lariſſæam vrbẽ nobiliſſimam cepit. Hinc Theſſalos, non cupiditate prædæ, ſed quod exercitui ſuo robur Theſſalorũ equitum adiũgere geſtiebat, nihil minus quàm bellũ metuentes, adoritur. Quibus ex improuiſo præoccupatis, atque in poteſtatẽ redactis, iungendo equitum peditumq; fortiſſimas turmas & copias, inuictiſſimum fecit exercitũ. Quibus rebus feliciter geſtis, Olympiada, Neoptolemi Regis Moloſſorum filiam, vxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba Rege Moloſſorum, qui ſororem Olympiadis Troadam, in matrimoniũ habebat: quæ cauſa illi exitij, malorumq; omnium fuit. Nam cum regni incrementa, affinitate Philippi ſe acquiſiturum ſperat, proprio regno ab eodem priuatus, in exilio conſenuit. Poſt nuptias autem Philippus per quietem viſus eſt, coniugis aluo inſignem affixiſſe bullam, cuius ſculptura, quemadmodum is exiſtimauerat, Leonis haberet imaginem. Quod vates ita ſunt interpretati. Ipſam quidẽ eſſe grauidam, animoſum quoque, & leonis natura præditum infantem parituram. Deinde cum Philippus vrbẽ Methonem expugnaret, ictu ſagittæ dextrum amiſit oculũ. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisq; etiã aduerſus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio ſuo adiecit. Triballorũ quoque gentẽ, & quicquid præterea terrarũ in proximo

ximo erat, inuadens omnia, vno velut impetu, deuicit. Debellatis finitimis, atq; confirmato iam Macedoniæ regno, cum domum rediſſet, natus eſt ipſi Alexander filius ex Olympiade vxore, VIII. Idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autẽ qui illum in Latinũ conuertit, ſcribitur circa Idus Auguſti, quod ſane cuius ſit error, dubiũ eſt. Porro Philippus, veluti è ſpecula quadã, libertati omniũ inſidiatus, Græcorum ciuitates, quæ dominã ſi libidine ſingulæ impe rare cogitauerant, omnes in ſuã redegit poteſtatem. Inferioribus enim cõtra ſuperiores ſuadens certamina, omnibus adinuicem callide incitatis, à Thebanis etiã (qui tamen antea eum tanquam hoſtem repellere conabantur) contra Lacedæmonios, & Phocenſes, qui templo Apollinis ſpoliato, milites conduxerant, neceſſitate vrgente, dux electus, oppreſſis ſacrilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad vltimum efficitur dominus ac princeps, & victos pariter atque victores ſeruitutem ſubire coegit. Inde in Cappadociam traijciens, captis & occiſis finitimis Regibus, vniuerſam prouinciam Imperio Macedoniæ adiecit, Olyntho quoque expugnata, Thraciã inuaſit. Nam cũ eum fratres duo Thraciæ Reges, de terminis regni ambigentes, diſceptationũ ſuarum iudicẽ eligerent, Philippus ad iudiciũ velut ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu venit, & vtrumq; regno, de quo diſceptabant, ſpoliauit. Oẽs ſane principes docẽt, concordiã maximũ ad conſeruãda imperia, atq; principatus ſtabiliendos, adminiculũ eſſe. Alexander autẽ fa-

ctus

ctus annorum duodecim, rebus bellicis admodũ delectari, & excelſæ indolis manifeſtiſſima proferre indicia cœpit. Cumq; ex æqualibus nõnulli ex eo per cunctarentur, ad Olympicũ nunquid ſtadiũ libens decertaret (plurimũ enim pedũ celeritate pollebat) Libens equidẽ, inquit, ſi decertaturos mecũ Reges ſim habiturus. Olim cũ forte abſente Philippo, legati a Perſarũ Rege veniſſent, eos cum hoſpitio, tum cõſuetudine captos, iucundiſſima ſibi familiaritate coniunxit: admirantes quod is nihil aut humile, aut puerile ſciſcitaretur, ſed aut viarum longitudinẽ, aut ſuperiorum itinerum modos perquirebat, multa ſuper Rege, qualis in hoſtes eſſet, nunc ſuper Perſis, quæ vires, aut quæ eſſet potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, late diffuſam Philippi grauitatem nihil præ huius pueri indole, & maiore, quã ætas pateretur, animi magnitudine, duxerũt. Quoties à Philippo aut nobile quodam captũ oppidũ, aut memorabili prælio parta victoria nũtiabatur, haud magnopere lætabatur, cæterũ ad ſuos aiebat æquales: Omnia, o pueri, genitor occupabit, ita vt ne vobiſcũ grande vllum ac inſigne facinus oſtẽtare mihi ſit reliquum. Non enim ipſum vlla illecebrarum, aut pecuniæ, ſed ſola virtutis ac gloriæ cupido tenebat: quoq; maiores à patre facultates acciperet, eo ſe minora gerere poſſe exiſtimabat. Quocirca creſcente dominio gerẽdis præclaris rebus materiam magna ex parte exhauſtũ iri ratus, nõ opes, non deliciarũ vſus, verum certamina & pugnas ardebat & principatũ: vnde ſibi ob virtutem, gloriam, nominisq;

minisq; immortalitatẽ(quæ ſpes nec Alexandrum, nec quenquã alium bonũ, vnquam feſellit) compararet, affectabat. Quamobrẽ ipſius cura cõpluribus (vti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac preceptoribus eſt demandata. In primis tamen Ariſtoteli, ex cuius diſciplina decem ferme annis informatus eſt. Eodẽ fere tẽpore Philippus Delphos miſit, conſulens de ſucceſſore, reſponſumque tale accepiſſe ferunt: Is demum tuo imperio, omniq; orbe potietur, quẽcunq; Bucephalus ſeſſorem paſſus fuerit. Erat autẽ Bucephalus equus forma ſpectabilis, atq; ferociſſimus, quem Philonicus Theſſalus Philippo XIII. talẽtis emerat. Hunc diu Philippus ſub clauſtris præferratis aſſeruari iuſſit, manſit tamen ita ferus, vt plane nullus eum ne tangere quidem auſus fuerit: qua re factum eſt, vt eum Philippus remoueri, atq; abicij iuſſerit. Alexander vero cum forte adeſſet: qualem, inquit, iſti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem vti neſciunt. Cumque mira arte, ſine verberibus, tractaſſet equũ tandẽ conſcenſum ad curſum admiſiſſet, tum calcibus vſus eſt, ac molliter flexis habenis, cum equum reduxiſſet, deſcendentis caput exoſculatus pater, emiſſis lachrymis: Aliud, inquit, ò fili, tibi par regnũ quære, quando te iam Macedonia non capit. Præſagijt vir prudens tam excelſæ indoli non ſuffecturam paternã ditionem. Poſt hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre ſtatuit, ad quod percõmodum ratus, ſi Byzantium nobilem & maritimam vrbem in poteſtatem redegiſſet: eandem ſibi reſiſtentem, obſidione cinxit, relicto domi ad regni

curam

curam filio Alexandro, tũ XVI. annos nato. Hæc vrbs à Pauſania Spartanorũ Rege condita, à Conſtantino poſtmodum gloria opibuſq; aucta, atque renouata, & à nomine ſuo Conſtantinopolis dicta, circiter MCXL. annos ſacratiſſimi Imperij ſedes, totiusq; Orientis caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) fœdiſſimæ, atq; impijſſimæ Turcarũ gentis imperio ſubiacet. Sed vt ad Philippum redeã, exhauſtis in obſidione opibus, piraticã aggreditur, centũq; ſeptuaginta nauiũ ſpolia rapuit, atq; militib⁹ ſuis diſtribuit. Ne aũt in vnius vrbis obſidione tãtus exercitus teneretur, profectus cum fortiſſimis, multas Cherſonneſi vrbes expugnauit: filiũ deinde Alexãdrũ XVIII. annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agendis manifeſtiſſimæ, vt ſub patris militia tyrocinij rudimenta deponeret, ad ſe accerſiuit. Cũ quo in Scythiã prædandi cauſa, more negotiantiũ, impẽſas belli alio bello refecturus, eſt profectus. Eaq; expugnata, viginti millia puerorũ ac fœminarũ capta, pecoris magna vis, auri argentiq; nihil. XX. millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa ſunt. Sed reuertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes ſe tranſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & prælium, in quo ita in femore vulneratus eſt Philippus, vt per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Quamprimum ex vulnere conualuit, diu diſſimulatum bellum Athenienſibus infert. Cuius cauſa Thebani ſe iunxere, metuentes, ne victis Athenienſibus, veluti vicinum belli

incendium, ad ſe tranſiret. Inita ſocietate inter ciuitates paulo ante infeſtiſſimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hoſtem cõmuni bus viribus ſummouendum putantes. Quidã ciuitates motæ, Athenieñſibus ſeſe iungũt: quaſdã autẽ belli metus ad Philippũ traxit. In hac pugna Philippus Alexandrũ filium alteri cornu præfecit. Vbi laudatiſſimi Herois virtus clariſſime emicuit. Talẽ enim in eadẽ pugna ſe præſtitit, vt non inferior patre, imo etiã nulli ſecundus extiterit: poſtea quo que eam victoriam ſibi inuidia ac fraude patris præreptã fuiſſe conqueſtus ſit. Cõmiſſo itaq; apud Chæroneã prælio, etſi Athenieñſes numero militum longe præſtarẽt, à Macedonibus tamen continuo ac diuturno bellãdi vſu exercitatiſſimis, vincuntur. Non autẽ immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Hic dies vniuerſæ Græciæ, & gloriã dominationis, & vetuſtiſſimam libertatẽ finijt. Cæterum cum Philippus ſemper erga Alexandrum optime affectus fuiſſet, tandẽ ex Cleopatra nouerca, Olympiadi ſuperinducta, diſcordia orta eſt. Cauſam adhibuit Attalus auunculus Cleopatræ; qui cum in nuptijs Macedones exhortaretur, Deos orarent, vt ad regni ſucceſſionem, legitimus ex Philippo & Cleopatra crearetur hæres, excandeſcens Alexander: O improbum caput, inquit, nos vero tibi nothi videmur? ſimulque in eum coniecit poculum. Inſurgẽs inde pater contra Alexandrum, ſtricto eum petijt ferro, ictus tamen, inclinatione corporis ab Alexandro euitatus, inanis excidit. Tunc Alexander conuitijs patrẽ adortus, receptam Olympiadẽ ma-

trem

trem ſecum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata ſibi à Demarato Corinthio hac eorum diſcordia, paulo poſt multis precibus ęgre reuocauit. Inter hęc nuptias Cleopatrę filię, & Alexandri fratris Olympiadis, quem pulſo Ariſba, Regem Epiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorum Regum, & collocantis filiam, & vxorem ducentis, inſignis. Sed nec ludorum celebritas deerat, ad quorum ſpectaculũ Philippus cum ſine cuſtodibus medius inter duos Alexandros, filiũ, generũq; procederet, Pauſanias nobilis ex Macedonibus nemini ſuſpectus adoleſcens, occupatũ anguſtijs Philippum, in tranſitu obtruncauit, diemq; lętitię deſtinatũ, fœdam luctu funeris fecit. Hic puer ſtuprum per iniuriã paſſus ab Attalo fuerat, qui eum etiam poſtea, tanquã vile ſcortum, libidini conuiuarũ ſubiecit. De quo Philippo cõqueſtus, qui multum quidem ex rei turpitudine eſt motus, ſed Attalo ob magnam familiaritatem, & quod eius opera tunc vteretur, vt noceret induci haud potuit. Erat etiam Attalus ob Cleopatram, proxime à Rege in matrimonium acceptam, arctiſſima ei iunctus cognatione, copiarumque in Aſiam pręmiſſarum dux fuerat delectus, vir in rebus bellicis egregię fortitudinis. Idcirco Rex potius vt Pauſanię animum iuſtiſſimo dolore incenſum mulceret, eſt conatus: datisque ei magnis muneribus, loco inſuper honeſtiori, inter corporis ſui cuſtodes, honorauit. Sed ille implacabili ardens ira, decreuit, nõ tantum de eo qui ſibi iniuriam intuliſſet, ſed & qui vlciſci illatã noluiſſet,

luiſſet, pœnam ſumere: quod & fecit, vt diximus. Is Philippus etſi omni fere tempore negotijs belli, victorijsque affectus, exercitusque eſſet, a liberali tamen Muſa; & à ſtudijs humanitatis nunquam abfuit, quin lepide comiterque pleraque & dixerit, & fecerit. Vixit annos XLVII. Regnauit XXV. fuitque vigeſimustertius Macedonum Rex.

SVPPLEMENTI IN Q. CVRtium de rebus geſtis Alexandri Magni Regis Macedonum Liber II.

ANno ab vrbe condita CCCCXXVI, mortuo Philippo, Alexander filius, (ob magnitudinẽ rerum geſtarum Magnus appellatus) vigeſimo ætatis anno, plenum inuidia, & grauiſſimis odijs ac periculis vndique cicrumſeptum aſſequutus eſt imperium. Nec enim vicinæ barbarorum prouinciæ & nationes modeſte ſeruitutem ferebant, auita vero dominia patriosque principatus affectabant. Primo omnium autem quotquot paternæ cædis cauſa fuerant, grauibus affecit pœnis. Deinde ſepulturæ eiuſdem maximam impendit curam. Principatum vero multo melius, quàm quiſquam exiſtimaſſet, confirmauit. Iuuenis enim, atque ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipſum humaniſſimis ſermonibus ita in ſui beneuolentiam traxit, vt & ſpẽ maximam omnibus faceret, & metum ſimul atq; contemptum ſui vniuerſis demeret. Macedonibus

immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit. Quo facto tantum ſibi conciliauit fauorem, vt alij corpus, non virtutem, alij vero nomen Regis ſolum immutatum eſſe dicerent. Et cum initio tumultus vndique contra ipſum exorti eſſent audacia, & animi conſtantia incredibili, citiſſime motus omnes compreſſit. Profectus deinde Corinthum in Peloponneſum, generali totius Græciæ concilio, contra Perſas, (quorum erat eo tempore ſummum in terris imperiũ, quique Græciam ſæpe multis cladibus afflixerant) Imperator eſt deſignatus. Siquidem pater eius idem inchoauerat, morte tamen præuentus, conſummare haud potuerat. In huius belli apparatu nuntiatur Athenienſes, Thebanos, & Lacedæmonios, ab eo ad Perſas defeciſſe, auctoremq; eius defectionis, magno auri pondere à Perſis corruptum, Demoſthenem oratorem extitiſſe. Quibus motibus occurſurus, tanta celeritate instructo paratoque exercitu Græciam oppreſſit, vt quem venire non ſenſerant, videre ſe vix crederent. In tranſitu hortatus Theſſalos, beneficiorum patris commonefaciens, commemorata etiam veteri cognatione, quæ ſibi cum illis per Herculem eſſet, ſermonibusque humaniſſimis, vt magna à ſe ſperarent perſuaſos, induxit, vt communi totius Theſſaliæ decreto, vniuerſæ gentis dux crearetur, omniaque vectigalia atque reditus ſuos ei traderent. Tanta autem in iuuene celeritas, tamq; efficax in rebus agendis diligentia, omnes, qui per contẽptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienſes

itaque, ſicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere cœperunt, pueritiam Alexandri antea ſpretam, ſupra virtutem veterum ducum extollentes, miſſiſque legatis bellum deprecabantur. Quibus auditis, & grauiter increpatis, bellum remiſit. In ea legatione Demoſthenem quoque fuiſſe ferunt, ſed cum cæteris ad Alexandrum non peruenit: ſiquidem à Cythærone Athenas reuerſus eſt, ſiue correptius timore, quòd frequenter Philippum cum ſuis vituperaſſet, atque in ſua Republica contra Macedones verba feciſſet: ſiue vt Regi Perſarum (à quo magnam auri ſummam, vt Macedonum cauſam oppugnaret, accepiſſe dicebatur) omnem de ſe ſuſpicionem eximeret. Hoc quoque ipſi ab Aeſchine exprobratum aiunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In præſens ſane regium aurum ſumptus huic ſuppeditat. Sed hoc deinceps haud ſufficiet, cum nullæ opes moribus improbis ſatis eſſe poſſint. Alexander ſedatis motibus, qui in Græcia erant exorti, antequam in Aſiam cum exercitu traijceret, per Thraciam iter faciens, Pæones, Triballos, Illyrios, aliósque finitimos petere, quos nouis rebus ſtudere acceperat. Nam quod regno eius tum finitimi tum maxime infidi erant, minime negligendos cenſuit, præſertim cum in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus eſſet. Ex Amphipoli igitur cum copijs profectus in Thraces, (quos Græci αὐτονόμους vocant nullius imperio, nullius legibus obnoxios) decem dierum itinere ad Hamũ montem peruenit: ibi circa aditus anguſtias, negotiatorum atque Thracum

ingen-

ingentem manum collectam, obuiam habuit. Inſederant montis verticem, curribuſque pro vallo, quà patebat aditus, vtebantur, inde pugnaturi, ſi neceſſitas poſtulaſſet. Sin autem ex aduerſa montis parte peterentur, currus in Alexandri Phalangem magno impetu erant immiſſuri, quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alij laxatis ordinibus, alij corpora humi ſtrata ſcutis contegentes, periculum omne deuitarunt. Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hoſtes feruntur, eoſque vno impetu ſuperauere. Alexander protinus ſuperato iugo, per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lyginum profectus eſt. Syrmus Triballorum Rex erat: is cognito Alexandri aduentu, vxores ac pueros, cæteramque imbellem turbam, ad Danubium in inſulam Peucam confeſtim miſit, quò & Thraces Triballis finitimi ſe receperant. Nec multo poſt, & ipſe Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram inſulam ſe contulerat; eo in loco, ex quo pridie Alexander mouerat, ſitã. Alexander Triballos repetens hoſtes, ex ſyluis in aperta prouocatos, ſuperat, I I I. millibus cæſis, reliquis in fugã coniectis, pauciſque captis. poſt hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus, ad inſulã in quã Triballi ac Thraces cõfugerant, contendit: cui tamẽ barbari ſumma vi reſtiterunt, quod erat ijs facilius, quoniam & naues paucæ erãt, & inſula maxima pars prærupta ac præceps, & fluminis curſus, vtpote in anguſto concluſus, cõcitatior. Quapropter Alexander abductis inde nauibus, traiecto noctu flumine,

mine, MCCCCC. equitibus, peditibuſque quatuor millibus, Getas (quorum circiter quatuor millia equitum, peditũq; ſupra decẽ millia prohibendi animo, in aduerſa ripa armatos viderat) petijt. Quo facto territi Getæ, ne primum quidem impetum ſuſtinuere. Res prorſus ingentis audaciæ ijs viſa, Alexandrũ tam facile vnica nocte Danubiũ, omniũ Europæ fluminum ampliſſimum atque altiſſimum, nullo ponte iniecto, tranſiſſe. Confugientibus igitur illis in ſyluarum ſolitudines atque latebras, Rex vrbem vacuam nactus cepit, ſoloque æquauit. Hic loci venere legati à cæteris Danubij accolis, à Syrmo Triballorum Rege, atque Germanis ad Alexandrum, vt cum eo amicitiæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam acceptis, e Germanis quæſiuit, Quid nam in humanis rebũs præ cæteris extimeſcerent, ratus nominis ſui magnitudinem ante omnia ipſis formidoloſam videri. Illi hoc ſe in primis timere reſponderunt, ne forte in ſeſe aliquando cœlum rueret. Alexander nihil motus reſponſi ſuperbia; tantum adiecit: Germanos ſuperbos eſſe, eoſque domum remiſit. Inde in Agrianos & Pæonas iter perſequenti nuntiatum eſt, Clitum Bardylei ab eo defeciſſe, Glauciamque Taulantiorum Regem, ſe ei coniunxiſſe. Erant & qui nuntiarent fore, vt Autariatæ ipſum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro Agrianorum Regi (qui patri Philippo admodum carus, Alexandro quoque perquam familiaris erat) commiſſo, inſuper Cynæ ſorore vbi Pellam reuertiſſet, vltro in vxorem promiſſa, ipſe ad Clitũ Glau-

ciam-

tiamque magna celeritate contendit, eoſque vario prælio vicit, atque proſtrauit. Hæc agenti ſuperueniunt nuntij, multos in Græcia res nouas moliri, ciuitateſque non paucas, & inprimis Thebanos ab eo defeciſſe. Qua re motus Alexander in Macedoniam eſt reuerſus, vt factum in Græcia tumultum reprimeret. Thebanis autem conantibus præſidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere, ipſamque præaltis foſſis, & munitiſſimo vallo cinctam, obſidentibus, Rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longe à Thebis, cum omnibus copijs conſedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander præter ſpem omnium aduenerat, ac incertum erat, vtrum auxilia ſicuti à nonnullis ciuitatibus petierant, illis aduentura eſſent, de belli ratione conſultare cœperunt. Omnibus tandem conſentientibus belli diſcrimen ſubire conſtituerunt. Sed Rex ſuos continuit, illis ſpatium pœnitendi, mutandique conſilij exhibens, nullo pacto futurum exiſtimans, vt vna ciuitas contra tantas copias eſſet pugnatura. Habebat enim vltra X X X. millia peditum, equitumque ad tria millia omnes laboribus bellicis exercitatiſſimos. Quorum virtuti confiſus, Perſicum bellum ſuſceperat. Sane ſi Thebani temporum fortunæ cedentes, pacem petijſſent, Rex eorum poſtulatis libentiſſime annuiſſet: nam tum mirifico ſtudio ad Perſas in Aſiam tranſire properabat. Cum tamen armis non precibus vti decreuiſſent, Alexander Macedones ad prælium inſtruxit. A Thebanis contra hoſtes numero longe ſuperiores,

ſummis viribus atque impigre decertatū eſt. Interim Macedonibus, qui cuſtodia Cadmeæ arcis præerant, à tergo inuadentibus, circumuenti Thebani, in ipſa pugna ceciderunt. Capta ciuitas & direpta, vrbs euerſa funditus eſt. Qua quidem in re ea ſpes, idque conſilium extitit Alexandro, vt huiuſmodi caſu ac terrore compreſſi Græci, quietius, dum abeſſet, agerent: cum alioqui incuſantibus Thebanos ſocijs Phocenſibus ac Plateenſibus, morem gerere, gratificarique concupiſceret. Plures ſex millibus oppetiere. Triginta millia vendidit; ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti ſummam coegit. Pindari vatis tamen ſtirpi pepercit, ſummū in doctos fauorem manifeſtiſſimo exēplo teſtatus. Non omittendum videtur quod hic rerum geſtarū Alexandri ſcriptores de Timoclea referunt. Quā inſignem Thebanam fœminam Thracius quidam dux conſtupraſſe dicitur. Cumque poſt id eam poſceret pecuniam, ſolus à muliere ad puteū ſeductus fuiſſe, in quo diceret pretioſiora rerum ſuarum occultari. Ducem igitur ſuper os putei, ſpectandi cauſa inclinatū, illa in profundū detrūſit, ſuperneque iniectis lapidibus, oppreſſit. Ob id facinus adductam ad ſe in vinculis fœminam percunctatus eſt Alexander, quæ nam eſſet? Ea imperterrita: Theagenis, inquit, ſum ſoror, qui contra Philippum electus Imperator, fortiter pugnans pro Græcia libertate occubuit. Magnanimitatē mulieris & conſtantiam admiratus Rex, liberā eam cum filijs dimiſit. Athenienſes Thebarū caſum moleſte & cum ſumma commiſeratione

ferentes

ferentes, refugijs profugorum portas contra Regis dictum aperuerunt. Quam rem ita grauiter tulit Alexander, vt ſecunda legatione, denuo bellum deprecantibus, ita demum remiſerit, vt oratores & duces quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur. Eo tamen demum res eſt deducta, vt retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui confeſtim ad Darium Regem Perſarum profecti ſunt. Cęterũ coactis in Iſthmo Gręcis, & expeditionem in Perſas decernentibus, Alexandro plures Philoſophi & oratores occurrunt, pręter Diogenẽ Cynicum, qui tum verſabatur Corinthi, & Alexandrum paruifaciens, in cranio habitabat: miratus Alexander, ad eum in ſole apricantem venit, rogans rei ne cuiuſquam indigeat: at ille, vt paulum, inquit, à ſole diſcedas. Quo reſponſo Alexandrum adeo delectatum ferunt, vt ad ſuos conuerſus dixerit, ſe Diogenem eſſe velle, ſi Alexander non eſſet. Rebus Gręcię compoſitis, aduentante vere, ipſaque Gręcia cum Macedonia, Antipatro, (cui ex amicis maxime fidebat) commiſſis, ad Helleſpontum cum exercitu profectus, in Aſiam incredibili ardore mentis accenſus, traiecit. Cum autem delati in continentem eſſent, primus Alexander iaculum velut in hoſtilem terram coniecit, armatuſque de naui, tripudianti ſimilis, proſiluit, atque ita hoſtias cędit, precatus, ne ſe Regem illę terrę inuitę accipiant. Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſię prohibuit, parcendum ſuis rebus pręfatus, nec perdenda ea quę poſſeſſuri venerint. In exercitu eius fuerunt

XXXII. millia peditum, non ſupra V. millia equitum, naueſque CLXXX. Hac tam parua manu vniuerſum terrarum orbem, vtrum ſit ad mirabilius quod vicerit, an quod aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cum ad tam periculoſum bellum non iuuenes robuſtos, nec primo ætatis flore, ſed veteranos, pleroſq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre, patruiſq; militauerant, elegit: vt non tam milites, quàm militiæ magiſtros, electos putares. Ordines, quoq; nemo niſi ſexagenarius duxit, vt ſi principia caſtrorũ cerneres, ſenatũ te alicuius priſcæ Reip. videre diceres. Itaq; nemo in prælio fugam; ſed omnes victoriã animis conceperant, nec in pedibus cuiquã ſpes, ſed in lacertis fuit. Alexãder deinde paſſim peractis ſacrificijs maxime apud Troiam ad Achillis tumulũ, in quẽ genus ſuum ex materna linea referebat, eũ ob id feliciſſimum adoleſcentem prædicans, quod ſuarum virtutũ præconẽ Homerum inueniſſet, ad interiora Darij Regis Perſarum contendit. Hunc Darium Arſani filium, qui decimus quartus à Cyro, totius oriẽtis monarchiã tenebat, hac potiſſimum cauſa aggredi voluit quod à patre ſuo Philippo tributum requiſierat. Darius autẽ miſſa prius ſuperba, contumelioſa, atque imperioſiſſima legatione, ſe Regem Regum, ac conſanguineum Deorum, Alexandrum vero famulum ſuum appellans, Satrapis ſuis id negotij dederat; vt inſanientem iſtum Philippi adoleſcentulum, (ſic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus grauiter caſum, indutumq; poſt veſte purpurea, ſibi vinctum traderent, nauibuſque vna

cum nautis ſubmerſis, omnes eius milites ad ulteriora maris Rubri tranſportarent. qui mandatum Regis exequi volentes, ad Granicum amnem (qui Troadem à Propontide diſterminat) magna manu, videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerunt, & præruptam fluminis ripam, qua Alexandro omnino traijciendum erat, obſederunt. Alexander etiamſi præſentiſſimum periculum inſtare cerneret: quippe cū ſuis ex inferiore atque inſtabili loco (erat enim cū vdus, tum cœno lubricus, vt pote ex flumine aduerſus hoſtes in eminenti ripa ſtantes) dimicandum foret, ſua tamen fortunæ ac virtuti, ſimulque fortitudini militum confiſus, amnem traiecit. Et primo quidem non ſpernenda difficultate preſſus, tandem tamē hoſtes non tam ſua arte, quàm virtute Macedonum, vicit, atque proſtrauit. In eo conflictu Perſarum viginti millia peditum, & CCL. equites, cęſa, Macedonum non plus XXXIIII. interfecti ſunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardis enim maritimi barbarorum imperij propugnaculum, cepit, ijſque ac cæteris Lydiæ populis, vt legibus vterentur ſuis conceſſit. Epheſum, quarto poſt pugnam die, elapſo inde præ metu præſidio, occupauit. Interim ex Magneſia & Trallibus legati venerunt, vrbiū ſuarum deditionem pollicentes, ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenarijs, parique Macedonum numero equitibus ex amicis circiter CC. miſit. Miletum deinde ſibi reſiſtentem oppugnauit: eaque

potitus verſus Halicarnaſum iter ingreditur. Omnibus interiacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnaſum vrbem permunitam obſedit, eamque non ſine labore expugnatam, ſolo æquauit. Ingreſſus Cariam, Ada Cariæ Regina, (quæ regno ab Orontobate, que Darius miſerat, pulſa, nihi quicquã in tota Caria, præter Alinda eius prouinciæ vrbem munitiſſimam, tenebat) Alexandro obuiam profecta, Alindis vrbe tradita eum in filium adoptauit. Rex nec liberalitatem fœminæ, nec filij nomen aſpernatus vrbem eidem cuſtodiendam reliquit. Tota deinde Caria ſubacta, memor accepti beneficij eam vniuerſam Adæ imperio ſubiecit. Hinc in Lyciam & Pamphiliam tendit: eo conſilio, vt ora maritima Phœniciam & Ciliciam vſque in poteſtatem redacta, nauales copias hoſtibus inutiles redderet. Deuictisque rebellibus Piſidiæ populis, ſummo mentis ardore, nec minori alacritate, aduerſus Darium, quem cum multis militantium millibus aduentare conſtabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, eſt ingreſſus.

QVINTI CVRTII DE REbus geſtis Alexandri Magni Regis Macedonum, Liber III.

INter hæc Alexander ad conducendum ex Peloponneſo, militem, Cleandro cum pecunia miſſo, Lyciæ, Pamphyliæque rebus compoſitis, ad vr-

ad vrbem Celænas exercitum admouit. Media illa tempeſtate mœnia interfluebat Marſya amnis, fabuloſis Græcorum carminibus inclytus: fons eius ex ſummo montis cacumine excurrens, in ſubiectam petram magno ſtrepitu aquarum cadit: inde diffuſus circumiectos rigat campos, liquidus & ſuas duntaxat vndas trahens. Itaque color eius placido mari ſimilis, locum Poetarum mendacio fecit: Quippe traditum eſt, Nymphas amore amnis retentas, illa rupe conſidere. Cæterum quãdiu intra muros fluit, nomen ſuum retinet. At cum extra munimenta ſe euoluit, maiore vi, ac mole agentem vndas, Lycum appellãt. Alexander quidem vrbem deſtitutam à ſuis intrat. Arcem vero, in quam confugerãt, oppugnare adorſus, caduceatorem præmiſit, qui denuntiaret, Niſe dederent ipſos vltima eſſe paſſuros. Illi caduceatorem in turrim, & ſitu, & opere multum editam perductum, quanta eſſet altitudo, intueri iubẽt, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipſum & incolas æſtimatione munimenta metiri: ſe ſcire inexpugnabiles eſſe: ad vltimum pro fide morituros. Cæterum vt circumſideri arcem & omnia ſibi in dies arctiora viderunt eſſe, ſexaginta dierum inducias pacti, vt niſi intra eos auxilium Darius ipſe miſiſſet, dederent vrbem. Poſteaquam nihil inde præſidij mittebatur ad præſtitutam diem permiſere ſe Regi. Superueniunt deinde legati Athenienſium, petentes vt capti apud Granicum amnem redderentur ſibi. Ille non hos modo, ſed etiam cæteros Græcos reſtitui ſuis iuſſum

reſpondit finito Perſico bello. Cæterum Alexandro imminens de Dario cura erat, quem nondum Euphratem ſuperaſſe cognouerat. Vndique omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli diſcrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis, quàm vrbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ ciuitatem regiam, Gordium nomen eſt vrbi, quam Sangarius amnis interfluit, pari interuallo Pontico & Cilicio mari diſtantem. Inter hæc maria anguſtisſimũ Aſiæ ſpatium eſſe comperimus, vtroque in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, ſed magna ex parte cingitur fluctibus, ſpeciẽ inſulæ præbet: ac niſi tenue diſcrimen obijceret, maria, quæ nunc diuidit, committeret. Alexander vrbe in ſuam ditionem redacta, Iouis templum intrat. Vehiculum, quo Gordium patrem vectum eſſe conſtabat, aſpexit, cultu haud ſane à vilioribus vulgatisque vſu abhorrens. Notabile erat vinculum aſtrictum compluribus nodis in ſemetipſos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus editam eſſe oraculo ſortem, Aſiæ potiturum, qui inexplicabile vinculum ſoluiſſet; cupido inceſſit animo ſortis eius implendæ. Circa Regem erat & Phrygum turba, & Macedonum, illa explicatione ſuſpenſa, hæc ſolicita ex temeraria Regis fiducia; quippe ſeries vinculorum erat ita aſtricta, vt vnde nexus inciperet quoue ſe conderet, nec ratione nec viſu percipi poſſet. Soluere aggreſſo iniecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum.

Ille

Ille nequaquam diu luctatus cum latentibus nodis: Nihil, inquit, intereſt quomodo ſoluantur, gladioque ruptis omnibus loris, oraculi ſortem vel eluſit, vel impleuit. Cum deinde Darium Regem, vbicunque eſſet, occupare ſtatuiſſet, vt à tergo tuta relinqueret, Amphoterum claſſi ad oram Helleſponti, copijs autem præfecit Hegelochum, Lesbum, & Chium, Coumq; præſidijs hoſtium liberaturos. His talenta ad belli vſum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos, qui Græcas vrbes tuebantur, ſexcenta miſſa. Ex fœdere naues ſocijs imperat, quæ Helleſponto præſiderent. Nondum enim Memnonem vita exceſſiſſe cognouerat, in quem omnes intenderat curas, ſatis gnarus cuncta in expedito fore, ſi nihil ab eo moueretur. Iamque ad vrbem Ancyram ventum erat, vbi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat, huic iuncti erant Eneti, vnde quidam Venetos trahere originem credunt: omnisque hæc regio paruit Regi, datiſque obſidibus, tributum (quod ne Perſis quidem tuliſſent) pendere ne cogerentur, impetrauerunt. Calas huic regioni præpoſitus eſt. Ipſe aſſumptis, qui ex Macedonia nuper aduenerant, Cappadociam petijt. At Darius nuntiata Memnonis morte, haud ſecus, quàm par erat, motus, omiſſa omni alia ſpe, ſtatuit ipſe decernere: quippe quæ per duces ſuos acta erant, cuncta damnabat, ratus pluribus curam, omnibus abfuiſſe fortunam. Igitur caſtris ad Babyloniam poſitis, quo maiore animo capeſſeret bellum, vniuerſas vires in conſpectum dedit: & circũdato vallo, quod decem millium armatorũ mul-

titudinē caperet, Xerxis exēplo numerū copiarum iniјt. Orto ſole ad noctem agmina, ſicut deſcripta erant, intrauere vallum. Inde occupauerāt emiſſa Meſopotamiæ campos, equitum, peditumque propemodum innumerabilis turba, maiorem quàm pro numero ſpeciem gerens. Perſarum erant centū millia, in queis eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditū habebant. Bactrianorum equitum duo millia fuere, armati bipēnibus, leuibusque ſcutis cetræ maximè ſpeciem reddētibus, peditum decem millia pari armatura ſequebantur. Armeni quadraginta millia miſerāt peditum, additis ſeptem millibus equitum. Hyrcani egregij, ut inter illas gentes, ſex millia ex pleuerant equis militatura. Iidem vicies quadraginta millia peditum armati erant. Pluribus harebant ferro præfixa haſtæ, quidam lignum igni durauerant. Hos quoque duo millia equitum ex eadem gēte comitata ſunt. A Caſpio mari octo millium pedeſter exercitus venerat, ducenti equites. Cum his erant ignobiles Aſiæ gentes duo millia peditum, equitum duplicem parauerant numerum. His copijs triginta millia Græcorum mercede conducta, egregiæ iuuentutis adiecta ſunt. nam Arachoſios, & Sogdianos, & Indos, cæteroſque rubri maris accolas, ignota etiam ipſi gentium nomina, feſtinatio prohibebat acciri. Nec quicquam illi minus, quàm multitudo militum defuit. cuius tum vniuerſæ aſpectu admodū lætus, purpuratis ſolita vanitate ſpem eius inflantibus, conuerſus ad Eudemum Athenienſem belli peritum, & ob exilium infeſtum

ſeſtum Alexandro (quippe Athenis iubente eo fuerat expulſus) percunctari cœpit, ſatiſne ei videretur inſtructus ad obterendum hoſtem. At ille & ſuæ ſortis, & regiæ ſuperbiæ oblitus: Verum, inquit, & tu forſan audire nolis: & ego, niſi nunc dixero, aliàs ne quicquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita ſedibus ſuis moles, finitimis poteſt eſſe terribilis: nitet purpura, auroque fulget, armis & opulentia, quantam qui oculis non ſubijcere, animis concipere non poſſent. Sed Macedonum acies torua ſanè & inculta, clypeis, haſtiſque immobiles cuneos, & cõſerta robora virorum teget. Ipſi phalangem vocant peditum ſtabile agmen. Vir viro, armis arma cõſerta ſunt, ad nutum monentis intenti: ſequi ſigna, ordines ſeruare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obſiſtere, circuire, diſcurrere, in cornu mutare pugnam; non duces magis, quàm milites callent. Et ne auri argentique ſtudio teneri putes, adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſtetit. Fatigatis humus cubile eſt: cibus quem occupati parant, ſatiat: tempora ſomni arctiora, quàm noctis ſunt. Iam Theſſali equites, & Acarnanes, Aetolique inuicta bello manus, fundis, credo & haſtis igne duratis repellentur: pari robore opus eſt. In illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda ſunt. Argentum iſtud, atque aurum ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite, ac tractabile ingenium, niſi ſuam naturam plerunque fortuna corrũperet. Itaque veritatis impatiens hoſpitem, ac ſupplicem, tunc maximè vtilia ſuadentem, ab-

ſtrahi iuſſit ad capitale ſupplicium. Ille ne tũ quidẽ libertatis oblitus: Habeo, inquit, paratum mortis meæ vltorẽ. Expetet pœnas mei conſilij ſpreti ipſe, contra quem tibi ſuaſi. Tu quidem licentia regni ſubito mutatus documentum eris poſteris, homines cum ſe permiſere fortunæ, etiam naturam dediſcere. Hæc vociferantẽ, quibus erat imperatum, iugulant. Sera deinde pœnitentia ſubijt Regem, ac vera dixiſſe cõfeſſus, eum ſepeliri iuſſit. Thymõdas erat Mentoris filius, impiger iuuenis, cui præceptum eſt à Rege, vt omnes peregrinos milites, in queis plurimum habebat ſpei, à Pharnabazo acciperet, opera eorum vſurus in bello. Ipſi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de inſtantibus curis, agitabant etiam per ſomnum ſpecies imminentium rerum, ſiue illas ægritudo, ſiue diuinatio animi præſagiẽtis accerſit. Caſtra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei viſa ſunt: & paulo poſt Alexandrum adduci ad ipſum in eo veſtis habitu, quo ipſe fuiſſet, cum appellatus eſſet Rex. Equo deinde per Babyloniam vectum, ſubito cum ipſo equo oculis eſſe ſubductũ. Ad hæc vates varia interpretatione curam diſtraxerant: alij lætum id Regi ſomnium eſſe dicebant, quòd caſtra hoſtium arſiſſent, quòd Alexandrum depoſita regia veſte, in Perſico & vulgari habitu productum eſſe vidiſſet. Quidam non ita augurabantur: quippe illuſtria Macedonum caſtra viſa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Aſiæ occupaturum eſſe, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuiſſet, cum appellatus eſt

Rex.

Rex. Vetera quoq; omnia,(vt fert ſolicitudo) reuocauerant. Recenſebant enim Darium in principio Imperij vaginã acinacis Perſicam iuſſiſſe mutari in eam formam, qua Græci vterentur: protinuſq; Chaldæos interpretatos, imperium Perſarũ ad eos trãſiturum, quorum arma eſſet imitatus. Cæterum ipſe & vatum reſponſo, quod edebatur in vulgus, & ſpecie, quæ per ſomnum oblata erat, admodum lætus, caſtra ad Euphratem mouere iubet. Patrio more Perſarum quod traditum eſt, orto ſole, demũ procedẽte die iã illuſtri, ſignum è tabernaculo Regis buccina dabatur. Super tabernaculum, vnde ab omnibus conſpici poſſet, imago Solis cryſtallo incluſa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quem ipſi ſacrum, & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti & ſexaginta quinque iuuenes ſequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Perſis quoque in totidem dies deſcriptus eſt annus. Currum deinde Ioui ſacratum albentes vehebant equi: hos eximiæ magnitudinis equus, quem Solis appellabant, ſequebatur. Aureæ virgæ, & albæ veſtes regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro, argentoque cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium varijs armis, & moribus. Proximi ibant, quos Perſæ Immortales vocant, ad decem millia. cultus opulentiæ Barbaræ non alios magis honeſtabat. Illi aureos torques, illi veſtem auro diſtin-

ctam habebant, manicataſq; tunicas, gẽmis etiã adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos Regis appellant, decem & quinq; millia hominum. Hæc *verò turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quàm decoris armis conſpicua erat, Doryphori vocabantur. Proximum his agmen, ſoliti veſtem excipere regalem. Hi currum Regis anteibant, quo ipſe eminẽs vehebatur. Vtrunq; currus latus Deorum ſimulacra ex auro argentoq; expreſſa decorabant: diſtinguebãt internitentes gemmæ iugũ: ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia, quorum alterum pacis, alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam, pinnas extendenti ſimilem ſacrauerant. Cultus Regis inter omnia luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ medium album intextũ erat. Pallam auro diſtinctam aurei accipitres, velut roſtris inter ſe concurrerent, adornabant: & Zona aurea muliebriter cinctus acinacem ſuſpenderat, cui ex gemma erat vagina. Cydarim Perſæ regium capitis vocabant inſigne: hoc cærulea faſcia albo diſtincta circuibat. Currum decem millia haſtatorum ſequebantur, haſtas argento exornatas, ſpicula auro præfixa geſtabant. Dextera læuaq; Regem ducenti fermè nobiliſſimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum, quos equi Regis quadrigenti ſequebantur. Interuallo deinde vnius ſtadij, matrem Darij Syſigãbim currus vehebat, & in alio erat coniux. Turba fœminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas harmamaxas appellant, ſequebantur. In his*

erant

erant liberi Regis, & qui educabant eos, ſpadonum que grex, haud ſane illis gentibus vilis. Tum regiæ pellices trecentæ ſexaginta vehebantur, & ipſæ regali cultu, ornatuq́; poſt quas pecuniam Regis ſexcenti Muli, & trecenti Cameli vehebant, præſidio ſagittariorum proſequente. Propinquorum, amicorumq; coniuges huic agmini proximæ, Lixarumq; & Calonum greges vehebātur. Vltimi erant cum ſuis quisq; ducibus, qui cogerent agmen, leuiter armati. Contra, ſi quis aciem Macedonum intueretur, diſpar acies erat; equis, viriſque non aurea, non diſcolori veſte, ſed ferro, atq; ære fulgentibus. Agmen & ſtare paratum, & ſequi: nec turba, nec ſarcinis prægraue: intentum ad ducis non ſignum modo, ſed etiam nutum. Et caſtris locus & exercitui commeatus ſuppetebant. Ergo Alexandro in aciem miles non defuit. Darius autem tantæ multitudinis Rex, loci, in quo pugnauit, anguſtiis redactus eſt ad paucitatem, quam in hoſte contēpſerat. Interea Alexander Ariſtamene Cappadociæ præpoſito, Ciliciam petens cum omnibus copiis in regionem, quæ Caſtra Cyri appellant, peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cum aduerſus Crœſum in Lydiam exercitū duceret. Aberat ea regio quinquaginta ſtadia ab aditu, quo Ciliciam intramus. Pylas incolæ dicunt, arctiſſimas fauces, munimēta, quæ manu ponimus, naturali ſitu imitāte. Igitur Arſames, qui Ciciliæ præerat, reputans quid initio belli Memnon ſuaſiſſet, quondam ſalubre conſiliū, ſerò exequi ſtatuit. Igne ferroq; Ciliciam vaſtat, vt hoſti ſolitudinem faciat: quicquid vſui eſſe poteſt,

teſt, corrũpit, ſterile, ac nudum ſolum, quod tueri nequibat relicturus. Sed longe vtilius fuit, anguſtias aditus, qui Ciliciã aperit, valido occupare præſidio, iugumq; opportune itineri imminens obtinere, vnde inultus ſubeuntem prohibere, aut opprimere hoſtem potuiſſet. Tunc paucis, qui callibus præſiderent relictis, retro ipſe cõceſſit populator terra, quam populationibus vendicare debuerat. Ergo qui relicti erant, proditos ſe rati, ne aſpectum quidem hoſtis ſuſtinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuiſſent. Namque perpetuo iugo montis aſperi, ac prærupti Cilicia includitur: quod cum à mari ſurgat, velut ſinu quodam, flexuque curuatum, rurſus altero cornu in diuerſum litus excurrit. Per hoc dorſum, quà maxime introrſum mari cedit, aſperi tres aditus, & peranguſti ſunt, quorum vno Cilicia intranda eſt, campeſtris eadẽ quà vergit ad mare, planitiem eius crebris diſtinguentibus riuis. Pyramus, & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non ſpatio aquarum, ſed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens, puro ſolo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alueum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidiſſimus, quippe multa riparum amœnitate inumbratus, vbique fontibus ſuis ſimilis in mare euadit. Multa in ea regione monimenta vulgata carminibus vetuſtas exederat. Mõſtrabantur vrbium ſedes Lyrneſi, & Cebeſſi: Specus quoque, & Coryciũ nemus, vbi crocũ gignitur, cæteraq; in quibus nihil præter famã durauerat. Alexander fauces iugi, quæ Pilæ appellantur, intrauit.

intrauit. Contemplatus locorũ ſitus, non aliàs magis dicitur admiratus eſſe fœlicitatem ſuam, obrui potuiſſe vel ſaxis confitebatur, ſi fuiſſent, qui in ſubeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos. Dorſum montis imminebat via, non anguſta modo, ſed plerunq; prærupta crebris oberrãtibus riuis, qui ex radicibus montiũ manãt. Thracas tamen leuiter armatos præcedere iuſſerat, ſcrutariq; calles, ne occultus hoſtis in ſubeuntes erumperet. Sagittariorũ quoq; manus occupauerat iugũ intentos arcus habebant, moniti non iter ipſos inire, ſed præliũ. Hoc modo agmen peruenit ad vrbẽ Tarſon, cui tũ maxime Perſæ ſubijciebant ignẽ, ne opulentum oppidum hoſtis inuaderet. At ille, Parmenione ad inhibẽdum incendiũ cum expedita manu præmiſſo, poſtquam Barbaros aduẽtu ſuorum fugatos eſſe cognouit, vrbem à ſe cõſeruatam intrat. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictũ eſt, interfluit, & tũc æſtas erat, cuius calor non aliã magis, quàm Ciliciæ orã vapore ſolis accẽdit, & diei feruidiſſimũ tempus cœperat. Puluere ac ſudore ſimul perfuſum Regẽ inuitauit liquor fluminis vt calidũ adhuc corpus ablueret. Itaq; veſte depoſita, in conſpectu agminis (decorũ quoq; futurum ratus, ſi oſtendiſſet ſuis leui ac parabili cultu corporis ſe eſſe cõtentum) deſcendit in flumen. Vixq; ingreſſi ſubito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde ſuffuſus eſt, & totũ propemodũ corpus vitalis calor reliquit. Expiranti ſimilẽ miniſtri manu excipiunt, nec ſatis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens ſolicitudo, & pene iam luctus

ctus in caſtris erat. Flentes querebãtur in tãto impetu, curſuq; rerũ omnis ætatis, ac memoriæ clariſſimũ Regem in acie ſaltem, non ab hoſte deiectum, ſed abluentẽ aqua corpus ereptum eſſe, & extinctũ: inſtare Darium, victorẽ antè, quã vidiſſet hoſtẽ. Sibi eaſdem terras, quas victores peragraſſent, repetendas: omnia aut ipſos, aut hoſtes populatos: per vaſtas ſolitudines, etiam ſi nemo inſequi velit, eũtes, fame atq; inopia debellari poſſe. Quem ſignum daturum fugientibus? quem auſurum Alexandro ſuccedere? Iam vt ad Helleſpontum fuga penetrarent, claſſem quã tranſeant, quem præparaturum? Rurſus in ipſum Regem miſericordiã verſa, illum florem iuuentæ, illam vim animi, eundem Regem & commilitonem diuelli à ſe, & abripi, immemores ſui querebãtur. Inter hæc liberius meare ſpiritꝰ cœperat, alleuabat Rex oculos, & paulatim redeũte animo circũſtantes amicos agnouerat. Laxataque vis morbi ad hoc ſolã videbatur, quia magnitudinem mali ſentiebat. Animum autem ægritudo corporis vrgebat, quippe Dariũ quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vinctum ergo ſe tradi, & tantam victoriam eripi ſibi è manibus, obſcuraq; & ignobili morte in tabernaculo extingui ſe, querebatur. Admiſſiſque amicis, pariter & medicis: In quo me, inquit, articulo rerum mearũ fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hoſtilium armorum exaudire videor: & qui vltrò intuli bellum, iam prouocor. Darius ergo cum tã ſuperbas literas ſcriberet, fortunam meam in conſilio habuit: ſed nequicquã, ſi mihi arbitrio meo curari licet. Lenta

remedia,

remedia, & ſegnes medicos nō expetūt tēpora mea. Vel mori ſtrenuè, quā tardè conualeſcere mihi melius eſt. Proinde, ſi quid opis, ſi q̄d artis in medicis eſt, ſciant me non tam mortis, quàm belli remediū quærere. Ingentem omnibus incuſſerat curam tam præceps temeritas eius. Ergo pro ſe quiſque precari cœpere, ne feſtinatione periculum augeret, ſed eſſet in poteſtate medentium. Inexperta remedia haud iniuria ipſis eſſe ſuſpecta, cum ad perniciem eius etiam à latere ipſius pecunia ſolicitaret hoſtis: quippe Darius mille talēta interfectori Alexādri daturum ſe pronuntiari iuſſerat. Itaque ne auſurum quidem quenquā arbitrabatur experiri remediū, quod propter nouitatem poſſet eſſe ſuſpectum. Erat inter nobiles medicus è Macedonia Regē ſequutus, Philippus natione Acarnan, fidus admodum Regi puero comes, & cuſtos ſalutis datus, non vt Regem modò, ſed etiam vt alumnū eximia charitate diligebat. Is non præcepſ ſe, ſed ſtrenuum remedium afferre, tantamque vim morbi potione medicata leuaturum eſſe promiſit. Nulli promiſſum eius placebat, præter ipſum cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quàm moram, perpeti poterat. Arma, & acies in oculis erant, & victoriam in eo poſitam eſſe arbitrabatur, ſi tantū ante ſigna ſtare potuiſſet: id ipſum, quòd poſt diem tertium medicamentum ſumpturus eſſet (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hæc à Parmenione fidiſſimo purpuratorum literas accipit, quibus ei denunciabat, ne ſalutem ſuam Philippo committeret, mille talentis à Dario, & ſpe nuptiarū ſororis

eius

eius eſſe corruptum. Ingentem animo ſolicitudinem literę incuſſerant, & quicquid in vtranque partem aut metus, aut ſpes ſubiecerat, ſecreta æſtimatione penſabat. Bibere perſeuerem? vt ſi venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, euenıſſe videatur? Damnem ne medici fidē? In tabernaculo me opprimi patiar? Non. Atqui ſatius eſt, alieno me mori ſcelere, quam metu meo. Diu animo in diuerſa verſato, nulli quid ſcriptum eſſet enuntiat, epiſtolamque ſigillo anuli ſui impreſſam puluino, cui incumbebat, ſubiecit. Inter has cogitationes biduo aſſumpto, illuxit à medico deſtinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intrauit. Quo viſo, Alexander, leuato corpore in cubitum, epiſtolam à Parmenione miſſam ſiniſtra manu tenens, accepit poculum, & hauſit interritus: tum epiſtolam Philippum legere iubet, nec à vultu legentis mouit oculos, ratus aliquas conſcientię notas in ipſo ore poſſe deprehendere. Ille epiſtola perlecta, plus indignationis, quàm pauoris oſtendit: proiectiſq; amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, ſemper quidē ſpiritus meus ex te pependit, ſed nunc vero (arbitror) ſacro & venerabili ore trahitur. Crimē parricidij, quod mihi obiectum eſt, tua ſalus diluet. Seruatus à me, vitam mihi dederis, oro, quęſoq;: amiſſoq; metu patere medicamentum concipi venis. Laxa pauliſper animū, quem ſolicitudine intempeſtiua amici ſane fideles, ſed moleſte ſeduli turbant. Non ſecurum modo hæc vox, ſed etiam lætum Regem, ac plenum bonę ſpei fecit. Itaq;, ſi Dij, inquit, Philippe, tibi permiſiſſent,

ſent, quo maxime modo animum velles experiri meũ, alio profecto voluiſſes. Sed certior ẽ, quàm expertus es, ne optaſſes quidẽ. Hac epiſtola accepta, tamẽ, quod dilueras, bibi: & nunc credo te non minus pro tua fide, quã pro mea ſalute eſſe ſolicitũ. Hęc locutus, dexterã Philippo offert. Cęterum tãta vis mẽdicaminis fuit, vt quæ ſequuta ſunt, criminationẽ Parmenionis adiuuerint. Interclusus ſpiritus arcte meabat, nec Philippus quicquã inexpertum omiſit. Ille fomẽta corpori admouit, ille torpentẽ nunc cibi, nunc vini odore excitauit. Atque vt primum mentis compotem eſſe ſenſit, modo matris, ſororumque, modo tantæ victoriæ appropinquantis admonere non deſtitit. Vt verò medicamentum ſe diffudit in venas, & ſenſim toto corpore ſalubritas percipi potuit: primo animus vigorem ſuum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperauit: quippe poſt tertium diem, quàm in hoc ſtatu fuerat in conſpectum militum venit. Nec auidius ipſum Regem, quàm Philippum intuebatur exercitus: pro ſe quiſque dextram eius amplexi, grates habebant velut præſenti Deo. Nanque haud facile dictu eſt, præter ingenitam illi genti erga Reges ſuos venerationem, quantum huius quoque Regis vel admirationi dediti fuerint, vel charitate flagrauerint. Iam primũ nihil, niſi diuina ope aggredi videbatur. Nam cum eſſet præſto vbique fortuna, temeritas in gloriã ceſſerat: ætas quoque vix tantis maturã rebus, ſed abunde ſufficiens, omnia etiam eius opera honeſtabat: & q̃ leuiora haberi ſolent, plerũq; in re militari gratiora vulgo ſunt. Exercitatio corporis inter ipſos, cul-

ſos, cultus, habituſque paululum à priuato abhorrens, militaris vigor, queis ille vel ingenij dotibus, vel animi artibus, vt pariter charus ac venerandus eſſet, effecerat. At Darius nuntio de aduerſa valetudine eius accepto, celeritate, quanta poterat tam graue agmẽ, ad Euphratem contendit. Iũctoq; eo pontibus, quinque tamen diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare feſtinans. Iamque Alexãder viribus corporis receptis, ad vrbem Solos peruenerat, cuius potitus, ducentis talentis nomine mulcta exactis, arci præſidium militum impoſuit. Vota deinde pro ſalute ſuſcepta per ludum, atque otium reddens, oſtendit quanta fiducia Barbaros ſperneret: Aeſculapio, & Mineruæ ludos celebrauit. Spectanti nuntius lætus affertur ex Halicarnaſſo, Perſas acie à ſuis eſſe ſuperatos. Myndios *quoq; & Canyndios, & pleraque tractus eius ſua facta ditionis. Igitur edito ſpectaculo ludicro, caſtriſq; motis, & Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit: inde alteris caſtris ad oppidum Caſtabulum. Ibi Parmenio Regi occurrit, quem præmiſerat ad explorandum iter ſaltus, per quem ad vrbem, Iſſon nomine, penetrandum erat. Atq; ille anguſtijs eius occupatis, & præſidio modico relicto, Iſſon quoq; deſertam à Barbaris ceperat. Inde progreſſus, deturbatis qui interiora montiũ obſidebant, præſidijs cuncta firmauit: occupatoq; itinere, ſicut paulo ante dictũ eſt, idẽ & author & nũtius venit. Iſſon inde Rex copias admouit: vbi conſilio habito vtrum ne vltra progrediendum foret, an ibi opperiendi eſſent milites noui, quos ex Macedonia aduen-*

aduentare conſtabat, Parmenio non alium locum prælio aptiorem eſſe cenſebat: quippe illhic vtriuſq; Regis copias numero futuras pares, cùm anguſtiæ multitudinem non caperent: planitiem ipſis, cāpoſque eſſe vitandos, vbi circuiri, vbi ancipiti acie opprimi poſſent. Timere, ne non virtute hoſtium, ſed laſſitudine ſua vincerentur: Perſas recētes inde ſucceſſuros, ſi laxius ſtare potuiſſent. Facile ratio tam ſalubris conſilij accepta eſt. Itaque inter anguſtias ſaltus hoſtem opperiri ſtatuit. Erat in exercitu Regis Siſenes Perſes, quondam à Prætore Aegypti miſſus ad Philippū, donisq; & omni honore cultus exiliū patria ſede mutauerat: ſecutus deinde in Aſiā Alexandrū, inter fideles ſocios habebatur. Huic epiſtolam Cretenſis miles obſignatam annulo, cuius ſignum haud ſane notum erat, tradidit. Nabarzanes Prætor Darij miſerat eā, hortabaturque Siſenem, vt dignum aliquid nobilitate, ac moribus ſuis ederet: magno id ei apud Regem honori fore. Has literas Siſenes, vtpote innoxius, ad Alexandrum ſæpe deferre tentauit. Sed cum tot curis, apparatuq; belli Regem videret vrgeri, aptius ſubinde tempus expectans; ſuſpicionem initi ſceleſti conſilij præbuit. Nanque epiſtola priusquā ei redderetur; in manus Alexandri peruenerat, lectamque eam ignoti annuli ſigillo impreſſo Siſeni dari iuſſerat, ad æſtimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies nō adierat Regem, ſceleſto conſilio eam viſus eſt ſuppreſſiſſe; & in agmine à Cretēſibus haud dubie iuſſu Regis occiſus eſt. Iamque Græci milites, quos Thymōdas à Pharnabazo

acceperat,

acceperat, præcipua ſpes, & propemodum vnica, ad Darium peruenerant. Hi magnopere ſuadebant vt retro abiret, ſpatioſoſque Meſopotamiæ campos repeteret. Si id conſilium damnaret, at ille diuideret ſaltem copias innumerabiles, neu ſub vnum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc conſilium Regi, quàm purpuratis eius diſplicebat: ancipitem fidem, & mercede venalem proditionem imminere, & diuidi non ob aliud copias velle, quàm vt ipſi in diuerſa digreſsi, ſi quid commiſſum eſſet, traderent Alexandro. Nihil tutius eſſe, quàm circũdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, vt erat ſãctus & mitis, ſe vero tantũ facinus negat eſſe facturum, vt ſuã ſecutos fidẽ, ſuos milites iubeat trucidari. Quẽ deinde amplius nationũ exterarum ſalutẽ ſuam crediturũ ſibi, ſi tot militum ſanguine imbuiſſet manus? Neminem ſtolidum conſilium capite luere debere, Defuturos eos, qui ſuaderent, ſi ſuaſiſſe, periculum eſſet. Denique, ipſos quotidie ad ſe vocari in conſilium, variaſque ſententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius ſuaſerint. Itaque Græcis nũtiari iubet, ipſum quidem beneuolentiæ illorum gratias agere, cæterum ſi retro ire pergat, haud dubie regnum hoſtibus traditurum. Fama bella ſtare: & eum qui recedat fugere credi. Trahendi vero belli inſulſam eſſe rationem. Tantæ enim multitudini, vtique cum iam hyems inſtaret, in regione vaſta, & inuicem à ſuis, atque hoſte vexata, non ſuffectura alimenta, ne diuidi quidem copias poſſe

ſeruato

ſeruato more maiorum; qui vniuerſas vires ſemper diſcrimini bellorum obtulerunt. Et hercule terribilem antea Regem,& abſentia ſua ad vanã fiduciã elatum,poſteaquã aduẽtare ſe ſenſerit,cautũ pro temerario factum,delituiſſe inter anguſtias ſaltus,ritu ignobilium ferarum,quæ, ſtrepitu prætereuntium audito, ſyluarum latebris ſe occuluerunt. Iam etiam valetudinis ſimulatione fruſtrari ſuos milites, ſed non amplius ipſum eſſe paſſurum detrectare certamen. In illo ſpecu, in quem pauidi receſſiſſent, oppreſſurum eſſe cunctantes. Hæc magnificentius iactata, quam verius. Cæterum pecunia omni, rebusque precioſiſſimis Damaſcũ Syriæ cũ modico præſidio militum miſſis, reliquas copias in Ciliciam duxit,inſequentibus,more patrio, agmen coniuge & matre: virgines quoque cum paruo filio comitabantur patrem. Forte eadem nocte & Alexander ad fauces,quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum quem Amanicas Pylas vocant, peruenit. Nec dubitauere Perſæ, quin Iſſo relicta,quã ceperãt,Macedones fugerent. Nã etiam ſaucij quidã & inualidi,qui agmen non poterant perſequi, excepti erant. Quos oẽs inſtinctu purpuratorũ barbara feritate ſæuientiũ,præciſis,aductisq; manib⁹ circũduci,vt copias ſuas noſcerent; ſatiſq; omnibus ſpectatis nuntiare,quę vidiſſent,Regi ſuo iuſſit. Motis ergo caſtris,ſuperat Pyramũ amnẽ,in tergis, vt credebat, fugientiũ hæſurus. At illi, quorũ amputauerat manus, ad caſtra Macedonũ penetrant, Dariũ quã maximo curſu poſſet ſequi, nuntiãtes. Vix fides habebatur. Itaq; ſpeculatores

in maritimas regiones præmiſſos explorare iubet, ipſe ne adeſſet, an præfectorum aliquis ſpeciem tribuiſſet vniuerſi venientis exercitus. Sed cum ſpeculatores reuerterentur, procul ingens multitudo conſpecta eſt. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaq; velut continenti incendio ardere viſa, cum incondita multitudo maxime propter iumenta laxius tenderet. Itaq; eo ipſo loco metari ſuos caſtra iuſſerat, lætus, quod omni expetiuerat voto, in illis potiſſimum anguſtiis decernendum eſſe. Cæterum, vt ſolet fieri, cũ vltimi diſcriminis tempus aduentat, in ſolicitudinem verſa fiducia eſt. Illam ipſam fortunam, qua aſpirante res tam proſpere geſſerat, verebatur: nec iniuria, ex his quæ tribuiſſet ſibi, quàm mutabilis eſſet, reputabat. Vnam ſupereſſe noctem, quæ tanti diſcriminis moraretur euentum. Rurſus occurrebant maiora periculis præmia. Et ſicut dubium eſſet an vinceret, ita illud vtique certum eſſe, honeſte, & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare iuſſit, ac deinde tertia vigilia inſtructos, & armatos eſſe. Ipſe in iugum editi montis aſcendit, multiſque collucentibus facibus, patrio more ſacrificium Dijs præſidibus loci fecit. Iamq; tertium, ſicut præceptum erat, ſignum tuba miles acceperat, itineri ſimul paratus, & prælio: ſtrenueq; iuſſi procedere, oriente luce peruenerunt ad anguſtias, quas occupare decreuerant. Darium triginta inde ſtadia abeſſe, præmiſſi indicabant. Tunc conſiſtere agmen iubet, armiſq; ipſe ſumptis aciem ordinabat. Dario aduentum hoſtium pauidi agreſtes

nuntia-

nuntiauerunt : vix credenti occurrere etiam, quos vt fugientes ſequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido inceſſerat, quippe itineri quàm prælio aptiores erant, raptimq́; arma capiebant. Sed ipſa feſtinatio diſcurrentium, ſuoſq́; ad arma vocantium, maiorem metum incuſſit. Alij in iugum montis euaſerant, vt hoſtium agmen inde proſpicerent; equos pleriq; frænabant: diſcors exercitus, nec ad vnum intentus imperium; vario tumultu cuncta turbauerat. Darius initio montis iugum cum parte copiarũ occupare ſtatuit, & à fronte, & à tergo circumiturus hoſtẽ. A mari quoq;, quo dexterũ eius cornu tegebatur, alios obiecturus, vt vndiq; vrgeret. Præter hæc viginti millia præmiſſa cum ſagittariorum manu, Pyramũ amnem, qui duo agmina interfluebat, tranſire, & obijcere ſeſe Macedonũ copijs iuſſerat. Si id præſtare non poſſet retrocedere in montes, & occulte circumire vltimos hoſtiũ. Cæterum deſtinata ſalubriter omni ratione, potentior fortuna diſcuſſit: quippe alij præ metu imperiũ exequi non audebant; alij fruſtra exequebãtur: quia vbi partes labãt, ſumma turbatur. Acies autẽ hoc modo ſtetit. Nabarzanes equitatu dexterũ cornu tuebatur, additis funditorũ, ſagittariorũq́; viginti ferme millibus. In eodẽ Thymondas erat, Græcis peditibus mercede cõductis triginta millibus præpoſitus. Hoc erat haud dubiũ robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In læuo cornu Ariſtomedes Theſſalus viginti millia Barbarorum peditũ habebat. In ſubſidijs pugnaciſſimas locauerat gentes. Ipſum Regem in eodẽ cornu dimicaturũ

 tria

tria millia delectorum equitum aſſueta corporis cuſtodia, & pedeſtris acies XL. millia ſequebãtur. Hircani deinde, Mediq́; equites: his proximi cæterarum gentium equites dextera, læuaq́; diſpoſiti. Hoc agmen, ſicut dictum eſt, inſtructum, ſex millia iaculatorum, funditorumq́; antecedebant. Quicquid in illis anguſtijs adiri poterat, impleuerunt copiæ: cornuaq́; hinc à iugo: illhinc à mari ſtabant: vxorem, matremq́; Regis, & alium fœminarum gregẽ in medium agmen acceperant. Alexander Phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte conſtituit. Dexterũ cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi ſtabant Cœnos & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, ſui quiſq; agminis duces. In læuo, quod ad mare pertinebat, Craterus, & Parmenio erant: ſed Craterus Parmenioni parere iuſſus. Equites ab vtroq; cornu locati, dexterum Macedones Theſſalis adiunctis, læuum Peloponnenſes tuebantur. Ante hanc aciem poſuerat funditorum manum ſagittarijs admixtis. Thraces quoque, & Cretenſes ante agmen ibant, & ipſi leuiter armati. At ijs, qui præmiſſi à Dario iugum montis inſederant, Agrianos oppoſuit, ex Græcia nuper aduectos. Parmenioni autem præceperat, vt quantum poſſet, agmen ad mare extenderet, quo longius abeſſet montibus, quos occupauerant Barbari. At illi neq; obſtare venientibus nec circumire prætergreſſos, auſi, funditorum maxime aſpectu profugerant territi. Eaq́; res tutũ Alexãdro agminis latus, quod ne ſupernè inceſſeretur, timuerat, præſtitit. Triginta & duo armatorũ ordines

nes ibant: neque. n. latius extendi aciem patiebantur anguſtiæ. Paulatim deinde ſe laxare, ſinus montium, & maius ſpatium aperire cœperant, ita vt non pedes ſolum pluribus ordine incedere, ſed etiã à lateribus circunfundi poſſet equitatus. Iam in cõſpectu, ſed extra teli iactum vtraq; acies erat, cum priores Perſæ inconditum, & trucem ſuſtulere clamorem. Redditur & à Macedonibus maior, exercitus impar numero, ſed iugis montium, vaſtiſq; ſaltibus repercuſſus: quippe ſemper circumiecta nemora, petræq; quantamcũq; accepere vocẽ multiplicato ſono referũt. Alexãder ante prima ſigna ibat, idẽtidem manu ſuos inhibẽs, ne ſuſpẽſi acrius ob nimiam feſtinationem cõcitato ſpiritu capeſſerẽt bellum. Cumq; agmen obequitaret, varia oratione, vt cuiusque animis aptum erat, milites alloquebatur. Macedones tot bellorum in Europa victores ad ſubigendã Aſiam, atque ultima Orientis, non ipſius magis, quàm ſuo ductu profecti, inueteratæ virtutis admonebatur. Illos terrarũ orbis liberatores, emenſoſque olim Herculis, & Liberi patris terminos, non Perſis modo, ſed etiã omnibus gẽtibus impoſituros iugum. Macedonũ Bactra, & Indos fore: minima eſſe, quæ nunc intuerentur, ſed omnia victoria parari. Non præruptis petris Illyricorum, & Thraciæ ſaxis ſterilẽ laborem fore: ſpolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurũ opus. Totã aciẽ ſuo pauore fluctuantẽ vmbonibus poſſe propelli. Victor ad hæc Athenienſiũ Philippus pater inuocabatur, domitæq; nup Bœotiæ, & vrbis in ea nobiliſſimæ ad ſolũ dirutæ ſpecies repræſẽtabãt animis: iã Gra-

nicum amnem, iam tot vrbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaq́; quæ poſt tergum erant ſtrata; & pedibus ipſorum ſubiecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab iis gentibus illata Græciæ bella: Darij prius, deinde Xerxis inſolentia, aquam ipſam, terrámq́; poſtulantium, vt neq; fontiũ hauſtũ, nec ſolitos cibos relinquerẽt. Dein Deũ tẽpla ruinis & ignibus eſſe deleta. Vrbes eorũ expugnatas, fœdera humani diuiniq́; iuris violata, referebat. Illyricos vero, & Thracas, rapto viuere aſſuetos, aciem hoſtium, auro purpuráq́; fulgentem, intueri iubebat, prædam non arma geſtantem. Irent, & imbellibus fœminis aurũ viri eriperent. Aſpera montium ſuorum iuga, nudóſq́; colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Perſarum campis, agriſq́; mutarent. Iam ad teli iactum peruenerant; cum Perſarum equites ferociter in læuum cornu hoſtium inuecti ſunt: quippe Darius equeſtri prælio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur eſſe coniectans. Iamque etiam dextrũ Alexandri cornu circuibatur: quod vbi Macedo conſpexit, duabus alis equitum ad iugum montis iuſſis ſubſiſtere, cæteros in medium belli diſcrimen ſtrenue transfert. Subductis deinde ex acie Theſſalis equitibus, Præfectum eorũ occulte circuire tergum ſuorum iubet, Parmenionique cõiungi, & quod is imperaſſet impigrè exequi. Iamq; ipſi in medium Perſarũ vndique circunfuſi egregiè ſe tuebantur: ſed conſerti, & quaſi cohærentes tela vibrare non poterant. Simul vt erant emiſſa, in eoſdem concurrentia implicabantur, leuiq́; & vano ictu

ne ictu pauca in hoſtẽ, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cominus pugnã coacti conſerere, gladios impigrè ſtringunt. Tum verò multum ſanguinis fuſum eſt: duæ quippe acies ita cohærebant, vt armis arma pulſarent, mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignauo ceſſare tum licuit: collato pede quaſi ſinguli inter ſe dimicarent, in eodẽ veſtigio ſtabant, donec vincendo locum ſibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradum, cũ hoſtem proſtrauerant. At illos nouus excipiebat aduerſarius fatigatos. Nec vulnerati, vt aliàs ſolent, acie poterant excedere, cum hoſtis inſtaret à fronte, à tergo ſui vrgerent. Alexander non ducis magis, quàm militis munera exequebatur, optimum decus cæſo Rege expetens: quippe Darius curru ſublimis eminebat, & ſuis ad ſe tuendum, & hostibus ad inceſſendum, ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxyatres, cùm Alexandrum inſtare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipſum currum Regis obiecit, armis & robore corporis multum ſuper cæteros eminens, animo v ro, & pietate in pauciſſimis. Illo vtique prælio clarus, alios improuidè inſtantes proſtrauit; alios in fugam auertit. At Macedones, vt circa Regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipſo in equitum agmen irrumpunt. Tum vero ſimilis ruinæ ſtrages erat. Circa currum Darij iacebant nobiliſſimi duces, ante oculos Regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, ſicut dimicantes procubuerant, aduerſo corpore vulneribus acceptis. Inter hos Aticyes, & Trountes; & Sabaces Præ-

tor Aegypti, magnorum exercituum Præfecti, noſcitabantur: circa eos cumulata erat peditum, equitumq́ obſcurior turba. Macedonum quoq; non quidem multi, ſed promptiſſimi tamen cæſi ſunt. Inter quos Alexandri dexterum femur leuiter mucrone perſtrictum eſt. Iamq́ qui Darium vehebant, equi confoſſi haſtis, & dolore efferati iugum quatere, & Regem curru excutere cœperant: cum ille veritus ne viuus veniret in hoſtium poteſtatem, deſilit, & in equum, qui ad hoc ſequebatur, imponitur. Inſignibus quoque Imperij, ne fugam proderent, indecore abiectis. Tum vero cæteri diſſipantur metu, & qua cuique patebat ad fugam via erumpunt, arma iacientes, quæ paulo ante ad tutelam corporum ſumpſerant, adeo pauor etiam auxilia formidabat. Inſtabat fugientibus eques à Parmenione miſſus, & forte in id cornu omnes fuga abſtulerat. At in dextro Perſæ Theſſalos equites vehementer vrgebant. Iamq́ vna ala ipſo impetu proculcata erat, cum Theſſali ſtrenue circumactis equis dilapſi, rurſus in prælium redeunt, ſparſoſq́ incompoſitos victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde proſternunt. Equi pariter equiteſq́ Perſarum, ſerie laminarum ob id genus graue, agmen, quod celeritate maxime conſtat, ægre moliebantur: quippe in circumagendis equis ſuis Theſſali multos occupauerant. Hac tam proſpera pugna nuntiata, Alexander non ante auſus perſequi Barbaros, vtrinque iam victor inſtare fugiẽtibus cœpit. Haud amplius Regem, quàm mille equites ſequebantur, cum ingens multitudo hoſtium caderet. Sed quis

aut

aut in victoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darij partibus ſteterant Amynta duce (Prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud ſane fugientibus ſimiles euaſerant. Barbari longe diuerſam fugam intenderunt, alij quà rectum iter in Perſidem ducebat, quidam circuitus rupis, ſaltusq́; montium occultos petiuere, pauci caſtra Darij. Sed iam illa quoque hoſtis victor intrauerat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri, argentique pondus, non belli, ſed luxuriæ apparatum diripuerant milites. Cumque plus raperent, paſſim ſtrata erant itinera vilioribus ſarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contempſerat. Iamque ad fœminas peruentum erat, quibus, quo chariora ornamenta ſunt, violentius detrahebantur: nec corporibus quidem vis, ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, caſtra repleuerant: nec vlla facies mali deerat, cum per omnes ordines ætateſque victoris crudelitas, ac licentia vagaretur. Tunc vero impotens fortunæ ſpecies conſpici potuit, cum ij, qui tum Dario tabernaculum exornauerant omni luxu & opulentia inſtructum, eadem illa Alexandro, quaſi venturo domino reſeruabant. Nanque id ſolum intactum omiſerant milites, ita tradito more, vt victorem victi Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos, animoſque in ſemet conuerterant captiuæ mater, coniuxq́; Darij. Illa

non maieſtate ſolum, ſed etiam ætate venerabilis: hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem ſorte corrupta, acceperat in ſinum filium, nondum ſextũ ætatis annum egreſſum, in ſpem tantæ fortunæ, quã tam paulò antè pater eius amiſerat, genitum. At in gremio anus auiæ iacebant adultæ virgines duæ non ſuo tantum, ſed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarũ turba conſtiterat, laceratis crinibus, abſciſſaq; veſte, priſtini decoris immemores, reginas, dominasque veris quondam, tunc alienis nominibus vocantes. Illæ ſuæ calamitatis oblitæ, vtro cornu Darius ſtetiſſet, quæ fortuna diſcriminis fuiſſet, requirebãt. Negabãt ſe captas, ſi viueret Rex. Sed illum equos ſubinde mutantem, longius fuga abſtulerat. In acie autem cæſa ſunt Perſarum peditum centum millia: decem verò millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti ſaucij fuere, triginta omninò & duo ex peditibus deſiderati ſunt, equitum centũ quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria ſtetit. Rex, qui diu Darium perſequendo fatigatus erat, poſteaquam & nox appetebat, & eum aſſequendi ſpes nõ erat, in caſtra paulò ante à ſuis capta peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maximè aſſuerat, iuſſit: quippe ſumma duntaxat cutis in femore perſtricta, non prohibebat intereſſe conuiuio. Tum repentè è proximo tabernaculo lugubris clamor Barbaro vlulatu, planctuque permixtus epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum Regis, verita ne maioris motus princi-

pium

pium eſſet, armare ſe cœperat. Cauſa pauoris ſubiti fuit, quòd mater, vxorque Darij cū captiuis mulieribus nobilibus Regem, quem interfectū eſſe credebant, ingenti gemitu, eiulatuque deflebant. Vnus namq; è captiuis ſpadonibus, qui fortè ante ipſarū tabernaculum ſteterat, amiculum, quod Darius (ſicut paulò ante dictū eſt) ne cultu proderetur abiecerat, in manibus eius, qui repertū ferebat, agnouit: ratuſq́3, interfecto detractum eſſe falsū nuntiū mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore cōperto, Alexander fortunæ Dary, & pietati earum lachrimaſſe fertur. Ac primò Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritum Perſicæ linguæ, ire ad conſolandas eas iuſſerat. Veritus deinde ne proditor captiuarum iram, doloremq; grauaret, Leonatū ex purpuratis ſuis miſit, iuſſum indicare, falſo lamentari eas, Darium viuum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captiuæ erant, peruenit, miſſumque à Rege ſe nuntiare iubet. At ij, qui in veſtibulo erant, vt armatos conſpexere, rati actum eſſe de dominis, in tabernaculū currūt, vociferantes adeſſe ſupremam horam, miſſosque qui occiderēt captas. Itaque, vt quæ nec prohibere, nec admittere auderent, nullo reſponſo dato, tacitè opperiebantur victoris arbitrium. Leonatus, expectato diu qui ſe intromitteret, poſteaquam nemo producere audebat, relictis in ueſtibulo ſatellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipſa res turbauerat feminas, quòd irrupiſſe, non admiſſus uidebatur. Itaque mater & coniux prouolutæ ad pedes orare cœperunt, vt priùs quàm interficerentur, Darij

corpus

corpus ipſis patrio more ſepelire permitteret: functas ſupremo in regem officio ſe impigre morituras, Leonatus & viuere Darium, & ipſas non incolumes modo, ſed etiã apparatu priſtinæ fortunæ Reginas fore. Tum mater Darij alleuari ſe paſſa eſt. Alexander poſtera die cũ curam ſepeliendis militibus impenderet, quorum corpora inuenerat, Perſarum quoq; nobiliſſimis eundem honorẽ haberi iubet, matriq; Darij permittit, quos vellet, patrio more ſepeliret. Illa paucos arcta propinquitate cõiũctos pro habitu præsẽtis fortunæ humari iuſſit, apparatum funerum, quo Perſæ ſuprema officia celebrarent, inuidioſum fore exiſtimans, cum victores haud pretioſe cremarentur. Iamq; iuſtis defunctorum corporibus ſolutis, præmittit ad captiuas, qui nũtiarẽt ipſum venire. Inhibitaq; comitantium turba tabernaculum cum Hephæſtione intrat. Is longe omnium amicorũ chariſſimus erat Regi, cum ipſo pariter educatus, ſecretorũ omnium arbiter: libertatis quoq; in admonendo eo non alius ius habebat, quod tamẽ ita vſurpabat, vt magis à Rege permiſſum, quam vendicatũ ab eo videretur: & ſicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præſtabat. Ergo Reginæ illum Regem eſſe ratæ, ſuo more veneratæ sũt. Inde ex ſpadonibus captiuis, quis Alexander eſſet, monſtrantibus, Syſigambis aduoluta eſt pedibus eius, ignorationem nunquam antea viſi Regis excuſans. Quam manu alleuans Rex: Non errăſti, inquit, mater, nam & hic Alexander eſt. Equidem ſi hac continentia animi ad vltimũ vitæ perſeuerare potuiſſet, feliciorem fuiſſe

credere m,

crederem, quàm viſus eſt eſſe, cum Liberi patris imitaretur triumphum, ab Helleſponto vſque ad Oceanum omnes gentes victoria emenſus: ſi viciſſet profectò ſuperbiam atq; iram, mala inuicta: ſi abſtinuiſſet inter epulas cædibus amicorũ, egregiosq; bello viros, & tot gentium ſecum domitores indicta cauſa veritus eſſet occidere. Sed nondum fortuna ſe animo eius infuderat. Itaq; orientem eam moderate, & prudenter tulit, ad vltimũ magnitudinẽ eius non cepit: tum quidem ita ſe geſſit, vt omnes ante eum Reges & continentia, & clementia vincerẽtur. Virgines, & Reginas excellentis formæ tam ſanctè habuit, quàm ſi eodem quo ipſe parente genitæ forent. Coniugem eiuſdem, quam nulla ætatis ſuæ pulcritudine corporis vicit, adeo ipſe non violauit, vt ſummam adhibuerit curam, ne quis captiuo corpori illuderet. Omnẽ cultum reddi fœminis iuſſit, nec quicq uã ex priſtinæ fortunæ magnificẽtia captiuis, præter fiduciam, defuit. Itaque Syſigãbis, Rex, inquit, mereris vt ea precemur tibi, quæ Dario noſtro quondam precatæ ſumus: & (vt video) dignus es, qui tantum Regem non felicitate ſolum, ſed etiam æquitate ſuperaueris. Tu quidẽ matrem me, & Reginam vocas, ſed ego me tuam famulam eſſe confiteor. Et præteritæ fortunæ faſtigium capio, & præſentis iugum pati poſſum. Tua intereſt, quantũ in nos licuerit, ſi id potius clementia, quam ſæuitia vis eſſe teſtatum. Rex bonum animum habere eas iuſſit. Darij deinde filium collo ſuo admouit. Atq; nil ille conſpectu tunc primum à ſe viſi conterritus ceruicem eius manibus amplectitur. Motus ergo

Rex

Rex conſtantia pueri, Hephæſtionem intuens, Quã vellem, inquit, Darius aliquid ex hac indole hauſiſſet. Tum tabernaculo egreſſus, tribus aris in ripa Pyrami amnis Ioui, atque Herculi, Mineruæque ſacratis Syriam petit, Damaſcum, vbi Regis gaza erat, Parmenione præmiſſo. Atque is, cũ præceſſiſſe Darij ſatrapam comperiſſet, veritus, ne paucitas ſuorum ſperneretur, accerſere maiorem manum ſtatuit. Sed forte in exploratores ab eo præmiſſos incidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexandrũ à Præfecto Damaſci miſſas tradit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiam ſupellectilem cum pecunia traderet, adiecit. Parmenio aſſeruari eo iuſſo, literas aperit, in queis erat ſcriptum, vt mature Alexander aliquem ex ducibus ſuis mitteret cum manu exigua. Itaque re cognita, Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus cuſtodientium lapſus, Damaſcum ante lucẽ intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum inſidias timentis, & ignotũ iter ſine duce nõ audebat ingredi. Felicitati tamẽ Regis ſui confiſus, agreſtes, qui duces itineris eſſent, excipi iuſſit: quibus celeriter repertis, quarto die ad vrbem peruenit iam metuẽte Præfecto, ne ſibi fides habita non eſſet. Igitur quaſi parum munimentis oppidi fidens, ante ſolis ortum pecuniam regiam, quam gazam Perſæ vocãt, cum pretioſiſſimis rerũ efferri iubet, fugam ſimulans, reuera vt prædam hoſti offerret. Multa millia virorum, fœminarumque excedentem oppido ſequebantur, omnibus miſerabilis turba, præter eum, cuius fidei cõmiſſa

fuerat:

fuerat: quippe quò maior proditoris merces foret, obijcere hoſti parabat gratiorē omni pecunia prædā nobiles viros, Prætorum Darij coniuges, liberosq; præter hos vrbium Græcarum legatos, quos Darius velut in arce tutiſſima, in proditoris reliquerat manibus. Gargabas Perſæ vocant humeris onera portantes. Ii cum frigus tolerare non poſſent, quippe & procella ſubito niuem effuderat, & humus rigebat gelu, tum aſtrictas veſtes, quas cum pecunia portabant, auro, & purpura inſignes induūt, nullo prohibere auſo, cum fortuna Regis etiā humillimis in ipſum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non ſpernendi agminis ſpeciem, qui intētiore cura ſuos quaſi ad iuſtū præliū paucis adhortatus equis calcaria ſubdere iubet, & acri īpetu in hoſtē inuehi. At illi qui ſub oneribus erant, omiſſis illis per metum capeſſunt fugam. Armati quoque, qui eos perſequebantur, eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere cœperunt. Præfectus quaſi & ipſe conterritus ſimulans, cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ, illa pecunia ſtipēdio ingenti militū præparata. Ille cultus nobilium virorum, tot illuſtrium fœminarum, aurea vaſa, aurei freni, tabernacula regali magnificentia ornata. Vehicula quoq; à ſuis deſtituta ingentis opulentiæ plena, facies etiam prædantibus triſtis, ſi qua res auaritiam moraretur: quippe tot annorum incredibili, & fidem excedente fortuna cumulata; tunc alia ſtirpibus lacerata, alia in cœnum demerſa eruebantur: non ſuſſiciebant prædantium manus prædæ: Iamque etiam ad eos,

qui

qui primi fugerant, ventum erat: Fœminæ pleræq; paruos trahentes liberos ibãt, inter quas tres fuere virgines Ochi, qui ante Darium regnauerat, filiæ, olim quidem ex faſtigio paterno rerum mutatione detractæ, ſed tũ ſortem earum crudelius aggrauãte fortuna. In eodem grege vxor quoque eiuſdem Ochi fuit, Oxyatriſque (frater hic erat Darij) filia, & coniux Artabazi principis purpuratorum: & filius, cui Ilioneo fuit nomen, Pharnabazi quoque, cui ſummũ imperium maritimæ oræ Rex dederat, vxor cum filio excepta eſt. Mentoris filiæ tres, ac nobiliſſimi ducis Mẽnonis coniux, & filius. Vixque vlla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonij quoque, & Athenienſes erant, ſocietatis fide violata, Perſas ſecuti Ariſtogiton, Dropidas, & Eleutherius, inter Athenienſes genere, famaque longe clariſſimi: Lacedæmonij, Periſippus, & Onomaſtorides cum Omaio, & Callicratide, ij quoq; domi nobiles. Summa pecunia ſignata fuit, talentorum duo millia & ſexaginta, facile argẽti põdus quingẽta æquabat. Præterea XXX. millia hominũ, cum ſeptem millibus iumentorum dorſo onera portantium capta ſunt. Cæterum Dij tantæ fortunæ proditorẽ ſepulturæ celeriter debita pœna perſecuti ſunt Nanque vnus è conſcijs eius, credo, Regis viſem etiã in illa ſorte reueritus, interfecti proditoris caput ad Dariũ tulit, opportunũ ſolatium prodito: quippe & vltus inimicum erat; & nondum in omnium animis memoriam maieſtatis ſuæ exoleuiſſe cernebat.

QVIN-

QVINTI CVRTII DE REBVS geſtis Alexandri magni, regis Macedonum Liber IIII.

DARIVS *tanti modo exercitus Rex, qui triũphantis magis, quàm dimicantis more curru ſublimis inierat prælium, per loca, quæ prope immenſis agminibus cõpleuerat, iam inania, & ingenti ſolitudine vaſta fugiebat. Pauci Regẽ ſequebantur, nã nec eodem omnes fugam intenderant, & deficiẽtibus equis, curſum eorum, quos Rex ſubinde mutabat, æquare non poterant. Vnchas deinde peruenit, vbi excepere eũ Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipſius, quod celeritate præripere potuiſſet. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damaſcum recepta erat præda iuſſum eam ipſam, & captiuos diligenti aſſeruare cuſtodia, Syriæ, quam Cœlen vocant, præfecit. Nouum imperium Syri, nondum belli cladibus ſatis domiti, aſpernabantur: ſed celeriter ſubacti obedienter imperata fecerunt. Nardus quoq; inſula deditur Regi. Maritimã tamen oram, & pleraq; longius etiã à mari recedentia Rex eius inſulæ Strato poſſidebat: quo in fidẽ accepto, caſtra mouit ad vrbẽ Marathõ. Ibi illi literæ à Dario redduntur, quibus vt ſuperbe ſcriptis vehemẽter offenſus eſt. Præcipue eũ mouit, quod Darius ſibi regis titulũ, nec eundẽ Alexandri nomini adſcripſerat. Poſtulabat autẽ magis, quã petebat, vt accepta pecunia quãtãcũq; tota Macedoniæ caperet, matrẽ ſibi ac con-*

ac coniugem, liberoſque reſtitueret. De regno, æquo, ſi vellet, Marte contenderet. Si ſaniora conſilia tandem pati potuiſſet, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus, ſocius, amicuſque eſſet: in ea ſe fidẽ & dare paratum, & accipere. Contra Alexander in hunc maxime modum reſcripſit: REX ALEXANDER DARIO. *Ille, cuius nomen ſumpſiſti, Darius, Græcos, qui oram Helleſponti tenent, coloniaſque Græcorum Ionias omni clade vaſtauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ, & Græciæ bello. Rurſus Rex Xerxes gentis eiuſdem, ad oppugnandos nos cum immanium barbarorum copijs venit: qui nauali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, vt abſens quoque popularetur vrbes, agros vreret. Philippum vero parentem meum quis ignorat ab his interfectum eſſe, quos ingentis pecuniæ ſpe ſollicitauerant veſtri? Impia enim bella ſuſcipitis, & cũ habeatis arma, licitamini hoſtium capita, ſicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus Rex, percuſſorem in me emere voluiſti. Repello igitur bellum, non infero. Et Dijs quoque pro meliore ſtantibus cauſa, magnam partem Aſiæ in ditionem redegi meam; teipſum acie vici: quem etſi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras, vtpote qui ne belli quidem in me iura ſeruaueris: tamen ſi veneris ſupplex, & matrem, & coniugem, & liberos ſine pretio recepturum te eſſe promitto. Et vincere, & conſulere victis ſcio. Quod ſi te nobis committere times, dabimus fidem impune venturum. De cætero cum mihi ſcribes, memento nõ ſolum Regi te, ſed etiam tuo*

ſcribe-

ſcribere. Ad hanc perferendã Therſippus miſſus, ipſe in Phenicen deinde deſcẽdit, & oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidona ventum eſt, vrbẽ vetuſtate famaq; conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato Darij opibus adiutus: ſed quia deditionem magis popularium, quàm ſua ſponte fecerat, regno viſus indignus: Hephæſtioniq; permiſſum, vt quem eo faſtigio Sidones digniſſimũ arbitrarentur conſtitueret Regem. Erant Hephæſtioni hoſpites clari inter ſuos iuuenes, qui facta ipſis poteſtate regnãdi, negauerunt quenquam patrio more in id faſtigium recipi, niſi regia ſtirpe ortum. Admiratus Hephæſtion magnitudinem animi, ſpernẽtis, quod alij per ignes ferrumq; peterent. Vos quidem macti virtute, inquit, eſtote, qui primi intellexiſtis, quãto maius eſſet regnum faſtidire, quàm accipere. Cæterũ date aliquem regiæ ſtirpis, qui meminerit à vobis acceptum habere ſe regnum. At illi cum multos imminere tantæ ſpei cernerent, ſingulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, ſtatuunt, neminem eſſe potiorem, quã Abdolominũ quendam longa quidem cognatione ſtirpi regiæ annexum: ſed ob inopiam ſuburbanũ hortum exiguæ colentem ſtipe. Cauſa ei paupertatis, ſicut pleriſq; probitas erat: intentusq; operi diurno ſtrepitum armorum, qui totã Aſiam concuſſerat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum eſt, cum regiæ veſtis inſignibus hortum intrant: quem forte, ſteriles herbas eligens, Abdolominus repurgabat. Tũc Rege eo ſalutato, alter ex his. Habitus, inquit, hic, quem cernis in meis manibus, cũ iſto ſqualore

 per-

permutandus tibi eſt. Ablue corpus illuuie, æterniſque ſordibus ſqualidum. Cape Regis animũ, & in eam fortunam, qua dignus es, iſtam continentiam profer. Et cum in regali ſolio reſidebis, vitæ, neciſq; omnium ciuium dominus, caue obliuiſcaris huius ſtatus, in quo accipis regnum: imo hercule, propter quem. Somnio ſimilis res Abdolomino videbatur. Interdum ſatiſne ſani eſſent, qui tam proterue ſibi illuderent, percunctabatur. Sed vt cũctanti ſqualor ablutus eſt, & iniecta veſtis purpura, auroque diſtincta, & fides à iurantibus facta ſerio: iam Rex iiſdem comitibus in regiam peruenit. Fama, vt ſolet, ſtrenue totas vrbes diſcurrit: aliorum ſtudium, aliorum indignatio eminebat. Ditiſſimus quiſque humilitatem inopiamq; eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum rex protinus iuſſit, diuque contemplatus. Corporis, inquit, habitus famæ generis non repugnat: ſed libet ſcire, inopiam qua patientia tuleris. Tum ille, vtinam, inquit, eodem animo regnum pati poſſim. Hæ manus ſuffecere deſiderio meo: nihil habenti, nihil defuit. Magnæ indolis ſpecimen ex hoc ſermone Abdolomini cepit. Itaque non Stratonis modo regiam ſupellectilem attribui ei iuſſit, ſed pleraque etiam ex Perſica præda: regionem quoque vrbi appoſitam, ditioni eius adiecit. Interea Amyntas, quem ad Perſas ab Alexandro transfugiſſe diximus, cum quatuor millibus Græcorum ipſum ex acie perſecutis, fuga Tripolim peruenit. Inde in naues militibus impoſitis, Cyprũ tranſmiſit: & cũ in illo ſtatu rerum id quẽque, quod occupaſſet, habiturũ arbitraretur, velut

certa

certo iure poſſeſsũ, Aegyptũ petere decreuit, vtriq; Regi hoſtis, & ſemper ex ancipiti mutatione tẽporũ pendens: hortatuſq; milites ad ſpem tantę rei, docet Sabacem Prætorẽ Aegypti cecidiſſe in acie: Perſarũ præſidiũ & ſine duce eſſe, & inualidũ, Aegyptios ſẽper Prætoribus eorum infenſos pro ſocijs ipſos, non pro hoſtibus æſtimaturos. Omnia experiri neceſſitas cogebat: quippe cum primas ſpes fortuna deſtituit, futura præſentibus videntur eſſe potiora. Igitur conclamant, duceret, quò videretur. Atq; ille vtendũ animis dum ſpe calerent ratus, ad Peluſij oſtium penetrat, ſimulans à Dario ſe eſſe præmiſſum. Potitus ergo Peluſij, Memphin copias promouit, ad cuius famam Aegyptij vana gens & nouandis, quàm gerendis aptior rebus, ex ſuis quiſque vicis viribuſq; ad hoc ipſum concurrunt, ad delenda præſidia Perſarum: qui territi; tamen ſpem obtinendi Aegyptum non amiſerunt. Sed eos Amyntas prælio ſuperatos in vrbem compellit, caſtriſq; poſitis victores ad populãdos agros eduxit, ac velut in medio poſitis omnibus, hoſtium cuncta agebantur. Itaq; Mazeces quanquam infelici prælio ſuorum animos territos eſſe cognouerat: tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos oſtentans, perpulit ne dubitarent ex vrbe erumpere, & res amiſſas recuperare. Id conſilium non ratione prudentius, quàm euentu felicius fuit. Ad vnum omnes cum ipſo duce occiſi ſunt. Has pœnas Amyntas vtriq; Regi dedit, nihilo magis ei, ad quẽ transfugerat, fidus, quàm illi, quem deſeruerat. Darij prætores, qui prælio apud Iſſon ſuperfuerant, cũ omni manu, quæ fugientes ſecuta erat, aſſumpta,

etiam Cappadocum & Paphlagonũ iuuentute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus Prætor Alexandri Lydiæ præerat: qui quãquam pleroſque militum ex præſidijs ad Regem dimiſerat tamen barbaris ſpretis in aciem ſuos eduxit. Eadẽ illhic quoque fortuna partium fuit, tribus prælijs alia atq; alia regione commiſſis, Perſæ funduntur. Eodem tempore claſſis Macedonum ex Græcia accita Ariſtomenem, qui ad Helleſponti oram recuperandã à Dario erat miſſus, captis eius, aut demerſis nauibus ſuperat. A Mileſijs deinde Pharnabazus Præfectus Perſicæ claſſis pecunia exacta, & præſidio in vrbem Chium introducto, centum nauibus Andrum, & inde Syphnum petijt: ìs quoque inſulas præſidijs occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli quod ab opulentiſſimis Europæ Aſiæque Regibus in ſpẽ totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque & Cretæ arma commouerat. Agis Lacedæmoniorum Rex octo millibus Græcorũ, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur, Cretenſes has, aut illas partes ſecuti, nunc Spartanorũ, nunc Macedonũ præſidijs occupabãtur. Sed leuiora inter illos fuere diſcrimina, vnũ certamen, ex quo cætera pendebant, intuente fortuna. Iam tota Syria, iam Phœnice quoq; excepta Tyro, Macedonũ erant: habebatque Rex caſtra in continenti, à quo vrbẽ anguſtũ fretum dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine ante omnes vrbes Syriæ, Phœniceſque memorabilis, facilius ſocietatem Alexandri acceptura videbatur, quàm imperium. Coronam igitur

aureã legati domum afferebant, commeatuſque large & hoſpitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, vt ab amicis accipi iuſſit, benigneque legatos allocutus, Herculi (quem præcipue Tyri colerent) ſacrificare velle ſe dixit, Macedonũ reges credere, ab illo Deo ipſos genus ducere: ſe vero vt id faceret etiam oraculo monitum. Legati reſpondent eſſe tẽplum Herculis extra vrbem in ea ſede, quam Palætyron ipſi vocant. Ibi regem Deo ſacrum rite facturum. Non tenuit iram Alexãder, cuius alioquin potens non erat. Itaque vos quidem, inquit, fiducia loci, quod inſulam incolitis, pedeſtrem hunc exercitum ſpernitis: ſed breui oſtendam in continẽti vos eſſe. Proinde ſciatis licet, aut intraturum me vrbem, aut oppugnaturum. Cum hoc reſponſo dimiſſos monere amici cœperunt, vt Regem, quem Siria, quẽ Phœnice recepiſſet, ipſi quoq; vrbẽ intrare paterentur. At illi loco ſatis fiſi, obſidionẽ ferre decreuerunt: nanq; vrbẽ à continenti quatuor ſtadiorum fretũ diuidit, Africo maxime obiectũ, crebros ex alto fluctus in litus euoluẽs: nec accipiẽdo operi, quo Macedones continenti inſulã iungere parabãt, quicquã magis, quã ille ventus, obſtabat: quippe vix leni & tranquillo mari moles agi poſſunt. Africus vero prima quæque congeſta pulſu illiſa mari ſubruit: nec vlla tam firma moles eſt, quã non excidant vndæ per nexus operũ manantes, & vbi acrior flatus exiſtit, ſummi operis faſtigio ſuperfuſæ. Præter hãc difficultatẽ haud minor alia erat: muros turreſque vrbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, niſi è nauibus procul excuſſa, emitti, non

ſcalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in ſalū murus pedeſtre interceperat iter, naues nec habebat Rex, & ſi admouiſſet, pendentes & inſtabiles miſſilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parua dictu res, Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginenſium legati ad celebrandum anniuerſarium ſacrum more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrij condiderunt, ſemper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni cœperunt, vt obſidionem forti animo paterentur, breui Carthagine auxilia ventura, nanque ea tempeſtate magna ex parte Punicis claſſibus maria obſidebantur. Igitur bello decreto, per muros turreſque tormenta diſponunt, arma iunioribus diuidunt, opificeſq;, quorum copia vrbs abundabat, in officinas diſtribuunt. Omnia belli apparatu ſtrepunt, ferreæ quoq; manus (Harpagonas vocant) quas operibus hoſtium inijcerent, coruiſque, & alia tuendis vrbibus excogitata præparabantur. Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impoſitum eſſet, admotiſq; follibus ignem flatu accenderent, ſanguinis riui ſub ipſis flāmis extitiſſe dicuntur: idq; omen in Macedonum metum verterunt Tyrij. Apud Macedonas quoque cum forte panem quidam militum frangeret, manantis ſanguinis guttas notauerunt. Territoq; Rege, Ariſtander peritiſſimus vatum reſpondit, ſi extrinſecus cruor fluxiſſet, Macedonibus id triſte futurum. Contra cum ab interiore parte manauerit, vrbi, quam obſidere deſtinaſſent, exitium portendere. Alexander cum & claſſem procul haberet, & longam obſidionē magno ſibi ad cætera impedimēto videret

deret fore caduceatores, qui ad pacem eos compelle rent, miſit, quos Tyrij contra ius gentium occiſos præcipitauerunt in altum. Atq́ȝ ille ſuorum tam indigna nece commotus, vrbem obſidere ſtatuit. Sed ante iacienda moles erat, quæ vrbem continenti cõmitteret. Ingens ergo animos militum deſperatio inceſſit, cernentium profundum mare quod vix diuina ope poſſet impleri: quæ ſaxa tam vaſta, quas tã proceras arbores poſſe reperiri? exhauriendas eſſe regiones, vt illud ſpatium aggeraretur, & exæſtuare ſemper fretum, quoq́ȝ arctius volutetur inter inſulam & continentem, hoc acrius furere. At ille haud quaquam rudis tractandi militares animos ſpeciem ſibi Herculis in ſomno oblatam eſſe pronuntiat, dextram porrigentis, illo duce, illo aperiente in vrbem intrare ſe viſum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium ius violata referebat. Vnam eſſe vrbem, quæ curſum victoris morari auſa eſſet. Ducibus deinde negotium datur, vt ſuos quiſq́ȝ caſtiget, ſatiſq́ȝ omnibus ſtimulatis opus orſus eſt. Magna vis ſaxorum ad manum erat Tyro vetere præbente, materies ex Libano monte ratibus & turribus faciendis vehebatur. Iamq́ȝ à fundo maris in altitudinem montis opus excreuerat, nondum tamen aquæ faſtigium æquabat: & quò longius moles agebatur à litore, hoc magis quicquid ingerebatur præaltum abſorbebat mare, cum Tyrij paruis nauigijs admotis, per ludibrium exprobrabãt illos armis inclytos dorſo ſicut iumenta onera geſtare, interrogabant etiã num maior Neptuno eſſet Alexander. Hæc ipſa inſectatio alacritatem militum accen

dit

dit. Iamque paulului moles aquam eminebat, & ſimul aggeris latitudo creſcebat, vrbiq́; admouebatur: tum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, conſpecta leuibus nauigijs nondum commiſſum opus circuire cœperunt: miſſilibus eos quoque, qui pro opere ſtabant, inceſſere. Multis ergo impune vulneratis, cum & remouere, & appellere ſcaphas in expedito eſſet, ad curam ſemetipſos tuendi ab opere conuerterant. Igitur ex iumentis coria, velaque iuſſit obtendi, vt extra teli iactum eſſent, duaſque turres ex capite molis erexit, è quibus in ſubeuntes ſcaphas tela ingeri poſſent. Contra Tyrij nauigia procul à conſpectu hoſtium litori appellunt, expoſitiſque militibus, eos, qui ſaxa geſtabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agreſtes, incompoſitos Macedonas aggreſſi, triginta fere interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexãdrum diuidere copias coegit. Et ne ſegniter aſſidere vni vrbi videretur, operi Perdicam, Craterumque præfecit, ipſe cum expedita manu Arabiam petijt. Inter hæc Tyrij nauem magnitudine eximia, ſaxis arenaque à puppi oneratam, ita vt multum prora emineret, bitumine ac ſulphure illitam remis concitauerunt: & cum magnam vim venti vela quoque concepiſſent, celeriter ad molem ſucceſſit. Tunc prora eius accenſa, remiges deſilire in ſcaphas, quæ ad hoc ipſum præparatæ ſequebantur. Nauis autem igne concepto latius fundere incendium cœpit, quod priuſquam poſſet occurri, turres, & cætera opera in capite molis poſita comprehendit. At qui deſilierant in parua nauigia, faces,

& quic-

& quicquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamq; non modo Macedonum turres, ſed etiam ſumma tabulata conceperant ignem, cũ ij, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omiſſis in mare ſemetipſi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, quàm interficere mallent, natantium manus ſtipitibus, ſaxiſque lacerabant, donec debilitati impune nauigijs excipi poſſent: nec incendio ſolùm opera conſumpta, ſed forte eodem die vehementior ventus totum ex profundo mare illiſit in molem, crebriſque fluctibus compages operis verberata ſe laxauere, ſaxaque interfluens vnda medium opus rupit. Proruptis igitur lapidum cumulis, quibus iniecta terra ſuſtinebatur, præceps in profundum ruit, tantaque molis vix vlla veſtigia inuenit Arabia rediens Alexander. Hic (quod in aduerſis rebus ſolet fieri) alius in alium culpam referebat, cum omnes verius de ſæuitia maris queri poſſent. Rex noui operis molem orſus, in aduerſum ventum non latere, ſed recta fronte direxit, quod cætera opera velut ſub ipſo latentia tuebatur. Latitudinem quoque aggeri adiecit, vt turres in medio erectæ procul teli iactu abeſſent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant: deinde ſaxis onerabant, rurſus cumulo eorum alias arbores inijciebant. Tum humus aggerebatur, ſuper qua alia ſtrue ſaxorum arborumque cumulata, velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij, quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, ſegniter exequebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hoſtium

conſpe-

conſpectu ſubibant aquam, occultoq; lapſu ad molem vſque penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad ſe trahentes: quæ vbi ſecutæ erant, pleraque ſecum in profundum dabant: tum leuatos onere ſtipites, truncoſque arborum haud ægre moliebantur. Deinde totum opus, quod ſtipitibus fuerat innixum, fundamento lapſo ſequebatur. Aegro animi Alexandro, & vtrum perſeueraret, an abiret ſatis incerto, claſſis Cypro aduenit. Eodemq; tempore Cleander cũ Græcis militibus in Aſiam nuper aduectus, centum & octoginta nauium claſſem in duo diuidit cornua. Læuũ Pythagoras Rex Cypriorum cum Cratero tuebatur. Alexãdrum in dextro quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrij, quanquã claſſem habebant, auſi nauale inire certamẽ, triremes omnes ante ipſa mœnia oppoſuerunt, quibus Rex inuectus, ipſas demerſit. Poſtera die claſſe ad Mœnia admota, vndiq; tormentis, & maxime arietum pulſu muros quatit: quos Tyrij raptim obſtructis ſaxis refecerunt: interiorem quoq; murũ, vt ſi prior fefelliſſet, illo ſe tuerẽtur, vndiq; orſi. Sed vndiq; vis mali vrgebat: moles intra teli iactũ erat. claſſis mœnia circuibat; terreſtri ſimul naualique clade obruebantur: quippe binas quadriremes Macedones inter ſe ita iunxerant, vt proræ cohærerent, puppes interuallo, quantum capere poterant, diſtarent. Hoc puppium interuallum antennis, aſſeribuſque validis deligatis, ſuperque eos pontibus ſtratis, qui militem ſuſtinerent, impleuerant: ſic inſtructas quadriremes ad vrbem agebant: inde miſſilia in propugnantes

inge-

ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum claſſem, ſicuti dictum eſt, paratã circuire vrbem iubet, iamq; naues vrbi undiq; admouebãtur, & Tyrij deſperatione torpebant, cum ſubito ſpiſſæ nubes intendere ſe cœlo, & quicquid lucis internitebat, effuſa caligine extinctum eſt. Tum inhorreſcens mare paulatim leuari, deinde acrius vento concitatum fluctus ciere, & inter ſe nauigia collidere. Iamque ſcindi cœperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruereq; tabulata, & cum ingenti fragore in profundum ſecum milites trahere. Neq; enim conſerta nauigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles miniſteria nautarũ, remiges militis officia turbabant, & quod in huiuſmodi caſu accidit, periti ignaris parebant: quippe gubernatores aliàs imperare ſoliti, tũ metu mortis iuſſa exequebantur. Tandẽ remis pertinacius euerberatũ mare, ueluti eripientibus nauigia claſſicis ceſſit, appulſaq; ſunt litori lacerata pleraq;. Iiſdẽ diebus forte Cartaginenſium legati XXX. ſuperueniunt, magis obſeſſis ſolatium, quàm auxilium allaturi: quippe domeſtico bello Pœnos impediri, nec de imperio, ſed pro ſalute dimicare nuntiabant. Syracuſani tunc Africam vrgebãt, & haud procul Carthaginis muris locauerant caſtra. Non tamen defecere animis Tyrij, quanquam ab ingenti ſpe deſtituti erãt, ſed coniuges, liberoſq; deuehendos Carthaginem tradiderunt, fortius, quicquid accideret laturi, ſi chariſſimam ſui partẽ extra communis periculi ſortem habuiſſent. Cumq; vnus e ciuibus concione indicaſſet, oblatam eſſe per ſomnum ſibi ſpeciem

ciem Apollinis, quem eximia religione colerent, vrbem deſerentis, molemque à Macedonibus iactam in ſalo, in ſylueſtrem ſaltum eſſe mutatam: quamquam author leuis erat, tamen ad deteriora credenda proni, metu aurea catena deuinxere ſimulacrum, aræque Herculis, cuius numini vrbem dicauerant, inſeruere vinculum, quaſi illo Deo Apollinem retenturi. Syracuſis id ſimulacrum deuexerāt Pœni, & in maiore locauerant patria, multiſque alijs ſpolijs vrbium à ſemet captarum nō Carthaginem magis, quàm Tyrum ornauerant. Sacrum quoque, quod quidem Dijs minime cordi eſſe crediderim, multis ſeculis intermiſſum repetendi authores quidam erant, vt ingenuus puer Saturno immolaretur: quod ſacrilegium verius, quàm ſacrum, Carthaginienſes à cōditoribus traditum, vſque ad excidium vrbis ſuæ feciſſe dicuntur: ac niſi ſeniores obſtitiſſent, quorum conſilio cuncta agebantur, humanitatem dira ſuperſtitio viciſſet. Cæterum efficacior omni arte imminens neceſſitas, non vſitata modo præſidia, ſed quædam etiam noua adinuenit. Nāque ad implicanda nauigia, quæ muros ſubibant, validis aſſeribus coruos & ferreas manus cum vncis ac falcibus illigauerant, vt cū tormento aſſeres promouiſſent, ſubito laxatis funibus inijcerent. Vnci quoq; & falces ex ijſdem aſſeribus dependentes, aut propugnatores, aut ipſa nauigia lacerabāt. Clypeos vero æneos multo igne torrebant, quos repletos feruida arena, cœnoque decocto, e muris ſubito deuoluebant: nec vlla peſtis magis timebatur: quippe vbi loricā corpuſq; feruēs arena penetrauerat, nec

vlla

vlla vi excuti poterat, & quicquid attigerat, perurebat: iacienteſque arma, laceratis omnibus, queis protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corui vero, & ferreæ manus tormentis emiſſæ pleroſque rapiebant. Hic Rex fatigatus ſtatuerat ſoluta obſidione Aegyptum petere: quippe cum Aſiam ingenti celeritate percurriſſet, circa muros vnius vrbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimiſſa. Cæterum tam diſcedere irritum, quàm morari pudebat. Famam quoque, qua plura, quàm armis euerterat ratus leuiorē fore, ſi Tyrum quaſi teſtem ſe poſſe vinci, reliquiſſet. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naues admoueri iubet, delectoſq; militum imponi. Et forte bellua inuſitatæ magnitudinis ſuper ipſos fluctus dorſo eminens ad molem, quam Macedones iecerant, ingēs corpus applicuit, diuerberatiſque fluctibus alleuans ſemet, vtrinq; conſpecta eſt. Deinde à capite molis rurſus alto ſe immerſit, ac modo ſuper vndas eminens magna ſui parte, modo ſuperfuſis fluctibus condita, haud procul munimentis vrbis emerſit. Vtriſque lætus fuit belluæ aſpectus. Macedones iter iaciendo operi monſtraſſe eam augurabantur. Tyrij, Neptunum occupati maris vindicem arripuiſſe belluam, ac molem breui profecto ruituram: lætiq; omine eo ad epulas dilapſi, onerauere ſe vino: quo graues orto ſole nauigia conſcendunt, redimita coronis floribuſque: adeo victoriæ non omen modo, ſed etiam gratulationem perceperant. Forte Rex claſſem in diuerſam partem agi iuſſerat, XXX. minoribus nauigijs relictis in litore, e quibus Tyrij

duo

duobus captis, cætera ingenti terruerant metu, donec ſuorum clamore audito, Alexander claſſem litori, à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonum nauibus quinqueremis velocitate inter cęteras eminens occurrit: quam vt conſpexere Tyrij, duæ è diuerſo in latera eius inuectæ ſunt, in quarũ alteram quinqueremis eadem concitata, & ipſa roſtro icta eſt, & illam inuicem tenuit. Iamq; ea, quæ non cohærebat, libero impetu euecta in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cum opportunitate mira triremis è claſſe Alexandri in eam ipſam, quæ quinqueremi imminebat, tanta vi impulſa eſt, vt Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum *naues ſuperueniunt, & Rex quoq; aderat, cum Tyrij inhibentes remis ægre euellunt nauem, quæ hærebat, portumque omnia ſimul nauigia repetunt. Confeſtim Rex inſecutus, portum quidem intrare non potuit, cum procul è muris miſſilibus ſubmoueretur. Naues autem omnes fere aut demerſit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, iuſſiſq; & claſſem & machinas pariter admouere, vt vtrinque territis inſtaret, ipſe in altiſſimam turrim aſcendit, ingenti animo, periculo maiore: quippe regio inſigni, & armis fulgentibus conſpicuus, vnus pręcipue telis petebatur: & digna prorſus ſpectaculo edidit, multos è muris propugnatores haſta transfixit, quoſdam etiam cominus gladio, clypeoque impulſos pręcipitauit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris hoſtium propemodum cohærebat. Iamq; crebris arietibus ſaxorum cõpage laxata munimenta defecerãt, & claſſis intrauit.*

trauerat portum, & quidam Macedonũ in turres hoſtium deſertas euaſerãt, cum Tyrij tot ſimul malis victi; alij ſupplices in templa confugiunt, alij foribus ædium obſeratis occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hoſtem haud inulte tamen perituri. Magna pars ſumma tectorum obtinebat, ſaxa, & quicquid manibus ſors dederat, ingerentes ſubeuntibus. Alexander exceptis qui in tẽpla confugerant, omnes interfici, ignemque tectis inijci iubet. His per præcones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem à Dijs petere ſuſtinuit. Pueri, virginesq; templa compleuerant, viri in veſtibulo ſuarum quiſq; ædium ſtabant, parata ſæuientibus turba. Multis tamen ſaluti fuere Sidonij, qui intra Macedonum præſidia erant. Hi vrbem quidem inter victores intrauerãt ſed cognationis cum Tyrijs memores (quippe vtranq; vrbem Agenorem condidiſſe credebant) multos Tyriorum etiã protegentes ad ſua perduxere nauigia, quibus occultati, Sidona deuecti ſunt, quinque millia hoc furto ſubducta ſæuitiæ ſunt. Quantumq; ſanguinis fuſum ſit, vel ex hoc exiſtimari poteſt, quod intra munimenta vrbis ſex millia armatorum trucidata ſunt. Triſte deinde ſpectaculum victoribus ira præbuit regis. Duo millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus affixi per ingens litoris ſpatium pependerunt. Carthaginenſium legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod præſentium rerum neceſſitas moraretur. Tyrus ſeptimo menſe quàm oppugnari cœpta erat capta eſt, vrbs & vetuſtate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam poſteritatis inſi-

 gnis,

gnis, condita ab Agenore, diu mare non vicinum modo, ſed quodcunque claſſes eius adierint, ditionis ſuæ fecit: & ſi famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certe eius pene orbe toto diffuſæ ſunt. Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum, credo libero commeantes mari, ſæpiuſque adeundo cæteris incognitas terras elegiſſe ſedes iuuentuti, quæ tunc abundabant: ſeu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua, & externa domicilia armis ſibimet quærere cogebantur. Multis ergo caſibus defuncta, & poſt excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente, ſub tutela Romanæ manſuetudinis acquieſcit. Iiſdem ferme diebus Darij literę allatæ ſunt, tandem vt Regi ſcriptę. Petebat vti filiam ſuam (Satipnæ erat nomen) nuptijs Alexander ſibi adiungeret. Dotem fore omnem regionem intir Helleſpontum & Halyn amnem ſitam, inde orientem ſpectantibus terris contentum. Si forte dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem veſtigio ſtare fortunam ſemperque homines, quantamcunque felicitatem habeant, inuidiã tamen ſentire maiorẽ. Vereri, ſe ne auium modo, quas naturalis leuitas ageret ad ſydera. inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius eſſe, quàm in illa ætate tantam capere fortunam: multas ſe adhuc reliquias habere, nec ſemper in anguſtijs poſſe deprehendi. Tranſeundum eſſe Alexandro Euphratem, Tigrimq; & Araxẽ, & Hydaſpẽ, magna munimenta regni ſui. Veniendum in cãpos, vbi paucitate ſuorum

rum erubeſcēdum ſit. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quando aditurū: vel Sogdianos & Arachoſios, nomine tantum notos, cæteraſq; gentes ad Caucaſum & Tanaim pertinentes. Seneſcendum fore tantum terrarum vel ſine prælio obeunti. Se vero ad ipſum vocare deſineret: nanq; illius exitio ſe eſſe venturum. Alexander his illis, qui literas attulerant, reſpondit Dariū ſibi aliena promittere: quod totum amiſerat, velle partiri. Doti ſibi dari Lydiam, Ioniā, Aeolidem, Helleſponti oram, victoriæ ſuæ præmia: leges autem à victoribus dici, accipi à victis. In vtro ſtatu ambo eſſent, ſi ſolus ignoraret, quam primum Marte decerneret: ſe quoque, cum tranſiſſet mare, non Ciliciam, aut Lidiam ignorare: quippe tanti belli exiguam hanc eſſe mercedem: ſed Perſepolim caput regni eius. Bactra deinde, & Ecbatana, vltimiq; Orientis oram imperio ſuo deſtinaſſe, quocunq; ille fugere potuiſſet, ipſum ſequi poſſe: deſineret terrere fluminibus, quem ſciret maria tranſiſſe. Reges quidem inuicem hæc ſcripſerant. Sed Rhodij vrbē ſuam, portuſque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat, Philotæ regioni circa Tyrum iuſſo præſidere, Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat. Ab illo, quod ſupererat, iter facturus Rex, Hephæſtione Phœnices oram claſſe prætervehi iuſſo, ad vrbem Gazam cum omnibus copijs venit. Iiſdem fere diebus ſolēne erat ludicrum Iſthmiorum, quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, vt ſunt Græcorum tēporaria ingenia, decernunt, vt duodecim le-

garentur ad regem, qui ob res pro ſalûte Græciæ ac libertate geſtas, coronam auream donum victoriæ ferret. Iidem paulo ante incertæ famæ captauerant auram, vt quocunque pendentes animus tuliſſet, fortunam ſequerentur. Cæterum non ipſe modo Rex obibat vrbes imperij iugũ adhuc recuſantes: ſed Prætores quoq; ipſius egregij duces pleraque inuaſerant. Chalas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne Prætore Darij ſuperato, Miletũ cepit. Amphoterus & Egeloch⁹ cẽtũ ſexaginta nauiũ claſſe inſulas inter Achaiã atq; Aſiam in ditionẽ Alexandri redegerunt: Tenedon quoq; hoſtium receptaculum, incolis vltro vocantibus. Statuerant & Chion occupare. Sed Pharnabazus Darij Prætor comprehenſis qui res ad Macedonas trahebant, rurſus Apollonidi, & Athenagoræ, ſuarum partium viris, vrbem cum modico præſidio militũ tradit. Præfecti Alexãdri in obſidione vrbis perſeuerabant, non tã ſuis viribus, quàm ipſorum, qui obſidebãtur, voluntate: nec fefellit opinio. nanq; inter Apollonidẽ & duces militum orta ſeditio, irrũpendi in vrbẽ occaſionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intraſſet, oppidani olim cõſilio proditionis agitato aggregant ſe Amphotero & Egelocho, Perſarumque præſidio cæſo, Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora vincti traduntur. XII. triremes cum ſuo milite ac remige, præter eas triginta naues, & piratici Lembi, Græcorumque tria millia à Perſis mercede conducta. His in ſupplementum copiarum ſuarum diſtributis piratiſque ſupplicio affectis, captiuos remiges ad-

fecere claſſi ſuæ. Forte Ariſtonicus Metymnæorum Tirannus, cum piraticis nauibus, ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus clauſtra ſucceſſit: interrogatuſq; à custodibus quis eſſet. Ariſtonicum ad Pharnabazum venire reſpõdit. Illi Pharnabazum quidem iam quieſcere, & non poſſe tum adiri: cæterum patere ſocio atque hoſpiti portum, & poſtero die Pharnabazi copiam fore affirmant: Nec dubitauit Ariſtonicus primus intrare. Secuti ſunt ducem piratici Lembi, ac dum applicant nauigia, crepidini portus obijcitur à vigilibus clauſtrum, & qui proximi excubabant, ab ijſdem excitãtur, nulloque ex his auſo repugnare, omnibus catenæ iniectæ sũt: Amphotero deinde, Egelochoq; tradũtur. Hinc Macedones tranſire Mitylenen; quã Chares Athenienſis nuper occupatam duorũ millium Perſarum præſidio tenebat: ſed cum obſidionẽ tolerare non poſſet, vrbe tradita pactus eſt, vt incolumi abire liceret, Imbrũ petit: deditis Macedones pepercerunt. Darius deſperata pace, quam per literas, legatosque impetrari poſſe crediderat, ad reparandas vires, bellumque impigre renouandum intendit animum, Duces ergo copiarum Babyloniam conuenire, Beſſum quoque Bactrianorum ducem, perquam maximo poſſet exercitu coacto, deſcendere ad ſe iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptiſſimi, horridis ingenijs, multumque à Perſarum luxu abhorrentibus, ſiti haud procul à Scytharum bellicoſiſſima gente, & rapto viuere aſſueta, ſemperque in armis errant, Sed Beſſus, ſuſpecta perfidia,

fidia, haud ſane æquo animo in ſecundo ſe continens gradu, Regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, qua ſola id aſſequi poterat, timebatur. Cæterum Alexãder, quam regionẽ Darius petijſſet, omni cura veſtigans, tamẽ explorare non poterat: more quodã Perſarum arcana Regũ mira celantium fide: non metus, non ſpes elicit vocem, qua prodãtur occulta: vetus diſciplina Regũ ſilentium vitæ periculo ſanxerat. Lingua grauius caſtigatur quam vllũ probrum: nec magnam rem ſuſtineri poſſe credunt ab eo, cui tacere graue ſit, quod homini facillimũ voluerit eſſe natura. Ob hãc cauſam Alexander omniũ, quæ apud hoſtem gererẽtur, ignarus, vrbem Gazã obſidebat. Præerat ei Betis eximiæ in Regem ſuum fidei, modicoq; præſidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander æſtimato locorum ſitu agi cuniculos iuſſit, facili ac leui humo acceptanteę occultum opus: quippe multam arenam vicinum mare euomit, nec ſaxa cotesque, quæ interpellent ſpecus, obſtabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conſpicere non poſſent, opus orſus, vt à ſenſu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadẽ humus admouendis inutilis turribus, deſidente ſabulo, agilitatem rotarũ morabatur, & tabulata turriũ perfringebat: multique vulnerabãtur impune: cum idem recipiendis, qui admouẽdis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui ſigno dato, poſtero die muros corona circundari iuſſit. Ortoque ſole prius quam admoueret exercitum, opem Deum expoſcens ſacrum patrio more faciebat. Forte præteruolans coruus, glebam

bam quam vnguibus ferebat, ſubito dimiſit: quæ cum Regis capiti incidiſſet, reſoluta defluxit. Ipſa autem auis in proxima turre conſedit. Illita erat turris bitumine, ac ſulphure, in qua alis hærentibus fruſtra ſe alleuare conata, à circunſtantibus capitur. Digna res viſa, de qua vates conſulerẽtur, & erat non intactus ea ſuperſtitione mentis. Ergo Ariſtander, cui maxima fides habebatur, vrbis quidem excidium augurio illo portendi, cæterum periculum eſſe, inquit, ne Rex vulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquam vnam vrbẽ ſibi, quo minus ſecurus Aegyptum intraret, obſtare ægrè ferebat: tamen paruit vati; ſignumque receptui dedit. Hinc animus creuit obſeſſis, egreſſique porta recedẽtibus inferunt ſigna, cunctationem hoſtium fore ſuam occaſionem rati. Sed acrius quam cõſtantius prælium inierunt: quippe vt Macedonum ſigna circumagi videre, repente ſiſtunt gradum. Iamque ad Regem præliantium clamor peruenerat, cum denunciati periculi haud ſane memor, loricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus ſumpſit, & ad prima ſigna peruenit. quo conſpecto, Arabs quidam Darij miles maius fortuna ſua facinus auſus, clypeo gladium tegens, quaſi transfuga genibus Regis aduoluitur. Ille aſſurgere ſupplicem, recipique inter ſuos iuſſit. At gladio Barbarus ſtrenue in dextram translato, ceruicẽ accepit Regis qui exigua corporis declinatione euitato ictu, in vanum manum Barbari lapſam amputat gladio, denunciato in illum diem periculo (vt arbitrabatur ipſe) defunctus. Sed

vt opinor, ineuitabile eſt fatum: quippe dum inter primores promptiores dimicat, ſagitta ictus eſt, quam per loricam adactam ſtantem in humero, medicus eius Philippus euellit: plurimus deinde sãguis manare cœpit, omnibus territis, quia non quã alte penetraſſet telum, lorica obſtante cognouerant. Ipſe nec oris quidem colore mutato, ſupprimi sãguinem, & vulnus obligari iuſſit. Diu ante ipſa ſigna vel diſſimulato, vel victo dolore perſtiterat, cum ſuppreſſus paulo ante ſanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, & vulnus, quod recens adhuc dolorem non mouerat, frigente ſanguine intumuit. Linqui deinde animo, & ſubmitti genu cœpit, quem proximi exceptum in caſtra receperunt. Et Betis interfectum ratus, vrbem ouans victoria repetit. At Alexander nondum percurato vulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muro ſubrui iuſſit. Oppidani ad priſtinum faſtigium mœnium nouum extruxere munimentum: ſed ne id quidem turres aggeri impoſitas æquare poterat. Itaq; interiora quoq; vrbis infecta telis erant. Vltima peſtis vrbis fuit cuniculo ſubrutus murus, per cuius ruinas hoſtis intrauit. Ducebat ipſe Rex anteſignanos, & dũ incautius ſubit, ſaxo crus eius affligitur. Innixus tamen telo, nondũ prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoq; accẽſus quod duo in obſidione vrbis eius acceperat vulnera Betim egregia edita pugna, multiſq; vulneribus cõfectũ deſeruerant ſui: nec tamen ſegnius prælium capeſſebat lubricis armis ſuo pariter atque hoſtiũ ſanguine.

ſanguine. Sed cum vndiq; telis eſt circunductus, inſolenti gaudio iuuenis elatus, alias virtutẽ etiam in hoſte miratus. Tunc inquit Alexander, Non, vt voluiſti, morieris, Beti: ſed quicquid tormentorum in captiuum inueniri poteſt, paſſurum eſſe te cogita. Ille non interrito modo, ſed contumaci quoq; vultu intuẽs Regem, nullã ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander, Videtis ne obſtinatũ ad tacendum? inquit. num genu poſuit? num ſupplicẽ vocem miſit? Vincam tamen ſilentium, & ſi nihil aliud, certe gemitu interpellabo. Irã deinde vertit in rabiem, iam tum peregrinos ritus noua ſubeunte fortuna. Per talos enim ſpirantis lora traiecta sũt, religatumque ad currum traxere circa vrbem equi: gloriante Rege, Achillẽ, à quo genus ipſe deduceret, imitatum ſe eſſe pœna in hoſtem capienda. Cecidere Perſarum Arabumq; circa decẽ millia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obſidio certe non tã claritate vrbis nobilitata eſt, quã gemінato periculo regis, qui Aegyptum adire feſtinãs Amyntã cum decem triremibus in Macedoniam ad inquiſitionem nouorum militum miſit. Namq; prælijs etiam ſecundis atterebantur copiæ, deuictarumque gentium militi minor, quam domeſtico, fides habebatur. Aegyptij olim Perſarum opibus infenſi, quippe auare & ſuperbe imperitatum ſibi eſſe credebant, ad ſpem aduentus eius erexerant animos, vtpote qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario imperio venientem læti recepiſſent. Igitur ingens multitudo Peluſium, qua intraturus Rex videbatur, conuenerat. Atque ille ſeptimo

ptimo die, poſtquam à Gaza copias mouerat, in regionem Aegypti, quam nunc Caſtra Alexandri vocant, peruenit. Deinde pedeſtribus copijs Peluſium petere iuſſis, ipſe cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus eſt, nec ſuſtinuere aduẽtum eius Perſæ, defectione quoque perterriti. Iamque haud procul Memphi erat, in cuius præſidio Aſtaces Prætor Darij relictus, Oxio amne ſuperato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam ſupellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine vectus, ad interiora Aegypti penetrat, compoſitisque rebus ita vt nihil ex patrio Aegyptiorum more mutaret, adire Iouis Ammonis oraculũ ſtatuit. Iter expeditis quoque & paucis vix tolerabile ingrediendũ erat: terra cœloque aquarum penuria eſt: ſteriles arenæ iacent: quas vbi vapor ſolis accendit, feruido ſolo exurente veſtigia, intolerabilis æſtus exiſtit: luctãdumque eſt non tantum cum ardore & ſiccitate regionis, ſed etiam cum tenaciſſimo ſabulo, quod præaltum, & veſtigio cedens ægre moliuntur pedes. Hæc Aegyptij vero maiora iactabant. Sed ingens cupido animum ſtimulabat adeundi Iouem, quem generis ſui authorem, haud cõtentus mortali faſtigio, aut credebat eſſe, aut credi volebat. Ergo cum ijs, quos ducere ſecũ ſtatuerat, ſecundo amne deſcendit ad Mareotim paludem. Eo legati Cyrenẽſium dona attulere, pacẽ, & vt adiret vrbes ſuas petentes. Ille donis acceptis, amicitiaque coniuncta, deſtinata exequi pergit. Ac primo quidem & ſequẽti dei tolerabilis labor viſus, non dum iam vaſtis nudiſque ſolitudinibus aditis, iam tamen ſterili

& emo-

& emoriente terra. Sed vt aperuere ſe cāpi alto obruti ſabulo, haud ſecus quàm profundum æquor ingreſſi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti ſoli occurrebat veſtigium. Aqua etiā defecerat, quam vtribus cameli deuexerant, & in arido ſolo ac feruido ſabulo nulla erat. Ad hæc ſol omnia incenderat, ſiccaque & aduſta erant omnia, cum repente ſiue illud Deorum munus, ſiue caſus fuit, obductæ cœlo nubes condidere ſolem, ingens æſtu fatigatis, etiam ſi aqua deficeret, auxiliū. Enimuero vt largum quoq; imbrem excuſſerunt procellæ, pro ſe quiſque excipere eum, quidam ob ſitim impotentes ſui, ore quoq; hianti captare cœperunt. Quatriduum per vaſtas ſolitudines absūptum eſt, Iamq; haud procul oraculi ſede aberant, cum complures corui agmini occurrūt, modico volatu prima ſigna antecedentes: & modo humi reſidebāt, cum lentius agmen incederet, modo ſe pennis leuabant antecedentiū, iterq; monſtratiū ritu. Tandem ad ſedem conſecratam Deo ventū eſt. Incredibile dictu, inter vaſtas ſolitudines, ita vndiq; ambientibus ramis vix in denſam vmbrā cadente ſole contecta eſt: multiq; fontes dulcibus aquis paſſim manantibus alunt ſyluas. Cœli quoque mira temperies, verno tempori maxime ſimilis, omnes anni partes pari ſalubritate percurrit. Accolæ ſedis sūt ab Oriente proximi Aethiopū, in Meridiē verſi Arabes ſpectāt. Troglodytis cognomē eſt: horū regio vſque ad Rubrum mare excurrit. At quà vergit ad Occidentē, alij Aethiopes colunt, quos Scenitas vocant, à Septemtrione Naſamones ſunt, gens Syrtica,

tica, nauigiorum ſpolijs quæſtuoſa: quippe obſident litora, & æſtu deſtituta nauigia notis ſibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Ammonios vocant, diſperſis tugurijs habitant: mediũ nemus pro arce habent triplici muro circundatũ. Prima munitio tyrannorum veterem regiam clauſit, in proxima coniuges eorum cum liberis, & pellicibus habitant: hic quoq; Dei oraculum eſt. Vltima munimenta ſatellitum, armigerorumq; ſedes erãt. Eſt etiam aliud Ammonis nemus: in medio habet fontem, aquam Solis vocãt: ſub lucis ortũ tepida manat: medio die, cum vehementiſſimus eſt calor, frigida eadẽ fluit: inclinato in uęſperã, caleſcit: media nocte feruida exæſtuat, quoque propius nox vergit ad lucẽ, multum ex nocturno calore decreſcit, donec ſub ipsũ diei ortum aſſueto tẽpore lãgueſcat. Id, quod pro Deo colitur, non eandẽ effigiem habebat, quã vulgo Dijs artifices accõmodauerũt. Vmbilico maxime ſimilis eſt habitus, ſmaragdo & gẽmis coagmẽtatus. Hunc, cum reſponsũ petitur, nauigio aurato, geſtant ſacerdotes, cũ multis argenteis pateris ab vtroq; nauigij latere pendẽtibus. Sequũtur matronæ, virgineſq; patrio more in conditũ quoddã carmen canentes, quo propitiari Iouẽ credunt, vt certũ edat oraculum. At tum quidẽ Regem propius adeuntẽ maximus natu è ſacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentẽ Iouem reddere affirmans. Ille ſe vero ait & accipere, & agnoſcere, humanæ ſortis oblitus. Conſuluit deinde an totius orbis imperium ſatis ſibi deſtinaret. Vates æque in adulationem compoſitus, terrarum omnium re-

ctorem

ctorem fore oſtendit. Poſt hæc inſtitit quærere, an omnes parentis ſui interfectores pœnas dediſſent. Sacerdos parentem eius negat vllius ſcelere poſſe violari: Philippi autem omnes interfectores luiſſe ſupplicia: adiecit, inuictum fore donec excederet ad Deos: ſacrificio deinde facto, dona & Sacerdotibus, & Deo data ſunt, permiſſumque amicis, vt ipſi quoque conſulerent Iouem. Nihil amplius quæſiuerunt, quam an auctor eſſet ſibi diuinis honoribus colendi ſuum Regem. Hoc quoque acceptũ fore Ioui vates reſpondit, vt ipſi victorem Regẽ diuino honore colerẽt. Vera & ſalubri æſtimatione quidem oraculi, vana profecto reſponſa videri potuiſſent: ſed fortuna, quos vni ſibi credere coegit, magna ex parte auidos gloriæ magis, quàm capaces facit. Iouis igitur filium ſe non ſolũ appellari paſſus eſt, ſed etiam iuſſit: rerumque geſtarũ famam dum augere vult, tali appellatione corrumpit. Et Macedones aſſueti quidem regio imperio, ſed maiore libertatis vmbra quam cæteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quàm aut ipſis expediebat, aut Regi, auerſati ſunt. Sed hæc ſuo quæque tempore reſeruentur. Nunc cætera exequi pergam. Alexander ab Ammone rediẽs, ad Mareotim paludem haud procul inſula Pharo ſitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipſa inſula ſtatuerat vrbem nouam condere. Inde vt apparuit magnæ ſedis inſulã haud capacẽ, elegit vrbi locum: vbi nunc eſt Alexãdria, appellationem trahẽs ex nomine auctoris: cõplexus quicquid loci eſt inter paludem & mare, octoginta ſtadiorum

diorum muris ambitum deſtinat: & qui ædificandæ vrbi præeſſent relictis, Memphim petit. Cupido haud iniuſta quidem, cæterum intempeſtiua inceſſerat, non interiora modo Aegypti, ſed etiam Aethiopiam inuiſere. Memnonis, Titoniq; celebrata regia cognoſcendæ vetuſtatis auidum trahebat pene extra terminos Solis. Sed imminens bellum, cuius multo maior ſupererat moles, otioſæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Aegypto præfecit Aeſchylum Rhodium, & Peuceſtem Macedonem, quatuor millibus militum in præſidium regionis eius datis: clauſtra Nili fluminis Polemonem tueri iubet, triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Aegypto iuncta eſt, præpoſitus Apollonius vectigalibus eiusdem Africæ, Aegyptiq; Cleomenes. Ex finitimis vrbibus commigrare Alexandriam iuſſis, nouam vrbem magna multitudine impleuit. Fama eſt, cum Rex vrbis futuris muris polentam, vt Macedonum mos eſt, deſtinaſſet, auium greges aduolaſſe, & polentā eſſe paſtas. Cumque id omen pro triſti à pleriſque eſſet acceptum, reſpondiſſe vates, magnam illam vrbem aduenarum frequentiam culturam, multisque eam terrā alimenta præbituram. Regem cum ſecundo amne defflueret, aſſequi cupiens Hector Parmenionis filius, eximio ætatis flore in paucis Alexandro charus, paruum nauigium conſcendit, pluribus quàm capere poſſet impoſitis. Itaque merſa nauis omnes deſtituit. Hector diu flumini obluctatus, cum madens veſtis, & aſtricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen ſemianinis euaſit, & vt primum

fati-

fatigatus ſpiritum laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante (quippe in diuerſum euaſerant alij) exanimatus eſt. Rex amiſſi eius deſiderio vehementer afflictus eſt, repertumque corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ: viuum Samaritæ cremauerant, ad cuius interitum vindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit: aduenientique ſunt traditi tāti ſceleris auctores. Andromacho deinde Memnona ſubſtituit: affectis ſupplicio, qui Pratorem interemerant. Tyrannos inter eos Methymnæorum Ariſtonicum, & Chryſolaum popularibus ſuis tradidit, quos illi è muris ob iniurias tortos necauerunt. Athenienſium deinde, Rhodiorumque, & Chiorum legatos audit. Athenienſes victoriam gratulabantur, &, vt captiui Græcorum ſuis reſtituerentur, orabant. Rhodij, & Chij de præſidio querebantur: omnes ea, quæ deſiderare viſi impetrauerunt. Mytylenæis quoq; ob egregiam in partes ſuas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obſides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoque Regibus, qui & à Dario defecerant ad ipſum, & oppugnanti Tyrum miſerāt claſſem, pro merito honos habitus eſt. Amphoterus deinde claſſis præfectus ad liberandam Cretam miſſus (nanq; & Perſarum & piratarum armis pleraque eius inſulæ obſidebantur.) Ante omnia mare à piraticis claſſibus vendicare iuſſus; quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum vtroque Rege conuerſo. His compoſitis, Herculi Tyrio ex

auro crateram cum triginta pateris dicauit, imminẽſq; Dario, iter ad Euphratem pronuntiari iuſſit. At Darius cum ab Aegypto diuertiſſe in Africam hoſtem comperiſſet, dubitauerat, vtrum ne circa Meſopotamiam ſubſiſteret, an interiora regni ſui peteret, haud dubie potentior auctor præſens futurus vltimis gentibus impigre bellum capeſſendi, quas ægre per Præfectos ſuos moliebatur. Sed vt idoneis auctoribus fama vulgauit, Alexãdrum cum omnibus copijs, quãcunque ipſe adijſſet regionẽ, petiturum, haud ignarus quam cũ ſtrenuo res eſſet: omnia longinquarũ gentiũ auxilia Babyloniam contrahi iuſſit. Bactriani, Scythæque, & Indi cõuenerant. Nã & cæterarũ gentium copiæ partibus ſimul affuerũt. Cæterum cum dimidio ferme maior eſſet exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quæ ſumma cura comparabantur. Equitibus, equiſque tegumenta erant ex ferreis laminis ſerie inter ſe connexi. Queis antea præter iacula nihil dederat, ſcuta, gladijque adijciebantur. Equorumque domandi greges peditibus diſtributi ſunt: vt maior priſtino eſſet equitatus, ingenſque, vt crediderat, terror hoſtium ducentæ falcatæ quadrigæ vnicum illarum gentium auxiliũ ſecutæ ſunt. Ex ſummo temone haſtæ præfixæ ferro eminebant. Vtrinque à iugo ternos direxerant gladios, & in radijs rotarum plura ſpicula eminebãt in aduerſum. Aliæ deinde falces ſubmiſſæ rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demiſſæ, quicquid obuium concitatis equis fuiſſet, amputaturæ. Hoc modo inſtructo exercitu, ac perarmato Babylone

lone copias mouit. A parte dextera erat Tigris nobilis fluuius, læuam tegebat Euphrates, agmen Meſopotamiæ campos impleuerat. Tigri deinde ſuperato, cum audiſſet haud procul abeſſe hoſtem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmiſit. Mazæo Prætori ſex millia data, quibus tranſitu amnis arceret. Eidem mandatum, vt regionem quam Alexander eſſet aditurus, popularetur, atq; vreret: quippe credebat, inopia debellari poſſe nihil habentem, niſi quod rapiendo occupaſſet. Ipſi autem commeatus alij terra, alij Tigri amne ſubuehebantur. Iam peruenerat ad Arbellam vicum nobilem ſua clade facturus: hic commeatuum, ſarcinarumq; maiore parte depoſita, Lycum amnẽ ponte iunxit, & per dies quinque, ſicut ante Euphratẽ, traiecit exercitum. Inde octoginta fere ſtadia progreſſus ad alterũ amnem, Bumado nomẽ eſt, caſtra poſuit. Opportuna explicãdis copiis regio erat, equitabilis & vaſta planicies: ne ſtirpes quidem, & breuia virgulta operiunt ſolum, liberq; proſpectus oculorum, etiam quæ procul receſſere, permittitur. Itaque, ſi quà campi eminebant, iuſſit æquari, totumq; faſtigium extendi. Alexãdro, qui numerum copiarum eius, quantum coniectari poterant, æſtimabãt, vix fecerunt fidem, tot millibus cæſis maiores copias eſſe reparatas. Cæterum omnis periculi, & maxime multitudinis contemptor, XI. caſtris peruenit ad Euphratem: quo pontibus iuncto equites primos ire, phalangem ſequi iubet. Mazæo, qui ad inhibendum tranſitum eius cum ſex millibus equitum occurrerat, non auſo periculum ſui facere. Paucis

deinde non ad quietem, ſed ad reparandos animos diebus datis militi, ſtrenue hoſtem inſequi cœpit, inetuens ne interiora regni ſui peteret, ſequendusq; eſſet per loca omni ſolitudine atque inopia vaſta. Igitur quarto die præter Arbellã penetrat ad Tigrim. Tota regio vltra amnem recenti fumabat incendio. quippe Mazæus quæcunq; adierat, haud ſecus quam hoſtis vrebat. Ac primo caligine, quã fumus effuderat, obſcurante lucem, inſidiarum metu ſubſtitit. Deinde vt ſpeculatores præmiſſi tuta omnia nunciauerũt, paucos equitum ad tentandũ vadum fluminis præmiſit, cuius altitudo primo ſumma equorum pectora, mox vti in mediũ alueum ventũ eſt, ceruices quoq; æquabat: nec ſane alius ad Orientis plagam tam violẽtus inuehitur, multorũ torrentium non aquas ſolũ, ſed etiam ſaxa ſecũ trahens. Itaq; à celeritate, qua defluit, Tigri nomen eſt inditũ, quia Perſica lingua Tigrim ſagittã appellant. Igitur pedes velut diuiſus in cornua circundato equitatu, leuatis ſuper capita armis, haud ægre ad ipſum alueum penetrat. Primus inter pedites Rex egreſſus in ripam, vadum militibus manu (quãdo vox exaudiri non poterat) oſtẽdit: ſed gradum firmare vix poterant, cum modo ſaxa lubrica veſtigium fallerent, modo rapidior vnda ſubduceret. Præcipuus erat labor eorũ, qui humeris onera portabãt: quippe cũ ſemetipſos regere nõ poſſent, in rapidos gurgites incõmodo onere auferebãtur. Et dũ ſua quiſq; ſpolia cõſequi ſtudet maior inter ipſos, quã cum amne orta luctatio eſt, cumuliq; ſarcinarum paſſim fluitantes pleroſque

percu-

perculerant. Rex monere, vt ſatis haberent arma retinere, cætera ſe redditurum. Sed neque conſiliū, neq; imperiū accipi poterat. Obſtrepebat hinc metus, præter hunc inuicem natantiū mutuus clamor. Tandem quà leuiore tractu amnis aperit vadum, emerſere, nec quicquā præter paucas ſarcinas deſideratum eſt. Deleri potuit exercitus, ſi quis auſus eſſet vincere. Sed perpetua fortuna Regis auertit inde hoſtem. Sic Granicum tot millibus equitum, peditumq́; in vlteriore ſtantibus ripa ſuperauit: ſic anguſtis in Cilicia callibus tantam multitudinē hoſtium. Audaciæ quoq; qua maxime viguit, ratio minui poteſt: quia nunquam in diſcrimen venit, an temere feciſſet. Mazæus, qui ſi tranſeuntibus flumē ſuperueniſſet, haud dubiè oppreſſurus fuit incompoſitos in ripa, demum etiā per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiſerat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, præfectum Pæonum equitum Ariſtona laxatis habenis inuehi iuſſit. Inſignis eo die pugna equitū, & præcipue Ariſtonis fuit. Præfectum equitatus Perſarū Satropacē directa in gutture haſta transfixit, fugientēq́; per medios hoſtes conſecutus, ex equo præcipitanti, & obluctanti caput gladio dempſit, quod relatum magna cum laude ante Regis pedes poſuit. Biduo ibi Rex ſtatiua habuit, in proximū deinde iter pronuntiari iuſſit. Sed prima fere vigilia, Luna deficiens primū nitorem ſyderis ſui condidit. Deinde ſanguini colore ſuffuſo, lumen omne fœdauit, ſolicitiſq; ſub ipſum tāti diſcriminis caſū ingēs religio, & ex ea formido quadā incuſſa eſt, Dijs inuitis in

vltimas terras trahi ſe querebantur. Iam nec flumina poſſe adiri, nec ſydera priſtinum præſtare fulgorem. Vaſtas terras, deſerta omnia occurrere, in vnius hominis iactationem tot millium ſanguinem impendi. Faſtidio eſſe patriam, abdicari Philippũ patrem, cœlum vanis cogitationibus petere. Iam pro ſeditione res erat, cum ad omnia interritus, duces, principeſq; militum frequentes adeſſe Prætorio iubet, Aegyptioſq; vates, quos cœli ac ſyderum peritiſſimos eſſe credebat, quid ſentirent, expromere iubet. At illi, qui ſatis ſcirent, temporum orbes implere deſtinatas vices, Lunamq; deficere, cum aut terram ſubiret, aut Sole premeretur, rationẽ quidem ipſis perceptam non edocent vulgus: cæterum affirmant, Solem Græcorum, Lunam eſſe Perſarũ: quotieſque illa deficiat, ruinam, ſtragemque illis gentibus portendi. Veteraq; exempla percenſent Perſidis Regum, quos aduerſis Dijs pugnaſſe Lunæ oſtẽdiſſet defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quàm ſuperſtitio: alioqui impotens, ſæua, mutabilis, vbi vana religione capta eſt, melius vatibus, quàm ducibus ſuis paret. Igitur edita in vulgus Aegyptiorum reſponſa, rurſus ad ſpem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum vtẽdum ratus, ſecunda vigilia caſtra mouit. Dextra Tigrim habebat, à læua montes, quos Gordyæos vocant. Hoc ingreſſo iter ſpeculatores, qui præmiſſi erant, ſub lucis ortum Darium aduentare nuntiauerunt. Inſtructo igitur milite, & cõpoſito agmine, antecedebat. Sed Perſarum exploratores erant mille ferme, qui ſpeciẽ agminis magni fecerant: quippe

vbi explorare vera nõ poſſunt, falſa per metum augurantur. His cognitis, Rex cũ paucis ſuorũ aſſecutus agmẽ refugientiũ ad ſuos, alios cæcidit, alios cepit, equiteſq; pmiſit ſimul ſpeculatũ, ſimul vt ignẽ, quo Barbari cremauerant vicos, extinguerẽt: quippe fugientes raptim tectis aceruiſq; frumenti iniecerant flammas, quæ cum in ſummo hæſiſſent, ad inferiora nondum penetrauerant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertũ eſt. Copia aliarũ quoque rerũ abundare cœperunt. Ea res ipſa militi ad perſequendum hoſtẽ animum incendit: quippe vrẽte & populante eo terram, feſtinandũ erat ne incẽdio cũcta præriperet. In rationẽ ergo neceſſitas verſa: quippe Mazæus, qui antea per otium vicos incenderat, iam fugere contentus, pleraq; inuiolata hoſti reliquit. Alexãder haud longius centũ quinquaginta ſtadijs Dariũ abeſſe cõpererat. Itaq; ad ſatietatẽ quoq; copia commeatuũ inſtructus, quatriduo in eodẽ loco ſubſiſtit. Interceptæ deinde Darij literæ ſunt, quibus Græci milites ſolicitabantur, vt Regẽ interficerent, aut proderẽt, dubitauitq; an eas pro concione recitaret, ſatis confiſus Græcorum quoque erga ſe beneuolentia, ac fidei. Sed Parmenio deterruit eſſe talibus promiſſis imbuendas aures militum, affirmans, patere vel vni ... inſidijs Regem: nihil nefas eſſe auaritiæ. Secutus cõſilij authorẽ, caſtra mouit. Iter facieñti Spado vnus ex captiuis, qui Darij uxorẽ comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix ſpiritum ducere. Itineris continui labore, animiq; ægritudine fatigata, inter ſocrus, & virginũ filiarum manus collapſa erat: deinde & extincta.

Id ipſum nunciãs alius ſuperuenit. Et Rex haud ſecus, quàm ſi parentis ſuæ mors nuntiata eſſet, crebros edidit gemitus, lacrymiſq; obortis, quales Darius profudiſſet, in tabernaculum, in quo mater erat Darij defuncto aſſidẽs corpori, venit. Hic vero renouatus eſt mœror, vt proſtratam humi vidit, recenti malo priorum quoq; admonita receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris ſolatia, ſed quibus ipſa deberet eſſe ſolatio. In conſpectu erat nepos paruulus, ob id ipſum miſerabilis, quòd nõdum ſentiebat calamitatẽ maxima ex parte ad ipſum redundantẽ. Crederes Alexandrum inter ſuas neceſſitudines flere, & ſolatia non adhibere, ſed quærere. Cibo certe abſtinuit, omnemq; honorẽ funeri patrio, Perſarum more, ſeruauit, dignus hercule, qui nunc quoq; tantum mãſuetudinis & continentiæ ferat fructum. Semel omnino eã viderat, quo die capta eſt, nec vt ipſam, ſed vt Darij matrẽ viderat, eximiamq; pulcritudinem formæ eius non libidinis habuerat incitamẽtum, ſed gloriæ. E Spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationẽ lugentium elapſus, per eam portã, quæ quia ab hoſte auerſa erat, leuius cuſtodiebatur, ad Darij caſtra ꝑuenit: exceptuſq; a vigilibus in tabernaculũ Regis perducitur gemens, & veſte lacerata. Quẽ vt conſpexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus & quid potiſſimum timeret, incertus: Vultus tuus inquit, neſcio quod ingens malũ præfert: ſed caue, miſeri hominis auribus parcas: didici enim eſſe infelix, & ſæpe calamitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem

ſuam.

ſuam. Nunquid, quod maxime ſuſpicor, & loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi, & (vt credo) ipſis quoq; omni grauiora ſupplicio? Ad hæc Tyriotes, Iſtud quidē procul abeſt, inquit. Quantuſcunq; enim Reginis honor ab ijs, qui parent, haberi poteſt, tuis à victore ſeruatus eſt: ſed vxor tua paulo ante exceſſit è vita. Tum vero non gemitus modo, ſed etiam eiulatus totis caſtris exaudiebatur: nec dubitauit Darius, quin interfecta eſſet, quia nequiſſet contumeliā pati. Exclamatq; amens dolore: Quod ego tantū nefas cōmiſi, Alexander? quē tuorum propinquorū necaui, vt hanc vicē ſeuitiæ meæ reddas? Odiſti me, nō quidē prouocatus: Sed finge iuſtū intuliſſe te bellum, cum fœminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam grauius eſſe conſultum. Ingemuiſſe etiam Alexandrū morti, & non parcius fleuiſſe, quàm ipſe lachrymaretur. Ob hæc ipſe amantis animus in ſolicitudinē ſuſpitionemq; reuolutus eſt: deſideriū captiuæ profecto à conſuetudine ſtupri ortum eſſe coniectans. Submotis igitur arbitris, vno duntaxat Tyriote retento iā non flens ſed ſuſpirans, Vides ne in te Tyriote locum mendacio non eſſe? Tormenta iam hic erunt: ſed ne expectaueris per Deos, ſi quid tibi tui Regis reuerētia eſt, num, quod & ſcire expeto, & quærere pudet, auſus eſt & dominus & iuuenis? Illa quæſtioni corpus offerre, Deos teſtes inuocare, caſte, ſanctéque habitam eſſe Reginam. Tandem vt fides facta eſt, vera eſſe quæ affirmaret Spado, capite velato diu fleuit: manantibuſque adhuc lachrymis, ve-

ſtē ab ore reiecta, ad cœlum manus tendens: Dij patrij, inquit, primum mihi ſtabilite regnū: deinde ſi de me iam tranſactum eſt, precor ne quis Aſiæ Rex ſit, quàm iſte tam iuſtus hoſtis, tam miſericors victor. Itaque quanquam pace fruſtra bis petita, omnia in bellum conſilia conuerterat; victus tamen cōtinentia hoſtis, ad nouas pacis conditiones ferendas X. legatos cognatorum principes miſit: quos Alexander conſilio aduocato introduci iuſſit. E quibus maximus natu, Darium, inquit, vt pacem à te iam hoc tertio peteret, nulla vis ſubegit, ſed iuſtitia, & continentia tua expreſſit. Matrem, coniugem, liberoſque eius, niſi quod ſine illo ſunt, captos eſſe non ſenſit: pudicitiæ earum, quæ ſuperſunt, curam haud ſecus quàm parens agens, Reginas appellas, ſpeciem priſtinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darij fuit, cum dimitteremur ab eo: & ille tamen vxorē, tu hoſtem luges. Iam in acie ſtares, niſi cura te ſepulturæ eius moraret. Ecquid mirū eſt, ſi tam ab amico animo pacem petit? Quid opus eſt armis, inter quos odia ſublata ſunt? Antea imperio tuo finem deſtinabat Halym amnem, qui Lydiam terminat. Nunc quicquid inter Helleſpontum & Euphratem eſt, in dotem filiæ offert, quam tibi tradit. Occhum filium, quem habes, pacis & fidei obſidem retine: Matrem, & duas virgines filias redde, pro tribus corporibus L. millia talētum auri, precatur, accipias. Niſi moderationem animi tui notam haberem, nō dicerem hoc eſſe tēpus, quo pacē non dare ſolū, ſed etiā occupare deberes. Reſpice quantum poſt te reliqueris, intuere quantum pe-

tas. Periculoſum eſt prægraue imperium: difficile eſt continere, quod capere non poſſis. Videſne vt nauigia, quæ modum excedunt, regi nequeant? Neſcio an Darius ideo tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt. Facilius eſt quædam vincere, quàm tueri: quàm hercule expeditius manus noſtræ rapiunt, quàm continent. Ipſa mors vxoris Darij te admonere poteſt, minus iam miſericordiæ tuæ licere, quàm licuit. Alexander legatis excedere tabernaculo iuſſis, quid placeret, ad conſilium refert. Diu nemo, quid ſentiret, auſus eſt dicere, incerta Regis voluntate. Tandem Parmenio: Ante ſuaſiſſem, ait, vt captiuos apud Damaſcum redimentibus redderes, ingentem pecuniam potuiſſe redigi ex ijs, qui multi vincti virorum fortium occupauerant manus. Et nunc magnopere cenſerẽ, vt vnã anum, & duas puellas itinerum agminũq; impedimenta, quinquaginta millibus talentis auri permutes. Optimum regnum occupari poſſe conditione, non bello: nec quemquam alium inter Iſtrũ, & Euphratem poſſediſſe terras ingenti ſpatio interualloq; diſcretas: Macedoniam quoq; reſpiceret potius, quàm Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio Regi fuit. Itaq; vt finẽ dicendi fecit: Et ego, inquit, pecuniã, quã gloriã mallẽ, ſi Parmenio eſſem. Nunc Alexander de paupertate ſecurus ſum, & me non mercatorem memini eſſe, ſed Regẽ. Nihil quidem habeo venale: ſed fortunam meam vtique nõ vendo. Captiuos, ſi placet reddi, honeſtius dono dabimus, quàm pretio remittemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum reſpondit: Nuntiate

Dario, gratiarum actionē apud hoſtem ſuperuaca neam eſſe, & me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ eius tribuiſſe, ſed naturæ meæ: nec aduerſus calamitates, ſed aduerſus hoſtium vires contendere. Bellum cum captiuis & fœminis gerere non ſoleo: armatus, ſi oportet, quem oderim. Quod ſi ſaltem pacem bona fide peteret, deliberarem forſitan an darem. Verum enimuero cum modo milites meos literis ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia ſolicitet, ad internecionem mihi perſequēdus eſt, non vt iuſtus hoſtis, ſed vt percuſſor veneficus. Conditiones vero pacis, quas fertis, ſi accepero, victorem eum faciunt. Quæ poſt Euphratem ſunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe obliti eſtis, nam vltra Euphratem ſum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum caſtra mea tranſeunt. Hinc me depellite, vt ſciam veſtrum eſſe quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam ſuam, nempe quam ſcio alicui ſeruorum nupturam. Multum vero mihi præſtat, ſi me Mazæo generum præponit. Ite, nuntiate Regi veſtro, & quæ amiſit, & quæ adhuc habet, præmia eſſe belli. Hoc repente vtriuſque terminos regni, id quemq; habiturum, quod proximæ lucis aſſignatura fortuna eſt: & me in Aſiam non veniſſe, vt ab alijs acciperem, ſed vt alijs darem. Si ſecundus, & nō par mihi vellet haberi, facerem forſitan quæ petit. Cæterum nec mundus duobus ſolibus poteſt regi, nec duo ſumma regna ſaluo ſtatu terrarum poteſt habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in craſtinum bellum paret: nec aliam ſibi, quā expertus

tus

ius eſt, polliceatur fortunam. Legati reſpondent: Cũ bellum in animo ſit, facere eum ſimpliciter, quòd ſpe pacis non fruſtraretur: ipſos petere quàm primũ dimittantur ad Regem, eum quoq; bellum parare debere. Dimiſſi nuntiant adeſſe certamen. Ille quidem confeſtim Mazæum cum tribus millibus equitum, ad itinera quæ hoſtis petiturus erat occupanda præmiſit. Alexander corpori vxoris eius iuſtis perſolutis, omnique grauiore comitatu intra eadem munimenta cùm modico præſidio relicto, ad hoſtem contendit. Duo cornua diuiſa erant peditum, in vtrunque latus equite circundato: impedimenta ſequebantur agmen præmiſſum. Deinde concitis equitibus Menidam iubet explorare, vbi Darius eſſet. At ille, cum Mazæus haud procul conſediſſet, non auſus vltra procedere, nihil aliud quàm fremitum hominum, hinnitumque equorum exaudiſſe nuntiat. Mazæus quoque conſpectis procul exploratoribus, in caſtra ſe recepit, aduenius hoſtium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem iubet, aciemque diſponit. In læuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum. Dahæ vero totidem, & Arachoſij, Suſijque quatuor millia explebant. Hos L. falcati currus ſequebantur. Proximus quadrigis erat Beſſus cum VIII. millibus equitum, itèm Bactrianis. Maſſagetæ II. millibus agmen eius claudebant, pedites his plurium gentium non mixtas, ſed ſuæ quiſque nationis, iunxerant copias. Perſas deinde cum Mardis, Sogdianiſq; Ariobarzanes & Orobates ducebant. Illi partibus copiarum: ſummæ Orſines præerat, à VII. Per-

VII. Perſis oriundus, ad Cyrum quoq; nobiliſſimum Regem originem ſui referens. Hos aliæ gentes, ne ſocijs quidem ſatis notæ, ſequebantur. Poſt quas quinquaginta quadrigas Bradates mago Caſpianorum agmine antecedebat. Indi, cæterique Rubri maris accolæ, nomina verius quàm auxilia poſt currus erant. Claudebatur hoc agmen alijs falcatis curribus quinquaginta, queis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenij, quos minores vocant, Armenios Babylonij, vtroſq; Bellitæ, & qui montes Coſſæorum incolunt, ſequebantur. Poſt hos ibant Gortuæ, gentes quidem Euboicæ; Medos quondã ſecuti, ſed iam degeneres, & patrij moris ignari. Applicuerat his Phrygas, & Cathaonas. Parthorum deinde gens incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti, tenent, claudebant agmen. Hæc ſiniſtri cornu acies fuit, dexterum tenebat natio maioris Armeniæ, Caduſiiq; & Cappadoces, & Syri & Medi, his quoq; falcati currus erãt quinquaginta. Sũma totius exercitus, equites X L V. millia, pedeſtris acies, ducenta millia expleuerat. Hoc modo inſtructi, decem ſtadia procedunt: iuſſiq; ſubſiſtere armati, hoſtẽ expectabant. Alexãdri exercitũ pauor, cuius cauſa non ſuberat, inuaſit: quippe lymphati trepidare cœperũt, omniũ pectora occulto metu percurrẽte. Cœli fulgor tẽpore æſtiuo ardẽti ſimilis internitẽs, ignis præbuit ſpeciẽ, flãmasq; ex Darij caſtris ſplendere velut illatas temere præſidijs credebãt. Quod ſi perculſis Mazæus qui præſidebat itineri, ſuperueniſſet: ingẽs clades accipi potuit. Ille ſegnis in eo, quẽ occupauerat, tumulo

mulo ſedit cõtentus non laceſſi. Alexãder cognito pauore exercitus, ſignũ vt conſiſterent dari, ipſos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens, nullã ſubiti cauſam eſſe timoris, hoſtẽ procul ſtare. Tandẽ compotes ſui pariter arma, & animos recepere, nec quicquã ex præſentibus tutius viſum eſt, quã eodẽ loco caſtra munire. poſtero die Mazæus qui cum delectis equitũ in edito colle, ex quo Macedonũ proſpiciebantur caſtra, cõſederat, ſiue metu, ſiue quia ſpeculari modo iuſſus erat, ad Darium rediit. Macedones eũ ipſum collem, quẽ deſeruerat, occupauerũt, nam & tutior planitie erat, & inde acies hoſtiũ, quæ in campo explicabatur, conſpici poterat. Sed caligo, quã circa humidi effuderant montes, vniuerſam quidẽ rei faciem non abſtulit, cæterũ agminum diſcrimina atq; ordinẽ prohibuit perſpici. Multitudo inundauerat campos, fremitusque tot militum etiã procul ſtantium aures impleuerat. Fluctuari animo Rex, & modo ſuũ, modo Parmenionis cõſilium ſera æſtimatione perpẽdere, quippe eo ventum erat, vnde recipi exercitus, niſi victor, aut ſine clade nõ poſſet. Mouebat etiã eum multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ gentis. Sed interdum reputabat, quãtas res cum hac gente geſſiſſet, quantoſq; populos fudiſſet. Itaq; cum ſpes metum vinceret, periculoſius bellum differre ratus, ne deſperatio ſuis creſceret: diſſimulato eo, mercenariũ equitem ex Pæonia precedere iubet. Ipſe phalangem, ſicut antea dictum eſt, in duo cornua extenderat: Vtrunq; cornu equites tegebant. Iamq; nitidior lux diſcuſſa caligine aciem hoſtium oſtẽderat:

rat: & Macedones ſiue alacritate, ſiue tædio expectationis ingentem, pugnantium more, edidere clamorem. Redditus & à Perſis, nemora valleſque circumtactas terribili ſono impleuerat. Nec iam contineri Macedones poterant, quin curſu quoque ad hoſtem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo caſtra munire, vallum iaci iuſſit. Strenueq; opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hoſtium conſpiciebatur, ſeceſſit. Tum vero vniuerſa futuri diſcriminis facies in oculis erat, armis in ſignibus equi virique ſplendebant, & omnia intentiore cura præparari. Apud hoſtem ſolicitudo Prætorum agmina ſua interequitantium oſtendebatur, ac pleraque inania ſicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitētium fulgor, ſolicitam expectatione mentem turbauerant. Igitur ſiue dubius animi, ſiue vt ſuos experiretur, conſilium adhibet, quid optimum factu eſſet exquirens. Parmenio peritiſſimus inter duces artium belli, furto, non prælio opus eſſe cenſebat: intempeſta nocte opprimi poſſe hoſtes diſcordes moribus, linguis, ad hæc ſomno & improuiſo periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdiu primum terribiles occurſuras facies Scytharum, Bactrianorumque: hirta illis ora, & intonſas comas eſſe: Præterea eximiam vaſtorum magnitudinem corporũ: vanis & inanibus militem magis, quàm iuſtis formidinis cauſis moueri: deinde tantam multitudinem circunfundi paucioribus poſſe. Non in Ciliciæ anguſtijs, & inuijs callibus, ſed in aperta, & lata planitie dimicandum fore. Omnes ferme Parmenioni

nioni aſſentiebant. Polypercon haud dubie in eo cõſilio poſitã victoriam arbitrabatur: quẽ intuens Rex (nanq; Parmenionẽ nuper acrius, quã vellet increpitũ, rurſus caſtigare nõ ſuſtinebat) Latrunculorũ, inquit, & furum iſta ſolertia eſt, quàm præcipitis mihi: quippe illorum votum vnicum eſt, fallere. Meæ vero gloriæ ſemper, aut abſentiam Darij, aut anguſtias locorum, aut furtum noctis obſtare non patiar: palam luce aggredi certum eſt. Malo me fortunæ pœniteat, quàm victoriæ pudeat. Ad hæc illud quoque accedit, vigilias agere Barbaros, & in armis ſtare, vt ne decipi quidẽ poſſint, compertum habeo. Itaque ad prælium vos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimiſit. Darius illud, quod Parmenio ſuaſerat, hoſtem facturum eſſe coniectãs frænatos equos ſtare, magnamq; exercitus partem in armis eſſe, ac vigilias intentiore cura ſeruari iuſſerat, ergo ignibus tota eius caſtra fulgebant. Ipſe cum ducibus, propinquiſque agmina in armis ſtantium circumibat, Solem, & Martem, ſacrumque & æternum inuocans ignem, vt illis dignam vetere gloria, maiorumque monumentis fortitudinem inſpirarent, & profecto ſi qua diuinæ opis auguria, humana mente concipi poſſent, Deos ſtare ſecum: illos nuper Macedonum animis ſubitam incuſſiſſe formidinem, adhuc lymphatos ferri, agique arma iacientes. Expetere præſides Perſarum imperij Deos debitas è vecordibus pœnas, nec ipſum ducem ſanio rem eſſe: quippe ritu ferarum prædam modo, quàm expeteret intuentem, in perniciem, quæ ante prædã poſita eſſet, incurrere. Similis apud Macedones quo

que

que ſolicitudo erat: noctemq; uelut in eam certamine edicto, metu egerunt. Alexander non aliàs magis territus, ad vota & preces Ariſtandrũ vocari iubet. Ille in cãdida veſte verbenas manu præferẽs, capite velato, pibat preces regis à Ioue, Mineruaq; victoriã petentis. Tunc quidẽ ſacrificio rite perpetrato, reliquum noctis acquieturus, in tabernaculũ rediijt. Sed nec ſomnũ capere, nec quietem pati poterat; modo e iugo montis aciem in dexterũ Perſarum cornu dimittere agitabat, modo recta fronte concurrere hoſti, interdum hæſitare an potius in læuum torqueret agmen, tandem grauatum animi anxietate corpus altior ſomnus oppreſſit. Iamque luce orta duces ad accipienda imperia conuenerant inſolito circa Prætorium ſilentio attoniti, quippe aliàs accerſire ipſos, interdum morantes caſtigare aſſueuerat, tunc ne vltimo quidẽ rerum diſcrimine excitatum eſſe mirabantur, & non ſomno quieſcere, ſed pauore marcere credebãt, non tamen quiſquam è cuſtodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & iam tempus inſtabat, nec miles iniuſſu ducis, aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum vt caperent, ipſe pronuntiat. Iamque exire neceſſe erat, tũc demum intrat tabernaculum, ſæpiusque nomine compellatũ cum voce nõ poſſet, tactu excitauit. Multa lux, inquit, eſt. Inſtructã aciẽ hoſtis admouit: tuus miles adhuc inermis expectat imperiũ. Vbi eſt vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles ſoles. Ad hæc Alexander: Credisne me prius ſomnũ capere potuiſſe, quàm exonerarem animum ſolici-

tudine, qua quietem morabatur? ſignumque pugnæ tuba dari iuſſit, & cum in eadem admiratione Parmenio perſeueraret, quod ſecurus ſomnum cœpiſſet: Minime, inquit, mirum eſt: Ego enim cum Darius terras vreret, uicos excideret, alimenta corrũperet, potens mei non eram. Nunc vero quid metuam, cum acie decernere paret? hercule votum meũ impleuit, ſed huius quoq; conſilij ratio poſtea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quiſq; præeſt: ego iam adero, & quid fieri velim, exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus diſcriminis aderat, vti ſolebat. Tum quoq; munimento corporis ſumpto, proceſſit ad milites. Haud aliàs tam alacrem viderant Regem, & vultu eius interrito certam ſpem victoriæ augurabantur. Atq; ille prorupto vallo exire copias iubet, aciemque diſponit. In dextero cornu locati ſunt equites, quos agmina appellant. Præerat his Clytus, cui iunxit Philotæ turmas, cæteroſq; Præfectos equitum lateri eius applicuit. Vltima Meleagri ala ſtabat, quã phalanx ſequebatur. Poſt phalangẽ Argyraſpides erãt. His Nicanor Parmenionis filius præerat, in ſubſidijs cum manu ſua Cœnos. Poſt eũ Horeſtes, Lynceſtæq;. Poſt illos Polypercon, dux peregrini militis. Huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat in ſocietatem nuper aſcitos. hæc dexteri cornu facies erat. In læuo Craterus Peloponnenſium equites habebat, Achæorumque, & Locrenſium, & Maleanenſium turmis ſibi adiunctis: hos Theſſali equites claudebãt, Philippo duce. Peditũ acies equitatu tegebatur, frons læui cornu hæc erat. Sed ne circuiri

poſſet à multitudine: vltimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque ſubſidijs firmauit, non recta fronte, ſed à latere poſitis, vt ſi hoſtis circumuenire aciem tentaſſet, parata pugnæ forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus præerat, adiunctis ſagittarijs Cretenſibus. Vltimos ordines auertit à frõte, vt totam aciem orbe muniret. Illyrici hic erant, adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoque ſimul obiecerat leuiter armatos, adeoque aciem verſatilem poſuit, vt qui vltimi ſtabant, ne circuirentur; verti tamen, & in frontem circumagi poſſent. Itaque non prima quàm latera, nõ latera munitiora fuere quàm terga. His ita ordinatis præcipit, vt ſi falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipſi laxatis ordinibus impetum occurrentiũ ſilentio exciperent; haud dubius ſine noxa tranſcurſuros, ſi nemo ſe opponeret. Sin autem ſine fremitu immiſiſſent, eos ipſi clamore terrerent, pauidoſquè equos telis vtrinque ſuffoderent. Qui cornibus præerant extendere ea iuſſi, ita vt ne circumuenirentur, ſi arctius ſtarent, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimẽta cum captiuis, inter quos mater liberiq; Darij cuſtodiebantur, haud procul ab acie in edito colle cõſtituit, modico præſidio relicto. Læuum cornu, ſicut aliàs, Parmenioni tuendum datum: ipſe in dextro ſtabat. Nondum ad teli iactũ peruenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo curſu potuerat, ad Regem peruenit, nuntians murices ferreos in terram defodiſſe Dariũ, quà hoſtem equites emiſſurum eſſe credebat: notatumq; certo ſigno locum, vt fraus euitari à ſuis poſſet.

ſet. Aſſeruari transfuga iuſſo, duces conuocat, expoſitoq; quod nūtiatum erat, monet vt regionem mõſtratam declinent, equitemque periculum edoceāt. Cęterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, vſum aurium intercipiente fremitu duorum agminum: ſed in conſpectu omnium, duces, & proximum quemque interequitans alloquebatur. Emẽſis tot terras in ſpem victoriæ, de qua dimicandum foret, hoc vnum ſupereſſe diſcrimen. Granicum hic amnem, Ciliciæq; montes, & Syriam, Aegyptumq; præeuntibus raptas, ingentia ſpei gloriæq; incitamẽta referebat: reprehenſos ex fuga Perſas pugnaturos, quia fugere non poſſent, tertium diem iam metu exangues, armis ſuis oneratos in eodem veſtigio hærere: nullum deſperationis illorum maius indicium eſſe, quàm quod vrbes, quod agros ſuos vrerent: quicquid non corrupiſſent, hoſtium eſſe confeſſi. Nomina vero vana gentium ignotarum ne extimeſcerent: neque enim ad belli diſcrimẽ pertinere, qui ab his Scythæ, quive Caduſij appellentur: ob id ipſum, quod ignoti eſſent, ignobiles eſſe, nunquã ignorari viros fortes: at imbelles ex latebris ſuis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones virtute aſſecutos, ne quis toto orbe locus eſset, qui tales viros ignoraret: intuerentur Barbarorum inconditum agmen: alium nihil præter iaculum habere, alium funda ſaxa librare, paucis iuſta arma eſse. Itaque illhinc plures ſtare, hinc plures dimicaturos: nec poſtulare ſe, vt fortiter capeſserent prælium, ni ipſe cæteris fortitudinis fuiſset exẽplum, ſe ante prima ſigna dimicaturũ ſpondere. pro ſe, quot cicatrices, toti

dem corporis decora: ſcire ipſos vnum pene ſe præda communis exortem, in illis colendis, ornandisque vſurpare victoriæ præmia. Hæc ſe fortibus viris dicere. Si qui diſſimiles eorum eſſent, illa fuiſſe dicturum: perueniſſe eo, vnde fugere non poſſent, tot terrarum ſpatiis emenſis, tot amnibus montibuſque poſt tergum obiectis, iter in patriam, & penates manu eſſe faciendum. Sic duces, ſic proximi militum inſtructi ſunt. Darius in læuo cornu erat, magno agmine ſuorum delectis equitum peditumque ſtipatus: cõtempſeratque paucitatem hoſtis vanam aciem eſſe extentis cornibus ratus. Cæterum ſicut curru eminebat, dextera læuaq; ad circunſtãtium agmina oculos manuſq; circunferens: Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illhinc claudit Helleſpontus, paulo ante domini, iã non de gloria, ſed de ſalute, & quod ſaluti præponitis, de libertate pugnãdum eſt. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit ætas, aut conſtituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoſte certauimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris, atque Euphrates erãt. Ventum eſt eo, vnde pulſis ne fuga quidẽ locus eſt. Omnia tam diutino bello exhauſta poſt tergum ſunt. Non incolas ſuos vrbes, non cultores habent terræ. Coniuges quoque, & liberi ſequuntur hanc aciem, parata hoſtibus præda, niſi pro cariſſimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immenſa planities vix caperet, comparaui: equos, arma diſtribui, cõmeatus ne tanta multitudini deeſſent, prouidi,

locum

locum, in quo acies explicari poſſet, elegi. Cætera in veſtra poteſtate ſunt: audete modo vincere, famamq́;, infirmiſſimum aduerſus fortes viros telũ, contemnite. Temeritas eſt, quã adhuc pro virtute timuiſtis: quæ vbi primum impetum effudit, velut quædam animalia amiſſo aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendere paucitatẽ, quam Ciliciæ montes abſconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciẽ vanam & exhauſtã. Nam vltimi, quos locauit auerſos, terga iã præbẽt: obteri mehercule equorum vngulis poſſunt, etiam ſi nil præter falcatos currus emiſero, & bello vicerimus, ſi vincimus prælio. Nam ne illis quidẽ ad fugam locus eſt. Hinc Euphrates, illhinc Tigris prohibet incluſos: & quæ antea pro illis erant, in contrariũ conuerſa ſunt. Noſtrum mobile & expeditũ agmen eſt, illud præda graue: Implicatos ergo ſpolijs noſtris trucidabimus: eadeq́; res & cauſa victoriæ erit, & fructus. Quod ſi quem è vobis nomẽ gentis mouet, cogitet Macedonũ illhic arma eſſe, nõ corpora. Multũ enim ſanguinis inuicẽ hauſimus, & ſemper grauior in paucitate iactura eſt. Nam Alexander quantuſcunque ignauis & timidis videri poteſt, vnum animal eſt: & ſi quid mihi creditis, temerariũ & vecors, adhuc noſtro pauore, quã ſua uirtutẽ felicius. Nihil autẽ poteſt eſſe diuturnum, cui non ſubeſt ratio. Licet felicitas aſpirare videatur, tamen ad vltimum temeritati non ſufficit. Præterea breues & mutabiles vices rerum ſunt, & fortuna nunquam ſimpliciter indulget. Forſitan ita Dij fata ordinauerunt, vt

Perſarum imperium, quod ſecundo curſu per CCXXX. annos ad ſummum faſtigium euexerāt magno motu concuterent magis, quàm affligerent, admonerentq; nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in proſperis rebus obliuio eſt. Modo Græcis vltro bellum inferebamus: nunc in ſedibus noſtris propulſamus illatum. Iactamur inuicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quod mutuo affectamus, vna gens non capit. Cæterum etiam ſi ſpes non ſubeſſet, neceſſitas tamen ſtimulare deberet: ad extrema peruentum eſt. Matrem meam, duas filias, Occhum in ſpem huius imperij genitum, illos principes, illam ſobolem regiæ ſtirpis, duces veſtros Regum inſtar vinctos habet: niſi quod in vobis eſt, ipſe ego maiore parte captiuus ſum. Eripite viſcera mea ex vinculis, reſtituite mihi pignora, pro quibus ipſe mori non recuſo. Parentem, liberos (nam coniugem in illo carcere amiſi) credite nunc omnes extēdere ad vos manus, implorare patrios Deos, opē veſtram, miſericordiam, fidem expoſcere, vt ſeruitute, vt compedibus, vt precario victu ipſos liberetis. An creditis æquo animo ijs ſeruire, quorum Reges eſſe faſtidiunt? Video admoueri hoſtium aciem: ſed quò propius diſcrimen accedo, hoc minus his, quæ dixi, poſſum eſſe contentus. Precor vos per Deos patrios, æternumq; ignem, qui præfertur altaribus, fulgoremq; Solis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis, Lydiſq; imperium primus in Perſidem intulit, vindicate ab vltimo dedecore nomen gentemq; Perſarum. Ite alacres, & ſpe pleni, vt quam gloriā

acce-

accepiſtis à maioribus veſtris, poſteris relinquatis. In dextris veſtris iam libertatẽ, opem, ſpem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quiſquis contẽpſerit: timidiſſimum quenq; conſequitur. Ipſe non patrio more ſolùm, ſed etiam, vt conſpici poſſim, curru vehor: nec recuſo, quo minus imitemini me, ſiue fortitudinis exemplum, ſiue ignauiæ fuero. Interim Alexander (vt eſt demonſtratum à trãsfuga) cùm inſidiarum locum circumiret, & Dario, qui læuũ cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet. Darius quoque eodem ſuum obuertit, Beſſo admonito, vt Maſſagetes equites in læuum Alexandri cornu inuehi iuberet. Ipſe ante ſe falcatos currus habebat, quos ſigno dato vniuerſos in hoſtem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quò plures nondum ſatis prouiſo impetu obtererent. Alios ergò haſtæ multum ſupra temones eminentes, alios ab vtroq; latere demiſſæ falces lacerauere. Nec ſenſim Macedones cedebant, ſed effuſa turbauerant fuga ordines. Mazæus quoq; perculſis metũ incuſſit, mille equitibus ad diripienda hoſtis impedimenta circumuehi iuſſis, ratus captiuos quoque, qui ſimul aſſeruabantur, rupturos vincula, cũ ſuos appropinquantes vidiſſent. Non fefellerat Parmenionẽ, qui in læuo cornu erat. Propere igitur Polydamãta mittit ad Regem, qui & periculũ oſtenderet, & quid fieri iuberet, conſuleret. Ille, audito Polydamãte: Abi, nuntia, inquit, Parmenioni, ſi acie vicerimus, nõ noſtra ſolũ nos recuperaturos, ſed omnia, quæ hoſtiũ ſunt, occupaturos. Proinde non eſt quod quicquã viriũ ſubducat ex acie, ſed vt me, & Philippo patre di

gnum eſt,contempto ſarcinarum damno,fortiter dimicet. Interim barbari impedimẽta turbauerant, cæſiſq; pleriſq; cuſtodũ,captiui vinculis ruptis quicquid obuium erat,quo armari poſſent, rapiunt: & aggregati ſuorum equitibus Macedonas ancipiti circumuentos malo inuadunt:lætique circa Syſigãbim,viciſſe Darium,ingenti cæde proſtratos hoſtes, ad vltimum etiam impedimentis exutos eſſe nunciant: quippe eandem fortunam vbique eſſe credebant,& victores Perſas ad prædam diſcurriſſe.Syſigambis,hortantibus captiuis vt animum à mœrore alleuaret,in eodem,quo antea fuit, perſeuerauit,non vox vlla excidit ei,non oris color, vultuſve mutatus eſt:ſed ſedit immobilis,credo præcoce gaudio verita fortunam irritare; adeo vt quid mallet intuentibus eam,fuerit incertum.Inter hæc Amyntas præfectus equitum Alexandri cum paucis turmis opem impedimentis laturus aduenerat, incertũ,ſuo ne conſilio,an Regis imperio:ſed nõ ſuſtinuit Caucaſiorũ, Scytharumq; impetum: quippe vix tẽtato certamine,effugit ad Regem,amiſſorum impedimentorum teſtis magis, quàm vindex.Iam conſilium Alexandri vicerat dolor,& ne cura recuperandi ſua militem à prælio auerteret,non immerito verebatur.Itaque Areten ducem haſtatorum,quos Sariſſephoros vocabãt,aduerſus Scythas mittit:inter hæc currus qui circa prima ſigna turbauerant aciẽ,in phalangẽ inuecti erant. Macedones confirmatis animis in mediũ agmen accipiunt.Vallo ſimilis acies erat;iunxerant haſtas,& ab vtroq; latere temere incurrentium ilia ſuffodiebant:circuire deinde

inde currus,& propugnatores præcipitare cœperũt. Ingens ruina equorum, aurigarumq; aciem compleuerat. Hi territi, regi non poterant: equi crebra iactatione ceruicum, non iugum modo excuſſerat, ſed etiam currus euerterant: vulnerati interfectos trahebant, nec conſiſtere territi, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen euaſere quadrigæ in vltimã aciem, iis, quibus inciderunt, miſerabili morte conſumptis: quippe amputata virorum membra humi iacebant: & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque, & debiles arma non omittebant, donec multo ſanguine effuſo exanimati procũberent. Interim Aretes Scytharũ, qui impedimenta diripiebant, duce occiſo, grauius territis inſtabat. Superuenere deinde miſſi à Dario Bactriani, pugnæq; vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti ſunt, plures ad Alexandrum refugerunt: Tum Perſæ clamore ſublato, qualem victores ſolent edere, ferociter in hoſtẽ quaſi vbiq; profligatum incurrunt. Alexander territos caſtigare, adhortari, prælium, quod iam elanguerat, ſolus accendere: confirmatiſq; tandem animis ire in hoſtem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Perſarum: namq; inde Bactriani deceſſerant ad opprimenda impedimenta. Itaq; Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hoſtium inuehitur. At qui in læuo cornu erãt Perſæ, ſpe poſſe eũ includi, agmen ſuum à tergo dimicantis opponunt. Ingenſq; periculum in medio hærens adiſſet, ni equites Agriani calcaribus ſubditis effuſos Regi Barbaros adorti eſſent, auerſoſq; cædendo in ſe conuerti coegiſſent. Tur

bata erat vtraq; acies, Alexander à fronte & à tergo hoſtem habebat: qui auerſo ei inſtabãt ab Agrianis militibus premebantur: & Bactriani, impedimentis hoſtiũ direptis, reuerſi, ordines ſuos recuperare non poterãt, plura ſimul abrupta à ceteris agmina, vbicunq; aliũ alij ſors miſcuerat, dimicabant, duo Reges iunctis prope agminibus præliũ accendebant. Plures Perſæ cadebant, par ferme vtrinq; numerus vulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo vehebatur: vtrunq; Regẽ delecti tuebantur ſui immemores: quippe amiſſo Rege nec volebãt ſalui eſſe, nec poterãt. Nã ante oculos ſui quisq; regis mortem occumbere ducebat egregium. Maximum tamen periculum adibat, qui maxime tuebatur: quippe ſibi quiſque cæſi Regis expetebat decus. Cæterum ſiue ludibrium oculorum, ſiue vera ſpecies fuit, qui circa Regem Alexandrum erãt, vidiſſe ſe crediderunt paululum ſuper caput regis placide volantem aquilam, nec ſonitu armorum, nec gemitu morientium territam: diuq; circa equũ Alexandri pendenti magis, quàm volanti ſimilis apparuit. Certe vates Ariſtander alba veſte indutus, & dextra præferens lauream militibus in pugnam intentis auem monſtrauit, haud dubium victoriæ auſpiciũ. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam; vtique poſtea quàm auriga Darij, qui ante ipsũ ſedens equos regebat, haſta trãsfixus eſt. Nec aut Perſæ, aut Macedones dubitauere, quin ipſe rex eſſet occiſus. Lugubri ergo vlulatu, & incondito clamore, gemituq; totã fere aciẽ adhuc æquo Marte pugnãtiũ

turba-

turbauere. Cognati Darij, & armigeri, læuumque tuentes cornu, in fugam effuſum deſtituerant currum, quem à dextera parte ſtipati in medium agmen receperũt. Dicitur acinace ſtricto Darius dubitaſſe, an fugæ dedecus honeſta morte vitaret. Sed eminens curru, nondũ omnem ſuorum aciẽ prælio excedentem deſtituere erubeſcebat: dumq; inter ſpem & deſperationẽ hæſitat, ſenſim Perſæ cedebãt, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, reſiſtentium aduerſa ora fodiebat, fugientium terga. Iamque non pugna, ſed cædes erat, cum Darius quoque currum ſuum in fugam vertit, hærebat in tergis fugientiũ victor, & proſpectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cœlum ferebatur, abſtulerat. Ergo haud ſecus quàm in tenebris errabant ad ſonitum notæ vocis vt ſignum ſubinde coeuntes. Exaudiebantur tantũ ſtrepitus habenarũ, quibus equi currũ trahentes identidem verberabantur: hæc ſola fugientis veſtigia excepta ſunt. At in læuo Macedonum cornu, quod Parmenio, ſicut ante dictũ eſt, tuebatur, longe alia fortuna vtriuſque partis res gerebatur. Mazæus cũ omni ſuorum equitatu vehementer inuectus, vrgebat Macedonum alas. Iamque abundans multitudine aciem circumuehi cœperat, cum Parmenio equites nuntiare iubet Alexandro, in quo diſcrimine ipſi eſſent, niſi mature ſubueniretur, non poſſe ſiſti fugam. Iam multum viæ proceſſerat Rex, imminens fugientiũ tergis, cum à Parmenione triſtis nũtius venit, refrænare equos iuſſit, qui vehebantur, agmenque cõſtitit: frendẽte Alexãdro eripi ſibi victoriam

ctoriã è manibus, & Dariũ felicius fugere, quàm ſequi ſe. Interim ad Mazæum ſuperati Regis fama peruenerat. Itaq; quanquam validior erat, fortuna tamen partium territus, perculſis lãguidius inſtabat. Parmenio ignorabat quidem cauſã ſua ſponte pugnæ remiſſæ: ſed occaſione vincendi ſtrenue eſt vſus. Theſſalos equites ad ſe vocari iubet: Ecquid, inquit, videtis iſtos, qui ferociter modo inſtabant, pedem referre, ſubito pauore perterritos? Nimirum nobis quoq; Regis noſtri fortuna vincit: omnia Perſarũ cæde ſtrata sũt, quid ceſſatis? an ne fugientibus quidẽ pares eſtis? Vera dicere videtur, & ſpes languẽtes quoq; erexerat: ſubitis calcarib⁹ proruere in hoſtẽ: et illi iam non ſenſim, ſed citato gradu recedebãt: nec quicquã fugæ, niſi quod terga nondũ verterant, deerat. Parmenio tamẽ ignarus, quænã in dextero cornu fortuna Regis eſſet, repreſſit ſuos. Mazæus dato fugæ ſpatio, non recto itinere, ſed maiore, & ob id tutiore circuitu Tigrim ſuperat, & Babyloniã cum reliquijs deuicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycũ amnẽ contenderat: quo traiecto dubitauit an ſolueret pontẽ: quippe hoſtẽ iam affore nuntiabatur. Sed tot millia ſuorũ, quæ nondum ad amnẽ peruenerãt, ponte reciſo prædã hoſtis fore videbat. Abeuntem, cum intactũ ſineret pontẽ, dixiſſe conſtat: Malle ſe inſequentibus iter dare, quàm auferre fugientibus. Ipſe ingens ſpatium fuga emenſus, media fere nocte Arbellam peruenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum, agminumque cædem multiplicem, deuictorum fugam, clades nunc ſingulorum, nunc

vniuer-

vniuerſorũ, aut animo aſſequi queat, aut oratione complecti? Propemodum ſeculi res in vnum illum diem fortuna cumulauit. Alij quà breuiſſimum patebat iter, alij diuerſos ſaltus, et ignotos ſequentibus calles petebant. Eques pedeſq; confuſi ſine duce, armatis inermes, integris debiles implicabatur. Deinde miſericordia in metũ verſa, qui ſequi non poterant, inter mutuos gemitus deſerebatur. Sitis præcipuè fatigatos & ſaucios exurebat, paſſimque omnibus vijs proſtrauerat corpora, præterfluentẽ aquã hianti ore captantes, quã cum diu auidi turbidã hauſiſſent tendebantur extẽplo præcordia premente limo: reſolutisque & torpentibus membris, cum ſuperueniſſet hoſtis, nouis vulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis riuis, diuerterant longius, vt, quicquid occulti humoris vſquã manaret, exciperent. Nec vlla adeo auia & ſicca lacuna erat, quæ veſtigantium ſitim falleret. E proximis vero itineri vicis ſenum vlulatus, fœminarumq; exaudiebantur, barbaro ritu Dariũ adhuc Regem clamantium. Alexander, vt ſupra dictum eſt, inhibito ſuorum curſu, ad Lycum amnẽ peruenerat, vbi ingens multitudo fugientium onerauerat pontem, & plerique cum hoſtis vrgeret, in flumẽ ſe præcipitauerant grauesq; armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Itaq; non pons modo fugientes, ſed ne amnis quidem capiebat, agmina ſua improuida fuga ſubinde cumulantes: quippe vbi intrauit animos pauor, id ſolum metuũt, quod primum formidare cœperunt. Alexãder inſtantibus ſuis ne impune abeuntem hoſtem

inde

inde permitteret ſequi, hebetia tela eſſe, & manus fatigatas, tantoq; curſu corpora exhauſta, & præceps in noctem diei tempus cauſatus eſt. Re vera de læuo cornu, quod adhuc in acie ſtare credebat, ſollicitus, reuerti ad ferendã opem ſuis ſtatuit. Iamq; ſigna conuerterat, cum equites à Parmenione miſſi, illius quoq; partis victoriã nuntiant. Sed nullum eo die maius periculum fuit, quàm dum copias reducit in caſtra. Pauci eum & incompoſiti ſequebãtur ouantes victoria: quippe omnes hoſtes, aut in fugam effuſos, aut in acie credebant cecidiſſe, cum repente ex aduerſo apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere curſum, deinde Macedonum paucitate conſpecta, turmas in obuios concitauerunt. Ante ſigna Rex ibat diſſimulato magis periculo, quàm ſpreto. Nec defuit ei perpetua in dubijs rebus felicitas: namque Præfectum equitatus auidum certaminis, & ob ipſum incautius in ſe ruentem, haſta transfixit. Quo ex equo lapſo, proximum, ac deinde plures eodem telo confodit. Inuaſere turbatos amici quoque: nec Perſæ inulti cadebant, quippe non vniuerſæ acies, quàm hæ tumultuaria manus vehementius iniere certamen. Tandem Barbari, cum obſcura luce fuga tutior videretur eſſe, quàm pugna, diuerſis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes ſuos reduxit ad caſtra. Cecidere Perſarum, quorum numerum victores finire potuerunt, millia XL. Macedonum minus quàm CCC. deſiderati ſunt. Cæterum hanc victoriam Rex maiore ex parte virtuti, quã fortunæ ſuæ debuit: animo non (vt antea) loco vicit.

Nam

Nam & aciem peritiſsimè inſtruxit, & promptiſſime ipſe pugnauit, & magno conſilio iacturam ſarcinarum impedimentorumq; contempſit, cum in ipſa acie ſummũ rei videret eſſe diſcrimen: dubioque adhuc pugnæ euentu, pro victore ſe geſſit: perculſos deinde hoſtes fudit: fugientes (quod in illo ardore animi vix credi poteſt) prudentius quàm auidius perſecutus eſt. Nam ſi parte exercitus adhuc in acie ſtante, inſtare cedentibus perſeueraſſet, aut ſua culpa victus eſſet, aut aliena virtute viciſſet. Iam ſi multitudinem equitum occurrentium extimuiſſet victor, aut fœde fugiendum, aut mirabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarum ſua laude fraudandi ſunt: quippe vulnera, quæ quiſque excipit, indicia virtutis ſunt. Hephæſtionis brachiũ haſta ictum eſt. Perdiccas, ac Cœnos, & Menidas, ſagittis prope occiſi. Et ſi vere æſtimare Macedonas, qui tunc erant, volumus; fatebimur, & Regem talibus miniſtris, & illos tanto Rege fuiſſe digniſsimos.

QVINTI CVRTII DE REBVS geſtis Alexandri magni regis Macedonum Liber V.

QVæ interim ductu, imperioque Alexandri vel in Græcia, vel in Illyricis, ac Thracia geſta ſunt, ſi quæque ſuis temporibus reddere voluero, interrumpendæ ſunt res Aſiæ, quas vtique ad fugam, mortemque Darij vniuerſas in- con-

conſpectu dari, & ſicut inter ſe cohærent tempore, ita opere ipſo coniungi haud paulo aptius videri poteſt. Igitur ante quæ prælio apud Arbellam coniuncta ſunt, ordiar dicere. Darius media fere nocte Arbellam peruenit, eodemque magnæ partis amicorum eius, ac militum fugam fortuna compulerat. Quibus conuocatis exponit, haud dubitare ſe, quin Alexander celeberrimas vrbes, agroſque omni copia rerum abundantes petiturus eſſet: prædam opimam paratamq; ipſum & milites eius ſpectare. Id ſuis rebus tali in ſtatu ſaluti fore: quippe ſe deſerta cum expedita manu petiturum. Vltima regni adhuc intacta eſſe: inde bello vires haud ægre reparaturū. Occuparet ſane Gazam auidiſſima gens, & ex longa fame ſatiaret ſe auro, mox futura prædæ ſibi: didiciſſe vſu, pretioſam ſupellectilem, pelliceſque, & ſpadonum agmina nihil aliud fuiſſe, quàm onera & impedimenta. Eadem trahentem Alexandrum quibus antea viciſſet, inferiorem fore. Plena omnibus deſperationis videbatur oratio, quippe Babyloniam vrbem opulentiſſimam dedi cernentibus: iam Suſam, iam cætera ornamenta regni, cauſamque belli victorem occupaturum. At ille docere pergit, non ſpecioſa dictu, ſed vſu neceſſaria in rebus aduerſis ſequenda eſſe. Ferro geri bella, non auro: viris, non vrbium tectis: omnia ſequi armatos. Sic maiores ſuos perculſos in principio rerum, celeriter priſtinam recuperaſſe fortunā. Igitur ſiue confirmatis eorum animis, ſiue imperiū magis, quàm conſilium ſequentibus, Media fines ingreſſus eſt. Paulo poſt Alexandro traditur Arbel-

la.

la, regia ſupellectili, Dariique gaza repleta. Quatuor millia talentum fuere, præterea pretioſæ veſtes totius (vt ſupra dictum eſt) exercitus opibus in illam ſedem congeſtis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis vulgauerat, maturius caſtra mouit. Euntibus à parte læua Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campeſtre iter eſt. Inter Tigrim & Euphratem iacentia tam vberi, & pingui ſolo ſunt, vt à paſtu repelli pecora dicantur, ne ſatietas perimat. Cauſa fertilitatis eſt humor, qui ex vtroq; amne manat, toto fere ſolo per venas aquarũ ſub terra reſudante. Ipſi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, & magno deinde aquarum diuortio iter, quod cœpere, percurrunt: duo millia & quingenta ſtadia emenſi ſunt, qui ampliſſimum interuallum circa Armeniæ montes notauerunt. Iidem cum Mediæ & Gordianorum terras ſecare cœperunt, paulatim in arctius coeunt: & quo longius manant, hoc anguſtius inter ſe ſpatium terræ relinquunt. Vicini maxime ſunt his campis, quos incolæ Meſopotamiam vocant. Mediam nanque ab vtroque latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in Rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis caſtris ad Memnium vrbem peruenit. Cauerna ibi eſt, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeo vt ſatis conſtet, Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos eſſe. Cæterum Babyloniam procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in vrbem eam confugerat, cum adultis liberis ſupplex occurrit, vrbem, ſeque de-

dens. Gratus aduentus eius fuit Regi: quippe magnĩ operis futura erat obſidio tam munitæ vrbis. Ad hæc vir illuſtris, & manu promptus, famaque etiam proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem ſui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hũc quidem benigne cum eius liberis excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipſe ducebat, velut in acie irent, ingredi ſuos iubet. Magna pars Babyloniorũ conſliterat in muris, auida cognoſcendi nouum regem. Plures obuiam egreſſi ſunt, inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ cuſtos, ne ſtudio à Mazæo vinceretur, totũ iter floribus coronisq; conſtrauerat, argenteis altaribus ab vtroque latere diſpoſitis, quæ non thure modo, ſed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona ſequebantur, greges pecorum, equorumque: leones quoque, & pardales caueis præferebantur. Magi deinde ſuo more patrium carmen canentes. Poſt hos Chaldæi. Babyloniorumque non vates modo, ſed etiam artifices cum fidibus ſui generis ibant, laudes ij regum canere ſoliti. Chaldæi ſyderum motus, & ſtatas temporum vices oſtendere. Equites deinde Babylonij ſuo atq; equorum cultu, ad luxuriam magis, quàm ad magnificentiam exacto, vltimi ibant. Rex armatis ſtipatus, oppidanorum turbam poſt vltimos pedites ire iuſſit. Ipſe cum curru vrbem, ac deinde regiam intrauit. Poſtero die ſupellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit. Cæterum ipſius vrbis pulchritudo ac venuſtas, non regis modo, ſed etiam omniũ oculos in ſemet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, vel (vt plerique credidere) Belus,

Belus, cuius regia oſtenditur. Murus inſtructus la terculo coctili bitumine interlitus, ſpatium XXX. & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter ſe occurrentes ſine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri C. cubitorum eminet ſpatio. Turres denis pedibus, quàm murus, altiores ſunt. Totius operis ambitus CCCLVIII. ſtadia complectitur: ſingulorum ſtadiorum ſtructuram ſingulis diebus perfectam eſſe, memoriæ proditum eſt. Aedificia non ſunt admota muris, ſed fere ſpatium vnius iugeris abſunt. Ac ne totam quidem vrbem tectis occupauerunt per XC. ſtadia habitatur: nec omnia contigua ſunt, credo, quia tutius viſum eſt pluribus locis ſpargi. Cætera ſerunt, coluntque: vt ſi externa vis ingruat, obſeſſis alimenta ex ipſius vrbis ſolo ſubminiſtrent. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coërcetur. Sed omnium operum magnitudinem circumueniunt cauernæ ingentes, in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum fluminis: quod vbi appoſitæ crepidinis faſtigium exceſſit, vrbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus, lacuſque, qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt, totum opus bitumine aſtringitur. Pons lapideus flumini impoſitus, iungit vrbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus eſt: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egeſto, vix ſufficiendo operi firmum reperiunt ſolum. Arenæ autem ſubinde cumulatæ, & ſaxis, quibus pons ſuſtinetur, annexæ, morantur amnem: qui retentus acrius, quàm ſi libero curſu mearet

illiditur: Arcem quoque ambitu XX. ſtadia cõplexā habēt: XXX pedes in terram turrium ſundamenta demiſſa ſunt, ad LXXX. ſummum munimenti faſtigium peruenit. Super arce vulgatum Græcorum fabulis miraculū, penſiles horti ſunt, ſummam murorum altitudinem æquantes, multarumq; arborum vmbra & proceritate amœni. Saxo pilæ, quæ totum onus ſuſtinent, inſtructæ sūt. Super pilas lapide quadrato ſolum ſtratum eſt, patiens terræ, quam altam iniiciunt, & humoris, quo rigant terras: adeoq; validas arbores ſuſtinent moles, vt ſtipites earum VIII. cubitorum ſpatiū craſſitudine æquent, L. pedum altitudinem emineāt, & frugiferæ ſint, vt ſi terra ſua alerentur. Et cum vetuſtas non opera ſolum manu facta, ſed etiam ipſam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata eſt, inuiolata durat: quippe XX. lati parietes ſuſtinent XI. pedum interuallo diſtantes, vt procul viſentibus ſyluæ montibus ſuis imminere videantur. Syriæ Regem Babyloniæ regnantem hoc opus eſſe molitum memoriæ proditum eſt, amore coniugis victum, quæ deſiderio nemorum, ſyluarumque, in campeſtribus locis virum compulit amœnitatem naturæ genere huius operis imitari. Diutius in hac vrbe quàm vſquam conſtitit Rex, nec vllus locus diſciplinæ militari magis nocuit. Nihil vrbis eius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciendaſque immodicas voluptates inſtructius. Liberos, coniugeſque cum hoſpitibus ſtupro coire, modo pretium flagitij

detur,

detur, parentes maritique patiuntur. Conuiuales ludi tota Perſide Regibus, purpuratiſque cordi sũt: Babylonij maxime in vinum, & quæ ebrietatem ſequuntur, effuſi ſunt. Fœminarum conuiuia ineũtium in principio modeſtus eſt habitus: deinde ſumma quæque amicula exuunt, paulatimque pudorẽ profanant. Ad vltimum opus (honos auribus habitus ſit) ima corporum velamenta proijciunt, nec meretricum hoc dedecus eſt, ſed matronarum, virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Aſiæ per XXXIIII. dies ſaginatus, ad ea, quæ ſequebãtur diſcrimina, haud dubie debilior futurus fuit, ſi hoſtem habuiſſet. Cæterum quo minus damnum ſentirẽt, identidem incremento nouabantur. Nanque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum ſex millia adduxit, CCCCC. præterea eiuſdem generis equites. Cum his, DC. Trhacas, adiunctis peditibus ſuæ gentis III. millibus, & CCCCC. & ex Pelopõneſo mercenarius miles ad quatuor millia aduenerãt, cum CCCLXXX. militibus. Idem Amyntas adduxerat L. principũ Macedoniæ liberos adultos, ad cuſtodiã corporis: quippe inter epulas hi ſunt miniſtri. Iidemq; equos ineunti præliũ admouent, venãtemq; comitantur, & vigiliarũ vices ante cubiculi fores ſeruant: magnorumq; Præfectorũ & ducum hæc incremẽta ſunt, & rudimẽta. Igitur arci Babyloniæ Rex Agathone prꝭſidere iuſſo, cũ DCC. Macedonũ, trecentiſq; mercede conductis, Prætores, qui regioni Babyloniæ, & ciuitati præeſſent Menetã, &

Apollodorum reliquit: his duo millia peditū datū cum mille talentis. Vtrique præceptum vt in ſupplementum milites legerent. Mazæum transfugam ſatrapia Babyloniæ donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, ſe ſequi iuſſit. Armenia Mythreni Sardium proditori data eſt. Ex pecunia deinde Babyloniæ Mecedonibus equitibus ſexceni denarij tributi, peregrinus eques quingenos accepit, ducenis pedeſtrium ſtipendium menſum eſt. His ita compoſitis, in regionem quæ Satrapene vocatur, peruenit: fertilis terra copia rerum, & omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi ſubſtitit: ac ne deſides otio demitterent animos, iudices dedit, præmiaque propoſuit de uirtute militari certantibus. Octo, qui fortiſſimi iudicati eſſent, ſingulis militum millibus præfuturi erant: Chiliarchas vocabāt: tum primū in hunc numerum copijs diſtributis. nanque antea quinquagenariæ cohortes erant, nec foritudinis præmia geſſerant. Ingens militum turba conuenerat, egregio interfutura certamini, teſtis eadem cuiusque factorum, & de iudicibus latura ſententiam: quippe vero ne, an falſo honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis cauſa donatus eſt Adarchias ſenior, qui omiſſum apud Halicarnaſſon à iunioribus prælium, vnus maxime accenderat. Proximus ei Antigonus viſus eſt. Tertium locum Philotas Angeus obtinuit. Quartus Amyntæ datus eſt. Poſt hos Antigonus, & ab eo Lynceſtes Amyntas fuit. Septimum locum Theodotus. Vltimum obtinuit Hellanicus. In diſciplina quoque militaris rei pleraque à maioribus

tradita

tradita utiliter mutauit. Nam cum ante equites in ſuam quiſq; gentem deſcriberentur ſeorſum à cæteris exemplo nationum diſcrimine, Præfectos non vtique ſuarum gentium, ſed delectos attribuit Tuba, cum caſtra mouere vellet, ſignum dabat, cuius ſonus plerumq; tumultuantium fremitu exoriente haud ſatis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ vndique conſpici poſſet, ſupra prætoriũ ſtatuit, ex qua ſignum eminebat pariter omnibus conſpicuum: obſeruabatur ignis noctu: fumus interdiu. Iamque Suſam adituro, Abulites regionis eius Præfectus, ſiue Darij iuſſu, vt Alexandrum præda retineret, ſiue ſponte, filium obuiam miſit, traditurum ſe vrbem promittens. Benigne iuuenem excepit Rex, & eo duce ad Hydaſpin amnem peruenit, delicatam (vt fama eſt) vehentẽ aquam. Hic Abulites cũ donis regalis opulentiæ occurrit: Dromades, cameli inter dona erant velocitatis eximiæ: XII. elephanti à Dario ex India acciti, non iam terror (vt ſperauerant) Macedonum, ſed auxilium, opes victi ad victorẽ transferente fortuna. Vt vero vrbẽ intrauit, incredibilẽ ex theſauris ſummã pecuniæ egeſſit. L. millia talentũ argenti non ſignati forma, ſed rudi pondere. Multi Reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis, poſteriſq;, vt arbitrabantur, quas vna hora in externi Regis manus intulit. Cõſedit deinde in regia ſella multo excelſiore quã pro habitu corporis. Itaq; pedes cũ imum gradũ non contingerent, vnus ex Regis pueris menſam ſubdidit pedibus: & cum ſpadonem, qui Darij fuerat, ingemiſcentem conſpexiſſet Rex, cauſam

mœſtitiæ requiſiuit. Ille indicat Dariū veſci in ea ſolitum: ſeq; ſacrā eius menſam ad ludibrium recidentē, ſine lachrymis cōſpicere non poſſe. Subijt ergo Regē verecūdia violādi hoſpitales Deos. Iamq; ſubduci iubebat, cū Philotas: Minime vero hæc feceris, Rex, ſed omen quoq; accipe, menſam, ex qua libauit hoſtis epulas, tuis pedibus eſſe ſubiectā. Rex Perſidis fines aditurus, Suſam vrbē Archelao, & præſidium III. millium tradidit. Xenophilo arcis cura mādata eſt: Macedonū ætate graues præſidere arcis cuſtodiæ iuſſit. Theſaurorū Callicrati tutela permiſſa Satrapea regionis Suſiæ reſtituta Abuliti. Matrem quoq; Darij, & liberos in eadē vrbe depoſuit. Ac forte Macedonicas veſtes, multamq; purpurā dono ex Macedonia ſibi miſſam, cū ijs, qui eam confecerant, tradi Syſigābi iuſſit. Omni namq; honore eam, & filij quoq; pietate proſequebatur. Admoneri iuſſit, vt ſi cordi quoq; veſtis eſſet, conficere eam neptes ſuas aſſuefaceret, donoq; doceret dare. Ad hanc vocem lachrymæ obortæ, prodidere animū aſpernātis id munus: quippe non aliud magis in contumeliam Perſarum fœminæ accipiunt quàm admouere lanæ manus. Nuntiant, qui dona tulerant, triſtē eſſe Syſigambim, dignaq; res excuſatione, & conſolatione viſa. Ipſe ergo peruenit ad eā, &: Mater, inquit, hanc veſtem, qua indutus ſum ſororum non ſolū donum, ſed etiam opus vides: noſtri decepère me mores. Caue, obſecro, in cōtumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris eſſe cognoui, vt ſpero, abunde ſeruata ſunt. Scio apud vos filium in conſpectu matris nefas eſſe

conſi-

conſidere, niſi cum illa permiſit: Quotieſcunque ad te veni, donec vt conſiderem annueres, reſtiti. Procumbens venerari me ſæpe voluiſti, inhibui. Dulciſſimæ matri Olympiadi nomen debitum tibi reddo. Mitigato animo eius, Rex quartis caſtris peruenit ad fluuium, Paſitigrim incolæ vocant: oritur in montibus Vxiorum, & per L. ſtadia ſylueſtribus ripis præceps inter ſaxa deuoluitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alueo præterit, iam nauium patiens. DC. ſtadia ſunt mollioris ſoli, per quod leui tractu aquarum Perſico mari ſe inſinuat. Alexander, amne ſuperato, cum IX. millibus peditum, & Agrianis, Satrianiſque Græcorum mercenarijs, XXX. millibus additis Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Suſis eſt, & in primam Perſidem excurrit, arctum inter ſe & Suſianos aditum relinquens. Madathes erat huius regionis Præfectus, haud ſane temporum mutatorum homo: quippe vltima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum iter eſſe per calles, & auerſum ab vrbe, ſi paucos immiſiſſet leuiter armatos, ſuper capita hoſtium euaſuros. Cum conſilium placuiſſet, ijdem itinerum fuerunt duces. M. & D mercede conducti, & Agriani fere M. Tauroni Præfecto dati, ac poſt ſolis occaſum iter ingredi iuſſi. Ipſe tertia vigilia caſtris motis, circa lucis ortum ſuperauerat anguſtias: cæſaque materia cratibus & pluteis faciendis, vt qui turres admouerent, extra teli iactum eſſent, vrbem obſidere cœpit. Prærupta erant omnia, ſaxis & cotibus impedita.

Multis ergo vulneribus depulſi, vt quibus non cũ hoſte ſolum, ſed etiam cum loco dimicandum eſſet, ſubibãt tamen: quia Rex inter primos conſtiterat, interrogans tot vrbium victores, an erubeſcerent hærere in obſidione, caſtelli exigui, & ignobilis? ſimul admonens iã inter hæc eminus petebatur, cũ teſtudine obiecta milites, qui vt inde diſcederet, pellere nequiuerant, tuebantur. Tandem Tauron ſuper arcem vrbis ſe cum ſuo agmine oſtendit: ad cuius conſpectũ, & animi hoſtium labare, & Macedones acrius prælium inire cœperunt. Anceps oppidanos malũ vrgebat, nec ſiſti vis hoſtium poterat. Pauris ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem conceſſit. Inde triginta oratoribus miſſis ad deprecandum, triſte reſponſum à Rege redditur, non eſſe veniæ locum. Itaque ſuppliciorum metu perculſi, ad Syſigambim Darij matrẽ occulto itinere ignotoque hoſtibus mittunt, qui peterent: vt ipſa Regem mitigaret, haud ignari, parentis eam loco diligi, colique. Et Madathes ſororis filiam ſecum matrimonio iunxerat, Darium propinqua cognatione contingens. Diu Syſigambis ſupplicum precibus repugnauit, innuens deprecationem pro illis nõ conuenire fortunæ, in qua eſſet: adiecitque, metuere ſeſe ne victoris indulgentiam fatigaret: ſæpius cogitare, captiuam eſſe ſe, quàm Reginã fuiſſe. Ad vltimum victa literis Alexandrum ita deprecata eſt, vt ipſum excuſaret, quod deprecaretur: petere ſe, vt illis quoq; ſi minus ſibi ignoſceret pro neceſſario ac propinquo ſuo, iam non hoſte, ſed ſupplice tantum vitam precari. Moderationem,

clemen-

clementiamque Regis, quæ tunc fuit, vel vna hæc res poſſit oſtendere: non Madathi modo ignouit, ſed omnes & deditos, & captiuos libertate atque immunitate donauit: vrbem reliquit intactam; agros ſine tributo colere permiſit. A victore Dario plura mater non impetraſſet. Vxiorum deinde gentē ſubactam Soſianorum Satrapiæ contribuit: diuiſiſque cum Parmenione copiis, illum campeſtri itinere procedere iubet: ipſe cum expedito agmine iugum montium cepit, quorum perpetuum dorſum in Perſidem excurrit. Omni hac regione vaſtata, tertio die Perſidem, quinto anguſtias (quas illi Suſidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus peditum occupauerat rupes abſciſſas, & vndique præruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum Barbari ſtabant, de induſtria quieti, & pauentibus ſimiles, donec in arctiſſimas fauces penetraret agmē. Quod vbi contēptu ſui pergere vidēt, tum vero ingētis magnitudinis ſaxa per montium prona deuoluunt, quæ incuſſa ſæpius ſubiacentibus petris maiore vi incidebant: nec ſingulos modo, ſed agmina proterebāt. Fundis quoq; excuſſi lapides, & ſagittæ ingerebatur vndiq;. Nec id miſerrimum fortibus viris erat, ſed quod inulti quidem ferarum ritu velut in fouea deprehenſi cæderentur. Ira igitur in rabiem verſa, eminentia ſaxa complexi, vt ad hoſtem perueniant, alius alium leuantes conabantur aſcendere, ea ipſa multorum ſimul manibus correpta, & conuulſa in eos, qui commouerant, recidebant. Nec ſtare ergo, nec niti, nec teſtudine quidem protegi poterant, cum

tantæ

tãtæ molis onera propellerẽt Barbari. Regẽ nõ dolor modo, ſed etiam pudor temere in illas anguſtias eie cti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil fruſtra auſus: impune Ciliciæ fauces intrauerat, mari quoq; nouum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæſitabat deprehenſa felicitas, nec aliud remedium erat, quàm reuerti quà venerat. Itaq; ſigno receptui dato, denſatis agminibus, ſcutiſque ſuper capita conſertis, retro euadere Rex an guſtijs iubet. XXX. fuere ſtadia, quæ remenſi sũt. Tum caſtris vndiq; aperto loco poſitis, non conſultare modo quid agendum eſſet, ſed vates quoq; adhibere cœpit à ſuperſtitione animi. Sed quid tũc prædicere Ariſtander, cui tum plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempeſtiuis ſacrificijs, peritos locorum conuocari iubet. Mediũ iter oſtendebant tutum apertumque, ſed Rex dimit tere milites inſepultos erubeſcebat, ita tradito more, vt vix vllũ militiæ tam ſolenne eſſet munus, quã humãdi ſuos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, vocari iubet: inter quos erat quidam Græcæq; Perſicæq; linguæ peritus, qui fruſtra eum in Perſidem montium dorſo exercitũ ducere affirmat, ſyluestres eſſe calles, vix ſingulis peruios, omnia contegi frondibus, amplexoſque arborum ramos ſyluas commit tere. Namq; Perſis ab altero latere perpetuis mon tium iugis clauditur, quod in longitudinem MDC. ſtadia, in latitudinem CLXX. percurrit. Hoc dorſum à Caucaſo monte ad Rubrum mare pertinet, quaq; deficit mons, aliud munimentũ, fretum obiectum eſt. Planities deinde ſub radicibus montiũ ſpa

tioſa

tioſa procumbit, fertilis terra, multisq; vicis atque vrbibus frequens. Araxes amnis per hos capos multorum aquas torrentium euoluit in Medum. *Inde Medus ad mare, & ad meridiẽ verſus, minor amnis eo, quem recipit, euehitur: gignendæq; herbæ non alius eſt aptior, quicquid alluit floribus veſtiens: Platani quoq; & populi contegunt ripas, ita vt procul viſentibus continua videantur montibus nemora riparum: quippe obumbratus amnis, preſſo in ſolum dilabitur alueo: imminentq; colles, ipſi quoq; frondibus læti, radices eorũ humore ſubeũte. Regio non alia tota Aſia ſalubrior habetur: temperatum cœlum: hinc perpetuum iugum opacum & vmbroſum, quod æſtus leuat: illhinc mare adiũctum, quod modico tẽpore terras fouet. His expoſitis, captiuus interrogatus à Rege, auditu ne, an oculis comperta haberet, quæ diceret: paſtorem ſe fuiſſe, & omnes eos calles percurriſſe reſpondit: bis captum, ſemel à Perſis in Lycia, iterum ab ipſo. ſubit animũ memoria Regis oraculo editæ ſortis: quippe conſulenti reſponsũ erat, ducẽ in Perſidem ferentis viæ Lycium ciuẽ fore. Igitur promiſſis quã ta & præſens neceſſitas exigebat, & ipſius fortuna capiebat, oneratũ, armari iubet Macedonũ more: & quod bene verteret, monſtraret iter, quãuis arduũ & præceps, euaſurum ſe eſſe cum paucis: niſi forte crederet, quo ipſe pecoris cauſa iſſet, Alexandrũ pro gloria, & perpetua laude ire non poſſe; etiã atq; etiã docere, captiuus quàm difficile iter eſſet, maxime armatis. Tũ Rex: Prædẽ me, inquit, accipe, neminem eorum qui ſequuntur, recuſaturũ ire*

quà

quà duces. Cratero igitur ad cuſtodiam caſtrorũ relicto, cum peditibus, queis aſſueuerat, & ijs copijs, quas Meleager ducebat, & ſagittarijs ducentis, & equitibus M. præcipit, vt caſtrorum ſpecie manente, plures de induſtria ignes fieri imperet, quo magis Barbari crederent ipſum Regẽ in caſtris eſſe. Cæterum ſi forte Ariobarzanes cognouiſſet, per callium anfractus eum intrare, & ad occupandum iter ſuũ partem copiarum tentaſſet opponere; Craterus in eum illato terrore retineret ad propius periculũ conuerſum agmen. Sin autẽ ipſe hoſtem fefelliſſet, & ſaltũ occupaſſet, cũ trepidantiũ Barbarorum tumultũ exaudiſſet perſequentium. Regem id ipſum iter, quo pridie pulſi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore, hoſtibus in ſemet auerſis. Ipſe tertia vigilia ſilenti agmine, ac ne tubæ quidẽ dato ſigno, pergit ad demonſtratum iter callium. Tridui alimenta portare militẽ iuſſerat leuiter armatũ. Sed præter inuias rupes, ac prærupta ſaxa veſtigium ſubinde fallentia, nix cumulata vẽto ingredientes fatigabat: quippe velut in foueas delati hauriebantur, & cum à cõmilitonibus leuarentur, trahebant magis adiuuantes, quàm ſequebãtur. Nox quoq;, & ignota regio, ac dux incertũ, an ſatis fidus, multiplicabant metũ. Si cuſtodes fefelliſſent, quaſi feras beſtias ipſos poſſe deprehendi. Ex unius captiui vel fide, vel animo pendere, & regis ſalutem & ſuam. Tandem venere in iugum. A dextera iter ad ipſum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Cœnon cum Amynta & Polyperconte expeditam habentes manum

præmiſit.

præmiſit, monitos, vt quia eques pediti erat miſtus, & quàm pinguiſſimum eſſet ſolum, & pabuli fertile, ſenſim procederent. Duces erant itineris de captiuis dati. Ipſe cum armigeris, & ala, quam Agema appellant, ardua ſemita, ſed longius à ſtationibus hoſtium remota, multa cum vexatione proceſſit. Medius erat dies, & fatigatis neceſſaria quies: quippe tantundem itineris ſupererat, quantum emenſi erant, ſed minus præcipitis atque ardui. Ita refectis cibo, ſomnoque militibus, ſecũdâ vigilia ſurgit; & cætera quidẽ haud ægre præterijt. Cæterum quà ſe iugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concurſu cauata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati & coeuntes, vt perpetuam obiicerent ſepem. Deſperatio igitur ingens, adeo vt vix lacrymis abſtinerent, inceſſerat: præcipue obſcuritas terrori erat. Nam etiam ſiqua ſydera internitebant, continenti fronde tecta arbores conſpicere prohibebant. Ne aurium quidẽ vſus ſupererat ſyluas quatiente vento, qui concutientibus ramis maiorẽ, quàm pro flatu ſonum reddebat. Tandẽ expectata lux omnia, quæ terribiliora nox fecerat, minuit: circũiri breui ſpatio poterat eluuies, & ſibi quiſq; dux itineris cœperat fieri. Euadunt ergo in editum verticẽ, ex quo hoſtiũ ſtatione conſpecta, ſtrenue armati à tergo ſe oſtendunt, nihil tale metuentibus: quorum pauci, qui cõgredi auſi erant, cæſi sũt. Itaq; hinc morientiũ gemitus, hinc ad ſuos recurrentium miſerabilis facies, integros quoq; antea quã diſcrimen experirentur, in fugã auertit.

Fremitu

Fremitu deinde in caſtra, queis Craterus præerat, illato, ad occupandas anguſtias, in quibus pridie hæſitarat, miles educitur. Simul Philotas cũ Polypercõte Amyntaq; & Cœno diuerſum iter ingredi iuſſus, alium terrorẽ intulit Barbaris. Ergo vndique Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppreſſi, memorabile tamẽ prælium edunt: vt opinor, ignauiã quoq; neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt. Nudi cõplectebantur armatos, & ingẽti corporũ mole ſecum ad terrã detrahentes ipſorũ telis pleroſq; fodiebant. Ariobarzanes tamẽ XL. ferme equitibus, & quinq; millibus peditum ſtipatus per mediam aciẽ Macedonum cum multo ſuorũ atq; hoſtium ſanguine erupit, Perſepolim vrbẽ caput regionis occupare feſtinans. Sed à cuſtodibus vrbis excluſus, cõſecutis ſtrenue hoſtibus, cũ omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit. Craterus quoq; raptim agmine acto ſuperuenit. Rex eodẽ loco, quo hoſtium copias fuderat, caſtra communiuit. Quanquam enim vndique fugati hoſtes victoriam conceſſerant, tamen præalta præcipiteſque foſſæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, ſenſimq; & caute progrediendum erat, iam non hoſtium, ſed locorũ fraude ſuſpecta. Procedenti ei literæ redduntur à Tyridate cuſtode regiæ pecuniæ, indicantes eos, qui in vrbe eſſent, audito eius aduẽtu diripere velle theſauros, properaret occupare theſauros dimiſſos: expeditum iter eſſe, quanquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis iſtius magis, quàm celeritatem laudauerim: relictis enim pedeſtribus copijs, tota nocte cum equitibus

bus itineris tanto ſpatio fatigatis, ad Araxem prima luce peruenit. Vici erant in propinquo: quibus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum ſubditis ſaxis ſtrenue induxit. Iamq; haud procul vrbe erant, cum miſerabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, Regi occurrit. Captiui erant Græci ad quatuor millia fere, quos Perſæ vario ſuppliciorum modo affecerãt. Alios pedib⁹, quoſdam manibus, auribuſq; amputatis, inuſtiſq; Barbararũ literarum notis, in lõgum ſui ludibriũ reſeruauerant, & cum ſe quoque alienæ ditionis eſſe cernerent, volentes Regi occurrere non prohibuerant. Inuſitata ſimulacra, non homines videbantur, nec quicquam in illis præter vocem poterat agnoſci. Plures igitur lachrymas commouère, quã profuderant ipſi: quippe in tam multiplici variaque fortuna ſingulorum, intuentibus ſimiles quidẽ, ſed tamen diſpares pœnas, quis maxime miſerabilis eſſet, liquere non poterat. Vt vero Iouem illis tandem Græciæ vltorem aperuiſſe oculos conclamauere, omnes pari ſupplicio affecti ſibi videbantur. Rex, abſterſis quas profuderat lachrymis, bonum habere animum iubet, viſuros vrbes ſuas, coniugeſq; & caſtra inde duo ab vrbe ſtadia communit. Græci exceſſerant vallo, deliberaturi quid potiſſimũ à Rege peterent. Cumq; alijs ſedes in Aſia rogare, alijs reuerti domos placeret; Euthymon Cymæus ita locutus ad eos fertur: Hi, qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, vt nunc ſimplicitas noſtra eſt, ſupplicia, quarũ nos pudeat magis, an pœniteat, incertũ

eſt, oſtentare Græciæ velut lætum ſpectaculum cupimus. At ij optime miſerias ferunt, qui abſcondunt: nec vlla eſt tam familiaris infelicibus patria, quã ſolitudo, & ſtatus prioris obliuio. Nam qui multũ in ſuorum miſericordia ponunt, ignorant quàm celeriter lachrymæ inareſcant. Nemo fideliter diligit, quem faſtidit: nam & calamitas querula eſt, & ſuperba felicitas. Ita ſuam quiſque fortunam in conſilio habet cum de aliena deliberat: & niſi mutuo eſſemus miſeri, olim alius alij potuiſſemus eſſe faſtidio. Quid mirum eſt, fortunatos ſemper parem quærere? Obſecro vos, olim vita defuncti, quæramus locum, in quo hæc ſemeſa membra obruamus, vbi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prorſus coniugibus, quas iuuenes duximus, reuertemur. Liberi in flore & ætatis & rerum agnoſcẽt, & fratres, ergaſtuli detrimenta? & quota pars noſtri tot obire terras poteſt? procul Europa in vltima Orientis relegati, ſenes, debiles, maiore membrorũ parte mutilati, tolerabimus ſcilicet quæ armatos & victores fatigauerunt? Coniuges demum, quas captis ſors & neceſſitas vnicum ſolatiũ applicuit, paruosque liberos, trahimus nobiſcum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoſcere volet. Relinquemus ergo extemplo præſentiũ pignora, cum incertũ ſit, an viſuri ſimus ea quæ petimus? Inter hos latendum eſt, qui nos miſeros noſſe cœperunt. Hæc Euthymon. Contra Theætus Athenienſis orſus eſt dicere: Neminem pium habitu corporis ſuos æſtimaturum, vtique ſæuitia hoſtis, non natura, calamitoſos. Dignũ eſſe omni malo, qui erubeſceret fortuna:

tunæ: triſtem enim de mortalitate ferre ſententiam, & deſperare miſericordiam, quia ipſe alteri denegaturus ſit. Deos (quod ipſi nunquam auſi optare forent) offerre patriam, coniuges, liberos, & quicquid homines vel vita æſtimant, vel morte redimunt: quin illi ex hoc carcere erumperent, alium domi eſſe cœli hauſtum, alium lucis aſpectum, mores, ſacra, linguæ commercium etiam à Barbaris expeti, quæ ingentia ipſi omiſſuri ſunt ſua ſponte, non ob aliud, tam calamitoſi, quàm quod illis carere coacti eſſent, ſe certè rediturum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio Regis vſurum, ſi quos cõtubernij, liberorumque, quos ſeruitus coegiſſet agnoſcere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius eſt. Pauci huius ſententiæ fuere. Cæteros conſuetudo, natura potentior, vicit. Conſenſerũt petendum eſſe à Rege, vt aliquam ipſis attribueret ſedem. Centum ad hoc electi ſunt: quos Alexander ratus, quod ipſe præſtare cogitabat, petituros: Iumẽta, inquit, aſſignari, quæ vos veherent, & ſingulis veſtrum mille denarium dari iuſſi. Cum redieritis in Græciam, præſtabo, ne quis ſtatum ſuum, ſi hæc calamitas abſit, veſtro credat eſſe meliorẽ. Illi obortis lacbrymis, terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem Rege triſtitiæ cauſam exigente, Euthymon ſimilia ijs, quæ in conſilio dixerat, reſpondit. Atque ille non fortunæ ſolum eorum, ſed etiam pœnitentiæ miſertus, terna millia denarium ſingulis dari iuſſit. Denæ veſtes adiectæ ſunt, & armenta cum pecoribus, ac frumento data, vt coli ſerique attributus ijs ager poſſet.

Poſtero die conuocatos duces copiarum docet, nullam infeſtiorem vrbem Græcis eſſe, quàm regiam veterum Perſidis Regum. Hinc illa immenſa agmina infuſa: hinc Darium prius, deinde Xerxem Europæ impium intuliſſe bellum. Excidio illius parentandum eſſe maioribus. Iamque Barbari deſerto oppido, quà quenque metus agebat, diffugerant, cum Rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas vrbes refertas opulentia regia partim expugnarat, partim in fidem acceperat. Sed vrbis huius diuitiæ vicere præterita: in hac totius Perſidis opes congeſſerant Barbari, aurum, argentumque cumulatum erat, veſtis ingens modus: ſupellex non ad vſum modo, ſed ad oſtentationem luxus comparata. Itaque inter ipſos victores ferro dimicabatur: pro hoſte erat, qui pretioſiorem occupauerat prædam. Et cum omnia, quæ reperiebantur, capere non poſſent (nam res non occupabantur, ſed æſtimabantur) lacerabant regias veſtes, ad ſe quiſque partem trahentes, dolabris pretioſæ artis vaſa cædebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta ſimulacrorum membra vt quiſque auellerat, trahebat: neque auaritia ſolum, ſed etiam crudelitas in capta vrbe graſſata eſt. Auro argentoque onuſti, vilia captiuorum corpora trucidabant, paſſimque obuij cædebantur, quos antea pretium ſui miſerabiles fecerat. Multi ergo hoſtium manus voluntaria morte occupauerunt, pretioſiſſima veſtium induti, e muris ſemetipſos cum coniugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paulo poſt facturus hoſtis videbatur,

ſub-

ſubiecerant ædibus, vt cum ſuis viui cremarentur. Tandem ſuis Rex corporibus, & cultu fœminarum abſtinere iuſſit. Ingens pecuniæ captiuæ modus traditur, prope vt fidem excedat. Cæterum aut de alijs quoque dubitamus, aut credimus in huius vrbis Gaza fuiſſe C. & XX. millia talenta, ad quæ vehenda (nanq; ad vſus belli ſecum portare decreuerat) iumenta & camelos à Suſis, & Babylone contrahi iuſſit. Acceſſere ad hanc pecuniæ ſummam captis Perſagadis VI. millia talentorum. Cyrus Perſagadum vrbem condiderat, quam Alexandro Præfectus eius Globaris tradidit. Rex arcem Perſepolis III. millibus Macedonum præſidio relictis, Nicartidem tueri iubet. Tyridati quoque, qui Gazam tradiderat, ſeruatus eſt honos, quem apud Darium habuerat, magnaque exercitus parte, & impedimentis ibi relictis, Parmenionem, Craterumque præfecit. Ipſe cum mille equitibus, peditumq; expedita manu, interiorē Perſidis regionē ſub ipſum Vergiliarum ſydus petijt: multiſq; imbribus & prope intolerabili tēpeſtate vexatus, procedere tamen, quo intenderat, perſeuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obſitū niuibus, quas frigoris vis gelu aſtrinxerat: locorū ſqualor & ſolitudines inuiæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos ſe videre credentem. Omnia vaſta, atq; ſine vllo humani cultus veſtigio attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cœlum ipſos deficerent, reuerti volebant. Rex caſtigare territos ſuperſedit. Cæterum ipſe equo deſilijt, pedeſque per niuem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt nō ſequi

primum amici, deinde copiarum duces, ad vltimum milites. Primuſq; Rex dolabra glaciem perfringens, iter ſibi fecit. Exemplum Regis cæteri imitati ſunt. Tandem propemodum inuias ſyluas emẽſi, humani cultus rara veſtigia, & paſſim errantes pecorum greges reperere: & incolæ, qui ſparſis tugurijs habitabant, cum ſe callibus inuijs ſeptos eſſe credidiſſent, vt conſpexere hoſtium agmen, interfectis, qui fugientes ſequi non poterant, deuios montes & obſitos niuibus petiuerunt. Inde per colloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidere ſe Regi, nec in deditos grauius conſultum. Vaſtatis deinde agris Perſidis, viciſque compluribus redactis in poteſtatem, ventum eſt in Mardorum gentem bellicoſiſſimam, & multum à cæteris Perſis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos ſe, ac coniuges, & liberos condunt: pecorum aut ferarum carne veſcuntur. Nec fœminis quidem pro naturæ habitu meliora ingenia ſunt. Comæ prominent hirtæ, veſtis ſuper genua eſt, funda vinciunt frontem: hoc & ornamentum capitis, & telum eſt: ſed hanc quoque gentem idem fortunæ impetus domuit. Itaque trigeſimo die, poſteaquam à Perſepoli profectus erat, eodem redijt. Dona deinde amicis, cæteriſque pro cuiuſque merito dedit: propemodum omnia quæ in ea vrbe ceperat, diſtributa. Cæterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges anteceſſit, illam in ſubeundis periculis conſtantiam, in rebus moliendis efficiendiſque velocitatẽ, in deditis fidẽ, in captiuis clementiã, in voluptatibus permiſſis quoq; & vſitatis temperãtiam, haud

tolera-

tolerabili vini cupiditate fœdauit. Hoſte, & æmulo regni reparante tum maximè bellum, nuper ſubactis, quos vicerat, nouumque imperium aſpernantibus, de die inibat conuiuia: quibus fœminæ intererant, non quidem quas violare nefas eſſet, quippe pellices licentius quàm decebat, cum armato viuere aſſuetæ. Ex his vna Thais & ipſa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, ſi regiam Perſarum iuſſiſſet incendi: expectare hoc eos, quorum vrbes Barbari deleſſent. Ebrio ſcorto de tanta re ferente ſententiam, vnus & alter, & ipſi mero onerati aſſentiunt. Rex quoque fuit auidior, quàm patientior. Quin igitur vlciſcimur Græciam, & vrbi faces ſubdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque ſurgunt temulenti ad incendendam vrbem, cui armati pepercerant. Primus Rex ignem regiæ iniecit: tum conuiuæ, & miniſtri, pellicesque. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod vbi exercitus, qui haud procul ab vrbe tendebat, cõſpexit: fortuitũ ratus, ad opem ferendã concurrit. Sed vt ad veſtibulũ regiæ ventum eſt, vident Regẽ ipſum adhuc aggerentẽ faces. Omiſſa igitur, quam portauerant, aqua, igni aridam materiã in incendium iacere cœperunt. Hunc exitum habuit Regia totius Orientis, vnde tot gẽtes ante iura petebant, patria tot Regum, vnicus quondã Græciæ terror, molita X. millium nauiũ claſſem, & exercitus, quibus Europa inũdata eſt, cõtabulato mari molibus, perfoſſiſq; montibus, in quorũ ſpecus fretum immiſſum eſt. Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium

eius ſecuta eſt, reſurrexit. Alias vrbes habuere Macedonum Reges, quas nunc habent Parthi. Huius veſtigium non inueniretur, niſi Araxes amnis oſtenderet. Haud procul mœnibus fluxerat: inde vrbem fuiſſe XX. ſtadijs diſtantem credunt magis, quàm ſciunt accolæ. Pudebat Macedones tam claram vrbem à comeſſabũdo Rege deletam eſſe. Itaque res in ſerium verſa eſt, & imperauerunt ſibi, vt crederent illo potiſſimum modo fuiſſe delendam. Ipſum, vt primum grauatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituiſſe conſtat, & dixiſſe: Maiores pœnas Perſas Græcis daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio, regiaque Xerxis reſpicere coacti eſſent. Poſtero die Lycio itinerũ, quo Perſidem intrauerat, duci XXX. talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ tranſiit, vbi ſupplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: vtriſq; Plato Atheniẽſis præerat. His copiis auctus, Darium perſequi ſtatuit. Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbem hanc nunc tenent Parthi; eaque æſtiua agentibus ſedes eſt. Adire deinde Bactra decreuerat: ſed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur, conſilium iterq; mutauit. Aberat ab eo Alexander ſtadia M D. ſed iam nullum interuallum aduerſus celeritatem eius ſatis longum videbatur. Itaque prælio magis, quàm fugæ ſe præparabat. XXX. millia peditum ſequebantur, in quibus Græcorum erant IIII. millia, fide erga Regem ad vltimum inuicta: funditorum quoque & ſagittariorum manus quatuor millia expleuerat, præter hos tria millia,

& CCC. equites erant maximè Partheniorum, his Beſſus preerat, Bactrianæ vrbis regioniſque Præfectus. Cum hoc agmine Darius paulum declinauit via militari, iuſſis præcedere lixis impedimētorum cuſtodibus. Conſilio deinde aduocato: Si me cum ignauis, inquit, & pluris qualemcunq; vitam morte honeſta æſtimantibus fortuna iunxiſſet; tacerem potius, quàm fruſtra verba conſumerē: ſed maiore, quàm vellem documento & virtutem veſtrā, & fidem expertus, magis etiam conniti debeo, vt dignus talibus amicis ſim, quàm dubitare an veſtri ſimiles adhuc ſitis. Ex tot millibus, quæ ſub imperio fuerunt meo bis me victū, bis fugientem perſecuti eſtis. Fides veſtra, & conſtantia, vt Regem me eſſe credam, facit. Proditores & transfugæ in vrbibus meis regnent, non hercule, qui tanto honore digni habeantur, ſed vt præmijs eorum veſtri ſolicitentur animi. Meam tamen fortunam, quam victoris maluiſtis ſequi: digniſſimi, quibus, ſi ego non poſſim, Dij pro me gratiam referant, & me hercule referent. Nulla erit tam ſurda poſteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum vos debitis laudibus ferat. Itaque etiam ſi conſilium fugæ, à qua multum abhorret animus, agitaſſem, veſtra tamē virtute fretus obuiam iſſem hoſti. Quouſque enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externum & aduenam Regem, cum liceat experto belli fortunā aut reparare quæ amiſi, aut honeſta morte defungi? niſi forte ſatius eſt expectare victoris arbitrium, & Mazæi, & Mithrenis exemplo precarium accipere regnum nationis vnius, vt

iam

iam malit ille gloriæ ſuæ, quàm iræ obſequi. Nec Dij ſiuerint, vt hoc decus mei capitis, aut demere mihi quiſquam, aut condonare poſſit: nec hoc imperium viuus amittam; idemque erit regni mei, qui & ſpiritus finis. Si hic animus, ſi hæc lex, nulli non parta libertas eſt: nemo è vobis faſtidium Macedonum, nemo vultum ſuperbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut vltionem tot malorũ pariet, aut finem. Equidem quàm verſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum. Nec immerito mitiores vices eius expecto. Sed ſi iuſta ac pia bella Dij auerſantur, fortibus tamen viris licebit honeſte mori. Per ego vos decora maiorũ, qui totius Oriẽtis regna cũ memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus ſtipendium Macedonia *quondam tulit, per tot nauium claſſes in Græciam miſſas, per tot trophæa Regum oro, & obteſtor, vt nobilitate veſtra gentiſque dignos ſpiritus capiatis, vt eadẽ conſtantia animorum, qua præterita tolerastis, experiamini quicquid deinde ſors tulerit. me certe in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna. Hæc dicente Dario, præſentis periculi ſpecies omnium ſimul corda animoſque horrore perſtrinxerat: nec aut conſilium ſuppetebat, aut vox, cum Artabazus vetuſtiſſimus amicorum, quem hoſpitem fuiſſe Philippi ſæpe diximus: Nos vero, inquit, pretioſiſſimam veſtem induti, armiſque quanto maximo cultu poſſumus adornati, Regẽ in aciem ſequemur, ea quidem mente, victoriam vt ſperemus, mortem non recuſemus. Aſſenſu excepere cæteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in*

eodem

eodem conſilio erat, cum Beſſo inauditi antea facinoris ſocietate inita, Regem ſuum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere, & vincere decreuerant: ea mente, vt ſi Alexander ipſos inſecutus foret, tradito Rege viuo, inirent gratiam victoris, magni profecto cepiſſe Darium æſtimaturi. Sin autem eum effugere potuiſſent, interfecto Dario regnum ſibi occuparent, bellumque renouarent. Hoc parricidium cũ diu volutaſſent, Nabarzanes aditum nefariæ ſpei præparans: Scio me, inquit, ſententiam eſſe dicturum prima ſpecie haudquaquam auribus tuis gratam: ſed Medici quoque grauiores morbos aſperis remedijs curant: & gubernator, vbi naufragium timet, iactura, quicquid ſeruari poteſt, redimit. Ego tamen, non vt damnum quidem facias, ſuadeo; ſed vt te, ac regnum tuum ſalubri ratione conſerues. Dijs aduerſis bellum inimus, & pertinax fortuna Perſas vrgere non deſinit. Nouis initijs & hominibus opus eſt. Auſpicium & imperium alij trade interim, qui tandiu Rex appelletur, donec Aſia decedat hoſtis. Victor deinde regnum tibi reddat: hoc autem breui futurum ratio promittit. Bactra intacta sũt. Indi, & Sagæ in tua poteſtate: tot populi, tot exercitus, tot equitum, peditumque millia ad renouandũ bellum vires paratas habent, vt maior belli moles ſuperſit, quàm exhauſta ſit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non neceſſariam? Fortium virorum eſt magis mortem contemnere, quàm odiſſe vitam. Sæpe tædio laboris ad vilitatẽ ſui compelluntur ignaui: at virtus nihil inexpertũ omittit:

omittit: Itaque vltimum omnium mors eſt, ad quã non pigre ire ſatis eſt. Proinde ſi Bactra, quod tutiſſimum receptaculum eſt, petimus; Præfectum regionis eius Beſſum, Regem temporis gratia ſtatuamus. Compoſitis rebus, iuſto Regi tibi fiduciariũ reſtituet imperium. Haud mirum eſt, Darium non nunc temperaſſe animo; quanquam tam impiæ voci quantum nefas ſubeſſet, latebat. Itaque: Peſſimum, inquit, mãcipium, reperiſti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires? ſtrictoq; acinace interfecturus videbatur, ni propere Beſſus, Bactrianiq; deprecarentur triſtium ſpecie, cæterũ ſi perſeuararet vincturi, circunſtetiſſent. Nabarzanes interim elapſus, mox & Beſſus ſecutus, copias, quibus præerant à cætero exercitu ſecedere iubent, ſecretum inituri conſilium. Artabazus conuenientem præſenti fortunæ ſententiam orſus, mitigare Darium, temporũ identidem admonens, cœpit. Ferret æquo animo qualiũmcunq; ſuorum tamen, vel ſtultitiã, vel errorem. Inſtare Alexandrum graue, etiam ſi omnes preſto eſſent. Quid futurum, ſi perſecuti fugam ipſius alienentur à Rege? Ea re paruit Artabazo, & quanquã mouere caſtra ſtatuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco ſubſtitit. Sed attonitus mœſtitia, ſimul & deſperatione, tabernaculo ſe incluſit. Ergo in caſtris, quæ nullius regebantur imperio, varij animorum motus erant: nec in commune, vt antea, conſulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere ſuos iubet, paratoſque eſſe ad exequendum imperium. Perſæ ſeceſſerant. Beſſus cum Bactrianis

erat,

erat, tentabatq; Perſas abducere Bactra, & intacta regionis opulentiam; ſimulq; quæ manētibus inſtarent pericula, oſtentās. Perſarum omnium eadem fere fuit vox, nefas eſſe deſeri Regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officijs. Ille Perſarum tabernacula circuire, hortari, monere nunc ſingulos, nunc vniuerſos non ante deſtitit, quàm ſatis coſtaret imperata facturos. Idem ægre à Dario impetrauit, vt cibum caperet, animumque rebus aduerteret. At Beſſus, & Nabarzanes, olim agitatum ſelus exequi ſtatuunt, regni cupiditate accenſi. Dario autem incolumi tantas opes ſperare non poterant: quippe in illis gentibus Regum eximia maieſtas eſt: ad nomen quoque Barbari conueniunt, & priſtina veneratio fortunæ ſequitur aduerſam. Iſtabat impios animos regio cui præerant, armis, viriſque, & ſpatio locorum nulli earum gentium ſecunda. Tertiam partem Aſiæ tenet. Multitudo iuniorum, exercitus, quos amiſerat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, ſed etiam Alexandrum ſpernebant: inde vires imperij repetituri, ſi regionis potiri contigiſſet. Diu omnibus cogitatis, placuit per milites Bactrianos ad omne obſequium deſtinatos, Regem comprehendere, mittiq; nuntiũ ad Alexandrũ, qui indicaret viuũ aſſeruari eum. Si id quod timebant, proditionẽ aſpernatus aſſet, occiſuri Dariũ, & Bactra cum ſuarũ gentium manu petituri. Cæterũ propalam comprehẽdi Darius non poterat, tot Perſarũ millibus laturis opem Regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaque, quod

non

non poterant vi, fraude aſſequi tentant. Pœnitentiam ſeceſſionis ſimulare decreuerant, & excuſare apud Regem conſternationem ſuam. Interim qui Perſas ſolicitarent, mittuntur: hinc ſpe, hinc metu militares animos verſant, ruinæ rerum illos ſubdere capita, in perniciem trahi; cum Bactra pateant, exceptura eos donis & opulentia, quantam animis concipere non poſſint. Hæc agitantibus Artabazus ſuperuenit, ſiue Regis iuſſu, ſiue ſua ſponte, affirmans mitigatum eſſe Darium, & eundem illis amicitiæ gradum patere apud Regem. Illi lachrimãtes nunc purgare ſe, nunc Artabazum orare, vt cauſam ipſorum tueretur, preceſque perferret. Sic peracta nocte ſub lucis ortu Nabarzanes cum Bactrianis militibus in veſtibulo Prætorij aderat, titulum ſolennis officij occulto ſceleri præferens. Darius ſigno ad eundum dato, currum priſtino more conſcēdit. Nabarzanes, cæterique parricidæ procũbentes humi, quem paulo poſt in vinculis habituri erant, ſuſtinuere venerari; lachrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt: adeo humanis ingenijs parata ſimulatio eſt. Preces deinde ſuppliciter admotæ, Darium natura ſimplicem, & mitem non credere modo, quæ affirmabant; ſed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati ſceleris pœnituit, cum intuerentur qualem & regem & virum fallerent. Ille quidem ſecurus periculi, quod inſtabat, Alexandri manus, quas ſolas timebat, effugere properabat. Patron autem Græcorum dux, præcepit ſuis, vt arma quæ in ſarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium ſuum paratі,

rati,

rati, & intenti. Ipſe currum Regis ſequebatur occaſioni imminens alloquendi eum: quippe Beſſi facinus præſenſerat. Sed Beſſus id ipſum metuens, cuſtos verius, quàm comes, à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac ſæpius ſermone reuocatus, inter fidem, timoremque hæſitans, Regem intuebatur, qui vt tandem auertit oculos, Bubacẽ ſpadonem inter proximos currũ ſequentem percũctari iubet, nunquid ipſe velit dicere? Patron ſe vero, ſed remotis arbitris, loqui velle cum eo reſpõdit. Iuſſusque propius accedere, ſine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum ſuperſumus pauci, omnes fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo ſtatu ijdem, qui florente te fuimus, quaſcunque ſedes elegeris, pro patria & domeſticis rebus petituri. Secũdæ, aduerſæque res tuæ copulauere nos tecum. Per hanc fidem inuictam oro, & obteſtor, in noſtris caſtris tibi tabernaculum ſtatue, nos corporis tui cuſtodes eſſe patiaris. Amiſimus Græciã, nulla Bactra ſunt nobis: ſpes omnis in te, vtinam & in cæteris eſſet. Plura dici non attinet: Cuſtodiam corporis tui externus & alienigena non depoſcerem, ſi crederem alium poſſe præſtare. Beſſus, quanquam erat Græci ſermonis ignarus, tamen ſtimulante cõſcientia indicium profecto Patronem detuliſſe credebat: & interpretis Græci, relato ſermone, exempta dubitatio eſt. Darius autem, quantum ex vultu concipi poterat, haud ſane territus, percunctari Patrona cauſam conſilij, quod afferret, cœpit. Ille non vltra differendum ratus: Beſſus, inquit, &

Nabar-

Nabarzanes inſidiantur tibi, in vltimo diſcrimine & fortunæ tuæ, & vitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus vltimus. Et Patron quidem egregiam conſeruati Regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus forte, ac temere humana negotia volui, agique perſuaſum eſt: equidem æterna conſtitutione crediderim, nexuque cauſarum latentium, & multo ante deſtinatarum, ſuum quenque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe reſpondit: Quanquam ſibi Græcorum militum fides nota ſit, nunquam tamẽ à popularibus ſuis receſſurum: difficilius ſibi eſſe damnare, quàm decipi: quicquid ſors tuliſſet, inter ſuos perpeti malle, quàm transfugam fieri: ſero ſe perire, ſi ſaluum eſſe ſui milites nollent. Patron deſperata ſalute Regis, ad eos quibus præerat, rediit, omnia pro fide experiri paratus. At Beſſus occidendi protinus Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiã Alexandri, ni viuũ eũ tradidiſſet, inire non poſſet, dilato in proximã noctẽ ſceleris conſilio, agere gratias incipit, quod perfidi hominis inſidias iã Alexandri opes ſpectantis prudenter cauteque vitaſſet, donũ cum hoſti laturũ fuiſſe Regis caput, nec mirari, hominẽ mercede conductũ omnia habere venalia, ſine pignore, ſine lare, terrarũ orbis exulem, ancipitem hoſtem, ad nutum licentiũ circumferri. Purgãti deinde ſe, Deoſq; patrios teſtes fidei ſuæ inuocanti, Darius vultu aſſẽtiebat, haud dubius quin vera deferrẽtur à Græcis: ſed eo rerum ventũ erat, vt tam periculoſum eſſet non credere ſuis, quàm decipi. XXX. millia erant, quorum inclinata in ſcelus leuitas timebatur: quatuor

tuor millia Patron habebat, quibus ſi crediditiſſet ſalutem ſuam, damnata popularium fide, parricidio excuſationem videbat offerri. Itaque præoptabat immerito, quàm iure violari. Beſſo tamen inſidiarum conſilium purganti reſpondit: Alexandri ſibi non minus iuſtitiam, quàm virtutem eſſe perſpectam. Falli eos, qui proditionis ab eo præmium expectent. Violatæ fidei neminem acriorum fore vindicem, vltoremque. Iamque nox appetebat, cũ Perſæ more ſolito armis poſitis ad neceſſaria ex proximo vico ferenda diſcurrunt. At Bactriani (vt imperatum erat à Beſſo) armati ſtabant. Inter hæc Darius Artabazũ acciri iubet, expoſitiſq; quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum eſſet in caſtra Græcorum: Perſas quoque periculo vulgato ſecuturos. Deſtinat⁹ ſorti ſuæ, & iam nullius ſalubris conſilij patiens, vnicã in illa fortuna opem Artabazum vltimum illum viſurus amplectitur, perfuſuſq; mutuis lachrymis, inhærentem ſibi auelli iubet, capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut à rogo intueretur, in humum pronum corpus abiecit. Tum vero cuſtodiæ eius aſſueti, quos Regis ſalutem vel periculis vitæ tueri oportebat, dilapſi ſunt, armatis, quos iam aduentare credebant, haud rati ſe futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo ſolitudo erat, paucis ſpadonibus (quia quo diſcederent non habebant) circumſtantibus Regem. At ille remotis arbitris, diu aliud atque aliud conſilium animo volutabat. Iamque ſolitudinem, quàm paulo ante pro ſolatio petiuerat, peroſus, Bubacem vocari iu-

bet:quem intuens:Ite,inquit,conſulite vobis,ad vltimum Regi veſtro (vt decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forſitan mireris quòd vitam non finiam: alieno ſcelere quàm meo mori malo. Poſt hanc vocem ſpado gemitu non modo tabernaculum,ſed etiam caſtra compleuit.Irrupere deinde alij,laceratiſque veſtibus, lugubri & barbaro vlulatu Regem deplorare cœperunt. Perſæ ad illos clamore perlato, attoniti metu,nec arma capere,ne in Bactrianos inciderent, nec quieſcere audebant, ne impie deſerere Regem viderentur. Varius ac diſſonus clamor ſine duce,ac ſine imperio totis caſtris referebatur.Beſſo & Nabarzani nuntiauerant ſui, Regem à ſemetipſo interemptum eſſe. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis aduolant,ſequentibus quos ad miniſterium ſceleris delegerant:& cum tabernaculum intraſſent, quia Regem viuere ſpadones indicabant,comprehendi,vinciriquc iuſſerunt. Rex curru paulo ante vectus, & Deorum auſpicijs à ſuis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus ſeruorum ſuorum; in ſordidum vehiculum pellibus vndique contectum imponitur. Pecunia Regis,& ſupellex quaſi iure belli diripitur,onuſtique præda per ſcelus vltimũ parta,fugam intendunt. Artabazus cum ijs,qui imperio parebant,Græciſque militibus, Parthienem petebat;omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Perſæ promiſſis Beſſi onerati maxime, quia nemo alius erat quem ſequerẽtur,coniunxere ſe Bactrianis,agmen eorum tertio aſſecuti die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compedibus Dariũ

vin-

vinciunt, noua ludibria ſubinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio poſſet agnoſci, ſordidis pellibus vehiculũ intexerãt: ignoti iumenta agebãt, ne percunctantibus in agmine monſtrari poſſet, cuſtodes procul ſequebantur. Alexander, audito Dariũ mouiſſe ab Ecbatanis, omiſſo itinere quod petebat, in Mediã fugientem inſequi pergit ſtrenue. Tabas oppidum eſt in Paretacene vltima: quò vbi peruenit, ibi transfugæ nuntiant, præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoſcit ex Bagyſthene Babylonio: non equidem vinctũ Regem, ſed in periculo eſſe aut mortis, aut vinculorum affirmabat. Rex ducibus conuocatis: Maximũ, inquit, opus ſed labor breuiſſimus ſupereſt. Darius haud procul deſtitutus à ſuis aut vinctus, aut oppreſſus eſt. In illo corpore poſita eſt victoria noſtra, & tãta res celeritatis eſt præmium. Omnes pariter conclamant, paratos ipſos ſequi, nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen curſus magis quàm itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta ſtadia proceſſit, peruentumq; erat in vicum, in quo Dariũ Beſſus cõprehenderat. Ibi Melon Darij interpres excipitur: corpore æger, non potuerat agmen ſequi: & deprehenſus celeritate Regis, tranſfugã ſe eſſe ſimulabat. Ex hoc acta cognoſcit, ſed fatigatis neceſſaria quies erat. Itaq; delectis equitũ VI. millibus, trecẽtos, quos Dimichas appellãt, adiũgit. Dorſo hi grauiora arma portabãt, cæterũ equis vehebantur: cum res, locuſq; poſceret, pedeſtris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orſillos & My-

thracenes, qui Beſſi parricidium exoſi transfuge-rãt: nuntiabantq; ſtadia D. abeſſe Perſas, ipſos breuius iter monſtraturos. Gratus Regi aduentus trãſfugarũ fuit. Itaq; prima veſpera, ducibus iiſdem, cũ expedita equitum manu monſtratam viam ingreditur, phalange, quantum feſtinare poſſet, ſequi iuſſa. Ipſe quadrato agmine incedens ita curſum regebat, vt primi coniungi vltimis poſſent. CCC. ſtadia proceſſerant, cum occurrit Broculus Mazai filius Syriæ quondam Prætor. Is quoq; trãsfuga nuntiabat Beſſum haud amplius quàm CC. ſtadia abeſſe. Exercitũ, vtpote qui nihil præcauerat, incompoſitum inordinatumq; procedere, Hyrcaniam videri petituros, ſi feſtinaret ſequi, palantes ſuperuenturum. Darium adhuc viuere. Strenuo alioqui cupiditatem conſequendi transfuga iniecerat. Itaque calcaribus ſubditis, effuſo curſu eunt. Iamq; fremitus hoſtium iter ingredientiũ exaudiebatur: ſed proſpectum ademerat pulueris nubes. Pauliſper ergo inhibuit curſum, donec conſideret puluis. Iamq; cõſpecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conſpexerant, nequaquam futuri pares, ſi Beſſo tantũ animi fuiſſet ad prælium, quantũ ad parricidium fuerat, nanque & numero Barbari præſtabant, & robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello vtique momentum, pauidos in fugam conuertit, Beſſus, & cæteri facinoris eius participes vehiculum Darij aſſecuti, cœperunt hortari eum vt conſcenderet equum, & ſe hoſti fuga eriperet. Ille Deos vltores adeſſe teſtatur, & Alexandri fidem

dem implorans, negat ſe parricidas velle comitari. Tũ vero ira quoq; accenſi tela inijciunt in Regem, multiisq; confoſſũ vulneribus relinquũt. Iumenta quoq; ne longius proſequi poſſent, conuulnerantur, duobus ſeruis qui Regem comitabantur, occiſis. Hoc edito facinore, vt veſtigia fugæ ſpargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Beſſus Bactra paucis equitum comitantibus petebant. Barbari ducibus deſtituti, quà quemque aut ſpes ducebat, aut pauor, diſſipabãtur. D. tantum equites congregauerant ſe, incerti adhuc reſiſtere ne melius eſſet, an fugere. Alexander, hoſtiũ trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugã præmittit. Ipſe cũ cæteris ſequitur, tria ferme millia reſiſtentium occiſa ſunt: reliquum agmẽ more pecudum intactũ agebatur, iubente Rege vt cædibus abſtineretur. Nemo captiuorũ erat, qui monſtrare Darij vehiculũ poſſet: ſinguli, vt quenq; prehẽderant, ſcrutabãtur: nec tamẽ vllũ veſtigiũ fugæ Regis extabat. Feſtinantẽ Alexandrũ vix tria millia equitũ perſecuta sũt. At in eos, qui lentius ſequebantur, incidebant vniuerſa fugientiũ agmina. Vix credibile dictu plures captiui, quã qui caperent, erãt: adeo omnẽ ſenſum territis fortuna penitus excuſſerat, vt nec hoſtium paucitatem, nec multitudinem ſuam ſatis cernerent. Interim iumẽta, quæ Darium vehebant, nullo regente deceſſerant militari via, & errore delata per quatuor ſtadia in quadam valle conſtiterant, æſtu ſimulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monſtratum à peritis Polyſtratus Macedo ſiti maceratus acceſſit.

ceſſit. Ac dum galea hauſtam aquam ſorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conſpexit. Miratusque confoſſa potius quàm abacta eſſe, ſemiuiui hominis corpus, cum propius acceſſiſſet, in ſordido vehiculo pellibus contecto, ſitum reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confoſſum, adhuc tamen ſpirantem, eſſe cognouit. Qui applicito captiuo, cum ciuem ex voce cognouiſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium ſe habere dixit, quod apud intellecturum locuturus eſſet, nec incaſſum poſtremas voces emiſſurus: Hæcque Alexandro perferri iubet: Se nullis in eum meritorum officijs, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficijs in matrem, coniugem, liberoſque ſuos impenſis, ijs enim vitam, & priſtini ſtatus reuerentiam dignitatemque conceſſam: ſibi autem à cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam dederit, illa omnia erepta eſſe. Precari ſe, vt illi victori, terrarum omnium imperium cõtingat. Vltionem ſceleris erga ſe perpetrati, non ſolum ſua, ſed exempli, omniumque Regum cauſa non negligere, illi cum decorum, tum vtile futurum. Iamque deficiens, aquam popoſcit, quam allatam poſtquam bibit, Polyſtrato, qui eam tulerat: Quiſquis es mortalium, inquit, hoc mihi extremum vniuerſæ calamitatis genus accidit, vt pro tanto in me beneficio, dignas tibi grates referre nequeam, at referat Alexander: Alexandro vero Dij, pro eius ſumma in meos humanitate ac clementia. Cui hoc, fidei regiæ vnicũ dextræ pignus pro me dabis. Hæc dicentem, accepta Po-

ta Polyſtrati manu, vita deſtituit. Quibus Alexãdro nuntiatis, ad corpus demortui perueniens, tã indignam illo faſtigio mortem, lachrymis proſecutus eſt. Demptaque ſibi chlamyde corpus illius cõtexit, atque regio ornatum cultu, ad matrem Syſigambim, patrio regioque more ſepeliendum, atq; regijs maiorum ſuorum tumulis inferendum, miſit.

Hic prima pars VI. libri intercidit, qua cauſæ belli inter Lacedæmonios & Macedonas, & apparatus vtriuſque gentis referebantur.

QVINTI CVRTII DE REBVS geſtis Alexandri magni, regis Macedonum Liber VI.

★

PVgnę diſcrimen immiſit, obtruncatiſque, qui promptius reſiſtebant, magnam partem hoſtium propulit. Cœperant fugere victores, donec auidius ſequentes in planum deduxere. Multi cadebant: ſed vt primum locus in quo ſtare poſſet, fuit, æquis viribus dimicatum eſt. Inter omnes tamen Lacedæmonios Rex eminebat, non armorum modo & corporis ſpecie, ſed etiam magnitudine animi, quo vno vinci non potuit. Vndique nunc cominus, nunc eminus petebatur, diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat, donec haſta femora perfoſſa, plurimo ſanguine effuſo, deſtituere pugnantem. Ergo clypeo

ſuo exceptum armigeri raptim in caſtra referebāt, iactationem vulnerum haud facile tolerantē. Nec tamen omiſere Lacedæmonij pugnam, & vt primū ſibi quàm hoſti æquiorem locum capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſi fluentem in ſe aciem excepere, non aliud diſcrimen vehementius fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Duarum nobiliſſimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonij vetera, Macedones præſentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmonijs dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoque vnius tam multiplex caſus modo ſpem, modo metum vtriuſq; partis augebat, velut de induſtria inter fortiſſimos viros certamē æquante fortuna. Cæterum anguſtiæ loci in quo hæſerat pugna, non patiebantur totis congredi viribus. Expectabant ergo plures, quàm inierant prœliū: & qui extra teli iactum erant, clamore inuicem ſuos accendebant. Tandē Laconum acies lāgueſcere, lubrica arma ſudore vix ſuſtinens, pedē deinde referre cœpit, vt vrgente hoſte apertius fugeret. Inſequebatur diſſipatos victor; & emenſus curſu omne ſpatiū, quod acies Laconū obtinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, vt fugam ſuorū, & proximos hoſtium aſpexit, deponi ſe iuſſit: expertusq; membra, an impetum animi ſequi poſſent, poſteaquā deficere ſe ſenſit, poplitibus ſemet excepit: galeaq; ſtrenue ſumpta, clypeo protegēs corpus, haſtam dextra vibrabat, vltro vocans hoſtem ſi quis iacenti ſpolia demere auderet: nec quiſquā fuit, qui ſuſtineret cominus congredi. Procul miſſilibus

bus

bus appetebatur, ea ipſa in hoſtem retorquens, donec lancea nudo pectori infixa eſt: qua ex vulnere euulſa, inclinatum, ac deficiens caput clypeo pauliſper excepit. Deinde linquente ſpiritu, pariter ac ſanguine: moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia, & CCCLX. ex Macedonibus haud amplius CCC. Cæterum vix quiſquam, niſi ſaucius reuertit in caſtra. Hæc victoria non Spartam modo; ſocioſq; eius, ſed etiam omnes qui fortunam belli ſpectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis gratulantium vultus: ſed bellum finire cupienti opus erat decipi: & quanquam fortuna rerum placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erãt, quàm quas Præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander. hoſtes vinci voluerat. Antipatrum viciſſe, ne tacitus quidem indignabatur, ſuæ demptũ gloriæ exiſtimans, quicquid ceſſiſſet alienæ. Itaque Antipater, qui probe noſſet ſpiritũ eius, non eſt auſus ipſe agere arbitrum victoriæ: ſed conſilium Græcorum quid fieri placeret, conſuluit. A quo Lacedæmonij nihil aliud, quàm vt oratores mittere ad Regem liceret, precati, gratẽ veniã defectionis, præter authores, impetrauerunt. Megalopolitani, quorum vrbs erat obſeſſa, ad defectionis eius mulctã Achæis & Aetolis CXX. talenta dare iuſſi ſunt. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum eſt, quam Darium Alexander apud Arbellam ſuperaret. Sed vt primum inſtantibus curis laxatus eſt animus, militarium rerum, quam quietis otijque patientior, excipere:

excepere eum voluptates: & quem arma Perſarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempeſtiua cõuiuia, & perpotandi peruigilandique inſana dulcedo, ludique, & greges pellicum, omnia in externum lapſa ſunt morem: quem æmulatus quaſi potiorem ſuo, ita popularium animos oculoſque pariter offendit, vt plerique amicorum pro hoſte haberetur, tenaces quippe diſciplinæ ſuæ, ſolitoſque parco ac parabili victu ad implendã naturæ deſideria defungi, in peregrina & euictarum gentium mala impulerat. Hinc ſæpius comparatæ in caput eius inſidiæ, ſeceſſio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor. Ipſius deinde nunc ira, nunc ſuſpiciones, quas excitabat inconſultus pauor, cæteraque his ſimilia, quæ deinde dicentur. Igitur cum intempeſtiuis conuiuijs dies pariter noctesque conſumeret, ſatietatem epularum ludis interpolabat, non contentus muſica artificum, quos e Græcia exciuerat: turba quippe captiuæ fœminarum iubebantur ſuo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas vnam Rex ipſe conſpexit mœſtiorem quàm cæteras, & producentibus eas verecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honeſtabat, deiectis in terram oculis, &, quantum licebat, ore velato, ſuſpicionem præbuit Regi nobiliorem eſſe, quã vt inter conuiuales ludos deberet oſtendi. Ergo interrogata quænam eſſet, neptem ſe Ochi, qui nuper regnaſſet in Perſis, filio eius genitam eſſe reſpondit: vxorem Hiſtaſpis fuiſſe, Propinquus hic Darij fuerat, magni & ipſe exercitus Prætor. Adhuc in animo

mo

mo Regis tenues reliquiæ priſtini moris hærebant. Itaq; fortunam regia ſtirpe genitæ, & tam celebre nomen neptem Ochi reueritus, non dimitti modo captiuam, ſed etiam reſtitui ei ſuas opes iuſſit: virum quoque requiri, vt reperto coniugem redderet. Poſtero autem die præcepit Hephæſtioni, vt omnes captiuos in regiam iuberet adduci. Vbi ſingulorum nobilitate ſpectata, ſecreuit à vulgo, quorum eminebat genus: decem hi fuerunt, inter quos repertus eſt Oxyatres Darij frater, non illius fortuna, quàm indole animi ſui clarior. XXVI. millia talentorum proxima præda redacta erant, e queis XII. millia in congiarium militum abſumpta ſunt. Par huic pecuniæ ſumma cuſtodum fraude ſubtracta eſt. Oxydates erat nobilis Perſes, qui à Dario capitali ſupplicio deſtinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapeam Mediæ attribuit, fratremque Darij recepit in cohortem amicorum, omni vetuſtæ claritatis honore ſeruato. Hinc Parthienem peruentum eſt, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium, qui poſt Euphratem & Tigrim amnes ſiti Rubro mari terminantur. Scythæ regionem campeſtrem, ac fertilem occupauerunt, graues adhuc incolæ. Sedes habent & in Europa, & in Aſia. Qui ſuper Boſphorum mare colunt, aſcribuntur Aſiæ. At qui in Europa ſunt, à læuo Thraciæ latere ad Boryſthenem, atq; inde ad Tanaim alium amnem recta plaga attinēt. Tanais Europam & Aſiam medius interfluit: nec dubitatur quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Boſphoro, ſed ex regione Europæ penetrauerint.

Vrbs

Vrbs erat ea tempeſtate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi ſtatiua Rex habuit, commeatibus vndique aduectis. Itaque rumor otioſi militis viritim ſine authore percrebuit, Regem contentum rebus quas geſſiſſet, in Macedoniam protinus redire ſtatuiſſe. Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula, & itineris ſarcinas aptant, ſigno dato crederes, vt vaſa colligerent. Totis caſtris tumultus, hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium plauſtra, perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites, redire iuſſi domos, quorum equitibus ſingulis denariorum ſena millia dono dederat. Ipſis quoque finem militiæ adeſſe credebant. Haud ſecus quam par erat territus Alexander, qui Indos atque vltima Orietis peragrare ſtatuiſſet, Præfectos copiarum in Prætorium cōtrahit, obortisq; lacrymis, ex medio gloriæ ſpatio reuocari ſe, victi magis quàm uictoris fortunam in patriam relaturum, conqueſtus eſt: nec ſibi ignauiam militum obſtare, ſed Deorum inuidiā, qui fortiſſimis viris ſubitū patriæ deſiderium admouiſſent, paulo poſt in eādem cum maiore laude famaque redituris. Tum vero pro ſe quiſque operam ſuam offerre, difficillima quæque poſcere, polliceri militum quoq; obſequiū, ſi animos eorum leni & apta oratione permulcere voluiſſet. Nunquam infractos et abiectos receſſiſſe, quoties ipſius alacritatem & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. Ita ſe facturum eſſe reſpondit: illi modo vulgi aures præparent ſibi, ſatiſque omnibus, quæ in rem videbantur eſſe, compoſitis, vo-

cari ad concionem exercitum iuſſit, apud quem talem orationem habuit: Magnitudinem rerum, quas geſſimus milites, intuentibus vobis, minime mirum eſt; & deſiderium quietis; & ſatietatem gloriæ occurrere: vt omittam Illyricos, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponneſum, quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioque perdomui. Ecce orſi bellum ad Helleſpontum Ionas, Aeolidem ſeruitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociã, Phrygiam, Paphlagoniã, Pamphiliam, Piſides, Ciliciã, Syriam, Phœnicen, Armeniam, Perſidem, Medos, Parthienem habemus in poteſtate. Plures prouincias complexus ſum, quàm alij vrbes ceperunt, & neſcio an enumerãti mihi quædã ipſarum rerũ multitudo ſubduxerit. Itaq; ſi crederem ſatis certã eſſe poſſeſſionem terrarum quas tãta velocitate domuimus, ego vero, milites ad penates meos, ad parẽtẽ, ſororesq; & cæteros ciues, vel renitentibus vobis erumperem, vt ibi potiſſimum parta vobiſcum laude & gloria fruerer, vbi nos vberrima victoriæ præmia expectant, liberorũ, coniugum parentũq; lætitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum ſecura poſſeſſio. Sed in nouo, & (ſi verum fateri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice ſubeuntibus Barbaris, tempore, milites, opus eſt, dum mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos mollior conſuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem ſtatuto tempore expectant, adeo etiam illa ſenſus omnis expertia, tamen ſua lege miteſcunt. Quid creditis tot gentes alterius

imperio

imperio ac nomine aſſuetas, non ſacris, non moribus, non commercio linguæ nobiſcum cohærentes, eodem prælio domitas eſſe, quo victæ ſunt? Veſtris armis continentur, non ſuis moribus: ſed qui præſentes metuunt, in abſentia hoſtes erunt. Cum feris beſtijs res eſt, quas captas & incluſas quia ipſarũ natura non poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago, tanquam omnia ſubacta ſint armis, quæ fuerant in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit, Bactra nõ poſſidet ſolum parricida Beſſus, ſed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Maſſagetæ, Sagæ, Indi ſui iuris ſunt. Omnes hi ſimul, ſi terga noſtra viderint, ſequentur. Illi enim eiuſdem nationis ſunt, nos alienigenæ & externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cum is præeſt, qui magis timeri poteſt. Proinde aut quæ cepimus omittenda ſunt, aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil quod nociturum eſt medici relinquunt: ſic nos, quicquid obſtat imperio, recidamus. Parua ſæpe ſcintilla contempta, magum excitauit incendium. Nil tuto in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, valentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditariũ Perſarum accepit imperium, ſed in ſedem Cyri beneficio Bagoæ caſtrati hominis admiſſus: ne vos magno labore credatis Beſſum vacuum regnum occupaturum. Nos vere peccauimus, milites, ſi Darium ob hoc vicimus, vt ſeruo eius traderemus imperiũ: qui vltimum auſus ſcelus, Regem ſuum etiam externæ opis egentem, certe cui nos victores peperciſſemus, quaſi captiuũ in vinculis habuit: ad vlti-

vltimum, ne à nobis conſeruari poſſet, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem crucifixum videre feſtino, omnibus Regibus gentibusque fidei, quam violauit, meritas pœnas ſoluentem. At hercule ſi mox eundem Græcorum vrbes, aut Helleſpontum vaſtare nuntiatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Beſſum præmia veſtræ occupaſſe victoriæ? Tunc ad repetendas res feſtinabitis, tunc arma capietis. Quanto autem præſtat territum adhuc, & vix mentis ſuæ compotem opprimere? Quatridui nobis iter ſupereſt, qui tot proculcauimus niues: tot amnes ſuperauimus, tot montium iuga tranſcurrimus: non mare illud, quod exæſtuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces, & anguſtiæ includunt: plana omnia & prona ſunt, in ipſo limine victoriæ ſtamus. Pauci nobis fugitiui, & domini ſui interfectores ſuperſunt. Egregium me hercule opus, & inter præmia gloriæ veſtræ numerandum, poſteritati, famæque tradetis: Darij quoque hoſtis, finito poſt mortem eius odio, parricidas eſſe vos vltos: neminem impium effugiſſe manus veſtras. Hoc perpetrato, quanto creditis Perſas obſequentiores fore, cum intellexerint vos pia bella ſuſcipere: & Beſſi ſceleri, non nomini ſuo iraſci? Summa militum alacritate, ſubclamantium quocūque vellet, duceret, oratio excepta eſt: nec Rex moratus impetum: tertioque per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat. Cratero relicto cum ijs copiis, quibus præerat, & ex manu, quam Amyntas ducebat, additis VI. millibus equitibus, & totidem

ſagit-

ſagittarijs, vt ab incurſione Barbarorum Parthienem tueretur Erigyum impedimenta, modico præſidio dato, campeſtri itinere ducere iubet. Ipſe cum phalange & equitatu C L. ſtadia emenſus, caſtra in valle, quà Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus prealtis dẽſiſque arboribus vmbroſum eſt, pingue vallis ſolum rigantibus aquis, quæ ex petris eminentibus manant. Ex ipſis radicibus montium Zioberis amnis effunditur, qui tria fere ſtadia in longitudinem vniuerſus fluit: deinde ſaxo, quod alueolum interpolat, repercuſſus, duo itinera velut diſpenſatis aquis aperit. Inde torrens, & ſaxorum per quæ incurrit, aſperitate violentior terram præceps ſubit. Per CCC. ſtadia conditus labitur, rurſuſque velut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueum intẽdit, priore ſui parte ſpatioſior: quippe in latitudinem X I I I. ſtadiorum diffunditur: rurſusque anguſtioribus coercitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhydago nomen eſt: Incolæ affirmabant, quicunque demiſſi eſſent in cauernam, quæ propior eſt fonti, rurſus ſibi aliud os amnis in apertum exiſtere. Itaque Alexander duos tauros, quà ſubeunt aquæ terrã, præcipitari iubet: quorum corpora, vbi rurſus erũpit, expulſa videre, qui miſſi erant vt exciperent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum literas Nabarzanis, qui Darium cum Beſſo interceperat, accipit, quarum ſententia hæc erat: Se Dario non fuiſſe inimicũ, imo etiã, quæ credidiſſet vtilia eſſe, ſuaſiſſe: & quia fidele conſilium Regi dediſſet, prope occiſum ab eo. Agitaſſe Darium,

rium, cuſtodiam corporis ſui contra ius faſque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quàm per ducentos & xxx. annos inuiolatam Regibus ſuis præſtitiſſent. Se in præcipiti, & lubrico ſtantem, conſilium à præſenti neceſſitate reperiſſe. Darium quoque cum occidiſſet Bagoam, hac excuſatione ſatisfeciſſe popularibus, quod inſidiantem ſibi interemiſſet. Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu charius: Amore eius ad vltima eſſe propulſum: ſed ea magis eſſe ſecutũ, quæ coegiſſet neceſſitas, quàm quæ optaſſet. In communi calamitate ſuam quemque habere fortunam. Si venire ſe iuberet, ſine metu eſſe venturum. Non timere, ne fidem datam tantus Rex violaret. Deos à Deo falli non ſolere. Cæterum ſi, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam eſſe vbicunque vir fortis ſedem elegerit. Nec dubitauit Alexander fidem, quo Perſæ modo accipiebant, dare: inuiolatum, ſi veniſſet, fore. Quadrato tamen agmine & compoſito ibat, ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen: phalanx eam ſequebatur: poſt pedites erant impedimenta & gens bellicoſa, & natura ſitus difficilis aditu, curam Regi intenderat. Nanque perpetua vallis iacet vſque ad mare Caſpium patens. Duo terræ eius velut brachia excurrunt media, quæ flexu modico ſinũ faciunt Lunæ maximè ſimilem, cũ eminent cornua, nondũ totum orbẽ ſidere implente. Cercetæ, Moſſini, & Chalybes à læua ſunt. Ab altera parte Leucoſyris, & Amazonum campi: & illos quà vergunt ad Septentrionem: hos ad

Occaſum cõuerſa proſpectat mare Caſpiũ dulcius cæteris, quod ingentis magnitudinis ſerpentes alit, piſces longe diuerſi ab alijs coloris: quidã Caſpiũ, quidam Hyrcanum appellant. Alij ſunt qui Mæotida paludem in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam, quæ dulcior ſit, quàm cætera maria, infuſo paludis humore miteſcere. A Septentrione ingens in litus mare incumbit, longeque agit fluctus, & magna parte exæſtuans ſtagnat. Idem alio cœli ſtatu recipit in ſe fretum, eodemque impetu, quo effuſum eſt, relabens, terram naturæ ſuæ reddit, & quidam crediderе Caſpium mare eſſe, ſed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius faſtigium (vt ſupra dictum eſt) perpetua valle ſubmittitur. Hinc Rex XX. ſtadia proceſſit, ſemita propemodũ inuia, cui ſylua imminebat. Torrenteſque & eluuies iter morabantur nullo tamen hoſte obuio penetrauit, tandemque ad vlteriora peruentum eſt. Præter alios commeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus naſcitur, & vberrimum gignendis vuis ſolum eſt. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: ſed niſi Solis ortum incolæ occupauerint, vel modico tempore ſuccus extinguitur. XXX. hinc ſtadia proceſſerat, cum Phrataphernes ei occurrit, ſeque, & eos, qui poſt Darij mortem profugerant, dedens. Quibus benigne exceptis, ad oppidũ Aruas peruenit: Hic ei Craterus & Erigonus occurrẽtes Præfectum Tápurorũ gentis Phradatem adduxerunt. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam Regis.

Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim: exul hic regnante Ocho, ad Philippum peruenerat. Tapurorum quoque gentem Phradati reddidit. Iamque Rex vltima Hyrcaniæ intrauerat, cum Artabazus, quem Dario fidiſſimum fuiſſe ſupra diximus, cum propinquis Darij, ac ſuis liberis, modicaque Græcorum militum manu occurrit, dextram venienti obtulit Rex: quippe & hoſpes Philippi fuerat, cum, Ocho regnante, exularet, & hoſpitij pignora in Regem ſuum ad vltimũ fides conſeruata vincebat. Comiter igitur exceptus: Tu quidem, inquit, Rex ꝑpetua felicitate floreas. Ego cæteris lætus hoc vno torqueor, quod præcipiti ſenectute diu frui tua bonitate non poſſum. X C. & quintum annum agebat. Nouem iuuenes eadem matre geniti patrẽ comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admouit, precatus vt tamdiu viuerent, donec vtiles Alexandro eſſent. Rex pedibus iter faciebat plerũque. Tunc admoueri ſibi & Artabazo equos iuſſit, ne ipſo ingrediente pedibus, ſenex equo vehi erubeſceret. Deinde vt caſtra ſunt poſita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, conuocari iubet. At illi, niſi Lacedæmonijs fides daretur, reſpondent, ſe, quid agendum ipſis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum miſſi ad Darium; quo victo, applicuerant ſe Græcis mercede apud Perſas militãtibus. Rex omiſſis ſponſionũ fideique pignoribus, venire eos iuſſit, fortunam quam ipſe dediſſet, habituros. Diu cunctantes, pleriſque conſilia variantibus, tandem venturos ſe pollicentur. At Democrates Athenienſis, qui maxime Macedonum opi-

bus ſemper obſtiterat, venia deſperata gladio ſe transfigit. Cæteri, ſicut conſtituerant, ditioni Alexãdri ſe ipſos permittunt, decem millia & D. milites erant. Præter hos legati ad Darium miſſi XC. In ſupplementum diſtributus miles, cæteri remiſſi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiã iuſſit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aſpera, & latrocinijs aſſueta. Hæc ſola nec legatos miſerat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, ſi vna gens poſſet efficere, ne inuictus eſſet, impedimentis cum præſidio relictis, inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hoſtis in conſpectu erat. Tumultus magis quàm prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerant barbari, profugiunt, proximiq́; vici ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſane adire ſine magna vexatione exercitus poterat. Iuga montium, præaltæ ſyluæ, rupeſque inuiæ ſepiunt; ea, quæ plana ſunt, nouo munimẽti genere impedierant barbari. Arbores denſæ ſunt ex induſtria cõſitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos in intortos rurſus inſerunt terræ. Inde velut ex alia radice lætiores virent trunci: hos quà natura fert, adoleſcere non ſinunt: quippe aliũ alij quaſi nexu conſerunt: qui vbi multa fronde veſtiti ſunt, operiunt terram. Itaque occultus nexus ramorum, velut laquei, perpetua ſepe iter claudit. Vna ratio erat, cædendo aperire ſaltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri nanque nodi nodauerant ſtipites: & in ſe implicati arborum rami ſuſpenſis circulis ſimiles, lento vimine fruſtrabantur

ictus,

ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta ſubire ſoliti, tum quoque intrauerant ſaltum, occultiſq; te lis hoſtem laceſſebant. Ille venantium modo latibula ſcrutatus, pleroſque confodit: ad vltimum circuire ſaltum milites iubet, vt ſi quà pateret, irrumperent. Sed ignotis locis pleriq; oberrabãt. Excepti sũt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æſtimabat. Nam ille nec in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium; & regem, cum vellet aſcẽdere, ſponte ſua genua ſubmittens, excipiebat, credebaturque ſentire, quem veheret. Maiore ergo, quàm decebat, ira, ſimul ac dolore ſtimulatus, equum veſtigari iubet, & per interpretem pronuntiari, ni reddidiſſent, neminem eſſe victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne ſic quidem mitigatus cædi ſyluas iubet, aggeſtaque humo è montibus planitiem ramis impeditam exaggerari. Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat, cum Barbari deſperati regionem, quam occupauerant, poſſe retineri, gentem ſuam dedidere. Rex obſidibus acceptis, Phradati tradere eos iuſſit. Inde quinto die in ſtatiua reuertitur. Artabazum deinde geminato honore, quàm Darius habuerat ei, remittit domum. Iam ad vrbem Hyrcaniæ, in qua regia Darij fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado, atq; in ipſo flore pueritiæ, cui & Darius fuerat aſſuetus, & mox Alexãder aſſueuit: eiuſq; maxime precib⁹ motus, Na-

 barza-

barzani ignouit. Erat, vt ſupra dictum eſt, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ incolentium campos: Reginam habebant Thaleſtrim, omnibus inter Caucaſum montem & Phaſim amnem imperitãtem. Hæc cupidine viſendi Regis accenſa, finibus regni ſui exceſſit: & cum haud procul abeſſet, præmiſit indicantes, veniſſe reginam adeundi eius, cognoſcendiq; auidam. Protinus facta poteſtate veniendi, cæteris iuſſis ſubſiſtere, CCC. fœminarum comitatu proceſſit. Atq; vt primum Rex in conſpectu fuit, equo ipſa deſiluit, duas lanceas dextra præferens. Veſtis non toto Amazonum corpori obducitur, nam læua pars ad pectus eſt nuda, cætera deinde velãtur: nec tamen ſinus veſtis, quem nodo colligunt, infra genua deſcẽdit. Altera papilla intacta ſeruatur, qua muliebris ſexus liberos alant: aduritur dextera, vt arcus facilius intendant, & tela vibrent. Interrito vultu Regem Thaleſtris intuebatur, habitum eius haud quaquam rerum famæ parem oculis perluſtrans. Quippe hominibus barbaris in corporum maieſtate veneratio eſt, magnorumq́; operum non alios capaces putant, quàm quos eximia ſpecie donare natura dignata eſt. Cæterum interrogata, nũ aliquid petere vellet: haud dubitauit fateri, ad cõmunicandos cum Rege liberos ſe veniſſe, dignam ex qua ipſe regni generaret hæredes. Fœminini ſexus ſe retenturã, marem redditurã patri. Alexander, an cum ipſo militare vellet, interrogat: & illa cauſata ſine cuſtode regnum reliquiſſe, petere perſeuerabat, ne ſe irritam ſpei pateretur abire. Acrior ad venerẽ

fœminæ

fœminæ cupido, quàm Regis, vt paucos dies ſubſiſte ret, perpulit. Tredecim dies in obſequium deſiderij abſumpti ſunt. Tum illa regnum ſuum, Rex Parthie nem, petiuerunt. Hic vero palam cupiditates ſuas ſoluit: continentiamq; & moderationem, in altiſſima quaq; fortuna eminentia bona, in ſuperbiam ac laſciuiam vertit. Patrios mores, diſciplinamque Macedonum Regum ſalubriter temperatam, & ciuilem habitum, velut leuiora magnitudine ſua ducens, Perſicæ regiæ par Deorum potentiæ faſtigium, æmulabatur. Iacere humi venerabũdos pati cœpit, paulatimq; ſeruilibus miniſterijs tot victores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaq; purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circundedit, veſtemq; Perſicam ſumpſit, ne omen quidem veritus, quod à victoris inſignibus in deuicti tranſiret habitum. Et ille ſe quidem Perſarum ſpolia geſtare dicebat, ſed cum illis quoque mores induerat: ſuperbiamq; habitus animi inſolentia ſequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris anuli gemma obſignabat: ijs, quas in Aſiam ſcriberet, Darij anulus imprimebatur, vt appareret, vnũ animũ duorũ non capere fortunã. Amicos vero & equites, cũque his principes militũ aſpernantes quidem, ſed recuſare non auſos, Perſicis ornauerat veſtibus. Pellices CCC. & LX. totidem quot Darij fuerant, regiam implebant, quas ſpadonũ greges, & ipſi muliebria pati aſſueti, ſequebantur. Hoc luxu, & peregrinis infecti moribus veteres Philippi milites, rudis natura, voluptates palã auerſabãtur: totiſq; caſtris

vnus omnium ſenſus, ac ſermo erat, plus amiſſum victoria, quàm bello quæſitum eſſe. Tum maxime vinci ipſos, dediq; alienis moribus & externis: tãta moræ pretium, domos quaſi in captiuo habitu reuerſuros: pudere iam ſui Regem, victis quam victoribus ſimiliorem, ex Macedonia Imperatore Darij Satrapen factũ. Ille non ignarus & principes amicorũ, & exercitũ grauiter offendi, gratiã liberalitate donisq; recuperare tentabat. Sed vt opinor, liberis pretiũ ſeruitutis ingratũ eſt. Igitur, ne in ſeditionem res verteretur, otiũ interpellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nanq; Beſſus, veſte regia ſumpta, Artaxerxen appellari ſe iuſſerat, Scythasq; & cæteros Tanais accolas cõtrahebat. Hæc Nabarzanes nuntiabat, quẽ receptum in fidem, regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cũ graue ſpolijs apparatuque luxuriæ agmen vix moueretur, ſuas primũ, deinde totius exercitus ſarcinas, exceptis admodum neceſſarijs, conferri iuſſit in medium. Planities ſpatioſa erat, in quam vehicula onuſta perduxerat. Expectantibus cũctis, quid deinde eſſet imperaturus, iumenta iuſſit abduci, ſuiſque primum ſarcinis face ſubdita, cæteras incendi præcipit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ vt intacta ex vrbibus hoſtium raperent, ſæpe flammas reſtinxerant, nullo ſanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde ratio mitigauit dolorem, habileſque militiæ, & ad omnia parati, lætabantur ſarcinarum potius, quàm diſciplinæ feciſſe iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed. Nicanor

Parme-

Parmenionis filius ſubita morte correptus, magno deſiderio ſui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœſtus cupiebat quidem ſubſiſtere, funeri affuturus, ſed penuria commeatuum feſtinare cogebat. Itaq; Philotas cum II. millibus, & DC. relictus, ut iuſta fratri perſolueret: ipſe contendit ad Beſſum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum: è quibus cognoſcit Beſſum quidem hoſtili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipſe præfeciſſet, defeciſſe ab eo. Itaque quanquam Beſſo imminebat: tamen ad Satibarzanem opprimendum præuerti optimum ratus, leuem armaturam, & equeſtres copias educit: totaque nocte ſtrenue facto itinere, improuiſus hoſti ſuperuenit. Cuius cognito aduentu, Satibarzanes cum II. millibus equitum (nec enim plures ſubito contrahi poterat) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupauerunt. Prærupta rupes erat, quà ſpectat Occidentem, eadem quà vergit ad Orientẽ, leuiore ſubmiſſa faſtigio, multis arboribus obſita, perennẽ habet fontem, ex quo larga aqua manant. Circuitus eius XXX. & II. ſtadia cõprehendit. In vertice herbidus campus. In hoc multitudinẽ imbellem conſidere iubet. Ipſi quà rupes erat, arborũ truncos, & ſaxa obmoliuntur. XIII. millia armata erant, in horum obſidione Cratero relicto, ipſe Satibarzanẽ ſequi feſtinat. Et quia lõgius eũ abeſſe cognouerat, ad expugnãdos eos qui edita montiũ occupauerãt, redit. Ac primo repugnari iubet quicquid ingredi poſſet: deĩde ut occurrebãt inuiæ cotes, præruptæq; rupes, irritus labor vi-

debatur obſtante natura. Ille, vt erat animi ſemper obluctantis difficultatibus, cũ & progedi arduum & reuerti periculoſum eſſet, verſabat ſe ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ita vt fieri ſolet, vbi prima quæque damnamus) ſubijciẽte animo: hæſitanti, quod ratio non potuit, fortuna conſilium ſubminiſtrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa molitus: hæc vapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & igni dari alimenta: celeriterque ſtipitibus cumulatis, faſtigium mõtis æquatum eſt. Tunc vndique ignis iniectus cuncta comprehendit: flammam in ora hoſtium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube abſconderat cælum. Sonabant incendio ſyluæ, atque ea quoque, quæ incenderat miles, concepto igne proxima quæque adurebant. Barbari ſuppliciorum vltimũ, ſi quà intermitteret ignis, effugere tentabant: ſed quà flamma dederat locum, hoſtis obſtabat. Varia igitur cæde conſumpti ſunt. Alij in medios ignes, alij in petras præcipitauere ſe, quidam manibus hoſtium ſe obtulerunt, pauci ſemiuſtulati venere in poteſtatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obſidebat, redit. Ille omnibus præparatis, Regis expectabat aduentum, captæ vrbis titulo (ſicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoueri iubet, ipſoque aſpectu territi Barbari è muris ſupinas manus tendentes, orare cœperunt, iram in Satibarzanem defectionis auctorem reſeruaret, ſupplicibus ſemet dedentibus parceret. Rex data venia non obſidionem modo ſoluit, ſed omnia ſua incolis

reddidit.

reddidit. Ab hac vrbe digreſſo, ſupplementũ nouorum militum occurrit. Zolus D. equites ex Græcia adduxerat. III. millia ex Illyrico Antipater miſerat. Theſſali equites C. & XXX. cum Philippo erant. Ex Lydia II. millia & DC. peregrinus miles aduenerant. C C C. equites gentis eiuſdem ſequebantur. Hac manu adiecta Drangas peruenit. Bellicoſa natio eſt. Satrapes erat Nabarzanes, ſceleris in Regem ſuum particeps cum Beſſo. Is ſuppliciorum, quæ meruerat, metu, profugit in Indiã. Iam nonum diem ſtatiua erant, cum externa vi non tutus modo Rex, ſed inuictus, inteſtino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regẽ authoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomẽ, amore flagrabat, obſequio vni ſibi deditì corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perſpici poterat, ſimilis attonito, remotis arbitris cum iuuene ſeceſſit in templum, arcana ſe, & ſilenda afferre præfatus: ſuſpenſumq; expectatione, per mutuam charitatem, & pignora vtriuſq; animi rogat, vt affirmet iure iurando, quæ commiſiſſet, ſilentio eſſe tecturum. Et ille ratus, nihil quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturũ, per præſentes Deos iurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem inſidias Regi cõparatas, ſeque eius conſilij fortibus viris & illuſtribus eſſe participẽ. Quibus iuuenis auditis, ſe vero fidẽ in parricidio dediſſe conſtanter abnuit, nec vlla religione, vt ſcelus tegat, poſſe cõſtringi. Dymnus & amore & metu amens, dextrã exoleti complexus, & lachrymãs, orare primum cœpit, vt particeps conſilij operisq; fieret. Si id ſuſtinere non

re non poſſet, attamen ne proderet ſe, cuius erga ipſum beneuolentiæ præter alia hoc quoque haberet fortiſſimum pignus, quod caput ſuum permiſiſſet fidei adhuc inexpertæ. Ad vltimum auerſari ſcelus perſeuerantem, metu mortis terret. Ab illo capite cõiuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Aliàs deinde effœminatum, & muliebriter timidum, aliàs proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumque regnũ quoque, verſabat animũ tanto facinore procul abhorrentẽ. ſtrictũ deinde gladium modo illius, modo ſuo admouens iugulo, ſupplex idẽ & infeſtus expreſſit, vt tandem non ſolum ſilentium, ſed etiam operam polliceretur, nanq; abunde conſtantis animi, & dignus qui pudicus eſſet, nihil ex priſtina voluntate mutauerat: ſed ſe captũ Dymni amore ſimulabat, nihilq; recuſare. Sciſcitari deinde pergit, cum quibus tantæ rei ſocietatẽ iniſſet. Plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus eſſent. Ille & amore & ſcelere male ſanus, ſimul gratias agit, ſimul gratulatur, quod fortiſſimis iuuenum non dubitaſſet ſe iungere, Demetrio corporis cuſtodi, Peculao, Nicanori. Adijcit his Aphobetũ, Loceum, Dioſemum, Archepolim, & Amyntã. Ab hoc ſermone dimiſſus Nicomachus, ad fratrẽ (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipſum ſubſiſtere in tabernaculo, ne ſi regiã intraſſet, non aſſuetus adire Regẽ, coniurati proditos ſe eſſe reſciſcerẽt. Ipſe Ceballinus ante veſtibulũ regiæ (neq; enim propius aditus ei patebat) conſiſtit, operiens aliquẽ ex prima cohorte amicorũ

quo introduceretur ad Regẽ. Forte, cæteris dimiſſis, vnus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob cauſam ſubſtiterat in regia. Huic Ceballinus ore confuſo magnæ perturbationis notas præ ſe ferẽs aperit quæ ex fratre comperẽrat, & ſine cunctatione nuntiari Regi iubet. Philotas, laudato eo protinus intrat ad Alexandrum: multoque inuicem de alijs rebus conſumpto ſermone, nihil eorum quæ ex Ceballino cognouerat, nuntiat. Sub veſperam eum prodeuntem in veſtibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille non uacaſſe ſermoni ſuo Regẽ cauſatus, diſceſſit. Poſtero die Ceballinus venienti in regiam præſto eſt. Intrantemq; admonet pridie communicatæ cum ipſo rei. Ille curæ ſibi eſſe, reſpondit: ac ne tum quidem Regi quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpectus. Itaque non vltra interpolandum ratus, nobili iuueni (Metron erat nomen ei) ſuper armamentarium poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamẽtario abſcõdito, protinus Regi corpus forte curanti quid ei index detuliſſet, oſtendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum miſſis ſatellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus. Habeo te, inquit, incolumẽ ex impiorum manibus ereptũ. Percunctatus deinde Alexander quæ noſcenda erant, ordine cuncta cognoſcit. Rurſusq; inſtitit quærere, quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eũ detuliſſet indicium, atq; illo fatente, iã tertiũ eſſe: exiſtimans haud incorrupta fide tãto poſt deferre q̃ audierat, vinciri eũ iuſſit. Ille clamitare cœpit, eodẽ tẽporis momẽto quo au

diſſet,

diſſet, ad Philotam decurriſſe: ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adiſſet, an inſtitiſſet ei, vt perueniret ad ſe, perſeuerante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cœlum tendens, manãtibus lachrymis, hanc ſibi à chariſſimo quondam amicorum relatã gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob cauſam accerſeretur à Rege, gladio, quo forte erat cinctus, grauiter ſe vulnerat: occurſuq; ſatellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuẽs Rex: Quod, inquit, in te, Dymne, tantum cogitaui nefas, vt tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipſo videretur? Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque à cõſpectu Regis auerſo, ſubinde collapſus extinguitur. Rex, Philota venire in Regiam iuſſo: Ceballinus, inquit, vltimum ſupplicium meritus eſſet, ſi in caput meum præparatas inſidias biduo texiſſet. Huius criminis reum Philotam ſubſtituit, ad quẽ protinus indicium detuliſſe ſe affirmat. Quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc maius eſt diſſimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis, quàm Philotæ id conuenire fateor. Fauentem habes iudicem, ſi quod admitti non potuit, ſaltem negari poteſt. Ad hoc Philotas haud ſane trepidus, ſi animus vultu æſtimaretur, Ceballinum quidem ſcorti ſermonem ad ſe detuliſſe, ſed ipsum tam leui authori nihil credidiſſe reſpondit, veritũ, ne iurgium inter amatorem, & exoletum non ſine riſu aliorum detuliſſet. Cum Dymnus interemerit ſeipſum, qualiacunque erãt, non fuiſſe reticenda complexuſque Regem, orare cœpit, vt præteritã vitam

tam potius, quàm culpam, ſilentij tamen, non facti vllius intueretur. Haud facile dixerim, crediderit ne ei Rex, an altius iram ſuppreſſerit: dextrã reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis quàm celatum indicium eſſe, videri ſibi dixit. Aduocato, tamen conſilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non eſt, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regem, ordine expoſuit. Erat Craterus Regi charus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis aduerſus. Neque ignorabat, ſæpe Alexandri auribus nimia iactatione virtutis atque opere grauem fuiſſe, & ob ea non quidem ſceleris; ſed contumaciæ tamen ſuſpectum. Non aliam premendi inimici occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pietatis præferẽs ſpeciem: Vtinã, inquit, in principio quoq; huius rei nobiſcum deliberaſſes: Suaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quàm vſque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo ſuo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim ſemper inſidiari tibi poterit. Tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere. Nec eſt quod exiſtimes, eum, qui tantum facinus auſus eſt, venia poſſe mutari. Scit eos, qui miſericordiã conſumpſerunt, amplius ſperare non poſſe. At ego, etiam ſi ipſe vel pœnitentia, vel beneficio tuo victus quieſcere volet; patrem eius Parmenionem tanti ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos authoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio non æquo animo ſalutem filij ſui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus.

Me-

Meruiſſe mortem, confiteri pudet. Supereſt, vt malit videri iniuriam accepiſſe, quàm vitam. Proindè ſcio tibi cũ illis de ſalute eſſe pugnandum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequẽdos ituri ſumus: Latus à domeſticis hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoveas, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabãt, quin coniurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi autor, aut particeps. Quẽ enim pium, & bonæ mentis non amicum modo, ſed ex vltima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuiſſe curſurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre cõperta ipſi nuntiaſſet. Parmenionis filium, Præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum, ſimulaſſe etiam non vacaſſe ſermoni ſuo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoque Deum aſtrictum, conſcientiam ſuam exonerare properaſſe. Philotam conſumpto per ludum iocumque penè toto die grauatum eſſe, pauca verba ad caput Regis pertinentia tam longo & forſitan ſuperuacuo inſerere ſermoni. At enim ſi non credidiſſet talia deferẽtibus pueris, cur igitur extraxiſſet biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuiſſe Ceballinum, ſi delationem eius damnabat. In ſuo quenq; as periculo magnum animum habere: cùm de ſalute Regis timeretur, credulos eſſe debere, vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæſtionem de eo vt participes ſceleris indicare cogeretur, habendã eſſe decernunt. Rex, admonitos vt conſilium ſilentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in poſterum

ſterum diem iubet, ne qua noui initi conſilij daretur nota. Inuitatus eſt etiam Philotas ad vltimas ipſius epulas: & non cœnare modo, ſed etiã familiariter alloqui cũ eo, quem damnauerat, ſuſtinuit. Secunda deinde vigilia luminibus extinctis, cum paucis in regiam coeunt Hephæſtion, & Craterus, & Cœnus, & Erygius. Hi ex amicis. Ex armigeris autem Perdiccas, & Leonatus. Per hos imperatum, vt qui iuxta Prætorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad omnes aditus diſpoſiti milites, equites itinera quoque obſidere iuſſi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ, magniſque copijs præerat, occultus euaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intrauerat regiam, huic decem ſatellites traduntur: quorum ſingulos deni armigeri ſequebantur. Ii ad alios coniuratos comprehendendos diſtributi ſunt. Attarras cum trecentis ad Philotam miſſus, clauſum aditum domus moliebatur, L. iuuenum promptiſsimis ſtipatus. Nam cæteros cingere vndique domum iuſſerat, ne occulto aditu Philotas poſset elabi. Illum, ſiue ſecuritate animi, ſiue fatigatione reſolutum, ſomnus oppreſserat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei ſopore diſcuſso cum injicerentur catenæ: vicit, inquit, bonitatem tuam, Rex, inimicorum acerbitas. Nec plura locutum, capite velato in regiam abducunt. Poſtero die Rex edixit, vt omnes armati coirent. VI. millia fere militum venerant: præterea turba lixarum calonumque impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine ſuo tegebant, ne an-

bus ſemper obſtiterat, venia deſperata gladio ſe transfigit. Cæteri, ſicut conſtituerant, ditioni Alexādri ſe ipſos permittunt, decem millia & D. milites erant. Præter hos legati ad Darium miſſi XC. In ſupplementum diſtributus miles, cæteri remiſſi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiā iuſſit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aſpera, & latrocinijs aſſueta. Hæc ſola nec legatos miſerat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, ſi vna gens poſſet efficere, ne inuictus eſſet, impedimentis cum præſidio relictis, inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hoſtis in conſpectu erat. Tumultus magis quàm prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerant barbari, profugiunt, proximiq́; vici ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſane adire ſine magna vexatione exercitus poterat. Iuga montium, præalta ſyluæ, rupesque inuia ſepiunt; ea, quæ plana ſunt, nouo munimēti genere impedierant barbari. Arbores denſæ ſunt ex induſtria cōſitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rurſus inſerunt terræ. Inde velut ex alia radice lætiores virent trunci: hos quà natura fert, adoleſcere non ſinunt: quippe aliū alij quaſi nexu conſerunt: qui vbi multa fronde veſtiti ſunt, operiunt terram. Itaque occultus nexus ramorum, velut laquei, perpetua ſepe iter claudit. Vna ratio erat, cædendo aperire ſaltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri nanque nodi nodauerant ſtipites: & in ſe implicati arborum rami ſuſpenſis circulis ſimiles, lento vimine fruſtrabantur

ictus,

ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta ſubire ſoliti, tum quoque intrauerant ſaltum, occultiſq; telis hoſtem laceſſebant. Ille venantium modo latibula ſcrutatus, pleroſque confodit: ad vltimum circuire ſaltum milites iubet, vt ſi quà pateret, irrumperent. Sed ignotis locis pleriq; oberrabãt. Excepti sũt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æſtimabat. Nam ille nec in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium; & regem, cum vellet aſcẽdere, ſponte ſua genua ſubmittens, excipiebat, credebaturque ſentire, quem veheret. Maiore ergo, quàm decebat, ira, ſimul ac dolore ſtimulatus, equum veſtigari iubet, & per interpretem pronuntiari, ni reddidiſſent, neminem eſſe victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne ſic quidem mitigatus cædi ſylvas iubet, aggeſtaque humo è montibus planitiem ramis impeditam exaggerari. Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat, cum Barbari deſperati regionem, quam occupauerant, poſſe retineri, gentem ſuam dedidere. Rex obſidibus acceptis, Phradati tradere eos iuſſit. Inde quinto die in ſtatiua reuertitur. Artabazum deinde geminato honore, quàm Darius habuerat ei, remittit domum. Iam ad vrbem Hyrcaniæ, in qua regia Darij fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado, atq; in ipſo flore pueritiæ, cui & Darius fuerat aſſuetus, & mox Alexãder aſſueuit: eiuſq; maxime precib⁹ motus, Na-

barzani ignouit. Erat, vt ſupra dictum eſt, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ incolentium campos: Reginam habebant Thaleſtrim, omnibus inter Caucaſum montem & Phaſim amnem imperitãtem. Hæc cupidine viſendi Regis accenſa, finibus regni ſui exceſſit: & cum haud procul abeſſet, præmiſit indicantes, veniſſe reginam adeundi eius, cognoſcendiq; auidam. Protinus facta poteſtate veniendi, cæteris iuſſis ſubſiſtere, CCC. fœminarum comitatu proceſſit. Atq; vt primum Rex in conſpectu fuit, equo ipſa deſiluit, duas lanceas dextra præferens. Veſtis non toto Amazonum corpori obducitur, nam læua pars ad pectus eſt nuda, cætera deinde velãtur: nec tamen ſinus veſtis, quem nodo colligunt, infra genua deſcẽdit. Altera papilla intacta ſeruatur, qua muliebris ſexus liberos alant: aduritur dextera, vt arcus facilius intendant, & tela vibrent. Interrito vultu Regem Thaleſtris intuebatur, habitum eius haud quaquam rerum famæ parem oculis perluſtrans. Quippe hominibus barbaris in corporum maieſtate veneratio eſt, magnorumq́; operum non alios capaces putant, quàm quos eximia ſpecie donare natura dignata eſt. Cæterum interrogata, nũ aliquid petere vellet: haud dubitauit fateri, ad cõmunicandos cum Rege liberos ſe veniſſe, dignam ex qua ipſe regni generaret hæredes. Fœminini ſexus ſe retenturã, marem redditurã patri. Alexander, an cum ipſo militare vellet, interrogat: & illa cauſata ſine cuſtode regnum reliquiſſe, petere perſeuerabat, ne ſe irritam ſpei pateretur abire. Acrior ad venerẽ

fœminæ cupido, quàm Regis, vt paucos dies ſubſiſte ret, perpulit. Tredecim dies in obſequium deſiderij abſumpti ſunt. Tum illa regnum ſuum, Rex Parthie nem, petiuerunt. Hic vero palam cupiditates ſuas ſoluit: continentiamq; & moderationem, in altiſſima quaq; fortuna eminentia bona, in ſuperbiam ac laſciuiam vertit. Patrios mores, diſciplinamque Macedonum Regum ſalubriter temperatam, & ciuilem habitum, velut leuiora magnitudine ſua du cens, Perſicæ regiæ par Deorum potentiæ faſtigium, æmulabatur. Iacere humi venerabūdos pati cœpit, paulatimq; ſeruilibus miniſterijs tot victores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaq; purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circundedit, veſtemq; Perſicam ſumpſit, ne omen quidem veritus, quod à victoris inſignibus in deuicti tranſiret habitum. Et ille ſe quidem Perſarum ſpolia geſtare dicebat, ſed cum illis quoque mores induerat: ſuperbiamq; habitus animi inſolentia ſequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris anuli gemmæ ob ſignabat: ijs, quas in Aſiam ſcriberet, Darij anulus imprimebatur, vt appareret, vnū animū duorū non capere fortunā. Amicos vero & equites, cūque his principes militū aſpernantes quidem, ſed recuſare non auſos, Perſicis ornauerat veſtibus. Pellices CCC. & LX. totidem quot Darij fuerant, regiam implebant, quas ſpadonū greges, & ipſi muliebria pati aſſueti, ſequebantur. Hoc luxu, & peregrinis infecti moribus veteres Philippi milites, rudis natura, voluptates palā auerſabātur: totiſq; caſtris

vnus omnium ſenſus, ac ſermo erat, plus amiſſum victoria, quàm bello quæſitum eſſe. Tum maximè vinci ipſos, dediq; alienis moribus & externis: tãta moræ pretium, domos quaſi in captiuo habitu reuerſuros: pudere iam ſui Regem, victis quam victoribus ſimiliorem, ex Macedoniæ Imperatore Darij Satrapen factũ. Ille non ignarus & principes amicorũ, & exercitũ grauiter offendi, gratiã liberalitate donisq; recuperare tentabat. Sed vt opinor, liberis pretiũ ſeruitutis ingratũ eſt. Igitur, ne in ſeditionem res verteretur, otiũ interpellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nanq; Beſſus, veſte regia ſumpta, Artaxerxen appellari ſe iuſſerat, Scythasq;, & cæteros Tanais accolas cõtrahebat. Hæc Nabarzanes nuntiabat, quẽ receptum in fidem, regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cũ graue ſpolijs apparatuque luxuriæ agmen vix moueretur, ſuas primũ, deinde totius exercitus ſarcinas, exceptis admodum neceſſarijs, conferri iuſſit in medium. Planities ſpatioſa erat, in quam vehicula onuſta perduxerat. Expectantibus cũctis, quid deinde eſſet imperaturus, iumenta iuſſit abduci, ſuiſque primum ſarcinis face ſubdita, cæteras incendi præcipit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ vt intacta ex vrbibus hoſtium raperent, ſæpe flammas reſtinxerant, nullo ſanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde ratio mitigauit dolorem, habileſque militiæ, & ad omnia parati, lætabantur ſarcinarum potitus, quàm diſciplinæ feciſſe iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor

Parmenionis filius ſubita morte correptus, magno deſiderio ſui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœſtus cupiebat quidem ſubſiſtere, funeri affuturus, ſed penuria commeatuum feſtinare cogebat. Itaq; Philotas cum II. millibus, & D C. relictus, vt iuſta fratri perſolueret: ipſe contendit ad Beſſum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum: è quibus cognoſcit Beſſum quidem hoſtili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipſe præfeciſſet, defeciſſe ab eo. Itaque quanquam Beſſo imminebat: tamen ad Satibarzanem opprimendum præuerti optimum ratus, leuem armaturam, & equeſtres copias educit: totaque nocte ſtrenue facto itinere, improuiſus hoſti ſuperuenit. Cuius cognito aduetu, Satibarzanes cum II. millibus equitum (nec enim plures ſubito contrahi poterat) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupauerunt. Prærupta rupes erat, quà ſpectat Occidentem, eadem quà vergit ad Orientẽ, leniore ſubmiſſa faſtigio, multis arboribus obſita, perennẽ habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius XXX. & II. ſtadia cõprehendit. In vertice herbidus campus. In hoc multitudinẽ imbellem conſidere iubẽt. Ipſi quà rupes erat, arborũ truncos, & ſaxa obmoliuntur. XIII. millia armata erant, in horum obſidione Cratero relicto, ipſe Satibarzanẽ ſequi feſtinat. Et quia lõgius eũ abeſſe cognouerat, ad expugnãdos eos qui edita montiũ occupauerãt, redit. Ac primo repugnari iubet quicquid ingredi poſſet: deĩde vt occurrebãt inuiæ cotes, præruptaq; rupes, irritus labor videbatur

debatur

debatur obſtante natura. Ille, vt erat animi ſemper obluctantis difficultatibus, cũ & progedi arduum & reuerti periculoſum eſſet, verſabat ſe ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ita vt fieri ſolet, vbi prima quæque damnamus) ſubijciẽte animo: hæſitanti, quod ratio non potuit, fortuna conſilium ſubminiſtrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa molitus: hæc vapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & igni dari alimenta: celeriterque ſtipitibus cumulatis, faſtigium mõtis æquatum eſt. Tunc vndique ignis iniectus cuncta comprehendit: flammam in ora hoſtium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube abſconderat cælum. Sonabant incendio ſyluæ, atque ea quoque, quæ incenderat miles, concepto igne proxima quæque adurebant. Barbari ſuppliciorum vltimũ, ſi quà intermitteret ignis, effugere tentabant: ſed quà flamma dederat locum, hoſtis obſtabat. Varia igitur cæde conſumpti ſunt. Alij in medios ignes, alij in petras præcipitauere ſe, quidam manibus hoſtium ſe obtulerunt, pauci ſemiuſtulati venere in poteſtatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obſidebat, redit. Ille omnibus præparatis, Regis expectabat aduentum, captæ vrbis titulo (ſicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoueri iubet, ipſoque aſpectu territi Barbari è muris ſupinas manus tendentes, orare cœperunt, iram in Satibarzanem defectionis auctorem reſeruaret, ſupplicibus ſemet dedentibus parceret. Rex data venia non obſidionem modo ſoluit, ſed omnia ſua incolis reddidit.

reddidit. Ab hac vrbe digreſſo, ſupplementũ nouorum militum occurrit. Zolus D. equites ex Græcia adduxerat. III. millia ex Illyrico Antipater miſerat. Theſſali equites C. & XXX. cum Philippo erant. Ex Lydia II. millia & DC. peregrinus miles aduenerant. CCC. equites gentis eiuſdem ſequebantur. Hac manu adiecta Drangas peruenit. Bellicoſa natio eſt. Satrapes erat Nabarzanes, ſceleris in Regem ſuum particeps cum Beſſo. Is ſuppliciorum, quæ meruerat, metu, profugit in Indiã. Iam nonum diem ſtatiua erant, cum externa vi non tutus modo Rex, ſed inuictus, inteſtino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regẽ authoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomẽ, amore flagrabat, obſequio vni ſibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perſpici poterat, ſimilis attonito, remotis arbitris cum iuuene ſeceſſit in templum, arcana ſe, & ſilenda afferre præfatus: ſuſpenſumq; expectatione, per mutuam charitatem, & pignora vtriuſq; animi rogat, vt affirmet iure iurando, quæ commiſiſſet, ſilentio eſſe tecturum. Et ille ratus, nihil quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturũ, per præſentes Deos iurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem inſidias Regi cõparatas, ſeque eius conſilij fortibus viris & illuſtribus eſſe participẽ. Quibus iuuenis auditis, ſe vero fidẽ in parricidio dediſſe conſtanter abnuit, nec vlla religione, vt ſcelus tegat, poſſe cõſtringi. Dymnus & amore & metu amens, dextrã exoleti complexus, & lachrymãs, orare primum cœpit, vt particeps conſilij operisq; fieret. Si id ſuſtinere non

quo introduceretur ad Regẽ. Forte, cæteris dimiſſis, vnus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob cauſam ſubſtiterat in regia. Huic Ceballinus ore confuſo magnæ perturbationis notas præ ſe ferẽs aperit quæ ex fratre compererat, & ſine cunctatione nuntiari Regi iubet. Philotas, laudato eo protinus intrat ad Alexandrum: multoque inuicem de alijs rebus conſumpto ſermone, nihil eorum quæ ex Ceballino cognouerat, nuntiat. Sub veſperam eum prodeuntem in veſtibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille non uacaſſe ſermoni ſuo Regẽ cauſatus, diſceſſit. Poſtero die Ceballinus venienti in regiam præſto eſt. Intrantemq; admonet pridie communicatæ cum ipſo rei. Ille curæ ſibi eſſe, reſpondit: ac ne tum quidem Regi quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpectus. Itaque non vltra interpolandum ratus, nobili iuueni (Metron erat nomen ei) ſuper armamentarium poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamẽtario abſcõdito, protinus Regi corpus forte curanti quid ei index detuliſſet, oſtendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum miſſis ſatellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus. Habeo te, inquit, incolumẽ ex impiorum manibus ereptũ. Percunctatus deinde Alexander quæ noſcenda erant, ordine cuncta cognoſcit. Rurſusq; inſtitit quærere, quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eũ detuliſſet indicium, atq; illo fatente, iã tertiũ eſſe: exiſtimans haud incorrupta fide tãto poſt deferre q̃ audierat, vinciri eũ iuſſit. Ille clamitare cœpit, eodẽ tẽporis momẽto quo au-

diſſet,

diſſet, ad Philotam decurriſſe: ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adiſſet, an inſtitiſſet ei, vt perueniret ad ſe, perſeuerante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cœlum tendens, manãtibus lachrymis, hanc ſibi à chariſſimo quondam amicorum relatã gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob cauſam accerſeretur à Rege, gladio, quo forte erat cinctus, grauiter ſe vulnerat: occurſuq; ſatellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuẽs Rex: Quod, inquit, in te, Dymne, tantum cogitaui nefas, vt tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipſo videretur? Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque à cõſpectu Regis auerſo, ſubinde collapſus extinguitur. Rex, Philota venire in Regiam iuſſo: Ceballinus, inquit, vltimum ſupplicium meritus eſſet, ſi in caput meum præparatas inſidias biduo texiſſet. Huius criminis reum Philotam ſubſtituit, ad quẽ protinus indicium detuliſſe ſe affirmat. Quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc maius eſt diſſimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis, quàm Philotæ id conuenire fateor. Fauentem habes iudicem, ſi quod admitti non potuit, ſaltem negari poteſt. Ad hoc Philotas haud ſane trepidus, ſi animus vultu æſtimaretur, Ceballinum quidem ſcorti ſermonem ad ſe detuliſſe, ſed ipſum tam leui authori nihil crediddiſſe reſpondit, veritũ, ne iurgium inter amatorem, & exoletum non ſine riſu aliorum detuliſſet. Cum Dymnus interemerit ſeipſum, qualiacunque erãt, non fuiſſe reticenda complexuſque Regem, orare cœpit, vt præteritã vitam

tam potius, quàm culpam, ſilentij tamen, non facti vllius intueretur. Haud facile dixerim, crediderit ne ei Rex, an altius iram ſuppreſſerit: dextrã reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis quàm celatum indicium eſſe, videri ſibi dixit. Aduocato, tamen conſilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non eſt, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regem, ordine expoſuit. Erat Craterus Regi charus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis aduerſus. Neque ignorabat, ſæpe Alexandri auribus nimia iactatione virtutis atque opere grauem fuiſſe, & ob ea non quidem ſceleris, ſed contumaciæ tamen ſuſpectum. Non aliam premendi inimici occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pietatis præferẽs ſpeciem: Vtinã, inquit, in principio quoq; huius rei nobiſcum deliberaſſes: Suaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quàm vſque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo ſuo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim ſemper inſidiari tibi poterit. Tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere. Nec eſt quod exiſtimes, eum, qui tantum facinus auſus eſt, venia poſſe mutari. Scit eos, qui miſericordiã conſumpſerunt, amplius ſperare non poſſe. At ego, etiam ſi ipſe vel pœnitentia, vel beneficio tuo victus quieſcere volet; patrem eius Parmenionem tanti ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos authoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio non æquo animo ſalutem filij ſui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus.

Me-

Meruiſſe mortem, confiteri pudet. Supereſt, vt malit videri iniuriam accepiſſe, quàm vitam. Proinde ſcio tibi cũ illis de ſalute eſſe pugnandum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequẽdos ituri ſumus: Latus à domeſticis hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoueas, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabāt, quin coniurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi autor, aut particeps. Quẽ enim pium, & bonæ mentis non amicum modo, ſed ex vltima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuiſſe curſurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre cõperta ipſi nuntiaſſet. Parmenionis filium, Præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum, ſimulaſſe etiam non vacaſſe ſermoni ſuo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoque Deum aſtrictum, conſcientiam ſuam exonerare properaſſe. Philotam conſumpto per ludum iocumque pene toto die grauatum eſſe, pauca verba ad caput Regis pertinentia tam longo & fortaſſis ſuperuacuo inſerere ſermoni. At enim ſi non credidiſſet talia deferẽtibus pueris, cur igitur extraxiſſet biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuiſſe Ceballinum, ſi delationem eius damnabat. In ſuo quenq; pericu lo magnum animum habere: cùm de ſalute Regis timeretur, credulos eſſe debere, vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæſtionem de eo vt participes ſceleris indicare cogeretur, habendã eſſe decernunt. Rex, admonitos vt conſilium ſilentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in poſterum

ſterum diem iubet, ne qua noui initi conſilij daretur nota. Inuitatus eſt etiam Philotas ad vltimas ipſius epulas: & non cœnare modo, ſed etiã familiariter alloqui cũ eo, quem damnauerat, ſuſtinuit. Secunda deinde vigilia luminibus extinctis, cum paucis in regiam coeunt Hephæſtion, & Craterus, & Cœnus, & Erygius. Hi ex amicis. Ex armigeris autem Perdiccas, & Leonatus. Per hos imperatum, vt qui iuxta Prætorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad omnes aditus diſpoſiti milites, equites itinera quoque obſidere iuſſi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ, magniſque copijs præerat, occultus euaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intrauerat regiam, huic decem ſatellites traduntur: quorum ſingulos deni armigeri ſequebantur. Ii ad alios coniuratos comprehendendos diſtributi ſunt. Attarras cum trecentis ad Philotam miſſus, clauſum aditum domus moliebatur, L. iuuenum promptiſsimis ſtipatus. Nam cæteros cingere vndique domum iuſſerat, ne occulto aditu Philotas poſſet elabi. Illum, ſiue ſecuritate animi, ſiue fatigatione reſolutum, ſomnus oppreſſerat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei ſopore diſcuſſo cum inijcerentur catenæ: vicit, inquit, bonitatem tuam, Rex, inimicorum acerbitas. Nec plura locutum, capite velato in regiam abducunt. Poſtero die Rex edixit, vt omnes armati coirent. VI. millia fere militum venerant: præterea turba lixarum calonumque impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine ſuo tegebant, ne an-

 te con-

te conſpici poſſet à vulgo, quàm Rex allocutus milites eſſet. De capitalibus rebus Reges vetuſto Macedonum modo inquirebant. Exercitus in parte erat vulgi, nihil poteſtas Regum valebat, niſi prius ualuiſſet authoritas. Igitur primum Dymni cadauer infertur, plerisq; quid patraſſet, quo ve caſu extinctus eſſet, ignaris. Rex deinde in cōcionem procedit, vultu praferens dolorem animi. Amicorum quoque mœſtitia expectationem haud paruam ei fecerat. Diu Rex, demiſſo in terram vultu, attonito ſtupentique ſimilis ſtetit. Tandem recepto animo: Pene, inquit, milites, paucorum hominum ſcelere vobis ereptus ſum. Deum prouidentia, & misericordia viuo: conſpectuſq; veſter venerabilis coegit, vt vehementius parricidis iraſcerer: quoniam ſpiritus, imo vita mea vnus fructus eſt, tot fortiſſimis viris de me optime meritis referre adhuc gratiam poſſe. Interrupit orationem militum gemitus, obortaque ſunt omnibus lachrymæ. Tum rex inquit: Quanto maiorem in animis veſtris motum excitabo, cum tanti ſceleris auctores oſtendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam ſalui eſſe poſſint, nominibus abſtineo? Sed vincenda eſt memoria priſtinæ charitatis, & coniuratio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantum nefas ſileam? Parmenio illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus, omnium nobis amicorum vetuſtiſſimus, ducem tanto ſceleri ſe præbuit. Miniſter eius Philotas Leucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cuius corpus aſpicitis, cæteroſque eius amentiæ comites in caput

meum

meum ſubornauit. Fremitus vndique indignantiũ querentiumque tota concione obſtrepebat, qualis ſolet eſſe multitudinis, & maxime militaris, vbi aut ſtudio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, & Ceballinus producti, quæ quiſque detulerat, exponũt: nullius eorum indicio Philotas in participes ſceleris deſtinabatur. Itaque indignatione preſſa, vox indicum ſilentio excepta eſt: Tum Rex: Qualis, inquit, ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium idipſum ſuppreſſit? quod non fuiſſe vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis diſtulit exonerare ſe, vt eo, vbi lauabar irrumperet. Philotas ſolus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum. Iſte Regis periculo, cum moneretur, vultum non mutaret? indicem tantæ rei ſolicitus non audiret? Subeſt nimirum ſilentio facinus, & auida ſpes regni præcipitem animum ad vltimum nefas impulit. Pater Mediæ præeſt: Ipſe apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, maiora, quàm capit, ſperat. Orbitas quoque mea, quod ſine liberis ſum, ſpernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, conſanguineos habeo. Vobis ſaluis orbus eſſe non poſſum. Epiſtolam deinde Parmenionis interceptam, quàm ad filios Nicanorem & Philotam ſcripſerat, recitat, haud ſane indiciũ grauioris conſilij ferentem. Nanque ſumma eius hæc erat. Primum veſtri curam agite, deinde veſtrorum: ſic enim, quæ deſtinauimus, faciemus. Adiecitque Rex, ſic eſſe ſcriptam, vt, ſiue ad filios per-

ueniſſet, à conſcijs poſſet intelligi: ſiue intercepta eſſet, falleret ignaros. At enim Dymnus cum cæteros participes ſceleris indicaret, Philotam non nominauit. Hoc quidem illius non innocentiæ, ſed potentiæ indicium eſt, quod ſic ab ijs timetur etiam à quibus prodi poteſt, vt dum de ſe fateantur, illum tamen celent. Cæterum Philotam ipſius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi conſobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparauit inſidias, ſocium ſe, et conſcium adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum non habui: ſororem ſuam in matrimoniũ dedit. Hic, cum ſcripſiſſem ei pro iure tam familiaris vſus atq; amicitiæ, qualis ſors edita eſſet Iouis Ammonis oraculo: ſuſtinuit, ſcribere mihi: Se quidem gratulari quod in numerum Deorum receptus eſſem: cæterum miſereri eorum, quibus viuendum eſſet ſub eo, qui modum hominis excederet. Hæc ſunt etiam animi pridẽ alienati à me, & inuidentis gloriæ meæ indicia: quæ equidem milites, quandiu licuit, in animo meo preſſi. Videbar enim mihi partem viſcerum meorũ abrumpere, ſi in quos tã magna contuleram, viliores mihi facerẽ. Sed iam non verba punienda ſunt, linguæ temeritas peruenit ad gladios. Hos (ſi mihi creditis) Philotas in me acuit, ſi ipſum dimiſero, quo me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatui, optimæ exercitus parti, principibus nobiliſſimæ iuuentutis vnum præfeci: ſalutem, ſpem, victoriam meam fidei eius tutelæque commiſi; patrem in idẽ faſtigium, in quo me ipſi poſuiſtis, admoui. Mediam, qua nulla opulentior regio eſt, tot ciuium, ſociorumque millia

imperio

imperio eius ditionique ſubieci. Vnde præſidium petieram, periculum exiſtit. Quàm fœliciter in acie occidiſſem potius hoſtis præda, quàm ciuis victima. Nunc ſeruatus ex periculis, quæ ſola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere, vt ſaluti meæ parcam. Ipſi mihi præſtare poteſtis, quod ſuadetis, vt faciam. Ad veſtras manus, ad veſtra arma confugio: inuitis vobis ſaluus eſſe nolo: volentibus non poſſum, niſi vindicor. Tum Philotam, religatis poſt tergum manibus, obſoleto amiculo velatum iuſſit induci. Facile apparebit, motos eſſe tam miſerabili habitu, non ſine inuidia paulo ante conſpecti. Ducem equitatus pridie viderant, ſciebãt Regis interfuiſſe conuiuio: repente non reum quidem modo, ſed etiam damnatum, imo vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque tanti ducis, tam clari ciuis fortuna, qui modo duobus filijs Hectore & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, abſens diceret cauſam. Itaque Amyntas regis Prætor, inclinatam ad miſericordiam concionem rurſus aſpera in Philotam oratione commouit: Proditos eos eſſe Barbaris: neminem ad coniugem ſuam, neminem in patriam, & ad parentes fuiſſe rediturum: velut truncum corpus, dempto capite, ſine ſpiritu, ſine nomine, aliena terra ludibrium hoſtis futuros. Haudquaquam pro re ipſius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod coniugum, quod patriæ admonitos pigriores ad cætera munia exequenda feciſſet. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ ſororem

 matri-

matrimonio ſecum coniunxerat, tamen acrius quã quiſquam in Philotam inuectus eſt, parricidam eſſe Regis, patriæ, exercitus clamitans: ſaxumq́;, quod forte ante pedes iacebat, arripuit, emiſſurus in eum, vt plerique credidere, tormentis ſubtrahere cupiens: ſed Rex manum eius inhibuit, dicẽdæ prius cauſæ debere fieri poteſtatem, nec aliter iudicari paſſurum ſe affirmans. Tum dicere rurſus permiſſus Philotas, ſiue conſcientia ſceleris, ſeu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiſcere audebat. Lachrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit; abſterſiſq; amiculo eius oculis, paulatim recipiens ſpiritum ac vocem dicturus videbatur. Iamque Rex intuens eum. Macedones, inquit, de te iudicaturi ſunt: quæro, an patrio ſermone ſis apud eos vſurus. Tum Philotas: Prçter Macedonas, inquit, plerique adſunt, quos facilius, quã dicam, percepturos arbitror, ſi eadem lingua fuero vſus, qua tu egiſti; non ob aliud, credo, quã vt oratio tua intelligi poſſet à pluribus. Tum Rex: Ecquid videtis odio etiam ſermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe faſtidit eum dicere. Sed dicat ſane vtcunque cordi eſt, dum memineritis æque illum à noſtro more, atque ſermone abhorrere. Atque ita concione exceſſit. Tum Philotas: Verba, inquit, innocenti reperire facile eſt, modum verborum miſero tenere difficile. Itaque inter optimam conſcientiam, & iniquiſſimam fortunam deſtitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream. Abeſt quidem optimus cauſæ meæ iudex: qui

cur

tur me ipſe audire noluerit, non me hercule excogito, cum illi vtique, cognita cauſa, tam damnare me liceat, quàm abſoluere. Non cognita vero, liberari ab abſente nõ poſſum, qui à præſente dãnatus ſum. Sed quanquam vincti hominis non ſuperuacua ſolum, ſed etiam inuiſa defenſio eſt, quæ iudicem non docere videtur, ſed arguere: tamen vtcunque licet me dicere, memetipſe non deſeram, nec committam vt damnatus etiam mea ſententia videar. Equidem cuius criminis reus ſim, non video. Inter coniuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audierat, ſcire non potuit. Atqui cõiurationis caput me fuiſſe credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem ſequebatur? præſertim cum quærenti ſocios vel falſo fuerim nominandus, quò facilius qui tentabatur poſſet impelli; non enim detecto facinore nomen meum præteriit; vt poſſet videri ſocio pepercisse Nicomachus; quem taciturum arcana de ſemetipſo credebat, confeſſus, aliis nominatis, me vnum ſubtrahebat. Quæſo, commilitones, ſi Ceballinus non me adiſſet, nihil me de coniuratis ſcire voluiſſet, num hodie dicerem cauſam nullo me nominante? Dymnus ſane & viuat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri, qui de ſe confitebuntur? me videlicet ſubtrahent? Maligna eſt calamitas: & vere noxius, cum ſuo ſupplicio crucietur, acquieſcit alieno. Tot conſcii ne in equuleum quidem impoſiti verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro; nec cuiquam moriturus, vt opinor. Ad verum crimen, & ad vnum reuertendum mihi eſt: Cur rem delatam

 tam

tam ad te tacuiſti? cur tam ſecurus audiſti? Hoc qualecunque eſt, confeſſo mihi, vbicunque es, Alexander, remiſiſti: dexteram tuam amplexus reconciliati pignus animi, conuiuio quoque interfui. Si credidiſti mihi, abſolutus ſum: ſi pepercíſti, dimiſſus. Vel iudicium tuũ, ſerua. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſum à menſa tua feci? quod nouum facinus delatum ad te, mutauit animum tuum? Graui ſopore acquieſcebam, cum me malis indormientem meis, inimici vinciendo excitarũt. Vnde & parricidæ & proditori tã alti quies ſomni? Scelerati conſciẽtia obſtrepẽte cum dormire non poſſint, agitant eos furiæ, non cogitato modo, ſed & cõſummato parricidio. At mihi ſecuritatem primum innocentia mea, deinde dextera tua obtulerant: Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidiſſe pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui nõ teſtẽ, non pignus indicij exibere poterat, impleturus omnes metu, ſi cœpiſſet audiri. Amatoris & ſcorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidẽ eius ſuſpectam habui, quod non ipſe deferret, ſed fratrẽ potius ſubornaret. Timui ne negaret mandaſſe ſe Ceballino, & ego viderer multis amicorum Regis fuiſſe periculi cauſa. Sic quoq; cũ læſerim neminem, inueni, qui mallet perire me, quàm incolumẽ eſſe. Quid inimicitiarũ creditis accepturum fuiſſe, ſi inſontes laceſſiſſem? At enim Dymnus ſe occidit. Num igitur facturũ eum diuinare potui? Minime. Ita quod ſolũ indicio fidẽ fecit, id me, cũ à Ceballino interpolatus ſũ, mouere nõ poterat.

poterat. At hercule, ſi conſcius Dymno tanti ſceleris fuiſſem, biduo illo proditos eſſe nos, diſſimulare non debui. Ceballinus ipſe tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde, poſt delatum indicium quid opperiturus eram? Cubiculum Regis ſolus intraui, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An ſine Dymno non ſum auſus? Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub illius vmbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis è vobis corruptus eſt donis? quem ducem, quẽ Præfectum impenſius colui? Mihi quidẽ obijcitur, quod ſocietatem patrij ſermonis aſperner, quod Macedonũ mores faſtidiã. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo. Iampridẽ natiuus ille ſermo cõmercio aliorũ gentium exoleuit: tã victoribus, quàm victis peregrina lingua diſcẽda eſt. Nõ me hercule iſta me magis lædunt, quã quod Amyntas Perdiccæ filius inſidiatus eſt Regi: cũ quo quod amicitia fuerit mihi, non recuſo defendere, ſi fratrẽ Regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu poſitum etiam venerari neceſſe erat, vtrum quæſo, quòd non diuinaui, reus ſum? An impiorũ amicis inſontibus quoque moriendum eſt: Quod ſi æquum eſt, cur tam diu viuo? ſi iniuſtum, cur nunc demum occidor? At enim ſcripſi: Miſereri me eorum, quibus viuendũ eſſet ſub eo, qui ſe Iouis filium crederet. Fides amicitiæ, veri conſilij periculoſa libertas, me decepiſtis: vos, quæ ſentiebam, ne reticerẽ, impuliſtis: Scripſiſſe me hoc fateor Regi, non de Rege, non enim faciebã inuidiã, ſed pro eo timebã: Dignior mihi Alexander videbatur, qui

Iouis

Iouis ſtirpem tacitus agnoſceret, quàm qui prædicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa eſt, ſit Deus cauſæ meæ teſtis. Retincte me in vinculis, dum conſulitur Ammon in arcanum & occultum ſcelus. Interim qui Regem noſtrum dignatus eſt filium, neminem eorum, qui ſtirpi ſuæ inſidiati ſunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis eſſe tormenta, ne hanc quidem exhibendæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes: Duos fratres ego nuper amiſi: patrem nec oſtendere poſſum, nec inuocare audeo, cum & ipſe tanti criminis reus ſit. Parum eſt enim tot modo liberorum parentem, in vnico filio acquieſcentem, eo quoque orbari, ni ipſe in rogum meum imponitur. Ergo, chariſſime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adimo, ego ſenectutem tuam extinguo: Quid enim me procreabas infelicẽ aduerſantibus Dijs, an vt hos ex me fructus perciperes, qui te manẽt? Neſcio, adoleſcentia mea miſerior ſit, an ſenectus tua. Ego in ipſo robore ætatis eripior: tibi carnifex ſpiritum adimet, quem ſi fortuna expectare voluiſſet, natura poſcebat. Admonuit me patris mei mentio, quã timide & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cum audiſſet venenum à Philippo medico Regi parari, deterrere eum voluit epiſtola ſcripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare conſtituerat. Num creditum eſt patri meo? Num vllam auctoritatẽ eius literæ habuerunt? ego ipſe quoties, quæ audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis

talis repulſus ſum. Sic & cum indicamus, inuiſi: & cum tacemus, ſuſpecti ſumus: quid facere nos oportet? Cumque vnus è circunſtantium turba exclamaſſet, bene meritis non inſidiari: Philotas: Recte, inquit, quiſquis es, dicis. Itaque, ſi inſidiatus ſum, pœnam non deprecor, & finem facio dicendi, quoniam vltima verba grauia ſunt viſa auribus veſtris. Abducitur deinde ab ijs, qui cuſtodiebant eũ. Erat inter duces manu ſtrenuus Belon quidã, pacis artium, & ciuilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradũ, in quo tunc erat, promotus, qui tacentibus cæteris, ſtolida audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties quiſq; diuerſoriis, quæ occupaſſent, deturbatus eſſet, vt purgamenta ſeruorum Philotæ reciperentur eo, vnde cõmilitones expuliſſet, auro argentoq; vehicula eius onuſta totis vicis ſtetiſſe: at ne in vicinia quidem diuerſorij quẽquam commilitonum receptum eſſe: ſed per diſpoſitos, quos ad ſomnum habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu vllo murmurãtiũ inter ſe, ſilentio verius quã ſomno excitaretur. Ludibrio ei fuiſſe ruſticos homines, Phrygasque & Paphlagonas appellatos, qui non erubeſceret, Macedo natus, homines linguæ ſuæ per interpretẽ audire. Cur Ammonem conſuli vellet? eundem Iouis arguiſſe mendacium, Alexandrum filium agnoſcẽtis, ſcilicet veritum ne inuidioſum eſſet quod Dij efferrent, cum inſidiaretur capiti Regis, & amici, non conſuluiſſe eum Iouem. Nunc ad oraculũ mittere, dum pater eius ſolicitetur, qui præſit in Media: & pecunia, quæ eius cuſtodiæ cõmiſſa ſit, per-

ditos

ditos homines adſocietatem ſceleris impellat. Ipſos miſſuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent, quod ex Rege cognouerint: ſed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis optimi perſoluant. Tum vero vniuerſa concio accenſa eſt, & à corporis custodibus initium factum clamantibus, diſcerpendum eſſe parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui grauiora ſupplicia metueret, haud ſane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reuerſus, ſiue vt in cuſtodia quoque torqueret, ſiue vt diligentius cuncta cognoſceret, conſilium in poſterum diem diſtulit. Quanquam in veſperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & cæteris quidem placebat Macedonum more obrui ſaxis. Hephæſtion autem, & Craterus, & Cœnus tormentis veritatem exprimendam eſſe dixerunt: & illi quoque, qui aliud ſuaſerant, in horum ſententiam tranſeunt. Conſilio ergo dimiſſo, Hephæſtion cum Cratero & Cœno ad quæſtionem de Philota habendam conſurgunt. Rex, Cratero accerſito, & ſermone habito, cuius ſumma non edita eſt, in intimã diuerſorij partem ſeceſſit, & remotis arbitris in multam noctem quæſtionis expectauit euentum. Tortores in conſpectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille vltro: Quid ceſſatis, inquit, Regis inimicum interfectorem cõfitentẽ occidere? quid quæſtione opus eſt? Cogitaui, volui. Craterus exigere, vt quæ confiteretur in tormentis quoq; diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dũ veſtis exuitur gentiũ iura Deos patrios nequicquam apud ſurdas aures inuoca-

inuocabat. Per ultimos deinde cruciatus, vtpote & damnatus, & inimicis in gratiã Regis torquentibus, laceratur. Ac primo quanquam hinc ignis, illhinc verbera iam non ad quæſtionem, ſed ad pœnam ingerebantur, non vocem modo, ſed etiam gemitus habuit in poteſtate. Sed poſteaquam intumeſcens corpus vlceribus flagellorum ictus nudis oſſibus incuſſos ferre non poterat: ſi tormentis adhibituri modum eſſent, dicturum ſe, quæ ſcire expeterent, pollicetur. Sed finẽ quæſtioni fore, iurare eos per Alexandri ſalutem volebat, remouerique tortores. Et vtroque impetrato, Cratero, inquit: Dic quid me velis dicere. Illo indignante ludificari eum, rurſuſq; reuocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet ſpiritũ, cuncta quæ ſciret indicaturus. Interim equites, nobiliſſimus quiſq; & ij maxime, qui Parmenionẽ propinqua cognatione contingebãt, poſteaquam Philotam torqueri fama vulgauerat, legẽ Macedonum veriti, qua cautum erat, vt propinqui eorũ, qui Regi inſidiati erant, cum ipſis necarẽtur: alij ſe interficiunt, alij in deuios mõtes vaſtaſq; ſolitudines fugiunt, ingenti per tota caſtra terrore diffuſo: donec Rex, tumultu cognito, legẽ ſe ſupplico coniunctis ſontium remittere edixit. Philotas vero ne, an mendacio liberare ſe à cruciatu voluerit, anceps coniectura eſt: quoniam & vera confeſſis, & falſa dicentibus idem doloris finis oſtenditur. Cæterum: Pater, inquit, meus Hegelocho quàm familiariter vſus ſit, nõ ignoratis. Illum dico Hegelochũ, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis cauſa fuit. Nam cum primum

mum Iouis filium ſe ſalutari iuſſit Rex, id indigne ferens ille: Hunc igitur Regem agnoſcimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum eſt de nobis, ſi iſta perpeti poſſumus. Non homines ſolum, ſed etiam Deos deſpicit, qui poſtulat Deus credi. Amiſimus Alexandrum, amiſimus Regem, incidimus in ſuperbiam, nec Dijs, quibus ſe exæquat, nec hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem. Noſtro ne ſanguine Deum fecimus, qui nos faſtidiat? qui grauetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, ſi viri ſumus, à Dijs adoptabimur. quis proauum eius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccã occiſos vltus eſt? hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Hegelocus dixit ſupra cœnam, & poſtero die prima luce à patre accerſor. Triſtis erat, & me mœſtum videbat: audieramus enim quæ ſolicitudinẽ incuterent. Itaque vt experiremur, vtrum ne vino grauatus effudiſſet illa, an altiore concepta conſilio, accerſiri eũ placuit, ac venire: eodemque ſermone vltro repetito, adiecit, ſe ſiue auderemus duces eſſe, proximas à nobis partes vindicaturum: ſiue deeſſet animus, conſilium ſilentio eſſe tecturum. Parmenioni viuo adhuc Dario intẽpeſtiua res videbatur, non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrum: Dario vero ſublato, præmium Regis occiſi Aſiam, & totũ Orientem interfectoribus eſſe ceſſurum. Approbatoque conſilio, in hæc fides data eſt, & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil ſcio: & hæc confeſſus, intelligo non prodeſſe mihi, quòd prorſus ſceleris expers ſum. Illi rurſus tormentis admotis,

cùm. ipſi quoque haſtis os oculoſque eius euerberarent, vt hoc quoque crimen confiteretur, expreſſere. Exigentibus deinde vt ordinem cogitati ſceleris exponeret: cum diu Bactra retentura Regem viderentur, timuiſſe reſpondit, ne pater LXX. natus annos tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ cuſtos, interim extingueretur, ipſique ſpoliato tãtis viribus, occidendi Regis cauſa non eſset. Feſtinaſſe ergo ſe, dum præmium haberet in manibus. Repræſentaſse cõſilium, cuius patrem fuiſse auctorem, ſi crederẽt: tormenta, quanquam tolerare non poſset, tamẽ non recuſare. Illi collocuti, ſatis quæſitum videri, ad Regẽ reuertuntur: qui poſtero die & quæ confeſsus erat Philotas, recitari: & ipſum, quia ingredi nõ poterat, iuſſit afferri. Omnia agnoſcente eodem, Demetrius, qui proximi ſceleris particeps eſse arguebatur, producitur, multa affirmatione, animique pariter conſtantia & vultu abnuens, quicquã ſibi in Regem cogitatum eſse. Tormenta etiam depoſcebat in ſemetipſum. Cum Philotas circunlatis oculis incideret in Calin quẽdam haud procul ſtãtem, propius eum iuſſit accedere. Illo perturbato & recuſante tranſire ad eum: Patieris, inquit, Demetrium mentiri, rurſusque me excruciari? Calin vox ſanguiſque defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle ſuſpicabantur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipſo Philota, cum torqueretur, nominatus eſset adoleſcens: qui vt præfectos Regis circunſtantes ſe vidit, Demetrium & ſemetipſum id facinus cogitaſse confeſsus eſt. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, more patrio dato ſigno,

gno,

gno, ſaxis obruerunt. Magno non modo ſalutis, ſed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, niſi palam ſontes, ſine indignatione totius exercitus non potuiſſent damnari. Itaque anceps quæſtio fuit. Dū inficiatus eſt facinus, crudeliter torqueri videbatur: Poſt confeſſionem, Philotas ne amicorum quidem miſericordiam meruit.

QVINTI CVRTII DE REBVS geſtis Alexandri magni, regis Macedonum Liber VII.

PHilotam ſicut recentibus ſceleris eius veſtigijs iure affectum ſupplicio cenſuerant milites: ita poſteaquā deſierat eſſe quem odiſſent, inuidia in miſericordiā vertitur. Mouerat & claritas iuuenis, & patris eius ſenectus, atq; orbitas. Primus Aſiam aperuerat Regi, omnium periculorum eius particeps ſemper alterum aciē cornu defenderat: Philippo quoq; ante omnes amicus, & ipſi Alexādro tam fidus, vt occidēdi Attalū non alio miniſtro vti mallet. Horum cogitatio ſubibat exercitū, ſeditioſaq; voces referebantur ad Regem, queis ille haud ſane motus, ſatisque prudens, otij vitia negotio diſcuti, edicit vt omnes in veſtibulo regiæ præſto afforēt, quos vbi frequētes adeſſe cognouit, in concionem proceſſit, haud dubie ex cōpoſito affari eos poſtulare cœpit,

excepit, vt Lynceſtes Alexander, qui multo ante quã Philotas, Regem voluiſſet occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (ſicut ſupra diximus) delatus, tertium iam annum cuſtodiebatur in vinculis. Eundẽ in Philippi quoque cædem coniuraſſe, cum Pauſania, pro comperto fuit: ſed quia primus Alexandrũ Regem ſalutauerat, ſupplicio magis, quàm crimini fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri ſoceri eius preces iuſtam Regis iram morabantur. Cæterum recruduit ſoporatus dolor: quippe veteris periculi memoriam, præſentis cura renouabat. Igitur Alexander ex cuſtodia educitur, iuſſuſque dicere, quanquam toto triennio meditatus erat defenſionem, tamen hæſitans & trepidus pauca ex ijs, quæ compoſuerat, protulit: ad vltimum non memoria ſolum, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſset, nõ memoriæ vitium. Itaque ex ijs qui proxime aſtiterant obluctantem adhuc obliuioni, lanceis confoderunt: cuius corpore ſublato, Rex introduci iuſſit Amyntam, & Simmiam. Polemon verò minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri compeiſſet, profugerat. Omnium Philotæ amicorum ibi chariſsimi fuerant, ad magna & honorata miniſteria illius maxime ſuffragatione producti: memineratque Rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi. Nec dubitabat huius quoque vltimi conſilij fuiſse participes. Igitur olim eſse ſibi ſuſpectos matris ſuæ literis, quibus eſset admonitus, vt ab his ſalutem ſuam tueretur: cæterum ſe inuitum deteriora credentem, nunc manifeſtis indicijs victum.

iuſſiſſe vinciri. Nam pridie quàm detegeretur Philotæ ſcelus, quin in ſecreto cum ipſo fuiſſet, non poſſe dubitari: Fratrem vero qui profugerit, cum Philotas torqueretur, aperuiſſe fugæ cauſam: Nuper præter conſuetudinem officij ſpecie amoris longius cæteris admonuiſſe ſemetipſos lateri ſuo nulla probabili cauſa: ſeque mirantem quòd non vice ſua tali fungerentur officio, ex ipſa trepidatione eorum perterritum, ſtrenue ad armigeros, qui proxime ſequebantur, receſſiſſe. Ad hoc accedere, quòd cum Antiphanes ſcriba equitum Amyntæ denuntiaſſet, pridie quàm Philotæ ſcelus deprehenſum eſſet, vt ex ſuis equis, more ſolito, daret ijs, qui amiſiſſent ſuos: ſuperbe reſpondiſſe, niſi incepto deſiſteret, breui ſciturum quis ipſe eſſet. Iam linguæ violentiam, temeritatemque verborum, quæ in ſemetipsũ iacularentur, nihil aliud eſſe, quàm ſceleſti animi indicem ac teſtem: quæ ſi vera eſſent, idem meruiſſe eos, quod Philotam: ſi falſa, exigere ipſum vt refellant. Productus deinde Antiphanes, de equis non traditis, & adiectis etiam ſuperbe minis. Inde captus Amyntas, facta dicendi poteſtate: Nihil, inquit, intereſt Regis: peto, vt dum dico, vinculis liberer. Rex ſolui vtrunque iubet: deſiderantiq; Amyntæ vt habitus quoque redderetur, armigeri lanceam dari iuſſit: quam vt læua comprehendit, euitato eo loco in quo Alexandri corpus paulo ante iacuerat: Qualiſcunque, inquit, exitus nos manet Rex, cõfitemur, proſperum euentum tibi debituros, triſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præiudicio dicimus cauſam liberis corporibus animiſque: habitum

bitum etiam, in quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſam non poſſumus, fortunam timere deſinemus. Te quæſo, permittas mihi id primum defendere; quod à te vltimum obiectum eſt. Nos, Rex, ſermonis aduerſus maieſtatem tuam habiti nullius conſcij ſumus nobis. Dicerem iam pridem viciſſe te inuidiam, niſi periculum eſſet, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterum etiam ſi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri & vulnera curantis, aliqua vox aſperior eſſet accepta, merueramus fortibus factis, vt malles ea tempori noſtro imputare, quàm animo. Cum quid accidit triſtius, omnes rei ſunt: corporibus noſtris, quæ vtique non odimus, infeſtas admouemus manus: parentes liberis, ſi occurrant, & ingrati & inuiſi ſunt. Contra, cum donis honoramur, cum præmijs onuſti reuertimur, quis ferre nos poteſt? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec lætitia moderata eſt. Ad omnes affectus impetu rapimur, vituperamus, laudamus, miſeremur, iraſcimur. Vtcunque præſens mouet affectio, modo Indiã adire & Oceanum libet, modo coniugum & liberorum patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter ſe colloquẽtium voces ſignum tuba datũ finit. In ſuos ordines quiſque currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum eſt, in hoſtium effunditur capita. Vtinã Philotas quoq; intra verba peccaſſet. Proinde ad id reuertar, propter quod rei ſumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit,

adeo non eo inficias, vt expetiſſe quoque nos, magnosq; ex ea fructus percepiſſe confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum eſſe voluiſti, filium, omnes pene amicos tuos dignatione vincen tentem, cultum à nobis eſſe miraris? Tu hercule (ſi verum audire vis) Rex, huius nobis periculi cauſa es. Quis enim alius effecit, vt ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ aſcendimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expetere, & iram timere poſſemus. An non propemodum in tua verba, tui omnes te præeunte iurauimus, eoſdem nos inimicos amicosque habituros eſſe, quos tu haberes? hoc ſacramento pietatis obſtricti aduerſaremur ſcilicet quem tũ omnibus præferebas? Igitur ſi hoc crimen eſt, tu paucos innocentes habes, imo hercule neminem. Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt: ſed totidem, quot volebant, eſſe non poterant. Ita ſi à conſcijs amicos non diuidis, nec ab amicis quidem ſeparabis illos, qui idem eſſe voluerunt. Quod igitur conſcientiæ affertur indiciũ? vt opinor, quia pridie familiariter, & ſine arbitris locutus eſt nobiſcum. At ego purgare non poſſem, ſi pridie quicquam ex vetere vita ac more mutaſſem. Nunc vero, ſi, vt omnibus diebus, illo quoq; qui ſuſpectus eſt, fecimus, conſuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani nõ dedimus, & pridie quã Phpilotas detectus eſt, hæc mihi cũ Antiphane res erat, qui ſi nos ſuſpectos facere vult, quod illo die equos nõ dedim⁹ ſemetipsũ quod eos deſiderauerit, purgare non poterit. Anceps enim crimen eſt inter retinentẽ & exigentem,

gentem, niſi quod melior eſt cauſa ſuum non tradentis, quàm poſcentis alienum. Cæterum, Rex, equos decem habui, è queis Antiphanes octo iam diſtribuerat iis, qui amiſerant ſuos. Omnino duos ipſe habebam: quos cum vellet abducere homo ſuperbiſſimus, certe iniquiſſimus, niſi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum eſſe me cum ignauiſſimo, & hoc vnum militiæ ſuæ vſurpante, vt alienos equos pugnaturis diſtribuat. Huc enim malorum ventum eſt, vt verba mea eodem tempore & Alexandro excuſem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tuis ſcripſit. Vtinam prudentius eſſet ſolicita pro filio, & non inanes quoque ſpecies anxio animo figuraret. Quare enim non adſcribit metus ſui cauſam? Denique non oſtendit authorẽ, quo facto dicto ve noſtro mota, tam trepidas tibi literas ſcripſit. O miſeram conditionem meam, cui forſitan non periculoſius eſt tacere, quàm dicere. Sed vtcunq; ceſſura res eſt, malo tibi defenſionem meam diſplicere, quàm cauſam. Agnoſces autem quæ dicturus ſum: quippe meminiſti, cũ me ad perducẽdos ex Macedonia milites mitteres, dixiſſe te multos integros iuuenes in domo tua matris abſcõdi. Præcepiſti igitur mihi, ne quẽ præter te intuerer, ſed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius quàm expediebat mihi, executus ſum imperium tuum. Gorgiam, & Hecatæum, & Gorgotam, quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius eſt, quàm me, qui, ſi tibi non paruiſſem, iure daturus fui pœnas.

nunc perire, quia parui? Neque enim vlla alia matri tuæ perſequendi nos cauſa eſt, quàm quod vtilitatem tuam muliebri præpoſuimus gratiæ. VI. millia Macedonum peditum, & D C. equites adduxi: quorum pars ſecutura me non erat, ſi militiam detrectantibus indulgere voluiſſem. Sequitur ergo, vt quia illa propter hãc cauſam iraſcitur nobis: tu mitiges matrem, qui iræ eius nos obtuliſti. Dum hæc Amyntas agit, forte ſuperuenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo ante dictum eſt, fugientem conſecuti victum reducebant. Infeſta concio vix inhiberi potuit, quin protinus ſuo more ſaxa in eum iaceret. Atque ille ſane interritus: Nihil; inquit, pro me deprecor; modo ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea. Hoc ſi defendi non poteſt; meum crimen ſit. Horum ob idipſum melior eſt cauſa, quod ego, qui profugi ſuſpectus ſum. Hæc elocuto vniuerſa concio aſſenſa eſt. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis, vt ſolum pro eo eſſet, quod maxime læſerat. Iuuenis erat primo ætatis flore pubeſcens; quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abſtulerat. Deſertum enim à comitibus, & hæſitantem inter reuertendi fugiendique conſilium, qui ſecuti erant, occupauerunt. Is tum flere cœpit, & os ſuum conuerberare, mœſtus non ſuam vicem, ſed propter ipſum periclitantium fratrum. Mouerat que iam Regem, non concionem modo: ſed vnus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum: Tum ait, demens lachrymare debueras, cum equo calcaria ſubderes, fratrum

deſertor, & deſertorum comes. Miſer, quo, & vnde fugiebas? Effeciſti vt reus capitis, accuſatoris vterer verbis. Ille peccaſſe ſe, ſed grauius in fratres, quàm in ſemetipſum fatebatur. Tum vero neq; lachrymis, neque acclamationibus, quibus ſtudia ſua multitudo profitetur temperauerunt. Vna vox erat pari emiſſa conſenſu, vt inſontibus & fortibus viris parceret. Amici quoque data miſericordiæ occaſione, conſurgunt, flenteſq; Regem deprecantur. Ille ſilentio facto: Et ipſe, inquit, Amyntam mea ſententia, fratreſque eius abſoluo. Vos autem iuuenes malo beneficij mei obliuiſci, quàm periculi veſtri meminiſſe. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipſe vobiſcum reuertor. Niſi quæ delata eſſent, excuſſiſſem, valde diſſimulatio mea ſuſpecta eſſe potuiſſet. Sed ſatius eſt purgatos eſſe, quàm ſuſpectos. Cogitate, neminem abſolui poſſe, niſi qui dixerit cauſam. Tu Amynta, ignoſce fratri tuo: erit hoc ſemper etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Concione deinde dimiſſa, Polydamanta vocari iubet. Longe acceptiſſimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie ſtare ſolitus. Et quanquam conſcientia fretus, in regiam venerat: tamen vt iuſſus eſt fratres ſuos exhibere admodum iuuenes, & Regi ignotos ob ætatem, fiducia in ſolicitudinem verſa, trepidare cœpit, ſæpius quæ nocere poſſent, quàm quibus eluderetur, reputans. Iam armigeri quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exãguem metu Polydamanta propius accedere iubet: ſubmotiſque omnibus: Scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti ſumus, maxime ego. ac tu,

quos amicitiæ ſpecie fefellit: ad quem perſequendum puniendumque (vide quantum fidei tuæ credam) te miniſtro vti ſtatui. Obſides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiſcere in Mediam, & ad Præfectos meos literas ſcriptas manu mea perfer. Velocitate opus eſt, qua celeritatem famæ antecedas. Noctu peruenire illhuc te volo: poſtero die quæ ſcripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque epiſtolas feres, vnam à me, alteram Philotæ nomine ſcriptam. Signum anuli eius in mea poteſtate eſt. Si pater credit à filio impreſſum, cum te viderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impenſius etiã, quàm exigebatur, promittit operam. Collaudatuſque, & præmijs oneratus, depoſita veſte quã habebat, Arabica induitur: Duo Arabes, quorum interim coniuges ac liberi vinculũ fidei obſides apud Regem erant, dati comites. Per deſerta etiam ob ſiccitatem loca camelis vndecima die, quò deſtinauerat, peruenit. Et prius quam ipſius nuntiaretur aduẽtus, rurſus Polydamas veſtẽ Macedonicã ſumit, & in tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius erat) quarta vigilia peruenit. Redditis deinde literis, cõſtituerunt prima luce ad Parmeñionẽ coire. Nanq; cæteris quoque literas regis attulerat. Iam ad eum venturi erant, cum Parmenioni Polydamãta veniſſe nuntiauerunt: qui dum lætatur aduẽtu amici, ſimulq; noſcendi, quæ Rex ageret, auidus (quippe longo interuallo nullam ob eo epiſtolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuerſoria regionis illius magnos receſſus habent, amœnoſque nemoribus

manu

manu conſitis. Ea præcipue Regum Satraparumq; voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum literis Regis, vt occiderent. Agendæ autem rei conſtituerant tempus, cum Parmenion à Polydamante literas traditas legere cœpiſſet. Polydamas procul veniens, vt à Parmenione conſpectus eſt vultu lætitiæ ſpeciem præferente, ad complectendũ eum currit: mutuaq; gratulatione functi, Polydamas epiſtolã ab Rege ſcriptam ei tradidit: Parmenion vinculum epiſtolæ ſoluens, quidnã Rex ageret, requirebat. Ille, ex ipſis literis cogniturũ eſſe, reſpondit. Quibus Parmenion lectis: Rex, inquit, expeditionẽ parat in Aracoſios. Strenuũ hominẽ & nunquã ceſſantem. Sed tempus ſaluti ſuæ, tanta iã parta gloria, parcere. Alterã deinde epiſtolam Philotæ nomine ſcriptã lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulũ ferit: cæteri exanimẽ quoq; cõfodiunt. Et armigeri, qui ad aditũ nemoris aſtiterant, cognita cæde, cuius cauſa ignorabatur, in caſtra perueniunt, & tumultuoſo nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & ni Polydamas, cæterique eiuſdem noxæ participes dedantur: murum circũdatum nemori euerſuros denuntiant, omniũque ſanguine Duci parentaturos. Cleãder primores eorũ intromitti iubet, literaſq; Regis ſcriptas ad milites recitat, quibus inſidiæ Parmenionis in Regẽ, preceſque vt ipſum vindicaret, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidẽ in-

dignatio-

dignatio, ſed tamen ſeditio cõpreſſa eſt. Dilapſis pluribus pauci remanſerunt, qui ſaltẽ vt corpus ipſius ſepelire permitterent, precabantur. Diu id negatũ eſt Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde precantibus, materiam conſternationis ſubtrahendam ratus, capite deciſo truncum humare permiſit. Ad Regem caput miſſum eſt. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ, domique clari viri. Multa ſine Rege proſpere, Rex ſine illo nihil magnæ rei geſſerat. Feliciſſimo Regi, & omnia ad fortunæ ſuæ exigenti modum, ſatisfecit LXX. natus annos, iuuenis, ducis, & ſæpe etiam gregarij militis munera explicuit; acer conſilio, manu ſtrenuus, charus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum ſuſpectum fecerint, ambigi poteſt: quia Philotas vltimis cruciatibus victus, vera ne dixerit, quæ facta probari non poterant, an falſis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis poſſet liquere, dubitatum eſt. Alexander quos mortem Parmenionis conqueſtos eſſe compererat, ſeparandos à cætero exercitu ratus, in vnam cohortem ſecreuit, ducemque his Leonidam dedit, & ipſum Parmenioni quondam intima familiaritate coniunctum. Fere ijdem erant, quos alioqui Rex habuerat inuiſos. Nam cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad ſuos ſcripſiſſet, ijs, quos ipſe mittebat, perlaturis cum fide, traderet. Simpliciter ad neceſſarios ſuos quiſque ſcripſerat, quæ ſentiebat. Alijs grauis erat, pleriſque non ingrata militia. Ita & agentium gratias, & querentium

rentium literæ exceptæ ſunt. Et qui forte tædium laboris per literas erant queſti, hanc ſeorſum cohortem à cæteris tendere ignominiæ cauſa iubet, fortitudine vſurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & conſilium temerarium forſitan, quippe fortiſſimi iuuenes contumelijs irritati erant ſicut omnia alia felicitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem & ignominiæ demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant. His ita cōpoſitis, Alexander Arianorū Satrape conſtituto, iter pronunciari iubet in Agriaſpas, quos iam tunc mutato nomine, Euergetas appellabant; ex quo frigore, victusq; penuria Cyri exercitum affectum, tectis, & cōmeatibus iuuerant. Quintus dies erat vt in eam regionē peruenerat: cognoſcit Satibarzanem, qui ad Beſſum defecerat, cum equitum manu irrupiſſe rurſus in Arios. Itaq; Caranum & Erigyum cum Artabazo & Andronico, & ſex millibus Græcorū peditum; D C. equites ſequebantur. Ipſe ſexaginta diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob egregiā in Cyrum fidē donata. Relicto deinde, qui ijs præeſſet, Amenide (ſcribæ is Darij fuerat) Arachoſios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, ſubegit. Ibi exercitū, qui ſub Parmenione fuerat, occupauit. Sex millia Macedonum erant, & ducenti nobiles, & quinque millia Græcorum, cum equitibus ducentis, haud dubie robur omniū virium Regis. Arachoſiis datus Memnon Prætor, quatuor millibus peditum, & DC. equitibus in præſidium relictis. Ipſe Rex nationem ne finitimis

mis quidem ſatis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos vſus, cum exercitu intrauit. Parapanniſadæ appellantur, agreſte hominum genus, & inter barbaros maxime inconditum: locorum aſperitas, hominum quoque ingenia durauerat. Gelidiſſimum Septentrionis axem ex magna parte ſpectant. Bactrianis ad Occidentem coniuncti ſunt. Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo ſtruunt. Et quia ſterilis eſt terra materia, in nudo etiam montis dorſo vſq; ad ſummum ædificiorum faſtigium eodem latereulo vtuntur. Cæterum ſtructura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur: ad vltimum in carinæ maxime modum coit. Ibi foramine relicto, ſuperne lumen accipiunt. Ad medium vites & arbores, ſi quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defoſſæ latent. Cum, niue diſcuſſa, aperiri humus cœpit, cœlo ſoloque redduntur. Cæterum adeo altæ niues premunt terram gelu, & perpetuo pene rigore conſtrictæ, vt ne auium quidem, feræve vllius veſtigium extet. Obſcura cœli verius vmbra, quàm lux, nocti ſimilis premit terram, vix, vt quæ prope ſunt, conſpici poſſint. In hac tamen omnis humani cultus ſolitudine deſtitutus exercitus, quicquid malorum tolerari poteſt, pertulit inopiam, frigus, laſſitudinem, deſperationem. Multos exanimauit rigor inſolitus niuis, multorum aduſſit pedes, plurimorum oculis præcipue perniciabilis fuit: fatigati quippe in ipſo gelu deficientia corpora ſternebant: quæ cũ moueri deſiſſet, vis frigoris ita aſtringebat, vt rurſus ad

ſus ad ſurgendum conniti non poſſent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quã vt ingredi cogerentur. Tum demũ vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti ſunt. Sed tanta caligo erat, vt ædificia nulla alia res quàm fumus oſtenderet. Illi nunquã ante in terris ſuis aduena viſo, cum armatos repẽtè conſpicerent, exanimati metu, quicquid in tuguriȷs erat, afferebant, vt corporibus ipſorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, iacẽtes quoſdam erigens, & alios, cum ægre ſequerentur, adminiculo corporis ſui excipiens. Nunc ad prima ſigna, nunc in mediũ, nunc in vltimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad cultiora peruentum loca eſt, commeatuque largo recreatus exercitus, ſimul & qui conſequi non poterant, in illa caſtra venerunt. Inde agmen proceſſit ad Caucaſum montem, cuius dorſum Aſiam perpetuo iugo diuidit: hinc ſimul mare, quod Ciliciam ſubit: illhinc Caſpium fretum, & amnem Araxem, aliaque regionis Scythiæ deſerta ſpectat. Taurus ſecundæ magnitudinis mons committitur Caucaſo: à Cappadocia ſe attollens, Ciliciam præterit, Armeniaque montibus iungitur, ſic inter ſe tot iuga velut ſerie cohærentia, perpetuum habent dorſum: ex quo Aſiæ omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caſpium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. XVII. dierum ſpatio Caucaſum ſuperauit exercitus. Rupes in eo X. in circuitu ſtadia cõplectitur, quatuor in altitudinẽ

excedit:

excedit: in qua victum Promethea fuiſſe antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis vrbi ſedes electa eſt. VII. millibus ſeniorum Macedonũ, & præterea militibus, quorum opera vti deſiiſſet, permiſſum in nouã vrbẽ conſidere. Hanc quoq; Alexandriã incolæ appellauerunt. At Beſſus Alexandri celeritate perterritus, Dijs patrijs ſacrificio rite facto, ſicut illis gẽtibus mos eſt cũ amicis ducibuſq; copiarũ inter epulas de bello conſultabat. Graues mero ſuas vires extollere, hoſtiũ nunc temeritatem, nunc paucitatem ſpernere incipiunt. Præcipue Beſſus ferox verbis, & parto per ſcelus regno ſuperbus ac vix potens mentis, dicere orditur: Socordia Darij creuiſſe hoſtium famam. Occurriſſe enim in Ciliciæ anguſtiſſimis faucibus, cum retrocedendo poſſet perducere incautos in loca naturæ ſitu inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehenſus hoſtis, ne fugæ quidem, nedũ reſiſtendi, occaſionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murum obiecturum hoſti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Choraſmios, & Dahas, Sagaſque & Indos, & vltra Tanaim amnem colentes Scythas, quorum neminem adeo humilem eſſe, vt humeri eius non poſſent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant temulenti vnam hanc ſententiam ſalubrem eſſe: & Beſſus circumferri merum largius iubet, debellaturus ſuper menſam Alexandrum. Erat in eo conuiuio Cobares natione Medus, ſed magicæ artis (ſi modo ars eſt, non vaniſſimi cuiuſque ludibrium)

brium) magis profeſſione quàm ſcientia celeber, alioquin moderatus, & probus. Is cùm præfatus eſſet, ſcire ſeruo vtilius parere dicto, quàm afferre consilium, cùm illos qui pareant, idem quod cæteros maneat: qui vero ſuadeant, proprium ſibi periculũ: poculum ei quod habebat in manu, tradit. Quo accepto Cobares: Natura, inquit, mortaliũ hoc quoque nomine praua & ſiniſtra dici poteſt, quod in ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quàm in alieno. Turbida profectò ſunt cõſilia eorũ, qui ſibi ſuadẽt. Obſtat metus, aliis cupiditas, nonnũquam naturalis eorum, quæ cogitaueris, amor. Nam in te ſuperbia non cadit. Expertus es, vnumquenque quod ipſe reperěris, aut ſolum, aut optimum ducere. Magnum onus ſuſtines capite regium inſigne. Hoc aut moderate perferendum eſt, aut (quod abominor) in te ruet. Conſilio, non impetu opus eſt. Adijcit deinde quod apud Bactrianos vulgo vſurpabant: CANEM timidũ vehementius latrare, quã mordere. Altiſſima quæque flumina minimo ſono labi. Quæ inſerui, vt qualiſcunque inter barbaros potuit eſſe prudentia, traderetur. In his audientium ſuſpenſam dederat expectationem ſui. Tum conſilium aperit, vtilius Beſſo, quàm gratius. In veſtibulo inquit, regiæ tuæ velociſſimus conſtat Rex. Ante ille agmen, quàm tu menſam iſtam mouebis. Nunc ab Tanai exercitum accerſes, & armis flumina oppones: ſcilicet, quà tu fugiturus es, hoſtis ſequi nõ poteſt. Iter vtrique commune eſt, victori tutius. Licet ſtrenuum metum putes eſſe, velocior tamen ſpes eſt. Quin validioris occupas gratiam, dediſque te?

te? Vtcunque ceſſerit, meliorem fortunam deditus, quam hoſtis habiturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forſitan iuſtus eſſe Rex cũ ipſe fecerit, qui tibi & dare poteſt regnum, & eripere. Conſilium habes fidele, quod diutius exequi ſuperuacuũ eſt. Nobilis equus vmbra quoq; virga regitur, ignauus ne calcari quidẽ concitari poteſt. Beſſus & ingenio & multo mero ferox adeo exarſit, vt vix ab amicis, quo minus occideret eum (nam ſtrinxerat quoque acinacẽ) contineretur. Certe è conuiuio proſiliuit haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultũ elapſus ad Alexandrum transfugit. VIII. millia Bactrianorum habebat armata Beſſus, quæ, quandiu propter cœli intemperiem Indiã potius Macedonas petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt. Poſteaquàm aduentare Alexandrum compertum eſt, in ſuos quiſque vicos dilapſi, Beſſum liquerunt. Ille cum clientum manu, qui non mutauerant fidem, Oxo amne ſuperato, exuſtiſque nauigijs, quibus tranſierat, ne ijſdem hoſtis vteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucaſum quidem (vt ſupra dictum eſt) tranſierat: ſed inopia frumenti prope ad famem ventum erat: Succo ex ſeſama expreſſo, haud ſecus quàm oleo artus perungebãt. Sed huius ſucci ducenis quadragenis denarijs amphora ſingula, mellis denarijs trecenis nonagenis, trecenis vini æſtimabantur, tritici nihil, aut admodũ exiguum, reperiebatur. Sirrhos vocabat Barbari: quos ita ſolerter abſcondunt, vt niſi qui defoderunt,

runt, inuenire non poſſint. In ijs condita fruges erãt. In quarum penuria milites fluuiatili piſce & herbis ſuſtinebantur. Iamque hæc ipſa alimenta defecerant, cum iumenta, quibus onera portabant, cædere iuſſi ſunt: horum carne dum in Bactrianos peruentum, traxere vitam. Bactriana terra multiplex & varia natura eſt. Alibi multa arbor, & vitis largos miteſque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora ſunt, frumento conſeruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem eiuſdem terræ ſteriles arenæ tenent. Squalida ſiccitate regio, non hominem, non frugem alit. Cum vero venti à Pontico mari ſpirant, quicquid ſabuli in campis iacet, conuerrunt. Quod vbi cumulatum eſt, magnorum collium procul ſpecies eſt, omniaq́; priſtini itineris veſtigia intereunt. Itaque qui tranſeunt campos, nauigantiũ modo noctu ſydera obſeruant, ad quorum curſum iter dirigunt: & propemodũ clarior eſt noctis vmbra, quàm lux. Ergo interdiu inuia eſt regio: quia nec veſtigium, quod ſequantur, inueniunt, & nitor ſyderum caligine abſconditur. Cæterum ſi quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed quà mitior terra eſt, ingens hominum equorumq; multitudo gignitur. Itaq; Bactriani equites triginta millia expleuerant. Ipſa Bactra regionis eius caput, ſita ſunt ſub monte Paropamiſſo. Bactrus amnis præterit mœnia. Is vrbi & regioni dedit nomen. Hic Regi ſtatiua habenti nũtiatur ex Græcia Peloponnẽſium Laconumque defectio. Nondum enim victi erant, cum proficiſceren-

tur tumultus eius principia nunciaturi: & alius præſens terror affertur, Scythas, qui vltra Tanaim amnem colunt, aduentare Beſſo ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus & Erigyus geſſerant, perferuntur. Commiſſum erat prælium inter Macedones Arioſque. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat: qui cū pugnam ſegnem vtrinque æquis viribus ſtare vidiſſet, in primos ordines adequitauit, demptaq; galea, inhibitis qui tela iaciebant, ſi quis viritim dimicare vellet, prouocauit ad pugnam, nudū ſe caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam barbari dux illius exercitus, grauis quidem ætate, ſed & animi, & corporis robore nulli iuuenum poſt ferendus. Is galea dempta canitiem oſtentans: Venit, inquit, dies, quo aut victoria, aut morte honeſtiſſima, quales amicos & milites Alexander habeat, oſtendam. Nec plura elocutus, equum in hoſtem agit. Crederes imperatum, vt acies vtraque tela cohiberent. Protinus certe receſſerunt, dato libero ſpatio intenti in euentum non duorū modo, ſed etiam ſuæ ſortis: quippe alienū diſcrimen ſecuturi. Prior Barbarus emiſit haſtam: quam Erigyus modica capitis declinatione vitauit. At ipſe infeſtam ſariſſam, equo calcaribus concito in medio Barbari gutture ita fixit, vt per ceruicem emineret. Præcipitatus ex equo barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere haſtam rurſus in os dirigit. Satibarzanes haſtam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hoſtis adiuuit: & barbari duce amiſſo, quem magis neceſſitate

quàm

quàm ſponte ſecuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri: arma Erigyo tradunt. Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam ſecurus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens: Non ante auſos conſilia nudare, quàm ipſum ad fines Indiæ perueniſſe cognouiſſent. Ipſe Beſſum perſequens copias mouit: cui Erigyus, ſpolia Barbarica, ceu opimum belli decus præferens occurrit. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, ſarcinas & impedimenta ibi cum præſidio reliquit. Ibſe cum expedito agmine loca deſerta Suſitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (vt ante dictum eſt) penuria prius deſperatione, quam deſiderio bibendi ſitim accendit. Per CCCC. ſtadia, ne modicus quidem humor exiſtit. Arenas vapor æſtiui ſolis accendit, quæ vbi flagrare cœperunt, haud ſecus quàm continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata, lucem tegit: camporũq; non alia, quàm vaſti & profundi æquoris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Cæterum cum ipſa luce æſtus oritur, omnemque naturalem abſorbet humorem ſiccitas, ora viſceraque penitus vruntur. Itaque primum animi deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & conſiſtere, & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararunt aquam. Hæc pauliſper repreſſit ſitim. Deinde creſcente æſtu, rurſum deſiderium humoris a ccenſum eſt. Ergo quicquid vini oleique erat, hominibus ingerebatur. Tantaque

dulcedo bibendi fuit, vt in poſterum ſitis non timeretur. Graues deinde auide hauſto humore non ſuſtinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur, quos aqua defecerat, cum ipſi ſine modo infuſam vomitu cogerentur egerere. Anxium Regem tantis malis circumfuſi amici, vt meminiſſet ſui orabant, animi ſui magnitudinem vnicum remedium deficientis exercitus eſſe, cum ex ijs, qui præceſſerant ad capiendum locum caſtris, duo occurrunt vtribus aquam geſtantes, vt filijs ſuis, quos in eodem agmine eſſe, & ægre pati ſitim non ignorabant, occurrerent: qui cũ in Regẽ incidiſsẽt, alter ex ijs vtre reſoluto, vas quod ſimul ferebat implet porrigens Regi, ille accipit, percontatus, quibus aquã portarent, filijs ferre cognoſcit. Tũc poculo pleno (ſicut oblatũ eſt) reddito: Nec ſolus, inquit, bibere ſuſtineo: nec tã exiguum diuidere omnibus poſſum. Vos currite, & liberis veſtris, quod propter illos attuliſtis, date. Tandẽ ad flumẽ Oxum ipſe peruenit prima fere veſpera. Sed exercitus magna pars nõ poterat ſequi. In edito mõte ignes iubet fieri, vt ij qui ægre ſequebãtur, haud procul caſtris eos abeſſe cognoſcerent. Eos autem qui primi agminis erant, mature cibo, ac potione firmatos, implere alios vtres, alios vaſa, quibuſcunq; aqua poſſit portari, iuſſit, ac ſuis opem ferre. Sed qui intemperantius hauſerant, intercluſo ſpiritu extincti ſunt. Multoq; maior horum numerus fuit, quàm vllo amiſerat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus, aut potu quà veniebat exercitus, conſtitit. Nec ante ad curan-

dum corpus receſſit, quam præterierant qui agmen ſequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigilijs egit. Nec poſtero die lætior erat: quia nec nauigia habebat, nec pons erigi poterat circum amnem nudo ſolo, & materia maxime ſterili. Conſilium igitur, quod vnum neceſſitas ſubiecerat, init. Vtres quàm plurimos ſtramentis refertos diuidit. His incubantes tranſnauere amnē: quique primi tranſierant, in ſtatione erant, dum traijcerent cæteri. Hoc modo ſexto demū die in vlteriore ripa totū exercitum expoſuit. Iamque ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi, cum ea, quæ in Suſianis erat cognoſcit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo. ſed nullis meritis perfidia mitigari poteſt, quæ tamen iā minus in eo inuiſa eſſe poterat, quia nihil vlli nefas tunc in Beſſū interfectorē Regis ſui videbatur. Titulus facinoris ſpecioſus præferebatur, vindicta Darij. Sed fortunā, non ſcelus, oderāt Beſſi. Nam vt Alexandrū flumen Oxum ſuperaſſe cognouit, Dataphernē, & Catenē, quibus à Beſſo maxima fides habebatur, in ſocietatē rei aſciſcit. Illi promptius adeunt, quàm rogabantur: aſſumptiſq; octo fortiſſimis iuuenibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Beſſū, et remotis arbitris comperiſſe ait ſe, inſidiari ei Dataphernē & Catenem, vt viuū Alexandro traderent: agitantes à ſemet occupatos eſſe, & vinctos teneri. Beſſus tanto merito (vt credebat) obligatus, partim gratias agit, partim auidus explendi ſupplicij, adduci eos iubet. Illi manibus ſua

ſponte religatis à participibus conſilij trahebãtur: quos Beſſus truci vultu intuens conſurgit, manibus non temperaturus. At illi ſimulatione omiſſa circunſiſtunt eum, & fruſtra repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni inſigni lacerataque veste, quam ſpolijs occiſi Regis induerat. Ille Deos ſui ſceleris vltores adeſſe confeſſus adiecit: Non Dario iniquos fuiſſe, quem ſic vlciſcerentur: ſed Alexandro propitios, cuius victoriam ſemper etiam hoſtis adiuuaſſet. Multitudo an vindicatura Beſſum fuerit, incertum eſt, niſi illi, qui vinxerant, iuſſu Alexandri feciſſe ipſos ementiti, dubios adhuc animos terruiſſent. In equum impoſitum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc Rex, quibus matura erat miſſio, relictis XC. fere, equiti bina talenta dedit, pediti ter denarium millia: monitoſque vt liberos generarent, remiſit domum. Cæteris gratia acta, quòd ad reliqua belli nauaturos operam pollicebantur. Tum Beſſus perducitur. Peruentum erat in paruulum oppidum. Branchidæ eius incolæ erant. Mileto quondam, iuſſu Xerxis, cum e Græcia rediret, tranſierant, & in ea ſede conſtiterant: qui templum, quod Didymæon appellatur, in gratiam Xerxis violauerant: mores patrij nondum exoleuerant, ſed iam bilingues erant, paulatim à domeſtico externoque ſermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, vrbem, ſeque dedentes. Ille Mileſios, qui apud ipſum militarent, conuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem. Proditis ergo, ſiue iniuria, ſiue originis meminiſſe mallent liberum

rum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde ſententijs: ſeipſum conſideraturum quod optimum factu eſſet, oſtendit. Poſtero die occurrentibus, Branchidas ſecum procedere iubet. Cumque ad vrbem ventum eſſet, ipſe cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circumire iuſſa, & dato ſigno diripere vrbem proditorum receptaculum, ipſoſque ad vnum cædere. Illi inermes paſſim trucidantur, nec aut commercio linguæ, aut ſuppliciorum velamentis precibuſque inhiberi crudelitas poteſt. Tandem vt deijcerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod vrbis veſtigium extaret. Nec mora, lucos quoque ſacros non cædunt modo, ſed etiam extirpant, vt vaſta ſolitudo, & ſterilis humus excuſſis etiam radicibus linqueretur, quæ ſi in ipſos proditionis authores excogitata eſſent, iuſta vltio eſſe, non crudelitas videretur. Nunc culpam maiorum poſteri luere, qui ne viderant quidem Miletum, ideo & Xerxi nō potuerant prodere. Inde proceſſit ad Tanaim amnem. Quo productus eſt Beſſus, non vinctus modo, ſed etiam omni velamento corporis ſpoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inſerta catena, tam barbaris, quàm Macedonibus gratum ſpectaculum. Tum Spitamenes: Et te, inquit, & Darium, Reges meos, vltus, interfectorem domini ſui adduxi, eo modo captum, cuius ipſe fecit exemplum. Aperiat ad hoc ſpectaculum oculos Darius. Exiſtat ab inferis, qui illo ſupplicio indignus fuit, & hoc ſolatio dignus eſt. Alexander multum collaudato Spitamene conuerſus ad Beſſum: Cuius inquit, feræ ra-

 bies

bies occupauit animum tuum; cum Regē de te optime meritum prius vincire, deinde occidere ſuſtinuiſti? Sed huius parricidij mercedem falſo Regis nomine perſoluiſti. Ibi ille facinus purgare non auſus, Regis titulum ſe vſurpare dixit, vt gentem ſuā tradere ipſi poſſit: qui ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe regnum occupaturum. Et Alexander Oxyatrem fratrem Darij, quem inter corporis cuſtodes habebat, propius iuſſit accedere, tradique Beſſum ei: vt cruci affixum mutilitatis auribus naribuſque, ſagittis configerent barbari, aſſeruarentque corpus, vt ne aues quidem contingerent. Oxyatres cætera ſibi curæ fore pollicetur: Aues non ab alio, quàm à Catene poſſe prohiberi adijcit, eximiam eius artem cupiens oſtendere. Nanque adeo certo ictu deſtinata feriebat, vt aues quoque exciperet. Nam & ſi forſitan ſagittandi tam celebri vſu minus admirabilis videri hæc ars poſſit; tamen ingens viſentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Beſſum adduxerant, data ſunt. Cæterum ſupplicium eius diſtulit, vt eo loco, in quo Darium ipſe occiderat, necaretur. Interea Macedones ad petendum pabulum incompoſito agmine egreſſi, à barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur, pluresque capti ſunt, quàm occiſi. Barbari autem captiuos præ ſe agentes, rurſus in montem receſſerunt. XX. millia latronum erant, fundis, ſagittiſque pugnam inuadunt, quos dum obſidet Rex, inter promptiſſimos dimicans ſagitta ictus eſt, quæ in medio crure fixa reliquerat ſpiculum. Illum quidem mœſti & attoniti

ſoniti Macedones in caſtra referebãt. Sed nec barbaros fefellit ſubductus ex acie Rex: quippe ex edito monte cũcta proſpexerant. Itaque poſtero die miſere legatos ad Regem, quos ille protinus iuſſit admitti, ſolutiſq; faſciis magnitudinem vulneris diſſimulans, crus barbaris oſtendit. Illi iuſſi conſidere, affirmant nõ Macedonas, quàm ipſos fuiſſe triſtiores, cognito vulnere ipſius: cuius ſi auctorem repeririſſent, dedituros fuiſſe. Cum Dijs enim pugnare ſacrilegos tantum. Cæterum ſe gentem in fidem dedere ſuperatos virtute illius. Rex fide data, & captiuis receptis, gentem in deditionem accepit. Caſtris inde motis lectica militari ferebatur, quam pro ſe quiſque eques, pedeſque ſubire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire ſolitus erat, ſui muneris id eſſe cenſebant. Pedites contra, cum ſaucios commilitones ipſi geſtare aſſueuiſſent, eripi ſibi proprium officium tum potiſſimum, cum Rex geſtandus eſſet, querebantur. Rex in tanto vtriuſq; partis certamine, & ſibi difficilem, & præteritis grauem electionem futuram ratus, inuicem ſubire eos iuſſit. Hinc quarto die ad vrbem Maracandã peruentum eſt. L X X. ſtadia murus vrbis amplectitur, arx illhinc cingitur muro. Præſidio vrbi relicto proximos vicos depopulatur, atque vrit. Legati deinde Albiorum Scytharum ſuperueniunt, liberi ex quo deceſſerat Cyrus, tum imperata facturi. Iuſtiſſimos Barbarorum conſtabat: Armis abſtinebant, niſi laceſſiti Libertatis modico & æquali vſu, principibus humiliores pares fecerunt: Hos benigne allocutus, ad hos Scythas, qui Europam

inca-

incolunt, Penidam quendam miſit ex amicis, qui denuntiaret his, ne Tanaim amnem regionis iniuſſu Regis tranſirent. Eidem mandatum, vt contemplaretur locorum ſitum, & illos quoque Scythas, qui ſuper Boſphoro incolunt, viſeret. Condendæ vrbi ſedem ſuper ripam Tanais eligeret, clauſtrũ etiam perdomiturus, & quod deinde adire decreuerat. Sed conſilium diſtulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. VII. millia equitum erant, quorum auctoritatem cæteri ſequebantur. Alexander Spitamenem & Catenem, à quibus ei traditus erat Beſſus, haud dubius, quin eorum opera redigi poſſent in poteſtatem, coercendo eos, qui mouerant res, iuſſit accerſiri. At illi defectionis, ad quam coercendam euocabãtur, auctores, vulgauerant fama, Bactrianos equites à Rege, omnes vt occiderentur, accerſiri: idque imperatum ipſis non ſuſtinuiſſe tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri ſæuitiam, quàm Beſſi parricidium ferre potuiſſe. Itaq; ſua ſponte iam motos, metu pœnæ haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander transfugarum defectione comperta, Craterum obſidere Cyropolim iubet, ipſe aliam vrbem regionis eiuſdem corona capit, ſignoque vt puberes interficerentur dato, reliqui in prædam ceſſere victoris. Vrbs diruta eſt, vt cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obſidionem, non vt honeſtiorem modo, ſed etiam vt tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex quinquaginta

ginta equites præmiſit, qui clementiam ipſius in deditos, ſimulque exorabilem animum in deuictos oſtenderent. Illi nec de fide, nec de potentia Regis ipſos dubitare reſpondent, equiteſq; tendere extra muninenta vrbis iubent. Hoſpitaliter deinde exceptos, graueſq; epulis et ſomno, intempeſta nocte adorti interfecerunt. Alexãder haud ſecus quã par erat motus, vrbè corona circundedit, munitiorem quã vt primo impetu capi poſſet. Itaq; Meleagrũ, & Perdiccã in obſidionẽ iungit, Cyropolim (vt ante dictũ eſt) obſidentes. Statuerat autem parcere vrbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus eſt, quàm hunc Regem, & Semiramim, in queis & magitudinẽ animi & claritatem rerum longe emicuiſſe credebat. Cæterum pertinacia oppidanorũ eius iram accendit. Itaque captam vrbem diripere iuſſit delectos Macedones haud iniuria infeſtos, & ad Meleagrũ & Perdiccam redit. Sed non alia vrbs fortius obſidionem tulit: quippe & militum prõptiſſimi cecidere, & ipſe Rex ad vltimum periculum venit. Nanque ceruix eius ſaxo ita icta eſt, vt oculis caligine offuſa collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certe velut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduerſus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obſidioni inſtitit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo ſuffoſſa mœnia, ingens nudauere ſpatium, per quod irrupit, victorq; vrbem dirui iuſſit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & DCCC. equitibus ad vrbem Maracandã miſit. Spitamenes trans-

transfuga præſidio Macedonum inde deiecto, muris vrbis eius incluſerat ſe, haud oppidanis conſilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quãtum ſoli occupauerant caſtris, muro circundedit: ſexaginta ſtadiorum vrbis murus fuit. hanc quoque vrbem Alexadriam appellari iuſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, vt XVII. die, qua munimenta excitata erant, tecta quoque vrbis abſoluerentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, vt ſuum quiſque munus (nam diuiſum erat) primus oſtenderet. Incolæ nouæ vrbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit: quorum poſteri nunc quoque non apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri, exoleuerunt. Rex Scytharum, cuius tum vltra Tanaim imperium erat, ratus eam vrbem, quã in ripa amnis Macedones cõdiderant, ſuis impoſitam eſſe ceruicibus, fratrẽ, Charcaſim nomine, cum magna equitum manu miſit ad diruendam eam, proculque amne ad ſubmouendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europæos vocant, diuidit. Idem Aſiam & Europam finis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia ſita, ab Oriente ad Septentrionem ſe vertit, Sarmatarumque, vt quidam credidere, non finitima, ſed pars eſt. Recta deinde regionem aliam vltra Iſtrum iacentem colit. Vltima Aſiæ, quæ Bactra ſunt, ſtringit: habitat, quæ Septentrioni proxima ſunt. Profunda inde ſyl-

uæ,

ua, vaſtaque ſolitudines excipiunt. Rurſus, qua ad Tanaim & Bactra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primus cum hac gente non prouiſum bellum Alexander geſturus, cum in conſpectu eius obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce deficiens, quam & modicus cibus & ceruicis extenuabat dolor, amicos in conſilium aduocari iubet. Terrebat eum non hoſtis, ſed iniquitas temporis. Bactriani defecerant, Scythæ etiam laceſſebant. Ipſe non inſiſtere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari ſuos poterat. Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque incuſans, quærebatur ſe iacere ſegnẽ, cuius velocitatem nemo antea valuiſſet effugere. Vix ſuos credere, non ſimulari valetudinem. Itaque qui poſt Darium victum ariolos & vates conſulere deſierat, rurſus ad ſuperſtitionem humanarum gentiũ ludibria reuolutus, Ariſtãdrum, cui credulitatem ſuam addixerat, explorare euentum rerum ſacrificijs iubet. Mos erat aruſpicibus exta ſine Rege ſpectare, & quæ portenderentur referre. Inter hæc Rex dum fibris pecudum exploratur euentus latentium rerum, propius ipſum conſidere amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæſtion, Craterus, & Erigyus erat cum cuſtodibus in tabernaculum admiſſi. Diſcrimen, inquit, me occupauit, meliore hoſtium quàm meo tempore. Sed neceſſitas ante rationem eſt, maxime in bello, quod raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum ceruicibus ſtamus, & quantum in nobis animi ſit,

mi ſit, alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna, ſi omiſerimus Scythas vltro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, reuertemur. Si verò Tanaim tranſierimus, & vbique inuictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus: quis dubitabit patere Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ noſtræ metitur ſpatio, quod tranſituri ſumus. Vnus amnis interfluit: quẽ ſi traijcimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æſtimandum eſt, dum Aſiam ſubigimus, in alio quodammodo orbe trophæa ſtatuere, & quæ tam longo interuallo natura videtur diremiſſe, vna victoria ſubito committere? At hercule ſi paululum ceſſauerimus, in tergis noſtris Scythæ hærebũt. An ſoli ſumus, qui flumina tranare poſſumus? Multa in noſmetipſos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem victos quoque docet. Vtribus amnem traijciendi exemplum fecimus nuper, hoc vt Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Præterea vnus gentis huius adhuc exercitus venit, cęteri expectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre poſſemus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilij mei ratio. Sed, an permiſſuri ſint Macedones animo vti meo, dubito: quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus ſum, non pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi vultis, valeo, amici. Satis virium eſt ad toleranda iſta. Aut ſi iam adeſt vitæ meæ finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quaſſa adhuc voce ſubdeficiens vix proximis exaudientibus dixerat, cum omnes à tam præcipiti conſilio Regem deterrere cœperunt. Erigyus maxime,

me, qui haud ſane authoritate proficiens apud obſtinatum animum, ſuperſtitionem, cuius potens non erat Rex, incutere tentauit, dicendo Deos quoque obſtare conſilio, magnumque periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi. Intranti Erigyo tabernaculum Regis Ariſtander occurrerat, triſtia exta fuiſſe ſignificans. Hæc ex vate comperta Erigyus nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira ſolum, ſed etiam pudore confuſus, quòd ſuperſtitio, quam celauerat, detegebatur, Ariſtandrum vocari iubet. Qui vt venit, intuens eum: Non Rex, inquit, ſed priuatus ſum: ſacrificium vt faceres mandaui. Quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me profeſſus es? Erigyus arcana mea & ſecreta, te prodente, cognouit. Quem certum me hercule habeo extorum interpretem metu ſuo: tibi autem ſæpius, quã poteſt, denuntio, ipſe mihi indices, quid ex extis cognoueris, ne poſſis inficiari dixiſſe, quæ dixeris. Ille exanguis, attonitoque ſimilis ſtabat, per metum etiam voce ſuppreſſa. Tandemque eodem metu ſtimulante, ne Regis expectationem moraretur: Magni, inquit, laboris, non irriti diſcrimen inſtare prædixi. Nec mea ars magis quàm beneuolentia me perturbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video: & quantum in vno te ſit, ſcio. Vereor ne non præſenti fortunæ tuæ ſufficere poſſis. Rex iuſſum confidere felicitati ſuæ remiſit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos. Conſultanti deinde cum iiſdem, quò nam modo flumen tranſiret: ſuperuenit Ariſtãder, non aliàs lætiora exta vidiſſe ſe affirmans, vtique prioribus longe diuerſa: tum ſolicitudinis cauſas

ſas

ſas aperuiſſe, nunc prorſus egregie litatum eſſe. Cæterum quæ ſubinde nuntiata ſunt Regi, continuæ felicitati rerum eius impoſuerant labem. Menedemũ, vt ſupra dictũ eſt, miſerat ad obſidendũ Spitamenem Bactrianæ defectionis auctorem. Qui comperto hoſtis aduentu, ne muris vrbis includeretur, ſimul fretus excipi poſſe, quem venturum ſciebat, conſedit occultus. Sylueſtre iter aptum inſidijs tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum inuicem ſinguli repente deſiliunt, equeſtris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati par eſt hominum pernicitas. Hos Spitamenes ſaltum circuire iuſſos, pariter & à lateribus & à fronte, & à tergo hoſti ſe oſtendit. Menedemus vndique incluſus, ne numero quidem par, diu tamen reſtitit, clamitans: Nihil aliud ſupereſſe locorum fraude deceptis, quàm honeſtæ mortis ſolatium ex hoſtium cæde. Ipſum præualens equus vehebat, quo ſæpius in cuneos barbarorum effuſis habenis euectus, magna ſtrage eos fuderat. Sed cum vnum oẽs peterent, multis vulneribus exãguis Hipſidem quẽdam ex amicis hortatus eſt, vt in equum ſuum aſcenderet, & ſe fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpuſque ex equo defluxit in terram. Hipſides poterat quidem effugere, ſed amiſſo amico mori ſtatuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaque ſubditis calcaribus equo, in medios hoſtes ſe immiſit, & memorabili edita pugna, obrutus telis eſt. Quod vbi videre, qui cædi ſupererant, tumulum paulo, quàm cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in de-

ditionem

ditionem ſubacturus obſedit. Cecidere eo prælio peditum II.millia, CCC.equites. Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit, morte denuntiata ijs,qui ex prælio venerant,ſi acta vulgaſſent. Cæterum cum animo diſparem vultum diutius ferre non poſſet, in tabernaculum ſuper ripam fluminis de induſtria locatum ſeceſſit. Ibi ſine arbitris ſingula animi conſulta penſando, noctem vigilijs extraxit, ſæpe pellibus tabernaculi alleuatis, vt conſpiceret hoſtium ignes,e quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo eſſet. Iamque lux apparebat,cum thoracem indutus procedit ad milites,tum primum poſt vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, vt facile periculi,quod horrebant, cogitationem præſentia eius excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lachrymis,conſalutant eum, & quod ante recuſauerant bellum, feroces depoſcunt. Ille ſe ratibus equitem, phalangemque tranſportaturum eſſe pronuntiat: ſuper vtres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res deſiderauit,nec Rex dicere per valetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum rates iunctæ ſunt, vt in triduum ad xij. millia effectæ ſint. Iamque ad tranſeundum omnia aptauerant, cum legati Scytharum XX. more gentis per caſtra equis vecti nuntiari iubent Regi,velle ipſos ad eum mandata perferre. Admiſſi in tabernaculum, iuſſique conſidere, in vultu Regis defixerant oculos, credo, quia magnitudine corporis animum æſtimantibus, modicus animus haudquaquam famæ par videbatur. Scythis

autem non vt cæteris Barbaris rudis et inconditus ſenſus eſt. Quidam eorũ ſapientiã capere dicũtur, quantamcunq; gens capit ſemper armata. Sicq; locutos eſſe apud Regem memoriæ proditum eſt. Abhorrent forſitan moribus noſtris, & tempora & ingenia cultiora ſortitis. Sed vt poſſit oratio eorum ſperni, tamen fides noſtra non debet: quæ vtcunque tradita ſunt, incorrupta perferemus. Igitur vnum ex his maximum natu ita locutum accepimus: Si Dij habitũ corporis tui, auiditatis animi parem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet. Altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres. Et hoc aſſecutus, ſcire velles, vbi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiſcis, quæ non capis. Ab Europa petis Aſiam, ex Aſia tranſis in Europam. Deinde, ſi humanum genus omne ſuperaueris, cum ſyluis, & niuibus, & fluminibus, feriſque beſtijs geſturus es bellum. Quid tu? ignoras, arbores magnas diu creſcere, vna hora extirpari? Stultus eſt, qui fructus earum ſpectat, altitudinem non metitur. Vide ne, dum ad cacumen peruenire contendis, cum ipſis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum auium pabulum fuit, & ferrum rubigo conſumit. Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit, etiam ab inualido. Quid nobis tecum eſt? nunquam terram tuam attigimus. Qui ſis, vnde venias, licet ne ignorare in vaſtis ſyluis viuentibus? Nec ſeruire vlli poſſumus, nec imperare deſideramus. Dona à nobis data ſunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum, aratrum, &

ſagitta,

ſagittæ, & patera. His vtimur & cum amicis, & aduerſus inimicos. Fruges amicis damus, boũ labore quæſitas: Patera cum his vinum Dijs libamus: inimicos ſagittæ eminus, haſta cominus petimus. Sic Scythiæ Regem, & poſtea Perſarum, Medorumque ſuperauimus, patuitque nobis iter vſque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentiũ, quas adiſti, latro es. Lydiam cœpiſti, Syriam occupaſti, Perſidẽ tenes. Bactrianos habes in poteſtate, Indos petiſti. Iã etiam ad pecora noſtra auaras & inſtabiles manus porrigis. Quid tibi diuitijs opus eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus omnium ſatietate paraſti famem, vt quò plura haberes, acrius quæ non habes, cuperes. Non ſuccurrit tibi, quàm diu circum Bactra hæreas? Dum illos ſubigis, Sogdiani bellare cœperũt. Bellum tibi ex victoria naſcitur. Nam vt maior, fortiorq; ſis, quàm quiſquam; tamen alinigenam dominum nemo pati vult. Tranſi modo Tanaim, ſcies quàm late pateat, nunquam tamen conſequeris Scythas: Paupertas noſtra velocior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehit. Rurſus cum procul abeſſe nos credes, videbis in tuis caſtris. Eadem velocitate & ſequimur, & fugimus. Scytharum ſolitudines Græcis etiam prouerbijs audio eludi. Nos deſerta & humano cultu vacua magis, quàm vrbes & opulentos agros ſequimur. Proinde fortunam tuam preſſis manibus ten[illegible] lubrica eſt, nec inuita teneri poteſt. Salubre conſilium ſequens, quod præſens tempus oſtendit, melius,

impone felicitati tuæ frænos, facilius illam reges. Noſtri ſine pedibus dicunt eſſe Fortunam, quæ manus, & pinnas tantum habet: cum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non ſinit. Denique, ſi Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non ſua eripere. Sin autem homo es, id quod es, ſemper eſſe te cogita. Stultum eſt eorum meminiſſe, propter quæ tui obliuiſceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris vti. Nam & firmiſſima eſt inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium. Quos viceris, amicos tibi eſſe caue credas. Inter dominum & ſeruum nulla amicitia eſt: etiam in pace, belli tamen iura ſeruantur. Iurando gratiam Scythas ſancire ne credideris. Colendo fidem iurant. Græcorum iſta cautio eſt, qui facta conſignant; & Deos inuocant: nos religionem in ipſa fide nouimus. Qui non reuerentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus eſt, de cuius beneuolentia dubites. Cæterum nos & Aſiæ & Europæ cuſtodes habes. Bactra, niſi diuidat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim, vſque ad Thraciam colimus. Traciæ Macedoniam coniunctam eſſe fama eſt; vtrique imperio tuo finitimos hoſtes, an amicos velis eſſe, conſidera. Hæc Barbarus. Contra Rex, fortuna ſua, & conſilijs eorum ſe vſurum eſſe reſpondet. Nam & fortunam cui confidat, & conſilium ſuadentium, ne quid temere & audacter faciat, ſecuturum. Dimiſſiſque legatis, in præparatas rates exercitum impoſuit. In proris clypeatos locauerat, iuſſos in genua

ſubſidere, quò tutiores eſſent aduerſus ictus ſagittarum. Poſt hos, qui tormenta intenderent, ſtabant, & ab vtroque latere, & à fronte circundati armatis. Reliqui, qui poſt tormenta conſtiterant, remigem lorica indutum ſcutorum teſtudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, ſeruatus eſt: maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos vtres ſtramento repleti vehebant, obiectæ rates tuebantur. Ipſe Rex cum delectis primus ratem ſoluit, & in ripam dirigi iuſſit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, vt ne applicari quidem terræ rates poſſent. Cæterum præter hanc ſpeciem ripis præſidentis exercitus ingens nauigantes terror inuaſerat. Nanque curſum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: vacillanteſque milites, & ne excuterentur ſoliciti, nautarũ miniſteria turbauerãt. Nec tela quidẽ conati nixu vibrare poterant, cum prior ſtandi ſine periculo, quàm hoſtẽ inceſſendi cura eſſet. Tormenta ſaluti fuerunt, quibus in confertos, ac temere ſe offerentes haud fruſtra excuſſa ſunt tela. Barbari quoq; ingentem vim ſagittarũ infudere ratibus. Vixq; vllum fuit ſcutũ, quod non pluribus ſimul ſpiculis perforaretur. Iamque terræ rates applicabantur, cum acies clypeata conſurgit, & haſtas certo ictu, vtpote libero nixu mittit e ratibus. Et vt territos, recipienteſq; equos vidêre, alacres mutua adhortatione in terram deſiliere. Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ, quæ frenatos habebant equos, perfrege

re barbarorum aciem. Interim cæteri agmine dimicantium tecti, aptauere ſe pugnæ. Ipſe Rex, quod vigoris ægro adhuc corpore deerat, animi firmitate ſupplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice ceruicis: ſed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipſi quidem ducum fungebantur officio, aliuſque alium adhortati in hoſtem ſalutis immemores ruere cœperūt. Tum vero non ora, non arma, non clamorem hoſtium barbari tolerare potuerūt, omneſque effuſis habenis (nāque equeſtris acies erat) capeſſunt fugam, quos Rex quanquam vexationem inualidi corporis pati non poterat, per LXXX. tamen ſtadia inſequi perſeuerauit. Iamque linquente animo, ſuis præcepit, vt donec lucis aliquid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent. Ipſe exhauſtis etiam animi viribus in caſtra ſe recepit, reliquum ſubſtitit. Tranſierant iam Liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erant crebris interuallis diſpoſiti, arboreſque proceræ, quarum ſtipites hedera cōtexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit: quippe media fere nocte in caſtra redierunt multis interfectis, pluribus captis, equoſque MDCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX. pedites C. ferè; mille ſaucij fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Aſiam fama tam opportunæ victoriæ domuit. Inuictos Scythas eſſe crediderant: quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ miſere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Mouerat eos Regis non virtus magis, quàm clementia in

deuictos

deuictos Scythas: quippe captiuos omnes ſine pretio remiſerat, vt fidem faceret, ſibi cum ferociſſimis gẽtium de fortitudine, non de ira fuiſſe certamen. Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitẽ Excipinum dedit, admodum iuuenem, ætatis flore conciliatum ſibi: qui cum ſpecie corporis æquaret Hephæſtionem, lepore haud ſane illi par erat. Ipſe Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus ſequi iuſſo, ad Maracãdam vrbẽ peruenit, ex qua Spitamenes cognito eius aduentu, Bactra perfugerat. Itaque quatriduo Rex longum itineris ſpatium emenſus, peruenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites amiſerat. Horum oſſa tumulo contegi iuſſit, & inferias more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange ſubſequi iuſſus, ad Regem peruenerat. Itaque vt omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit: vrique agros, & interfici puberes iuſſit. Sogdiana regio maiori ex parte deſerta eſt: octuaginta fere ſtadia in latitudinem vaſtæ ſolitudines tenent. Ingens ſpatium rectę regionis eſt, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur torrens. Eum ripę in tenuem alueum cogunt: deinde cauerna accipit, & ſub terram rapit. Curſus abſconditi indicium eſt aquę meantis ſonus, cum ipſum ſolum, ſub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem reſudet humore. Ex captiuis Sogdianorum ad Regem triginta nobiliſſimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui vt per interpretem cognouerunt, iuſſu Regis ipſos ad ſupplicium trahi, carmen lætantium more

canere, tripudijſq;, & laſciuiori corporis motu gaudium quoddã animi oſtentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortẽ, euocari eos iuſſit, cauſam tam effuſæ lætitiæ, cum ſuppliciũ ante oculos haberent, requirens. Illi, ſi ab alio occiderẽtur, triſtes morituros fuiſſe reſpondẽt. Nũc à tanto Rege victore omnium gentiũ maioribus ſuis redditos, honeſtam mortem, quam fortes viri voto quoq; expeterent, carminibus ſui moris lætitiaq; celebrare. Tum Rex admiratus magnitudinem animi: Quæro itaq; inquit, an viuere velitis nõ inimici mihi, cuius beneficio victuri eſtis. Illi, nunquam ſe inimicos ei, ſed bello laceſſitos, hoſtes fuiſſe reſpondent. Si quis ipſos beneficio, quàm iniuria experiri maluiſſet, certaturos fuiſſe ne vincerẽtur officio. Interrogãtiq; quo pignore fidem obligaturi eſſent. Vitam, quam acciperent, pignori futurã eſſe dixerũt, reddituros quando repetiſſet. Nec promiſſum fefellerunt. Nam qui remiſſi domos ierãt fide continuere populares. Quatuor inter cuſtodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem charitate ceſſerunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim maiori præſidio indigebat) relicto, Bactra peruenit. Inde Beſſum Ecbatana duci iuſſit, interfecto Dario pœnas capite perſoluturum. Iiſdem fere diebus Ptolemæus, & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum, & D. equitibus venit. Totidem è Syria Aſclepiodorũ ſequebantur. Antipater Græcorũ VIII.

millia, in queis D. equites erant, miſerat. Itaque exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erãt, componenda proceſſit: interfectisque conſternationis auctoribus, quarto die ad flumen Oxum peruentum eſt, hic quia limum vehit, turbidus ſemper & inſalubris eſt potu. Itaque puteos miles cœperat fodere. Nec tamen humo alte egeſta exiſtebat humor, cum in ipſo tabernaculo Regis conſpectus eſt fons: quem quia tarde notauerant, ſubito extitiſſe finxerunt. Rexque ipſe credi voluit, donũ Dei id fuiſſe. Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad vrbem Marginiam peruenit. Circa eam VI. oppidis condendis electa ſedes eſt. Duo ad Meridiem verſa, quatuor ſpectantia Orientem modicis inter ſe ſtadijs diſtabant, ne procul repetendum eſſet mutuum auxilium. Hæc omnia ſita ſunt in editis collibus, tum velut freni domitarum gentium: nunc originis ſuæ oblita, ſeruiunt quibus imperauerunt. Et cætera quidẽ pacauerat Rex. Vna erat Petra, quã Arimazes Sogdianus cum XXX. millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congeſtis, quæ tantæ multitudini vel per biennium ſuppeterent. Petra in altitudinem XXX. eminet ſtadia, circuitu C. & L. complectitur. Vndique abſciſſa & abrupta, ſemita peranguſta aditur. In medio altitudinis ſpatio habet ſpecum, cuius os arctum & obſcurum eſt: paulatim deinde vlteriora panduntur. Vltima etiam altos receſſus habent: fontes per totum fere ſpatium manant. E quibus collatæ aquæ per prona mõtis flumen emittunt. Rex, loci difficultate ſpectata, ſtatuerat inde abire. Cupido deinde

incеſſit

inceſſit animo, naturam quoque fatigādi. Prius tamen quàm fortunā obſidionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) miſit ad Barbaros, qui ſuaderet, vt dederent rupem. Arimazes loco fretus, ſuperbè multa reſpondit. Ad vltimum, an Alexander volare poſſit, interrogat. Quæ nuntiata Regi, ſic accendere animum, vt adhibitis cum quibus cōſultare erat ſolitus, indicaret inſolentiam Barbari illudentis ipſos, quia pinnas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, vt crederet Macedones etiam volare. Trecentos, inquit, perniciſſimos iuuenes ex ſuis quiſque copijs perducite ad me, qui per calles, & pene inuias rupes domi pecora agere conſueuerint. illi præſtantes & leuitate corporum, & ardore animorum ſtrenue adducunt: quos intuens Rex: Vobiſcum, inquit, ò iuuenes, & mei æquales, vrbium inuictarum ante munimenta ſuperaui: montium iuga perenni niue obruta emenſus ſum: anguſtias Ciliciæ intraui: Indiæ ſine laſſitudine vim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documenta vobis dedi, & veſtra habeo. Petra, quam videtis, vnum aditum habet, quem Barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ vigiliæ ſunt, niſi quæ caſtra noſtra ſpectant. Inuenietis viam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferenteis ad cacumen. Nihil tam alte natura conſtituit, quò virtus non poſſit eniti. Experiendo, quæ cæteri deſperauerunt, Aſiam habemus in poteſtate. Euadite in cacumen: quod cum cœperitis, candidis velis ſignum mihi dabitis, ego, copijs admotis, hoſtem in nos à vobis conuertā.

Præmia. *Præmium erit ei, qui primus occupauerit verticē, talen-*

talenta decē: Vno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademq; ad X. homines ſeruabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quàm voluntatem. His animis Regem audierunt, vt iam cepiſſe verticem viderentur: dimiſſique ferreos cuneos, quos inter ſaxa defigerent, validoſque funes parabant. Rex circumuectus Petram, quà minime aſper ac præruptus aditus videbatur, ſecunda vigilia (quod bene verteret) ingredi iubet. Illi, alimentis in biduum ſumptis, gladijs modo, atque haſtis armati ſubire cęperunt. Ac primo pedibus ingreſſi ſunt: deinde, vt in prærupta peruentum eſt, alij manibus eminentia ſaxa complexi, leuauere ſemet, alij adiectis funium laqueis euaſere, cum cuneos inter ſaxa defigerent, queis gradus ſubinde inſiſterent, diem inter metum laboremque conſumpſerunt. Per aſpera enixis, duriora reſtabant, & creſcere altitudo Petræ videbatur. Illa vero miſerabilis erat facies, cum ij, quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipitii deuoluerentur: mox eadem in ſe patienda alieni caſus oſtendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti. Quidam mutilati parte membrorum: pariterque eos & nox, & ſomnus oppreſſit. Stratis paſſim corporibus in inuijs & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis obliti in lucem quieuerunt: tandemque velut ex alto ſopore excitati, occultas ſubiectaſque ipſis valles rimantes, ignari in qua parte Petrę tanta vis hoſtium condita eſſet, fumū ſpecus infra ſeipſos euolutū notauerunt. Ex quo intellectum

tellectum eſt, illam hoſtium latebram eſſe. Itaque haſtis impoſuere quod conuenerat ſignum, totoque è numero duos & XXX. in aſcenſu interiiſſe cognoſcunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quàm vicem eorum, quos ad tam manifeſtum periculum miſerat, ſolicitus, toto die cacumina montis intuens reſtitit. Noctu demum cum obſcuritas cõſpectum oculorum ademiſſet, ad curandum corpus receſſit. Poſtero die nondum ſatis clara luce, primus velati ſignum capti verticis conſpexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, tunc interniténte lucis fulgore conditi. Verum vt liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta eſt. Vocatũque Cophen, per quem Barbarorum animos tentauerat, mittit ad eos, qui moneret, nunc ſaltem ſalubrius conſilium inirẽt. Sin autem fiducia loci perſeuerarent, oſtendi à tergo iuſſit, qui cœperant verticem. Cophes ad eos miſſus, ſuadere cœpit Arimazi Petrã tradere, gratiam Regis inituro, ſi tantas res molientem in vnius rupis obſidione hærere non coegiſſet. Ille ferocius ſuperbiuſque quàm antea locutus, abire Cophen iubet. At is prehenſum manu Barbarum rogat, vt ſecum extra ſpecum prodeat: quo impetrato, iuuenes in cacumine oſtendit, eius ſuperbiæ haud immerito illudens. Pinnas ait habere milites Alexandri. Iamque e Macedonum caſtris ſignorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, ſicut pleraque belli vana & inania, Barbaros ad deditionem traxit: quippe occupati metu, paucitatem eorum, quia à tergo erant, æſtimare non poterant. Itaq; Cophen (nã trepidan-

pidantes reliquerat) ſtrenue reuocant, & cum eo XXX. principes mittunt, qui Petram tradant, & incolumibus abire liceat, paciſcantur. Ille quanquam verebatur, ne conſpecta iuuenum paucitate deturbarent eos Barbari: tamen & fortunæ ſuæ confiſus, & Arimazi ſuperbiæ infenſus, nullam ſe conditionem deditionis accipere reſpondit. Arimazes deſperatis magis, quàm perditis rebus, cum propinquis nobiliſsimiſque gentis ſuæ deſcendit in caſtra, quos omnes verberibus affectos, ſub ipſis radicibus Petræ crucibus iuſſit affigi. Multitudo deditiorum incolis nouarum vrbium cum pecuniæ capta dono data eſt. Artabazus in Petræ, regioniſque, quæ appoſita eſſet ei, tutela relictus eſt.

QVINTI CVRTII DE REBVS geſtis Alexandri magni, regis Macedonum Liber VIII.

ALexander maiore fama quàm gloria in ditionem redacta Petra, cum propter vagum hoſtem ſpargendæ manus eſſent, in tres partes diuiſit exercitum. Hephæſtionem vni, Cœnon alteri duces dederat. Ipſe cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam ſubacti; plures ante certamen imperata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione perſeuerauerant,

rauerant, vrbes agroſque iuſſit attribui. At exules Bactriani cum DCCC. equitibus Maſſagetarum proximos vicos vaſtauerunt. Ad quos coercendos Attinas regionis eius Præfectus CCC. equites inſidiarum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Nanque hoſtis in ſyluis, quæ erant forte campo iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora vt improuidum ad inſidias præda perduceret. Itaque incompoſito agmine, ſolutiſque ordinibus, Attinas prædabundus ſequebatur: quē prætergreſſum ſyluã, qui in ea conſederant, ex improuiſo adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata eſt; qui cum omni equitatu ſuperuenit. Et Maſſagetæ quidem iam refugerant, Dahæ mille oppreſſi ſunt: quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoque Sogdianis rurſus ſubactis, Maracandã repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas ſuper Boſphorum colentes miſerat, cum legatis gentis occurrit: Phrataphernes quoque, qui præerat Maſſagetis & Dahis regionum confinio adiunctis, miſerat, qui facturum imperata polliceretur. Scythæ petebant, vt Regis ſui filiam matrimonio ſibi iungeret. Si dedignaretur affinitatē, principes Macedonũ cum primoribus ſuæ gentis connubio coire pateretur. Ipſum quoque Regem venturum ad eum pollicebantur. Vtraque legatione benigne audita, Hephæſtionem, & Artabazum opperiens ſtatiua habuit: quibus adiunctis, in Regionem, quæ appellatur Bazaria peruenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud vlla ſunt maiora

indicia,

indicia, quàm magnis nemoribus ſaltibuſque nobilium ferarum greges clauſi. Spatioſas ad hoc eligunt ſyluas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cinguntur, turreſque habent venantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum ſaltum fuiſſe conſtabat: quem Alexander cum toto exercitu ingreſſus, agitari vndique feras iuſſit. Inter quas cum Leo magnitudinis raræ ipſum Regem inuaſurus incurreret, forte Liſymachus, qui poſtea regnauit proximus Alexandro, venabulum obijcere feræ cœperat. Quo Rex repulſo, & abire iuſſo, adiecit: Tam à ſemet, quã à Lyſimacho Leonem interfici poſſe. Lyſimachus enim quondam cum venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram ſolus, ſed læuo humero vſque ad oſſa laceratus, ad vltimum periculi peruenerat. Idipſum exprobrans ei Rex, fortius quàm locutus eſt, fecit. Nam feram non excepit modo, ſed etiam vno vulnere occidit. Fabulam quæ obiectum Leoni à Rege Liſymachum temere vulgauit, ab eo caſu (quem ſupra diximus) ortam eſſe crediderim. Cæterum Macedones, quanquàm proſpero euentu defunctus erat Alexander, tamen ſciuere gentis ſuæ more, ne pedes venaretur ſine delectis principum, amicorumque. Ille quatuor millibus ferarum deiectis, in eodem ſaltu cum toto exercitu epulatus eſt. Inde Maracandã reditũ eſt. Acceptaque ætatis excuſatione ab Artabazo, prouinciam eius deſtinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite Regem dimicantẽ clypeo ſuo texit: Rhoſaceris manum capiti Regis immi-

imminentem, gladio amputauit vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educauerat, ſoror eius, haud ſecus quàm mater à Rege diligebatur. Ob has cauſas validiſſimã imperij partem fidei eius tutelæque commiſit. Iamque iter parare in poſterum iuſſus, ſolenni & tempeſtiuo adhibetur conuiuio. In quo Rex cum multo incaluiſſet mero, immodicus æſtimator ſui, celebrare, quæ geſſerat, cœpit, grauis etiã eorum auribus, qui ſentiebant vera memorari. Silentium tum habuere ſeniores, donec Philippi res orſus obterere, nobilem apud Cheroneam victoriã ſui operis fuiſſe iactauit, ademptamque ſibi malignitate, & inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem ſeditione inter Macedones milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea conſternatione acceperat, iacuiſſe, non aliàs quàm ſimulatione mortis tutiorem: ſe corpus eius protexiſſe clypeo ſuo, ruentesque in illum ſua manu occiſos. Quæ patrem nunquam æquo animo eſſe confeſſum, inuitum filio debentem ſalutem ſuam. Itaque poſt expeditionem, quam ſine eo feciſſet ipſe in Illyricos, victorem ſcripſiſſe ſe patri, fuſos fugatosque hoſtes, nec affuiſſe vſquam Philippum. Laude dignos eſſe, non qui Samothracum initia viſerent, cum Aſiam vri, vaſtarique oporteret: ſed eos, qui magnitudine rerum fidem anteceſſiſſent. Hæc & his ſimilia læti audiere iuuenes: ingrata ſenioribus erant, maxime propter Philippũ, ſub quo diutius uixerãt. Tum Clytus, ne ipſe quidem ſatis ſobrius, ad eos qui infra ipſum cubabant, conuerſus,

ſus, Euripidis retulit carmen, ita vt ſonus magis, quàm ſermo exaudiri poſſet à Rege. Quo ſignificabatur, male inſtituiſſe Græcos, quod trophæis Regũ duntaxat nomina inſcriberentur, Alieno enim ſanguine partam gloriam intercipi. Itaque Rex cum ſuſpicaretur malignius habitum eſſe ſermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audiſſent. Et illis ad ſilentium obſtinatis, Clytus paulatim maiore voce Philippi acta, bellaque in Græcia geſta cõmemorat, omnia præſentibus præferens. Hinc inter iuniores ſenesque orta contentio eſt. Et Rex, velut patienter audiret, queis Clytus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Cęterum cum animo videretur imperaturus, ſi finem procaciter orto ſermoni Clytus imponeret: nihil eorum omittente, magis exaſperabatur. Iamque Clytus etiam Parmenionem defendere audebat: & Philippi de Athenienſibus victoriam, Thebarum præferebat excidio, non vino modo, ſed etiam animi praua contentione prouectus. Ad vltimum: Si moriendum, inquit, eſt pro te, Clytus eſt primus. At victoriæ arbitrium magis præcipuum ferunt, qui procaciſſime patris tui memoria illudunt, Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo indomitam, ſed quæ ne ſubigi quidem poſſit. Mittor ad feras beſtias, præcipitia ingenia ſortitas. Sed quæ ad me pertinent, tranſeo: Philippi milites ſpernis, oblitus niſi hic Atharias ſenex iuniores pugnã detrectantes reuocaſſet, adhuc nos circa Halicarnaſſum hæſuros fuiſſe. Quomodo ergo Aſiã etiã cum iſtis iunioribus ſubiecisti? Verum eſt (vt opinor)

nor)

nor) quod auunculum tuum in Italia dixiſſe conſtat: Ipſum in viros incidiſſe, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconſulte, ac temere actis Regem magis mouerat, quàm Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen Rex preſſit, contentus iuſſiſſe, vt conuiuio excederet. Nec quicquam aliud adiecit, quàm forſitan eum (ſi diutius locutus foret) exprobraturum ſibi fuiſſe vitam à ſemetipſo datam, hoc enim ſuperbe ſæpe iactaſſe. Atque illum cunctantem adhuc ſurgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monenteſque conabantur abducere. Clytus cum abſtraheretur, ad priſtinam violentiam, ira quoque adiecta: Suo pectore tergum illius eſſe defenſum: nunc poſteaquàm tanti meriti præterijt tempus, etiam memoriam inuiſam eſſe proclamat. Attali quoque cædem obijciebat: & ad vltimum, Iouis, quem patrem ſibi Alexander aſſereret, oraculum eludens: Veriora ſe Regi, quàm patrem eius reſpondiſſe dicebat. Iam tantum ira conceperat Rex, quantum vix ſobrius ferre potuiſſet. Enimuerò mero ſenſibus victis, ex lecto repente proſiluit. Attoniti amici, ne poſitis quidem, ſed abiectis poculis conſurgunt in euentum rei, quam tanto impetu acturus eſſet, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. Medium complexi, & obluctari perſeuerantem morabantur. Lyſimachus & Leonatus etiam lanceam abſtulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi ſe à proximis amicorum,

quod

quod Dario nuper accidiſſet, exclamat: ſignumque tuba dari, vt ad regiam armati coirent, iubet. Tum vero Ptolemæus & Perdiccas genibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perſeueret, ſpatiumque potius animo det: omnia poſtero die iuſtius executurum. Sed clauſæ erant aures, obſtrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in regiæ veſtibulum, & vigili excubanti haſta ablata, conſtitit in aditu, qua neceſſe erat ijs, qui ſimul cœnauerant, egredi. Abierant cæteri, Clytus vltimus ſine lumine exibat. Quem Rex, quiſnam eſſet, interrogat. Eminebat etiam in voce ſceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille iam non ſuæ, ſed Regis iræ memor: Clytum eſſe, & de conuiuio exire, reſpondit. Hæc dicentis latus haſta transfixit, morientiſque ſanguine aſperſus: I nunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum. Male humanis ingenijs natura conſuluit, quod plerunque non futura, ſed tranſacta perpendimus: quippe Rex poſteaquam ira mente deceſſerat, etiam ebrietate diſcuſſa, magnitudinem facinoris ſera æſtimatione perſpexit. Videbat tunc immodica libertate abuſum, ſed alioqui egregium bello virum, & niſi erubeſceret fateri, ſeruatorem ſui occiſum. Deteſtabile carnificis miniſterium occupauerat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nephãda cæde vltus. Manabat toto veſtibulo cruor paulo ante conuiuæ: vigiles attoniti & ſtupentibus ſimiles procul ſtabant, liberioremque pœnitentiam ſolitudo excipiebat. Ergo haſtam ex corpore iacentis euulſam retorſit in ſemet: iãq; admouerat

pectori, cum aduolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, alleuatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi proſtrauerat corpus, gemitu eiulatuque miſerabili tota perſonat regia. Laniare deinde os vnguibus; & circunſtantes rogare, ne ſe tanto dedecori ſuperſtitem eſſe paterentur. In has preces tota nox exacta eſt: ſcrutãtemque num ira Deorum ad tantum nefas actus eſſet, ſubit, anniuerſarium ſacrificium Libero Patri non eſſe redditum ſtato tempore. Itaque inter vinum & epulas cæde commiſſa, iram Dei fuiſſe manifeſtã. Cæterum magis eo mouebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipſo ſociare ſermonem poſtea auſurum. Viuẽdũ eſſe in ſolitudine, velut fera beſtia terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, ſicut adhuc cruentum erat, iuſſit inferri. Quo poſito, ante ipſum lachrymis obortis: Hãc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem: hic frater, vnicum orbitatis ſolatium, à me inter epulas occiſus eſt. Quo nunc ſe conferet miſera? Omnibus eius vnus ſuperſum, quem ſolum æquis oculis videre non poterit. Et ego ſeruatorum meorũ latro reuertar in patriam, vt ne dexteram quidẽ nutrici ſine memoria calamitatis eius offerre poſſim? Et cum finis lachrymis querelisque non fieret, iuſſu amicorum corpus ablatũ eſt. Rex triduum iacuit incluſus. Quem vt armigeri, corporiſq; cuſtodes ad moriendum obſtinatum eſſe cognouerunt, vniuerſi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus

ipſorum

ipſorum reluctatum ægre vicerunt, vt cibum caperet. Quoque minus cædis puderet, iure interfectum Clytum Macedones decernunt, ſepultura quoque prohibituri, ni Rex humari iuſſiſſet. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracandã conſumptis, cum parte exercitus Hephæſtionem in regionem Bactrianam miſit, cõmeatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autẽ deſtinauerat prouinciam, Amyntæ dedit. Ipſe Xenippa peruenit. Scythiæ confinis eſt regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia vbertas terræ non indigenas modo detinet, ſed etiã aduenas inuitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed poſteaquam Regem aduentare compertum eſt, pulſi ab incolis, duo millia fere & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrocinijs aſſueti. Tum ferocia ingenia non bellum modo ſed etiam veniæ deſperatio efferauerat. Itaque ex improuiſo adorti Amyntam Prætorem Alexãdri, diu anceps prælium fecerant. Ad vltimum DCC. ſuorum amiſſis, quorum CCC. hoſtis cœpit, dedere terga victoribus, haud ſane inulti: quippe LXXX. Macedonum interfecerunt, præterque eos trecenti & L. ſaucij facti ſunt, veniam tamen etiam poſt alteram defectionem impetrauerunt. His in fidem acceptis, in regionem, quam Nauram appellant, Rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Syſimithres, duobus ex ſua matre filijs genitis: quippe apud eos parentibus ſtupro coire cum liberis fas eſt. II. millibus armatis popularibus fauces

regionis, quà in arctiſſimum cogitur, valido munimento ſepſerant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga Petræ claudebat, hanc manu peruiam incolæ fecerant. Sed aditus ſpecus accipit lucem: interiora, niſi illato lumine, obſcura ſunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos ignotum, niſi indigenis. At Alexander, quanquam anguſtias naturali ſitu munitas ac validas manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis munimenta, quæ manu adiuncta erant, concuſſit, fundiſque & ſagittis propugnantium pleroſque deiecit: quos vbi diſperſos fugauit, ruinas munimentorum ſupergreſſus ad Petram admouit exercitum. Cæterũ interueniebat fluuius coeuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in vallem, magnique operis videbatur tã vaſtam voraginem explere. Cædi tamen arbores, & ſaxa congeri iuſſit. Ingenſque Barbaros pauor rudes ad talia opera concuſſerat, excitatam molẽ ſubito cernentes. Itaque Rex ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxyarten miſit nationis eiuſdem, ſed ditionis ſuæ, qui ſuaderet duci, vt traderet Petram. Interim ad augendam formidinem, & turres admouebantur, & excuſſa tormentis tela micabant. Itaque verticem Petræ omni alio præſidio damnato, petiuerunt. At Oxyartes trepidum diffidentemque rebus ſuis Syſimithrem cœpit hortari, vt fidem, quàm vim Macedonum mallet experiri, neu moraretur feſtinationem victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quiſquis ſemet offerret, in ſuum caput alienam cladem eſſe verſurum. Et ipſe quidem Syſimithres deditionem annuebat:

cæterum

cæterum mater eademque coniux moriturã ſe ante denuntians, quàm in vllius veniret poteſtatem, Barbari animum ad honeſtiora quàm tutiora conuerterat: pudebatque, libertatis maius eſſe apud fœminas, quàm apud viros pretium. Itaque dimiſſo internuntio pacis, obſidionem ferre decreuerat. Sed cum hoſtis vires, ſuasq; penſaret, rurſus muliebris conſilij, quod præceps magis quàm neceſſariũ eſſe credebat, pœnitere eum cœpit. Reuocatoq; ſtrenue Oxyarte, futurum ſe in Regis poteſtate reſpondit, vnum precatus, ne voluntatem & conſiliũ matris ſuæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur. Præmiſſum igitur Oxyartem cum matre liberisque, & totius cognationis grege, ſequebatur, ne expectato quidẽ fidei pignore, quod Oxyartes promiſerat. Rex, equite præmiſſo, qui reuerti eos iuberet, opperirique præſentiam ipſius, ſuperuenit, & victimis Mineruæ ac victoriæ cæſis, imperiũ Syſimithri reſtituit. Spe maioris, etiã prouinciæ facta, ſi cum fide amicitiam ipſius coluiſſet. Duos illi iuuenes patre tradente, ſecum militaturos ſequi iuſſit. Relicta deinde phalange, ad ſubigendos qui defecerant, cum equite proceſſit. Arduum & impeditum ſaxis iter primò vtcunque tolerabant. Mox equorum non vngulis modò attritis, ſed corporibus etiam fatigatis, ſequi plerique non poterant, & rarius ſubinde agmen fiebat, pudorem (vt fere fit) immodico labore vincente. Rex tamen ſubinde equos mutans, ſine intermiſſione fugientes inſequebatur. Nobiles iuuenes comitari eum ſoliti defecerant præter Philippum: Lyſimachi erat frater, tum

primum adultus, & quod facile apparet, indolis raræ. Is pedes (incredibile dictu) per L. ſtadia vectum Regem comitatus eſt, ſæpe equum ſuum offerente Lyſimacho: nec tamen vt digrederetur à Rege, effici potuit, cum lorica indutus arma geſtaret. Idem cum peruentum eſſet in ſaltum, in quo ſe Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoſte dimicantem protexit. Sed poſteaquam Barbari in fugam effuſi deſeruere ſyluas, animus, qui in ardore pugnæ corpus ſuſtentauerat, liquit: ſubitoque ex omnibus membris profuſo ſudore, arboris proximæ ſtipiti ſe applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo ſuſtinente, manibus Regis exceptus eſt, inter quas collapſus extinguitur. Mœſtum Regem alius haud leuis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat, quem extinctum eſſe paulo ante quam reuerteretur in caſtra, cognouit. Vtriuſque funus omni apparatu atque honore celebratum eſt. Dahas deinde ſtatuerat petere: ibi nanque Spitamenem eſſe cognouerat. Sed hanc quoque expeditionem vt pleraque alia fortuna, indulgendo ei nunquam fatigata, pro abſente tranſegit. Spitamenes vxoris immodico amore flagrabat: quam ægre fugam & noua ſubinde exilia tolerantem, in omne diſcrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, vt tandem fugam ſiſteret, victoriſque Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non poſſet. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pectori patris admouiſſet, vt ſaltem eorum miſereri vellet, orabat. Et quo effi-

caciores eſſent preces, haud procul erat Alexander. Ille ſe prodi, non moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem ſtrinxit, percuſſurus vxorem, niſi prohibitus eſſet fratrum eius occurſu. Cæterum abire e conſpectu iubet, addito metu mortis, ſi ſe oculis eius obtuliſſet: & ad deſiderium leuandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor, faſtidio præſentium accenſus eſt. Itaq; rurſus vni ei deditus, orare non deſtitit, vt tali conſilio abſtineret, pateretúrque ſortem, quancunque his fortuna feciſſet. Sibi mortẽ deditione eſſe leuiorem. At illa purgare ſe, quod quæ vtilia eſſe cenſebat, muliebriter forſitan, ſed fida tamen mente ſuaſiſſet; de cætero futurã in viri poteſtate. Spitamenes ſimulato captus obſequio, de die conuiuium apparari iubet: vinoq; & epulis grauis ſemiſomnus in cubiculum fertur. Quem vt alto & graui ſomno ſopitum eſſe ſenſit vxor, gladium, quem veſte occultauerat, ſtringit, caputq; eius abſciſſum cruore reſperſa ſeruo ſuo cõſcio facinoris tradit. Eodem comitante (ſicut erat cruenta veſte) in Macedonum caſtra peruenit, nuntiarique Alexandro iubet, adeſſe, quę ex ipſa deberet agnoſcere. Ille protinus Barbaram iuſſit ad mitti. Quam vt aſperſam cruore cõſpexit, ratus ad deplorandam contumeliam veniſſe, dicere quæ vellet, iubet. At illa, ſeruum, quem ſtare in veſtibulo iuſſerat, introduci deſiderauit. Qui quia caput Spitamenis veſte tectum habebat, ſuſpectus ſcrutantibus quid occuleret, oſtendit. Confuderat oris exanguis notas pallor, nec quis eſſet noſci ſatis

poterat.

poterat. Ergo Rex certior factus, humanum caput afferre eũ tabernaculo exceſſit, percontatusq; quid rei ſit, illo profitente cognoſcit. Varia hinc cogitationes inuicem animum diuerſa agitantem commouerant. Meritum ingens in ſemet eſſe credebat, quod transfuga & proditor, quique tantis rebus (ſi vixiſſet) iniecturus moram fuiſſet, interfectus eſſet. Contra facinus ingens auerſabatur, cum optime meritum de ipſa communium parentem liberorum per inſidias intermiſſet. Vicit tamen gratiam meriti ſceleris atrocitas, denunciarique iuſſit, vt excederet caſtris, neu licentia Barbara exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis eius participem vinctum Alexandro, ſeque dedunt. Ille maxima præſentium curarum parte liberatus, conuertit animum ad vindicandas iniurias eorum, quibus à Prætoribus ſuis auare ac ſuperbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, Mardos cum Tapyris tradidit, mandauitq; vt Phradatem, cui ſuccedebat, ad ſe in cuſtodiam mitteret. Arſami Cariæ præfecto ſubſtitutus eſt Staſanor. Arſaces in Mediam miſſus, vt Oxidates inde diſcederet. Babylonia, mortuo, Mazæo, Deditameni ſubiecta eſt. His cõpoſitis, tertio menſe ex hybernis mouit exercitum, regionẽ quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit, proximus ei nondum quidẽ procelloſus & triſtis, obſcurior tamen priſtino, non ſine creſcentis mali damno præterijt. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, & nunc in-

ternitente

ternitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, ſed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebatur: attonitiſque auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec conſidere audebat. Tum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis ſuis tecti exceperant. Sed iam nec retinere arma lubrica & rigentes manus poterant, nec ipſi deſtinare, in quam regionem obuerterent corpora, cum vndiq; tempeſtatis violentia maior, quàm vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus ſolutis, per totum ſaltum errabundum agmen ferebatur, multique prius metu, quam labore defatigati, proſtrauerant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu aſtrinxerat. Alij ſe ſtipitibus arborum admouerant. Id plurimis, & adminiculum, & ſuffugium erat. Nec fallebat ipſos, morti locum eligere, cum immobiles vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recuſabant extingui quieſcendo: quippe non vehemens modo, ſed etiam pertinax vis mali inſiſtebat, lucẽq; naturale ſolatium, præter tempeſtatẽ haud diſparem nocti, ſyluarũ quoq; vmbra ſuppreſſerat. Rex vnus tãti mali patiens circuire milites, contrahere diſperſos, alleuare proſtratos, oſtendere procul euolutum ex tugurijs fumũ, hortarique vt proxima quaque ſuffugia occuparent. Nec vlla res magis ſaluti fuit, quàm quod multiplicato labore ſufficientem malis, quibus ipſi ceſſerant, Regem deſerere erubeſcebant. Cæterum efficacior

cior in aduerſis neceſſitas, quàm ratio, frigoris re-medium inuenit. Dolabris enim ſyluas ſternere ag-greſſi, paſſim aceruos, ſtrueſq; accenderunt. Conti-nenti incendio ardere crederes ſaltum, & vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor ſtu-pentia membra commouit, paulatimque ſpiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit. Exce-pere alios tecta Barbarorum, quæ in vltimo ſaltu abdita neceſſitas inueſtigauerat. Alios caſtra, quæ in humido quidem, ſed etiam cœli miteſcente ſæui-tia locauerunt. Mille militum, atque lixarũ, calo-numq; peſtis illa conſumpſit. Memoria proditum eſt, quoſdam applicatos arborum truncis, & non ſo-lum viuentibus, ſed & inter ſe colloquentibus ſimi-les eſſe conſpectos, durante adhuc habitu, in quo mors quenque deprehenderat. Forte Macedo gre-garius miles ſeque & arma ſuſtentans, tandem in caſtra peruenerat. Quo viſo, Rex, quanquam ipſe tunc maxime admoto igne refouebat artus, ex ſel-la ſua exiliuit, torpentemque militem, & vix com-potem mentis, demptis armis, in ſua ſede iuſſit conſi-dere. Ille diu, nec vbi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, agnouit. Tandem recepto calore vitali, vt regiam ſedem, Regemque vidit, territus ſurgit. Quẽ intuens Alexander: Ecquid intelligis, miles, inquit, quanto meliore ſorte, quàm Perſæ ſub Rege viua-tis? Illis enim in ſella Regis conſediſſe capitale fo-ret, tibi ſaluti fuit. Poſtero die conuocatis amicis, copiarumque ducibus pronuntiari iuſſit, ipſum om-nia, quæ amiſſa eſſent, redditurum, & promiſſo fides extitit. Nam Syſimithres multa iumenta, & ca-

& camelorum II. millia adduxit, pecoraque, & armenta, quæ diſtributa pariter militem & damno & fame liberauerunt. Rex gratiam ſibi relatam à Syſimithre præfatus, ſex dierum cocta cibaria ferre milites iuſſit. Sacas petens totã hanc regionẽ depopulatus, XXX. millia pecorum ex præda Syſimithri dono dat. Inde peruenit in regionem, cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui ſe regis poteſtati, fideiq; permiſit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quàm vt duo ex tribus filijs ſecum militarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipſum relinquebatur, tradit. Barbara opulentia conuiuium, quo Regem accipiebat, inſtruxerat. Id cùm multa comitate celebraret, introduci XXX. nobiles virgines iuſſit. Inter quas erat filia ipſius Roxane nomine, eximia corporis ſpecie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ quanquam inter electas proceſſerat, omnium tamen oculos conuertit in ſe, maximè Regis, minus iam cupiditatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunæ, contra quã non ſatis cauta mortalitas eſt. Itaque ille, qui vxorẽ Darij, qui duas filias virgines: quibus forma præter Roxanem cõparari nulla poterat: haud alio animo quã parẽtis aſpexerat, tunc in amorem virgunculæ, ſi regiæ ſtirpi compararetur, ignobilis, ita effuſus eſt, vt diceret ad ſtabiliendum regnum pertinere, Perſas & Macedones connubio iungi: hoc vno modo & pudorem victis, & ſuperbiam victoribus detrahi poſſe: Achillem quoque à quo genus ipse duceret, cum captiua coiſſe: Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonij iure velle iungi. Inſperato

gaudio

gaudio lætus pater, ſermonem eius excepit. Et Rex medio cupiditatis ardore iuſſit afferri patrio more panem (hoc erat apud Macedones ſanctiſſimum coeuntium pignus) quem diuiſum gladio vterque libabat. Credo, eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu oſtendere voluiſſe iungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent. Hoc modo Rex Aſiæ & Europæ introductam inter conuiuales ludos matrimonio ſibi adiunxit, e captiua geniturus qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, ſuper vinum & epulas ſocerum ex deditis eſſe electum. Sed poſt Clyti cædem libertate ſublata, vultu, qui maxime ſeruit, aſſentiebantur. Cæterum Indiam, & inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod deſtinata impedire poſſet, moneretur, & ex omnibus prouincijs XXX. millia iuniorum legi iuſſit, & ad ſe armata perduci, obſides ſimul habiturus & milites. Craterum autem ad perſequendos Hauſtanem & Catenem, qui ab ipſo defecerant, miſit: quorum Hauſtanes captus eſt, Catenes in prælio occiſus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene appellatur, in deditionem redegit. Itaque omnibus compoſitis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Diues regio habebatur, non auro modo, ſed gemmis quoque, margaritiſq; ad luxum magis, quàm ad magnificentiam exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaque necubi vinceretur, cum cæteris præſtaret, ſcutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit: loricas quoque alias auro, alias argento adornauit. CXX. millia armatorum erant, quæ Regem ad id bellum ſequebantur.

tur. Iamque omnibus præparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc eſſe maturum, quo nam modo cæleſtes honores vſurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantum ſe, ſed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare poſſet, ac linguis. Itaque more Perſarum Macedonas venerabundos ipſum ſalutare, proſternentes humi corpora. Non deerat talia concupiſcenti pernicioſa adulatio; perpetuum malum Regum, quorum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quicquam ex patrio more labare ſuſtinuit: ſed Græcorum, qui profeſſionem honeſtarum artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argiuus peſſimorum carminum poſt Chœrilum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenij ſolum, ſed etiam nationis vitio adulator, & cætera vrbium ſuarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum ducibus à Rege præferebatur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque & patrem Liberum, & cum Polluce Caſtorem nouo numini ceſſuros eſſe iactabant. Igitur feſto die omni opulentia conuiuium exornari iubet, cui non Macedones modò, & Græci principes amicorum, ſed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum diſcubuiſſet Rex, pauliſper epulatus, conuiuio egreditur. Cleo, ſicut præparauerat, ſermonem cum admiratione laudum eius inſtituit. Merita deinde percenſuit quibus vno modo referri gratia poſſet, ſi quem intelligerent Deum eſſe, confiterentur, exigua thuris impenſa tanta beneficia penſaturi. Perſas quidem

dem non pie ſolum, ſed etiam prudenter Reges ſuos inter Deos colere: maieſtatem enim imperij, ſalutis eſſe tutelam. Nec Herculem quidem, & patrem Liberum prius dicatos Deos, quam viciſſet ſecum viuentium inuidiam. Tantundem quoque poſteros credere, quantum præſens ætas ſpopondiſſet. Quod ſi cæteri dubitent, ſemetipſum cum Rex iniſſet conuiuium, proſtraturum humi corpus. Debere idem facere cæteros, & in primis ſapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem eſſe prodendũ exemplum. Haud perplexe in Caliſthenem dirigebatur oratio. Grauitas viri, & prompta libertas inuiſa erat Regi, quaſi ſolus Macedonas paratos, ad tale obſequiũ moraretur. Is tum ſilentio facto, vnum illum intuentibus cæteris: Si Rex, inquit, ſermoni tuo affuiſſet, nullius profecto vox reſponſuri tibi deſideraretur. Ipſe enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare ſe cogeres, neu rebus feliciſſime geſtis inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abeſt, ego tibi pro illo reſpondeo. Nullum eſſe eundem & diuturnum, & præcocem fructum: cœleſteſque honores non dare te Regi, ſed auferre. Interuallo enim opus eſt, vt credatur Deus, ſemperq; hanc gratiam magnis viris poſteri reddunt. Ego autem ſeram immortalitatem precor Regi, vt vita diuturna ſit, & æterna maieſtas. Hominem conſequitur aliquando, nunquam comitatur diuinitas. Herculem modo, & patrem Liberum conſecratæ immortalitatis exempla referebas. Credis ne illos vnius conuiuij decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita

natura

natura eſt, quàm in cœlum fama perueheret. Scilicet ego, & tu, Cleo, Deos facimus? A nobis diuinitatis ſuæ auctoritatem accepturus eſt Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem. Si Deum potes facere: facilius eſt imperium dare, quàm cœlum. Dij propitij ſine inuidia, quæ Cleo dixit, audierint: eodemque curſu, quo fluxere res, ire patiantur. Noſtris moribus velint nos eſſe contentos. Non pudet patriæ, nec deſidero, ad quem modum Rex mihi colendus ſit, diſcere. Quos equidẽ victores eſſe confiteor, ſi ab illis leges, queis viuamus, accipimus. Aequis auribus Caliſthenes veluti vindex publicæ libertatis audiebatur. Expreſſerat non aſſenſionem modo, ſed etiam vocem ſeniorum præcipue, quibus grauis erat inueterati moris externa mutatio; Nec quicquam eorum, quæ inuicem iactata erant, Rex ignorabat, cum poſt aulæam, quæ lectos obduxerat, ſtaret. Igitur ad Agim & Cleonem miſit, vt ſermone finito, Barbaros tantum, cum intraſſet, procumbere ſuo more paterentur. Et paulo poſt, quaſi potiora quædam egiſſet, conuiuiũ repetit. Quem venerantibus Perſis, Polypercon, qui cubabat ſuper Regẽ, vnum ex his mento contingentẽ humum, per ludibrium cœpit hortari, vt vehementius id quateret ad terrã: elicuitq; irã Alexandri, quã olim animo capere nõ poterat. Itaq; Rex: Tu autem, inquit, nõ veneraberis me? An tibi vni digni videmur eſſe ludibrio? Ille nec Regẽ ludibrio, nec ſe contẽptu dignum eſſe reſpondit. Tum detractũ eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruiſſet, Vides ne,

S *inquit,*

inquit, idem te feciſſe, quod in alio paulo ante ridebas? Et tradi eo in cuſtodiam iuſſo, conuiuium ſoluit. Polyperconti quidem poſtea caſtigato diu ignouit. In Caliſthenem olim contumacia ſuſpectum, peruicacioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occaſio. Mos erat (vt ſupra dictum eſt) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere, ad munia haud multum ſeruilibus miniſterijs abhorrentia. Excubabant ſeruatis noctium vicibus proximi foribus ędis, in qua Rex acquieſcebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quàm quem armati obſidebant. Iidem acceptos ab Agaſonibus equos, cum Rex aſcenſurus eſſet, admouebant, comitabanturque & venantem, & in prælijs, omnibus artibus ſtudiorum liberalium excułti. Præcipuus honor habebatur, quod licebat ſedentibus veſci cum Rege. Caſtigandi verberibus eos nullius poteſtas præter ipſum erat. Hæc cohors velut ſeminarium ducum, præfectorumque apud Macedonas fuit. Hinc habuere poſteri Reges, quorum ſtirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex regia cohorte cum aprum telo occupaſſet, quem Rex ferire deſtinauerat, iuſſu eius verberibus affectus eſt. Quã ignominiam ægre ferens, deflere apud Soſtratum cępit. Ex eadem cohorte erat Soſtratus amore eius ardens: qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur forſitan olim ob aliam quoque cauſam Regi infeſtus, iuuenem ſua ſponte iam motum, data fide acceptaque perpulit, vt occideret Regẽ conſilium ſecum iniret. Nec puerili impetu rem

execu-

executi ſunt: quippe ſolerter, quos in ſocietatem ſce
leris aſciſcerent, Nicoſtratum, Antipatrum, Aſcle
piodorumque, & Philotam placuit aſſumi. Per
hos adiecti ſunt Anticles, & Epimenes. Cæterum
agendæ rei haud ſane facilis patebat via opus erat
eadem omnes coniuratos nocte excubare, ne ab ex-
pertibus conſilij impedirentur forte autem alius a-
lia nocte excubabat. Itaque in permutandis ſtatio
num vicibus, cæteroque apparatu exequendæ rei;
XXXII. dies abſumpti ſunt. Aderat nox, qua con-
iurati excubare debebant, mutua fide læti, cuius
documeutum tot dies fuerant. Neminẽ metus, ſpes
ve mutauerat. Tanta omnibus, vel in Regem ira,
vel fides inter ipſos fuit. Stabant igitur ad fores æ-
dis eius, in qua Rex veſcebatur, vt conuiuio egreſ-
ſum in cubiculum deducerent, Sed fortuna ipſius,
ſimulque epulantium comitas prouexit omnes ad
largius vinum, ludi etiam, conuiuales extraxere tẽ
pus, nunc lætis coniuratis, quod ſopitum aggreſ-
ſuri eſſent: nunc ſolicitis, ne in lucem conuiuium
extraheretur: quippe alios in ſtationem oportebat
prima luce ſuccedere, ipſorum poſt ſeptem dies re-
ditura vice. Nec ſperare poterant, in illud tempus
omnibus duraturam fidem. Cæterum cum iam
lux appareret, & conuiuium ſoluitur, & coniura-
ti exceperunt Regem, læti occaſionem exequendi
ſceleris admotam, cum mulier attonita, vt credi-
tum eſt, mentis conuerſari in regia ſolita, quia
inſtinctu videbatur futura prædicere, non occur-
rit modo abeunti, ſed etiam ſemet obiecit, vul-
tuque, & oculis motum præferens animi, vt redi-

ret in conuiuium, monuit: & ille per ludum. Bene Deos ſuadere, reſpondit: reuocatiſque amicis, in horam diei ferme ſecundam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in ſtationem ſucceſſerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen coniurati ſtabant, vice officij ſui expleta. Adeo pertinax ſpes eſt, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiſcentiæ deuouerunt. Rex benignius, quàm aliàs allocutus, diſcedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perſtitiſſent, iubet. Data ſunt ſingulis L. ſeſtertia: collaudatique, quod etiam alijs tradita vice, tamen excubare perſeueraſſent. Illi tanta ſpe deſtituti domos abeunt, & ceteri quidem expectabant ſtationis ſuæ noctem. Epimenes ſiue comitate Regis, qua ipſum inter coniuratos exceperat, repente mutatus, ſiue quia cœptis Deos obſtare credebat, fratri ſuo Eurylocho, quem antea expertem eſſe conſilij voluerat, quid paretur, aperit. Omnibus Philotæ ſupplicium in oculis erat. Itaque protinus iniicit fratri manum, & in regiam peruenit: excitatiſque cuſtodibus corporis, ad ſalutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat: & tempus, quo venerant, & vultus haud ſane ſecuri animi index, & mœſtitia e duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, ſopitum mero ac ſomno excitant Regem. Ille paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus: non ex toto domum ſuam auerſari Deos dixit, quia frater ipſius, quanquam impium facinus

auſus

auſus foret, tamen & pœnitentiam eius ageret, & per ſe potiſſimum profiteretur indicium, in eam ipſam noctem, qua decederet, inſidias comparatas fuiſſe. Auctores ſceleſti conſilij eſſe, quos minimè crederet Rex. Tum Epimenes cuncta ordine, conſciorumque nomina exponit. Caliſthenem non vt participem facinoris nominatum eſſe conſtabat, ſed ſolitum puerorum ſermonibus vituperantium criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adijciunt, cùm Hermolaus apud eum quoque verberatum ſe à Rege quereretur, dixiſſe Caliſthenem, meminiſſe debere eos iam viros eſſe. Idque an ad conſolandam patientiam verberum, an ad incitandum iuuenum dolorem dictum eſſet, in ambiguo fuiſſe. Rex animi corporiſque ſopore diſcuſſo, cùm tanti periculi, quod euaſerat, imago oculis oberraret, Eurylochum L. talentis, & cuiuſdam Tyridatis opulentis bonis donat protinus: fratremque, antequam pro ſalute eius precaretur, reſtituit. Sceleris autem auctores, interque eos Caliſthenem vinctos aſſeruari iubet: quibus in regiam adductis, toto die, & nocte proxima mero ac vigilijs grauis acquieuit. Poſtero autem die frequens concilium adhibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur intererant, ne de ſua quidem ſalute ſecuri: quippe Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui ſanguine contigiſſent eos. Rex introduci coniuratos, præter Caliſthenem, iuſſit, atque quæ agitauerant, ſine cunctatione confeſſi ſunt. Increpantibus deinde vniuerſis eos: ipſe Rex, quo ſuo merito

tantum in ſemet cogitaſſent facinus, interrogat. Stupentibus cæteris, Hermolaus: Nos vero, inquit, quoniam quaſi neſcias quæris, occidendi te conſilium inivimus, quia non vt ingenuis imperare cœpiſti, ſed quaſi in mancipia dominaris. Primus ex omnibus pater ipſius, Sopolis, parricidam etiam parentis ſui clamitans eſſe conſurgit, & ad os manu obiecta, ſcelere & malis inſanientem vltra negat audiendum. Rex inhibito patre, dicere Hermolaum iubet, quæ ex magiſtro didiciſſet Caliſthene. Et Hermolaus: Vtor, inquit, beneficio tuo, & dico quæ noſtris malis didici. Quota pars Macedonum ſæuitiæ tuæ ſupereſt? Quotus quiſque non e viliſſimo ſanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lynceſtes Alexander, & Clytus, quantum ad hoſtes pertinet, viuunt, ſtant in acie, te clypeis ſuis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retuliſti. Alius menſam tuam ſanguine ſuo aſperſit. Alius ne ſimplici quidem morte defunctus eſt. Duces exercituum tuorum in equuleum impoſiti, Perſis, quos vicerant, fuere ſpectaculo. Parmenio indicta cauſa trucidatus eſt, per quem Attalum occideras. Inuicem enim miſerorum vteris manibus ad expetenda ſupplicia. Et quos paulo ante miniſtros cędis habuiſti, ſubito ab alijs iubes trucidari. Obſtrepunt ſubinde cuncti Hermolao. Pater ſupremũ ſtrinxerat ferrum, percuſſurus haud dubie, ni inhibitus eſſet à Rege (quippe Hermolaũ dicere iuſſit) petijtque vt cauſas ſupplicij augentem, patienter audirent. Aegre ergo coercitis, rurſus Hermolaus,

molaus. Quàm liberaliter, inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permittis: & Caliſthenis vox carcere incluſa eſt, quia ſolus poteſt dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confeſſi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum feciſſe contendo Sunt hic qui mecum rem pulcherrimam cogitauerunt. Nemo eſt, qui conſcium fuiſſe nobis Caliſthenem dicat, cum morti olim deſtinatus ſit à iuſtiſſimo & patientiſſimo Rege. Hæc ergo ſunt Macedonum præmia, quorum vt ſuperuacuo & ſordido abuteris ſanguine. At tibi XXX. millia mulorum captiuum aurum vehunt, cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi ſint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes, & nouo more victores ſub iugum mitteres. Perſarum te veſtis & diſciplina delectat, patrios mores exoſus es. Perſarum ergo non Macedonum Regem occidere voluimus: & te transfugam, belli iure, perſequimur. Tu Macedonas voluiſti genua tibi ponere, venerarique te vt Deum. Tu Philippum patrem auerſaris, & ſi quis Deorum ante Iouem haberetur, faſtidires etiam Iouem. Miraris, ſi liberi homines ſuperbiam tuam ferre non poſſumus? Quid ſperamus ex te, quibus aut inſontibus moriendum eſt, aut, quod triſtius morte eſt, in ſeruitute viuendum? Tu quidem ſi emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim ſcire cœpiſti, quod ingenui homines ferre non poſſunt. De cætero parce, reliquorum orbem ſenectutẽ ſupplicijs ne oneraueris.

Nos iube duci, vt quod ex tua morte petieramus, conſequamur ex noſtra. Hæc Hermolaus. At Rex Quam falſa ſint, inquit, quæ iſte tradita à magiſtro ſuo dixit, patientia mea oſtendet. Confeſſũ enim vltimum facinus, tamen vt vos quoque non ſolum ipſe audiretis, expreſſi, non imprudens, cũ permiſiſſem huic latroni dicere, vſurum eum rabie, qua compulſus eſt, vt me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius ſe in venatione geſſiſſet, more patrio, & ab antiquiſſimis Macedoniæ Regibus vſurpato, eum caſtigari iuſſi. Hoc & oportere fieri, & vt à tutoribus pupilli, à maritis vxores, ſeruis quoque huius pueros ætatis verberare concedimus. Hæc eſt ſæuitia in ipſum mea, quam impia cæde voluit vlciſci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt vti ingenio meo, quàm mitis ſim; non ignoratis: commemorare ſuperuacuum eſt. Hermolao parricidarum ſupplicia non probari, cum eadem ipſe meruerit, minime hercule admiror. Nam cum Parmeniõe & Philotam laudat, ſuæ ſeruit cauſæ. Lynceſtem vero Alexandrum bis inſidiatum capiti meo, à duobus indicibus liberaui. Rurſus conuictum, per biennium tamen diſtuli, donec vos poſtularetis, vt tandem debito ſupplicio ſcelus lueret. Attalum, antequam Rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe meminiſtis. Clytus vtinam non coegiſſet me ſibi iraſci: cuius temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, diutius tuli, quàm ille eadem me dicentem tuliſſet. Regum ducumque clementia nõ ipſorum modo, ſed etiam in illorum qui

parent, ingenijs ſita eſt. Obſequio mitigantur imperia. Vbi vero reuerentia exceſſit animis, & ſumma imis confundimus, vi opus eſt, vt vim repellamus. Sed quid ego mirer iſtum crudelitatem mihi obieciſſe, qui auaritiam exprobrare auſus ſit? Nolo ſingulos veſtrum excitare, ne inuiſam liberalitatem meam faciam, ſi pudori veſtro grauem fecero. Totum exercitum aſpicite, qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis, menſas auro onerant, greges ſeruorum ducunt, ſpolia de hoſtibus ſuſtinere non poſſunt. At enim Perſę, quos vicimus, in magno honore ſunt: Apud me quidem moderationis meæ certiſſimum indicium eſt, quod ne victis quidem ſuperbe impero. Veni enim in Aſiam, non vt funditus euerterem gentes, nec vt dimidiam partem terrarum ſolitudinem facerem: ſed vt illos quoque, quos bello ſubegiſſem, victoriæ meæ non pœniteret. Itaque militant vobiſcum, pro imperio veſtro ſanguinẽ fundunt, qui ſuperbe habiti rebellaſſent. Non eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. Si habere Aſiam, non tranſire volumus, cum his communicanda eſt noſtra clementia, horum fides ſtabile & æternum faciet imperium, & ſane plus habemus, quàm cupimus. Inſatiabilis autem auaritia eſt, adhuc implere velle, quod iam circumfluit. Verumtamen eorum mores in Macedonas transfundo. In multis enim gentibus eſſe video, quæ non erubeſcamus imitari: nec aliter tantum imperium apte regi poteſt, quàm vt quædam & tradamus illis, & ab

& ab iiſdem diſcamus. Illud pene dignum riſu fuit, quod Hermolaus poſtulabat à me, vt auerſarer Iouem, cuius oraculo agnoſcor. An etiam quid Dij reſpondeant, in mea poteſtate eſt? Obtulit nomen filij mihi: recipere, ipſis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque Deum eſſe me credant. Fama enim bella conſtant, & ſæpe etiam quod falſò creditum eſt, veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma veſtra auro argentoque adornaſſe? Aſſuetis nihil vilius hac videri materia, volui oſtendere. Macedonas inuictos cæteris, nec auro quidẽ vinci. Oculos ergo primum eorum ſordida omnia & humilia ſpectantiũ capiã: & docebo nos non auri aut argenti cupidos, ſed orbem terrarũ ſubacturos veniſſe, quam gloriam tu parricida intercipere voluiſti, & Macedonas, Rege adempto, deuictis gentibus dedere. At nunc mones me, vt veſtris parentibus parcam. Nõ oportebat quidem vos ſcire, quid de his ſtatuiſſem, quo triſtiores periretis, ſi qua vobis parentum memoria & cura eſt. Sed olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes propinquos parenteſque ſolui: & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuũ Caliſthenem, cui vni vir videris quia latro es, ſcio cur produci velis, vt coram his probra, quæ modo in me iecisti, modo audiſti, illius quoque ore referantur. Quem. ſi Macedo eſſet, tecum introduxiſſẽ digniſſimũ te diſcipulo magiſtrum. Nunc Olynthio non idem iuris eſt. Poſt hæc concilium dimiſit, traditque damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte

erant,

erant, iuſſit. Illi vt fidem ſuam ſæuitia Regi approbarent, excruciatos necauerunt. Caliſthenes quoque tortus interijt, initi conſilij in caput Regis innoxius: ſed haudquaquam aulæ & aſſentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitauit inuidiam, quàm quod præditum optimis moribus, artibuſque à quo reuocatus ad vitam erat, cum interfecto Clyto mori perſeueraret, nõ tantum occiderit, ſed etiã torſerit, indicta quidem cauſa. Quam crudelitatem ſera pœnitentia conſecuta eſt. Sed ne otium ſerendis rumoribus natum aleret, in Indiam mouit, ſemper bello quàm poſt victoriam clarior. India tota ferme ſpectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione ſpatioſa, quæ Auſtrum accipiunt, in altius terræ faſtigium excedunt, plana ſunt cætera, multiſque inclytis amnibus Caucaſo monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior eſt, quàm cæteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu fluuius eximius à Meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo ſtringit. In eum obiectæ rupes inclinant ad orientem. Vtque Rubro mari accipitur, findens ripas, multas arbores cum magna ſoli parte exorbet. Saxis quoque impeditur, quibus crebro reuerberatur. Vbi mollius ſolum reperit, ſtagnat, inſulaſque molitur. Aceſines eum auget. Ganges decurſurum in mare intercipit. Magnoque motu amnis vterque colliditur: quippe Ganges aſperum os influenti obijcit,

nec repercuſſæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celeber auditu eſt, quia per vltima Indiæ currit. Cæterum non Crocodilos modo, vti Nilus, ſed etiam delphines, ignotasque alijs gentibus belluas alit. Erimanthus crebris flexibus ſubinde curuatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea cauſa eſt, cur tenues reliquias iam ſine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio diuiditur, ſed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum quæ propiora ſunt mari, Aquilones maxime deurunt. Ii cohibiti iugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mites. Sed adeo in illa plaga mundus ſtatutas temporum vices mutat, vt cum alia feruore ſolis exæſtuant, Indiam niues obruant. Rurſuſque vbi cætera rigent, illhic intolerandus æſtus exiſtat: nec cur, vlli ſe natura cauſa ingeſſit. Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro Rege inditum eſt nomen; propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde pleriſq; ſunt veſtes. Libri arborum teneri, haud ſecus quàm cera literarum notas capiunt. Aues ad imitandum humanæ vocis ſonum dociles ſunt. Animalia inuſitata cæteris gentibus, niſi inuecta. Eadem terra & rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum maior eſt vis, quàm quos in Africa domitant. Et viribus magnitudo reſpondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoque lapſu ſegnes aquas ducunt. Gemmas, margaritasq; mare litoribus infundit. Neque alia illis maior

opu-

opulentiæ cauſa eſt, vtique poſteaquam vitiorum commercii vulgauere in exteras gentes: quippe æſtimantur purgamenta æſtuantis freti pretio, quod libido conſtituit. Ingenia hominum, ſicut vbique, apud illos locorum quoque ſitus format. Corpora vſque pedes carbaſa velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pẽdent: brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt ſæpius, quàm tondentur. Mentum ſemper intonſum eſt. Reliquam oris cutem ad ſpeciem leuitatis exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipſi magnificentiam appellant, ſuper omnium gentium vitia. Cum Rex ſane in publico conſpici patitur; thuribula argentea miniſtri ferunt, totumque iter per quod ferri deſtinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Diſtincta ſunt auro & purpura carbaſa, quæ indutus eſt: lecticam ſequũtur armati, corporisque cuſtodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cãtu ſeriis rebus obſtrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet, totas eas vitis auro cælata percurrit, auiumque, quarum viſu maxime gaudent, argenteæ effigies opera diſtinguunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit, atque ornat, tunc reſponſa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis ſoleis odoribus illinunt pedes. Venatus maximus labor eſt, incluſa viuario animalia inter vota cantusque pellicum figere. Binorum cubitorum ſagittæ ſunt, quas emittunt maiore nixu, quàm effectu: quippe te-

lum-

lum, cuius in leuitate vis omnis eſt, inhabili pondere oneratur. Breuiora itinera equo conficit. Longior vbi expeditio eſt, elephanti vehunt currum, & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus deſit, lecticis aureis pellicum longus ordo ſequitur. Separatum aliud Reginæ ordine agmen eſt, æquatque luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab iiſdem vinum miniſtratur, cuius omnibus Indis largus eſt vſus. Regem mero ſomnoque ſopitum, in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium inuocantes Deos. Quis credat inter hæc vitia curam eſſe ſapientiæ? Vnum agreſte & horridum genus eſt, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem pulchrum, & viuos ſe cremari iubent. Quibus autem ſegnis ætas, aut incommoda valetudo eſt, expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec vllus corporibus, quæ ſenectus ſoluit, honos redditur. Inquinari putant ignem, niſi qui ſpirantes recipit. Illi, qui in vrbibus publicis moribus degunt, ſyderum motus ſcite ſpectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenquam admouere lethi diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant, quicquid colere cœperunt, arbores maxime, quas violare capitale eſt. Menſes in quinos denos deſcripſerunt dies. Anni plena ſpatia ſeruantur. Lunæ curſu notant tempora, non, vt plerique, cum orbem ſydus impleuit, ſed cum ſe curuare cœpit in cornua: & iccirco breuiores habent menſes, qui ſpatium eorum ad hunc Lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur quibus morari ordinem rerum haud ſane operæpretium

tium videbatur. Igitur Alexandto fines Indiæ ingreſſo gentium ſuarum Reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Ioue genitum ad ipſos perueniſſe memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem fama cognitos eſſe: ipſum coram adeſſe, cernique. Rex benigne exceptos ſequi iuſſit, iiſdem itinerum ducibus vſurus. Cæterum cum amplius nemo occurreret, Hephæſtionem, & Perdiccam cũ copiarum parte præmiſit, ad ſubigendos, qui auerſarentur imperium: iuſſitque ad flumen Indum procedere, & nauigia facere, queis in vlteriora tranſportari poſſet exercitus. Illi, quia plura flumina ſuperanda erant, ſic iunxere naues, vt ſolutæ plauſtris vehi poſsent, rurſuſque coniungi. Poſt ſe Cratero cum Phalange iuſso ſequi, equitatum ac leuem armaturam eduxit, eoſque, qui occurrerant, leui prælio in vrbem proximam compulit. Iam ſuperuenerat Craterus. Itaque vt principio terrorem incuteret genti, nondum arma Macedonum expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimentis vrbis, quam obſidebat, incenſis. Cæterum dum obequitabat mœnibus, ſagitta ictus eſt. Cœpit tamẽ oppidum, & omnibus incolis eius trucidatis, etiam in tecta ſæuitum eſt. Inde domita ignobili gente, ad Nyſam vrbem peruenit. Forte caſtris ante mœnia ipſa in ſylueſtri loco poſitis, nocturnum frigus vehementius quàm aliàs, horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum eſt. Cæſis quippe ſyluis flammam excitauerunt: quæ igni alita, oppidanorum ſepulchra comprehendit, Vetuſta cedro facta erant, conceptumque ignem

late

late fudere, donec omnia ſolo æquata ſunt. Et ex vrbe primum canum latratus, deinde etiam hominũ fremitus auditus eſt. Tum & oppidani hoſtem, & Macedones ipſos ad vrbem veniſſe cognoſcunt. Iamque Rex eduxerat copias, mœnia obſidebat, cum hoſtium, qui diſcrimen tentauerant, obruti telis ſunt. Alijs ergo deditionem, alijs pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, circumſideri tantum eos, & abſtineri cædibus iuſſit. Tandemque obſidionis malis fatigati dedidere ſe. A Libero patre conditos ſe eſſe dicebant, & vera hæc origo erat. Sita eſt ſub radicibus montis, quem Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licentiam, Iouis fœmine Liberum patrem eſſe celatum. Rex ſitu montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmiſſis commeatibus, verticem eius aſcendit. Multa hedera, vitiſque toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varij ſalubreſque ſucci ſunt, ſua ſponte fortuitorum ſeminum fruges humo nutriente. Lauri, baccæque & multa in illis rupibus agreſtis eſt ſylua. Credo equidem non diuino inſtinctu, ſed laſciuia eſſe prouectos, vt paſſim hedera ac vitium folia decerperent, redimitique fronde toto nemore ſimiles bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium, præſidem nemoris eius Deum adorantiũ iuga montis colleſque reſonabant, cum orta licentia à paucis (vt fere fit) in omnes ſe repente vulgaſſet: quippe velut in media pace, per herbas congeſtamque frondem proſtrauerant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non auerſatus, large ad epulas om-

las omnibus prabitis, per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ, quàm virtutis eſſe beneficium? quippe ne epulantes quidem & ſopitos mero aggredi auſus eſt hoſtis, haud ſecus bacchantium eiulantiumq; fremitu perterritus, quã ſi præliantium clamor eſſet auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertentes temulentos cõmeſſantesque inter ora hoſtium texit. Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur, peruentum eſt. Deſeruerant incolæ ſedes, & in auios ſylueſtresq; montes confugerant. Ergo Acadera tranſit, æque vſta & deſtituta incolentium fuga. Itaque rationem belli neceſſitas mutauit. Diuiſis enim copijs, pluribus ſimul locis arma oſtendit: oppreſſiq; vrbe, qui expectauerant hoſtem, omni clade perdomiti ſunt. Ptolemæus plurimas vrbes, Alexander maximas cœpit: rurſusq; quas diſtribuerat copias iunxit. Superato deinde Choaſpe amne, Cœnon in obſidione vrbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit. Ipſe ad Mazagas venit, nuper Aſſacano (cuius regnum fuerat) demortuo. Regioni quoque vrbique præerat mater eius Cleophes. XXX. millia peditum tuebantur vrbem, non ſitu ſolum, ſed etiam opere munitam. Nam quà ſpectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis vtrinque rupibus aditum ad vrbẽ impedit. Ab occidente & à Meridie velut de induſtria rupes prealtas admolita natura eſt, infra quas cauernæ & voragines lõga vetuſtate in altum cauatæ iacent. Quaque deſinunt foſſa ingentis operis obiecta eſt. XXXV. ſtadia murus vrbẽ complecti-

tur, cuius inferiora ſaxo, ſuperiora crudo latere ſunt ſtructa. Lateri vinculum lapides ſunt, quos interpoſuere, vt duriori materiæ fragilis incumberet: ſimulq; terra humore diluta, ne tamen vniuerſa conſideret, interpoſitæ erant trabes validæ, quibus iniecta tabulata muros & tegebant & peruios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, conſilijque incertum (quia nec cauernas, niſi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admouere) quidam è muro ſagitta percuſſit. Tum fortè in ſuram incidit telum, cuius ſpiculo euulſo admoueri equum iuſſit: quo vectus ne obligato quidem vulnere haud ſegnius deſtinata exequebatur. Cæterum cum crus ſaucium penderet, & cruore ſiccato frigeſcens vulnus aggrauaret dolorem, dixiſſe fertur. Se quidem Iouis filium dici, ſed corporis ægri vitia ſentire. Non tamen ante ſe recepit in caſtra, quàm cuncta proſpexit, & quæ fieri vellet, edixit. Ergo ſicut imperatum erat, alij extra vrbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alij magnarum arborum ſtipites cumulis, ac moles ſaxorum in cauernas deijciebant. Iamque agger æquauerat ſummæ faſtigium terræ. Itaque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem abſoluta ſunt. Ad ea viſenda Rex nondum obducta vulneri cicatrice proceſſit: laudatusque militibus, admoueri machinas iuſſit, è quibus ingens vis telorum in propugnatores effuſa eſt, præcipuè rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasque moles nulla ope, quæ cerneretur,

retur, adductas Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, excuſſas tormentis pragraues haſtas, negabant conuenire mortalibus. Itaque deſperata vrbis tutela, conceſſere in arcem. Inde quia nihil obſeſſis præter deditionem placebat, legati ad Regem deſcenderunt, veniam petituri. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium fœminarum grege aureis pateris vina libantium proceſſit. Ipſa genibus Regis paruo filio admoto, non veniam modo, ſed etiam priſtinæ fortunæ impetrauit decus: quippe appellata Regina eſt, & credidere quidam plus formæ, quàm miſerationi datum. Puero quoque certe poſtea ex ea vtcunque genito, Alexandro fuit nomen. Hinc Polypercon ad vrbem Oram cum exercitu miſſus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulſos ſecutus, vrbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deſerta à ſuis venere in Regis poteſtatem. Quorum incolæ armati, Petram Dorinim nomine occupauerunt. Hanc ab Hercule fruſtra obſeſſam eſſe, terræque motu coactum abſiſtere, fama vulgauerat. Inopem conſilij Alexandrum, quia vndique præceps & abrupta rupes erat, ſenior quidam peritus locorum cum duobus filijs adijt, ſi pretium operi eſſet, aditum ſe monſtraturum eſſe promittens. Octoginta talenta conſtituit daturum Alexander, & altero ex iuuenibus obſide retento ipſum ad exequenda, quæ obtulerat, dimiſit. Leuiter armatis dux datus eſt Mullinus ſcriba Regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hoſtem, in ſummum iugum placebat euadere. Petra non vt

pleraque modicis, ac mollibus cliuis in ſublime faſtigium creſcit, ſed in metæ maxime modum erecta eſt: cuius ima ſpatioſiora ſunt, altiora in arctius coeunt, ſumma in acutum cacumen exurgūt. Radices eius Indus amnis ſubit, prealtus vtrinque aſperis ripis. Ab altera parte voragines, eluuieſque præruptæ ſunt: nec alia expugnandi patebat via, quàm vt replerentur. Ad manum ſylua erat, quam Rex ita cædi iuſſit, vt nudi ſtipites iacerentur: quippe rami fronde veſtiti impediſſent ferentes. Ipſe primus truncam arborem iecit, clamorque exercitus index alacritatis ſecutus eſt, nullo detrectante munus, quod Rex occupaſſet. Intra ſeptimum diem cauernas expleuerant, cum Rex ſagittarios & Agrianos iubet per ardua niti. Iuueneſque promptiſſimos ex ſua cohorte triginta delegit. Duces his dati ſunt Charus & Alexander, quem Rex nominis, quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit. Ac primo, quia tam manifeſtum periculum erat, ipſum Regem diſcrimen ſubire non placuit. Sed vt ſignum tuba datum eſt, vir audaciæ promptæ conuerſus ad corporis cuſtodes, ſequi ſe iubet, primuſq; inuadit in rupem. Nec deinde quiſquam Macedonum ſubſtitit, relictiſque ſtationibus ſua ſponte Regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit caſus, quos ex prærupta rupe lapſos amnis præterfluēs hauſit. Triſte ſpectaculum etiam nō periclitantibus: cum vero alieno exitio, quid ipſis timendum foret, admonerentur, in metum miſericordia verſa, non extinctos, ſed ſemetipſos deflebant. Et iam eo peruentum erat, vnde ſine

per-

pernicie, niſi victores redire non poſſent, ingentia ſaxa in ſubeuntes prouoluẽtibus Barbaris: qui perculſi; inſtabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaſerãt tamen Alexander & Charus, quos cũ triginta delectis præmiſerat Rex, & iã pugnare cominus cœperant. Sed cum ſuperne tela Barbari ingererent, ſæpius ipſi feriebantur, quam vulnerabant. Ergo Alexander & nominis ſui, & promiſſi memor, dum acrius, quàm cautius dimicat, confoſſus vndique obruitur. Quem vt Charus iacentem reſpexit, ruere in hoſtem, omnium præter vltionem immemor, cœpit: multoſque haſta, quoſdam gladio interemit. Sed cum tot vnum inceſſerent manus, ſuper amici corpus procubuit exanimis. Haud ſecus quam par erat promptiſsimorum iuuenum cæterorumque militum interitu commotus Rex, ſignum receptui dedit. Saluti fuit, quod ſenſim, & intrepidi ſe receperunt. Et barbari hoſtẽ depuliſſe contenti non inſtitere cedentibus. Cæterũ Alexander cum ſtatuiſſet deſiſtere incœpto, quippe nulla ſpes potiundæ petræ offerebatur, tamen ſpeciem oſtendit in obſidione perſeuerantis. Nam & itinera obſideri iuſſit, & turres admoueri, & fatigatis alios ſuccedere. Cuius pertinacia cognita, Indi per biduum quidem, ac duas noctes cum oſtentatione non fiduciæ modo, ſed etiam victoriæ, epulati ſunt, tympana ſuo more pulſantes. Tertia vero nocte tympanorum quidem ſtrepitus deſierat audiri: ceterũ ex tota petra faces refulgebant quas accenderant barbari, vt tutior eſſet ipſis fuga obſcura nocte per inuia ſaxa curſuris. Rex,

Balacro qui ſpecularetur præmiſſo, cognoſcit Petrā fuga Indorum eſſe deſertam. Tum dato ſigno vt vniuerſi conclamarēt, incompoſite fugientibus metum incuſſit multique (tanquam adeſſet hoſtis) per lubrica ſaxa, perque inuias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mutilati ab integris deſerti ſunt. Rex locorum magis quàm hoſtium victor, tamen magnæ victoriæ ſacrificijs & cultu Deum ſatisfecit. Aræ in Petra locatæ ſunt Mineruæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos ſubire iuſſerat leuiter armatos, etſi promiſſis minora præſtiterant, pretium cum fide redditum eſt. Petra, regionisque ei adiuncta, Siſocoſto tutela permiſſa. Inde proceſſit Embolima: & cum anguſtias itineris obſideri XX. millibus armatorum ab Eryce quodam comperiſſet, grauius agmen exercitus Cœno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipſe prægreſſus funditore ac ſagittario deturbatis, qui obſederant ſaltum, ſequentibus ſe copijs viam fecit. Indi, ſiue odio ducis, ſiue gratiam victoris Regis inituri Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque eius atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegauit exemplo. Hinc ad flumen Indum ſextiſdecimis caſtris peruenit, omniaque (vt præceperat) ad traijciendum preparata ab Hephæſtione reperit. Regnabat in ea regiono Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro. Et poſt mortem parentis legatos miſerat, qui conſulerent eum regnare ſe interim vellet; an priuatum opperiri eius aduentum? Permiſſusque vt regnaret,

gnaret,non tamen ius datum vſurpare ſuſtinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæſtionem gratuitum frumentum copijs eius admenſus; non tamen ei occurrerat,ne fidem vllius, niſi Regis, experiretur. Itaque venienti obuiam cum armato exercitu egreſſus eſt. Elephanti quoque per modica interualla militum agmini immixti, procul caſtellorum fecerant ſpeciem. Ac primo Alexander non ſocium,ſed hoſtem aduentare credebat. Iamque & ipſe arma milites capere, & equites deſcendere in cornua iuſſerat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore,iuſſis ſubſiſtere cæteris,ipſe concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit:ſiue hoſtis,ſiue amicus occurreret, vel ſua virtute,vel illius fide tutus:coiuere, quod ex vtriuſque vultu poſſet intelligi amicis animis:cæterum ſine interprete non poterat conſeri ſermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurriſſe ſe dixit cum exercitu, totas imperij vires protinus traditurum, nec expectaſſe,dum per nuntios daretur fides. Corpus ſuum,& regnum permittere illi, quẽ ſciret gloria militantem,nihil magis quàm famã timere perfidiæ. Lætus ſimplicitate barbari Rex,& dextram fidei ſuę pignus dedit, & regnum reſtituit. LVI. elephanti erant, quos tradidit Alexandro,multaque pecora eximię magnitudinis. Tauros ad III.millia,pretioſum in ea ragione,acceptumq; animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro,plures agricultores haberet, an milites; cum duobus Regibus bellanti ſibi, maiore militum quam agreſtium manu opus eſſe,reſpondit.

Abiaſares & Porus erant. Sed in Poro eminebat auctoritas. Vterque vltra Hydaſpen amnem regnabat, & belli fortunam, quiſquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis, permittente Alexandro, & regium inſigne ſumpſit, & more gentis ſuæ nomen, quod patris fuerat, Taxilem appellauere populares, ſequente nomine imperium, in quencunque tranſiret. Ergo cum per triduum hoſpitaliter Alexandrum accepiſſet, quarto die, & quantum frumenti copijs, quas Hephæſtion duxit, præbitum à ſe eſſet, oſtendit: & aureas coronas ipſi, amiciſque omnibus, præter hæc ſignati argenti LXXX. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mire lætus, & quæ is dederat, remiſit, & mille talenta ex præda, quam vehebat, adiecit, multaque conuiualia ex auro & argento vaſa, plurimum Perſicæ veſtis, XXX. equos ex ſuis cum iiſdem inſignibus, queis aſſueuerant, cum ipſum veherent. Quæ liberalitas, ſicut barbarum obſtrinxerat, ita amicos ipſius vehementer offendit. E quibus Meleager ſuper cœnam largiore vino vſus, gratulari ſe Alexandro dixit, quod ſaltem in India reperiſſet dignum talentis mille. Rex haud oblitus quàm ægre tuliſſet, quod Clytum ob linguæ temeritatem occidiſſet, iram quidem tenuit, ſed dixit: Inuidos homines nihil aliud quàm ipſorum eſſe tormenta. Poſtero die legati Abiaſaræ adiere Regem, omnia ditioni eius ita, vt mandatum erat, permittebant, firmataque inuicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis ſui fama ratus ad deditionem poſſe compelli, miſit

ſit ad eum Cleocharem, qui denuntiaret ei, vt ſti pendium penderet, & in primo finium ſuorum aditu occurreret Regi. Porus, alterum ex his facturũ ſeſe reſpondit, vt intranti regnum ſuum præſto eſſet, ſed armatus. Iam Hydaſpen Alexander ſuperare decreuerat, cum Barzentes defectionis Arachoſijs author vinctus, trigintaque elephanti ſimul capti perducuntur, opportunum aduerſus Indos auxilium, quippe plus in belluis, quàm in exercitu ſpei, aut virium illis erat: Gamaxusq; Rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti ſe coniunxerat, vinctus adductus eſt. Igitur transfuga & Regulo in cuſtodiam, elephantis autem Taxili traditis ad amnem Hydaſpen peruenit. In cuius vlteriore ripa Porus conſederat, tranſitu prohibiturus hoſtem. LXXXV. Elephantos obiecerat eximio corporum robore, vltraque eos currus CCC. & peditum XXX. fere millia: in queis erant ſagittarij (ſicuti ante dictum eſt) grauioribus telis, quàm vt apte excuti poſſent. Ipſum vehebat elephantus ſuper cæteras belluas eminens, armaque auro & argẽto diſtincta, corpus raræ magnitudinis honeſtabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat eſſe ſapientia. Macedonas non conſpectus hoſtium ſolum ſed etiam fluminis, quod tranſeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem ſtadia diffuſum, profundo alueo, & nuſquã vada aperiẽte, ſpeciẽ vaſti maris fecerat. Nec pro ſpatio aquarũ late ſtagnantium impetũ coercebat, ſed quaſi in arctum coeuntibus ripis, & torrẽs & eliſus ferebatur: occultaque ſaxa ineſſe oſtendebant

debant

debant pluribus locis vndæ repercuſſæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique compleuerant. Stabant ingentes vaſtorum corporum moles, & de induſtria irritatæ horrendo ſtridore auras fatigabant. Hinc hoſtis, hinc amnis, capacia quidem bonæ ſpei pectora, & ſæpe ſe experta improuiſo tamē pauore percuſſerant: quippe inſtabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari poſſe credebant. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas & Indi & Macedones nantes, leuatis ſuper capita armis, tranſibant. Ibi leuia prælia cōſerebant, & vterque Rex paruæ rei diſcrimine, ſummæ experiebatur euentum. Cæterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia inſignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles iuuenes & perpetua partium felicitate ad ſpernendū omne periculū accenſi. Queis ducibus, promptiſſimi iuuenū lanceis modo armati tranauere in inſulam, quam frequens hoſtis tenebat, multoſq; Indorum nulla re magis, quàm audacia, armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, ſi vnquā temeritas felix inueniret modum. Sed dum ſuperuenientes contēptim & ſuperbe quoque exſpectant, circumuenti ab his qui occulti enatauerant, eminus obruti telis ſunt. Qui effugerant hoſtem, aut impetu amnis ablati ſunt, aut vorticibus impliciti. Eaque pugna multum fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops conſilij, tandem ad fallendum hoſtem talem dolum intendit. Erat inſula in flumine amplior cæteris ſylueſtris eadem, & tegendis inſidijs apta. Foſſa quoque prealta haud pro-

cul

cul à ripa, quam tenebat ipſe, non pedites modo, ſed etiam cum equis viros poterat abſcondere. Igitur vt à cuſtodia huius opportunitatis oculos hoſtium auerteret. Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iuſſit procul ab inſula, et ſubinde Indos clamore terrere, quaſi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolomæus id fecit: eoque conſilio Porum agmenque ſuum ei parti, quam ſe petere ſimulabat, coegit aduertere. Iam extra conſpectum hoſtis inſula erat: Alexander in diuerſa parte ripæ ſtatui ſuum tabernaculum iuſſit, aſſuetamque comitari ipſum cohortem ante id tabernaculum ſtare: & omnem apparatum regiæ magnificentiæ hoſtium oculis de induſtria oſtendi. Attalum, & æqualem ſibi, & haud diſparem habitu oris & corporis, vtique cum procul viſeretur, veſte regia exornat, præbiturum ſpeciem ipſum Regem illi ripæ præſidere, nec agitare de tranſitu. Huius conſilij effectum primo morata tempeſtas eſt, mox adiuuit, incommoda quoque ad bonos euentus vertente fortuna. Traijcere amnem cum cæteris copijs in Regionem inſulæ (de qua ante dictum eſt) parabat, auerſo hoſte in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obſederant ripam, cum procella imbrem vix ſub tectis tolerabilem effudit, obrutique milites nymbo, in terram refugerunt, nauigijs ratibuſque deſertis. Sed tumultuantium fremitus, obſtrepentibus ripis, ab hoſte non poterat audiri. Deinde momento temporis repreſſus eſt imber. Cęterum adeo ſpiſſæ intendere ſe nubes, vt conderent lucem, vixque colloquentium inter ipſos:

ſos facies noſcitaretur. Terruiſſet alium obducta nox cœlo, cum ignoto amne nauigandum eſſet, forſitan hoſte eam ipſam ripam, quàm cæci atque improuidi, & ex periculo gloriam accerſentes petebãt, occupante: obſcuritatem, quæ cæteros terrebat, ſuam occaſionem ratus: dato ſigno vt omnes ſilentio aſcenderent in rates; eam, qua ipſe vehebatur, primam iuſſit expelli. Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur. Vna ergo naui, quam petræ fluctus illiſerat hærente, cætera euadunt: armaque capere milites, & ire in ordinem iuſſit. Iamque agmen in cornua diuiſum ipſe ducebat, cum Poro nuntiatur; armis, viriſque ripam obtineri, & rerum adeſſe diſcrimen. Ac primo humani ingenij vitio ſpei ſuæ indulgens, Abiaſarem belli ſocium, & ita conuenerat, aduentare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hoſtem, centum quadrigas & quatuor millia equitum venienti agmini Porus obiecit. Dux erat copiarum, quas præmiſit, Hages frater ipſius. Summa virium in curribus, ſenos viros ſinguli vehebant, duos clypeatos, duos ſagittarios ab vtroque latere diſpoſitos: cæteri aurigæ erant haud ſane inermes, quippe iacula complura, vbi cominus præliandum erat, omiſſis abenis in hoſtem ingerebant. Cæterum vix vllus vſus, huius auxilij eo die fuit. Namque (vt ſupra dictum eſt) imber violentius quàm aliàs fuſus, campos lubricos & inequitabiles fecerat: graueſque & propemodum immobiles currus illuuie & voragine hærebant. Contra Alexander,

der, expedito ac leui agmine ſtrenue inuectus eſt. Scythæ et Dahæ primi omnium inuaſere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dexterum cornu hoſtium emiſit. Iã vndiq; pugna ſe mouerat, cum ij, qui currus agebant, illud vltimum auxilium ſuorum rati, effuſis habenis in medium diſcrimẽ ruere cœperunt. Anceps id malum vtriſque erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebãtur, & per lubrica atque inuia immiſſi currus excutiebãt eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modo lacunaſq;, ſed etiam in amnem præcipitauere curricula. Pauci tamen hoſtium exacti penetrauere ad Porum, acerrime pugnam cientem. Is, vt diſſipatos tota acie currus vagari ſine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Poſt eos poſuerat pedites, ac ſagittarios, tympana pulſare ſolitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec ſtrepitu eorum mouebantur, olim ad notum ſonum auribus mitigatis. Herculis ſimulacrum agmini peditum præferebatur: id maximum erat bellantibus incitamentum, & deſeruiſſe geſtantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam ſanxerat pœnam ijs, qui ex acie non retuliſſent, metu, quem ex illo hoſte quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque conuerſo. Macedonas non belluarum modò, ſed etiam ipſius Regis aſpectus parumper inhibuit. Belluæ diſpoſitæ inter armatos, ſpeciem turrium procul fecerant: Ipſe Porus humanæ magnitudinis propemodum exceſſerat formam. Magnitudini Pori adijcere videbatur bellua, qua vehebatur.

tantum

tantum inter cæteras eminens, quantum alijs ipſe præſtabat. Itaque Alexander contemplatus & Regem, & agmen Indorum. Tandem, inquit, par animo meo periculum video. Cum beſtijs ſimul & cũ egregijs viris res eſt. Intuenſque Cœnon: Cum ego, inquit, Ptolemæo, Perdiccaque, & Hephæſtione comitatus in læuum hoſtium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis, ipſe dexterum moue, & turbaris ſigna infer. Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tauron, inuehimini in mediam aciem, & vrgebitis frontem. Haſtæ noſtræ prælongæ, & validæ non aliàs magis quàm aduerſus belluas, rectoreſque earum vſui eſſe poterunt detur bate eos qui vehuntur, & ipſas confodite. Anceps genus auxilij eſt, & in ſuos acrius furit. In hoſtem enim imperio, in ſuos pauore agitur. Hæc elocutus, concitat equum primus. Iamq; (vt deſtinatũ erat) inuaſerat ordines hoſtium, cum Cœnus ingenti vi in læuum cornu inuehitur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem vno impetu prorupit. At Porus quà equitem inuehi ſenſerat, belluas agi iuſſit. Sed tardum, & pene immobile animal equorum velocitatem æquare non poterat. Nec ſagittarum quidem vllus erat Barbaris vſus: quippe longas & prægraues, niſi prius in terra ſtatuant arcum, haud ſatis apte & commode imponunt: tum humo lubrica, & ob id impediente conatum, molientes ictus, celeritate hoſtium occupabantur. Ergo ſpreto Regis imperio (quod fere fit, vbi turbatis acrius metus quàm dux imperare cœpit) totidem erant Imperatores, quot agmina errabant. Alius iungere aciem, alius

diuidere, ſtare quidam, & nonnulli circumuehi ter ga hoſtium iubebant. Nihil in medium conſulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere diſperſos, obuius hoſti ire pergit, elephantoſque ante agmen ſuorum agi iubet. Magnum belluæ iniecere terrorem, inſolituſque ſtridor non equos modo, tam pauidum ad omnia animal, ſed viros quoque, ordineſque turbauerat. Iam fugæ circunſpiciebant locum paulo ante victores, cum Alexander Agrianos, & Thracas leuiter armatos, meliorem concurſatione quàm cominus militem, emiſit in belluas. Ingentem ij vim telorum iniecere, & elephantis, & regentibus eos, Phalanx quoque inſtare conſtanter territis cœpit. Sed quidam auidius perſecuti belluas, in ſemet irritauere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris, vt parcius inſtarent, fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma viroſq; corriperent, & ſuper ſe regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc ſequentium, nunc fugientium elephãtos. In multum diei varium certamen extraxit, donec ſecuribus (id nanque genus auxilij præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocant gladios leuiter curuatos, falcibus ſimiles, queis appetebant bellarum manus. Nec quicquam inexpertum non mortis modo, ſed etiam in ipſa morte noui ſupplicij timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati, ſuos impetu ſternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipſis obterrebantur. Itaque pecorum modo magis pauidi, quàm infeſti, vltra aciem exigebantur,

tur, cum Porus deſtitutus à pluribus, tela multo ante præparata, in circunfuſos ex elephanto ſuo cœpit ingerere. multiſque eminus vulneratis, expoſitus ipſe ad ictus, vndique petebatur. Nouem iam vulnera hinc tergo, illhinc pectore exceperat: multoque ſanguine profuſo, languidis manibus magis elapſa quàm excuſſa tela mittebat. Nec ſegnius bellua inſtincta rabie nondum ſaucia, inuehebatur ordinibus, donec rector belluæ Regem conſpexit fluentibus membris omiſſiſque armis vix compotem mentis. Tum belluam in fugam concitat ſequẽte Alexandro. Sed equus eius multis vulneribus confoſſus, deficiensq; procubuit, poſito magis Rege, quam effuſo. Itaque dum equum mutat, tardius inſecutus eſt. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmiſſus ab Alexandro, monere cœpit Porum, ne vltima experiri perſeueraret, dederetque ſe victori. At ille, quanquam exhauſtę erant vires, deficiebatque ſanguis, tamen ad notam vocem excitatus: Agnoſco, inquit, Taxilis fratrem imperij regnique ſui proditorem: & telum quod vnum forte non effluxerat, contorſit in eum, quod per medium pectus penetrauit ad tergum. Hoc vltimo virtutis operæ edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaque ſiſtit fugam, peditemque ſequenti hoſti obiecit. Iam Alexander conſecutus erat, & pertinacia Pori cognita, vetabat reſiſtentibus parci. Ergo vndique & in pedites, & in ipſum Porum tela congeſta ſunt, queis tandem grauatus, labi ex bellua cœpit. Indus, qui elephantum regebat, deſcende-

ſcendere eum ratus, more ſolito elephantum procũbere iuſſit in genua, qui vt ſe ſubmiſit, cæteri quoq; (ita enim inſtituti erant) demiſere corpora in terram. Ea res & Porum, & cæteros victoribus tradidit. Rex ſpoliari corpus Pori interemptum eſſe credens, iuſſit: & qui detraherent, loricam veſtemque concurrere, cum bellua dominum tueri, & ſpoliantes cœpit appetere, leuatumque corpus eius rurſus dorſo ſuo imponere. Ergo telis vndique obruitur, confoſſoque eo in vehiculum Porus imponitur. Quem Rex vt vidit alleuantem oculos, non odio, ſed miſeratione commotus: Quæ, malum, inquit, amentia te coegit rerum mearum cognita fama, belli fortunam experiri, cum Taxiles eſſet in deditos clemẽtiæ meæ tam propinquum tibi exemplum? At ille. Quoniam, inquit, percontaris, reſpondebo ea libertate, quam interrogando feciſti. Neminem me fortiorem eſſe cenſebam. Meas enim noueram vires, nondum expertus tuas: fortiorem eſſe te, belli docuit euentus. Sed ne ſic quidem parum felix ſum, ſecundus tibi. Rurſus interrogatus, quid ipſe victorem ſtatuere debere cenſeret. Quod hic, inquit, dies tibi ſuadet, quo expertus es quàm caduca felicitas eſſet. Plus monendo profecit, quam ſi precatus eſſet: quippe magnitudinem animi eius interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non miſericordia modo, ſed etiam honore excipere dignatus eſt. Aegrum curauit haud ſecus quam ſi pro ipſo pugnaſſet. Confirmatum, contra ſpem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donauit ampliore regno, quàm tenuit. Nec ſane quicquã

ingenium eius ſolidius aut conſtantius habuit, quàm admirationem veræ laudis & gloriæ. Simplicius tamen famam æſtimabat in hoſte, quàm in ciue: quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe: eandem clariorem fore, quo maiores fuiſſent, quos ipſe viciſſet.

QVINTI CVRTII DE REBVS geſtis Alexandri magni, regis Macedonum Liber IX.

Alexander tam memorabili victoria lætus: qua ſibi Orientis fines apertos eſſe cenſebat, Soli victimis cæſis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid Indis virium fuiſſet, illa dimicatione proſtratum: cæteram opimam prædam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde iam vilia & obſoleta eſſe ſpolia de Perſis: gemmis, margaritisque, & auro, atque ebore Macedoniam Græciamque, non ſuas tantum domos repleturum. Auidi milites & pecuniæ & gloriæ, ſimul quia nunquam affirmatio eius fefellerat eos, pollicentur operam: dimiſſiſque cum bona ſpe, nauigia ædificari iubet, vt cum totam Aſiam percurriſſent, finem terrarum mare inuiſeret. Multa materia

teria naualis in proximis montibus erat, quam cedere aggreſſi, magnitudinis inuſitatæ reperere ſerpentes, Rhinocerotes quoque rarum alibi animal, in iiſdem montibus erant. Cæterum hoc nomen belluis eis indutum à Græcis: ſermonis eius ignari aliud lingua ſua vſurpant. Rex duabus vrbibus conditis in vtraque fluminis, quod ſuperauerat, ripa, copiarum duces coronis, & mille aureis ſingulos donat. Cæteris quoque pro portione aut gradu, quem in militia obtinebant, aut nauata opera, honos habitus eſt. Abiaſares qui prius quã cũ Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miſerat, rurſus alios miſit, pollicẽtes omnia facturum quæ imperaſſet, modo ne cogeretur corpus ſuum dedere. Neque enim aut ſine regio imperio victurum, aut regnaturũ eſſe captiuũ. Cui Alexander nuntiari iuſſit, ſi grauaretur ad ſe venire, ipſum ad eum eſſe uenturũ. Hinc Poro, amneq; ſuperato, ad interiora Indiæ proceſſit. Syluæ erant prope in immenſum ſpatium diffuſæ, proceriſque & in eximiam altitudinem editis arboribus vmbroſæ. Plerique rami inſtar ingentium ſtipitum flexi in humum, rurſus qua ſe curuauerant, erigebantur, adeo vt ſpecies eſſet non rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua radice generatæ. Cœli temperies ſalubris: quippe & vim ſolis vmbræ leuant, & aquæ largæ manant è fontibus. Cæterum hic quoque ſerpentium magna vis erat, ſquamis fulgorem auri reddẽtibus. Virus haud vllũ magis noxium eſt: quippe morsũ præſens mors ſequebatur, donec ab incolis remedium oblatum eſt. Hinc per deſerta ventum eſt

ad flumen Hydraoten. Iunctum erat flumini nemus opacum arboribus alibi inuſitatis, agreſtiumque pauonum multitudine frequens. Caſtris inde motis, oppidum haud procul poſitum corona capit, obſidibuſque acceptis, ſtipendium imponit. Ad magnam deinde (vt in ea regione) vrbem peruenit, non muro ſolum ſed etiam palude munitam. Cæterum Barbari vehiculis inter ſe iunctis dimicaturi occurrerunt. Alijs tela, alijs haſtæ, alijs ſecures erant: tranſiliebantque in vehicula ſtrenuo ſaltu, cum ſuccurrere laborantibus ſuis vellẽt. Ac primo inſolitum genus pugnæ Macedonas terruit, cum eminus vulnerarentur. Deinde ſpreto tam incondito auxilio, ab vtroque latere vehiculis circumfuſi, repugnantes fodere cœperunt. Et vincula, queis conſerta erant, iuſſit incidi, quo facilius ſingula circumuenirẽtur. Itaq; octo millibus ſuorũ amiſſis, in oppidum refugerũt. Poſtero die ſcalis vndiq; admotis, muri occupantur. Paucis pernicitas ſaluti fuit, qui, cognito vrbis excidio paludẽ tranauere, & in vicina oppida ingentẽ intulere terrorẽ, inuictum exercitum & Deorũ profecto aduenisse memorantes. Alexander ad vaſtandã eam regionem Perdicca cum expedita manu miſſo, partẽ copiarum Eumeni tradit, vt is quoq; Barbaros ad deditionẽ compelleret. Ipſe cæteros ad vrbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, duxit. Oppidani miſſis qui Regem deprecarentur, nihilominus bellũ parabant: quippe orta ſeditio in diuerſa conſilia diduxerat vulgum. Alij omnia deditione potiora, quidam nul-

lam

lam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiunt. Alexander, quanquã belli auctoribus iure poterat iraſci, tamen omnibus venia data, & obſidibus acceptis, ad proximam deinde vrbem caſtra mouit. Obſides ducebantur ante agmen: quos cum è muris agnouiſſent, vtpote gentis eiuſdem, in colloquium conuocauerunt. Illi clementiam Regis, ſimulq; vim commemorãdo, ad deditionem eos compulere: ceteraſque vrbes ſimili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnum Sophitis peruentum eſt. Gens (vt Barbari credunt) ſapientia excellit, boniſque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt, aluntque: ſed eorum, quibus ſpectandi infantum habitum cura mandata eſt. Si quos ſegnes aut aliqua membrorum parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptijs coeunt, non genere ac nobilitate coniũctis, ſed electa corporum ſpecie: quia eadem æſtimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admouerat copias, ab ipſo Sophite obtinebatur. Clauſæ erant portæ, ſed nulli in muris turribuſque ſe armati oſtenderant: dubitabantque Macedones, deſeruiſſent ne vrbem incolæ, an fraude ſe occulerent, cum ſubito patefacta porta, Rex Indus cũ duobus adultis filijs occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis ſpecie. Veſtis erat auro purpuraque diſtincta, quæ etiam crura velabat. Aureis ſoleis inſeruerat gemmas. Lacerti quoque & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus inſignes colore & magnitudine lapilli. Baculũ

aureum berylli diſtinguebant. Quo tradito, precatus, vt ſoſpes acciperet, ſe, liberosque & gentem ſuam dedidit. nobiles ad venandum canes in ea regione ſunt. Latratu abſtinere dicuntur, cum videre, feram, leonibus maxime infeſti. Horum vim vt oſtenderet Alexandro, in conſpectu leonem eximiæ magnitudinis iuſſit emitti, & IIII. omnino admoueri canes, qui celeriter occupauerunt feram: cũ ex ijs qui aſſueuerant talibus miniſterijs, vnus canis leoni cum alijs inhærentis crus auellere & quia non ſequebatur, ferro amputare cœpit. Nec ſic quidem pertinacia victa, rurſus aliam partem ſecare inſtitit: & inde non ſegnius inhærentem ferro ſubinde cædebat. Ille in vulnere feræ dẽtes moribundus quoque infixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingeneraſſe naturam memoriæ proditum eſt. Equidem plura tranſcribo, quam credo. Nam nec affirmare ſuſtineo: de quibus dubito: nec ſubducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in ſuo regno, ad fluuium Hypaſin proceſſit, Hephæſtione, qui diuerſam regionem ſubegerat coniuncto. Phegelas erat gentis proximæ Rex, qui popularibus ſuis colere agros (vt aſſueuerant) iuſſis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod imperaret detrectans, biduũm apud eum ſubſtitit. Rex tertio die amnem ſuperare decreuerat, tranſitu difficilem non ſpatio ſolum aquarum, ſed etiam ſaxis impeditum. Percõtatus igitur Phegelam, quæ noſcenda erant XI. dierũ vltra flumen per uaſtas ſolitudines iter eſſe cognoſcit: excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum.

num. Vlteriores ripas colere gentes Gangaridas & Pharraſios, eorumque Regem eſſe Aggrāmen, viginti millibus equitum, ducentisque peditum obſidentem vias. Ad hæc quadrigarum duomillia trahere, & præcipuum terrorem helephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, an vera eſſent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falſo iactari affirmat. Cæterum qui regnaret non modo ignobilem eſſe, ſed etiam vltimæ ſortis: quippe patrem eius tenſorem vix diurno quæſtu propulſantem famem, propter habitum haud indecorū cordi fuiſſe Reginę. Ab ea in propiorem eius qui tum regnaſſet, amicitię locum admotū interfecto eo per inſidias, ſub ſpecie tutelę liberum eius inuaſiſſe regnum necatisque pueris, hunc qui nunc regnat, generaſſe, inuiſum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ quàm ſuæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo Regis iniecerat curam. hoſtem bełluaſque ſpernebat; ſitum locorum & vim fluminum extimeſcebat. Relegatos in vltimum pene rerum humanarum, perſequi terminū & eruere arduum videbatur. Rurſus auaritia glorię, & inſatiabilis cupido famę, nihil inuium, nihil remotum videri ſinebat. Et interdū dubitabat, an Macedones tot emenſi ſpatia terrarum, in acie, & in caſtris ſenes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obſtantes difficultates, ſecuturi eſſent. Abundantes onuſtoſq; prędā, magis parta frui velle quàm acquirenda fatigari. Non idem ſibi

& militibus animi eſſe. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum ſuorum primordio ſtare. Militem labore defatigatum, proximum quenque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum diſſeruit: Non ignoro milites, multa, quæ terrere vos poſſent, ab incolis Indiæ per hos dies de induſtria eſſe iactata. Sed non eſt improuiſa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, ſic Meſopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorũ alterũ vado tranſiuimus, alterum ponte, terribilem fecerant Perſæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia illa tradente, maiora ſunt vero. Noſtra quoque gloria cum ſit ex ſolido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modo quis belluas offerentes mœnium ſpeciem, quis Hydaſpen amnẽ quis cætera auditu maiora, quàm vero, ſuſtinere poſſe credebat? Olim hercule fugiſſemus ex Aſia, ſi nos fabulæ debellare potuiſſent. Creditis ne elephãtorum greges maiores eſſe, quam vſquam armentorum ſunt? cum, & rarum ſit animal, nec facile capiatur, multoq; difficilius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numerauit. Nam flumen, quo latius fuſum èſt, hoc placidius ſtagnat: quippe anguſtis ripis coercita, & in anguſtiorem alueum eliſa, torrentes aquas inuehunt: contra ſpatio aluei ſegnior curſus fit. Præterea in ripa omne periculum eſt, vbi applicantes nauigia hoſtis expectat. Ita quantumcunque flumen interuenit, idem futurum diſcrimen eſt euadentium

dentium in terram. Sed omnia iſta vera eſſe fingamus. Vtrum ne vos magnitudo belluarum, an multitudo hoſtium terret? Quod pertinet ad elephantos, præſens habemus exemplum: in ſuos vehementius, quàm in nos incurrerunt: Tam vaſta corpora ſecuribus falcibuſque mutilata ſunt. Quid autem intereſt, totidem ſint, quot Porus habuit, an tria millia, cum vno aut altero vulneratis, cæteros in fugã declinari videamus? Deinde paucos quoq; incõmode regunt, cõgregata vero tot millia, ipſa ſe elidunt, vbi nec ſtare, nec fugere potuerint inhabiles vaſtorum corporũ moles. Equidẽ ſic animalia iſta contempſi, vt cum haberẽ, ipſe non opposuerim: ſatis gnarus, plus ſuis quã hoſtibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commouet. Cũ paucis enim pugnare ſoliti eſtis, & nunc primum inconditã ſuſtinebitis turbã. Teſtis aduerſus multitudinẽ inuicti Macedonũ roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Perſarũ, & Arbella, cuius campi deuictorũ a nobis oſſibus ſtrati ſunt. Sero hoſtiũ legiones numerare cœpiſtis, poſteaquam ſolitudinem in Aſia vincendo feciſtis. Cum per Helleſpontum nauigaremus, de paucitate noſtra cogitandũ fuit. Nunc nos Scythæ ſequuntur, Bactriana auxilia præſto ſunt. Dahæ, Sogdianique inter nos militant. Nec tamẽ illi turbæ confido. Veſtras manus intueor, veſtram virtutem, rerum, quas geſturus ſum vadem, prædemque habeo. Quandiu vobiſcum in acie ſtabo, nec mei, nec hoſtium exercitus meminero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ

adhibete. Non in limine operum laborumque noſtrorum, ſed in exitu ſtamus. Peruenimus ad Solis ortum, & Oceanum, niſi obſtat ignauia: inde victores perdomito fine terrarum, reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora ſunt periculis præmia, diues eadem & imbellis eſt regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quàm ad prædam. Digni eſtis, qui opes, quas illud mare litoribus inuehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertũ, nihil metu omiſſum relinquatis. Per vos, gloriamque veſtram, qua humanũ faſtigium exceditis, perq; & mea in vos, & in me veſtra merita, quibus inuicti contendimus, oro, quęſoque, ne humanarum rerum terminos adeũtem alumnum commilitonemque veſtrum, ne dicam Regem, deſeratis. Cætera vobis imperaui, hoc vnum debiturus ſum. Et is vos rogo, qui nihil vnquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui ſæpe aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque patrem, ſi inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obſtinatum, ſilentium rumpite. Vbi eſt ille clamor alacritatis veſtræ index? Vbi eſt ille meorum Macedonum vultus? non agnoſco vos milites, nec agnoſci videor à vobis. Surdas iamdudum aures pulſo. Auerſos animos, & infractos excitare conor. Cumque illi in terram demiſſis capitibus tacere perſeuerarent: Neſcio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In ſolitudine mihi videor

eſſe.

eſſe. Nemo reſpondet, nemo ſaltem negat quos alloquor: Quid autem poſtulo? veſtram gloriam, & magnitudinem vindicamus. Vbi ſunt illi, quorum certamen paulò ante vidi contendentium, qui potiſsimum vulnerati Regis corpus exciperent? Deſertus, deſtitutus ſum, hoſtibus deditus. Sed ſolus quoque ire perſeuerabo. Obiicite me fluminibus & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis. Inueniam, qui deſertum à vobis ſequantur. Scythæ, Bactrianique erunt mecum, hoſtes paulo ante, nunc milites noſtri. Mori pręſtat, quàm precario Imperatorem eſſe, Ite reduces domos, ite deſerto Rege ouantes. Ego hic a vobis deſperatę victorię, aut honeſtę morti locum inueniam. Nec ſic quidem vlli militum vox exprimi potuit. Expectabant, vt duces principeſque ad Regem perferrent, vulneribus & continuo labore militię fatigatos, non detrectare munia, ſed ſuſtinere non poſſe. Cęterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Ergo primo fremitus ſua ſpōte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque liberius dolor erigi cœpit, manantibus lachrymis, adeo vt Rex, ira in miſericordiam verſa, ne ipſe quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem vniuerſa concione effuſius flente, Cœnus auſus eſt, cunctantibus cæteris, propius tribunal accedere, ſignificans ſe loqui velle. Quem vt videre milites detrahētem galeam capiti (ita enim Regem alloqui mos eſt) hortari cœperunt, ut cauſam exercitus ageret. Tum Cœnus: Dij prohibeant, inquit, a nobis impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus eſt tuis, qui fuit

ſemper

ſemper, ire iuſſeris, pugnare, periclitari, ſanguine noſtro commendare poſteritati tuum nomen. Proinde ſi perſeueras, inermes quoque, & nudi, & exãgues, vtcunque tibi cordi eſt, ſequimur, vel antecedimus. Sed ſi audire vis non fictas tuorum militũ voces, rerum neceſſitate vltima expreſſas, præbe, quæſo, propitias aures, imperium atque auſpicium tuum conſtantiſsime ſecutis, & quocunque pergis, ſecuturis. Viciſti, Rex, magnitudine rerũ nõ hoſtes modo, ſed etiã milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emenſis maria terraſq; melius nobis, quã incolis omnia nota ſunt. Pene in vltimo mundi fine conſiſtimus: in alium orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoque ignotam. Inter feras ſerpenteſq; degẽtes eruere ex latebris, & cubiculis ſuis expetis, vt plura quàm ſol videt, victoria luſtres. Digna prorſus cogitatio animo tuo, ſed altior noſtro: Virtus enim tua ſemper in incremento erit, noſtra vis in fine iam eſt. Intuere corpora exanguia, tot perfoſſa vulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela hebetia ſunt, iã arma deficiunt. Veſtem Perſicã induimus, quia domeſtica ſubuehi nõ poteſt. In externum degenerauimus cultum. Quoto cuiq; lorica eſt? quis equum habet? Iube quæri, quam multos ſerui ipſorum perſecuti ſunt, quid cuique ſuperſit ex præda. Omnium victores, omniũ inopes ſumus. Nec luxuria laboramus, ſed bello. Inſtrumenta belli conſumpſimus: hunc tu pulcherrimũ exercitũ nudũ obijcies belluis? Quarũ vt multitudinem augeant de induſtria Barbari: magnum tamen eſſe numerum, etiam ex menda-

cio intelligo. Quod ſi adhuc penetrare in Indiam certum eſt, regio à Meridie minus vaſta eſt. Qua ſubacta, licebit decurrere in illud mare: quod rebus humanis terminum voluit eſſe natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum poſita eſt? Hic quoque occurrit Oceanus. Niſi mauis errare, peruenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quàm ſine te cum his, loqui malui, non vt inirem circunſtantis exercitus gratiam, ſed vt vocem loquentium potius, quàm vt gemitum murmurantium audires. Vt finem orationi Cœnus impoſuit, clamor vndique cum ploratu oritur. Regem, patrem, dominum, confuſis appellantium vocibus. Iamque & alij duces, præcipueque ſeniores, queis ob ętatem & excuſatio honeſtior erat, & authoritas maior, eadem precabantur. Ille nec caſtigare obſtinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops conſilij deſiluit è tribunali, claudique regiam iuſſit omnibus, præter aſſuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datũ eſt, tertio die proceſſit: erigiq; XII. aras ex quadrato ſaxo, monumentum expeditionis ſuæ, munimenta quoq; caſtrorũ iuſſit extendi, cubiliaq; amplioris formæ, quã pro corporũ habitu, relinqui, vt ſpeciem omnium augeret, poſteritati fallax miraculum præparãs. Hinc repetens quæ emẽſus erat, ad flumen Aceſinem locat caſtra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus eſt. cuius morte ingemuit Rex quidem, adiecit tamen: propter paucos dies longã orationem eum exorſum, tanquam ſolus Macedoniam viſurus eſſet. Iam in aqua claſſis, quam

ędificari

ædificari iuſſerat, ſtabant. Inter hæc Memnon ex thracia in ſupplementum equitum ſex millia, præter eos ab Harpalo peditũ ſeptẽ millia adduxerat, armaque viginti quinque millia auro & argento cælata pertulerat: queis diſtrtbutis, vetera cremari iuſſit, mille nauigijs aditurus Oceanum, Diſcordes & vetera odia rectratantes Porum & Taxilem Indię Reges, firmata per affinitatem gratia reliquit in ſuis regnis, ſummo in ædificanda claſſe amborum ſtudio vſus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellauit, alterum Bucephalon, equi, quem amiſerat, memoriæ ac nomini dedicans vrbem. Elephantis deinde & impedimentis terra ſequi iuſſis, ſecundo amne defluxit, quadraginta ferme ſtadia ſingulis diebus procedens, vt opportunis locis exponi ſubinde copiæ poſſent. Peruentum erat in regionem, in qua Hydaſpes amnis Aceſini committìtur, hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis maiores ſuos eſſe commemorant, ægros relictos eſſe, cepiſſe ſedem quam ipſi obtinebant. Pelles ferarum pro veſte, clauæ pro telo erant. Multaque, etiam cum Græci mores exoleuiſſent, ſtirpis oſtendebant veſtigia. Hinc extenſione facta C C L. ſtadia proceſſit. Depopulatuſque regionem, oppidum caput eius corona cepit XL. peditum millia gens in ripa fluminum oppoſuerat, quam amne ſuperato, in fugam compulit incluſoſq; mœnibus expugnat. Puberes interfecti ſunt, cæteri venierũt. Alteram deinde vrbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulſus multos Macedonum amiſit. Sed cum

cum in obſidione perſeueraſſet, oppidani deſperata ſalute ignẽ ſubiecere tectis, ſe quoque, ac liberos, coniugeſque incendio cremant. Quod cum ipſi augerent, hoſtes extinguerent, noua forma pugnæ erat. Delebant incolæ vrbem hoſtes extinguebant: adeo etiam naturæ iura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in quam præſidium dereliquit. Ipſe nauigio circũuectus eſt arcem: quippe tria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant vndas. A Septemptrione Indus alluit, à Meridie Aceſines Hydaſpi confunditur. Cæterum amnium cœtus maritimis ſimiles fluctus mouent, multoque ac turbido limo, quod aquarum cõcurſu ſubinde turbatur, iter quæ manet nauigijs, in tenuem alueum cogitur. Itaque cum crebri fluctus ſe inueherent, & nauium hinc proras, hinc latera pulſarent ſubducere nautæ vela cœperunt. Sede miniſteria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo maiora omnium nauigia ſubmerſa ſunt: leuiora, cum & ipſa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulſa ſunt: Ipſe Rex in rapidiſſimos vertices incidit. Quibus intorta nauis obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur. Iam veſtem detraxerat corpori, proiecturus ſemet in flumen, amicique vt exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum tam nataturi, quàm nauigare perſeuerantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana eſſe poterat, admota eſt, vt fluctus, qui ſe inuehebant, euerberarentur. Findi crederes vndas, & retro

gurgites.

gurgites cedere. Quibus tandem nauis erepta, nō tamen ripæ applicatur; ſed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuiſſe crederes. Ergo aris pro numero fluminum poſitis, ſacrificioque facto, triginta ſtadia proceſſit. Inde ventum eſt in regionem Oxydracarum Mallorumque, quos aliàs bellare inter ſe ſolitos, tunc periculi ſocietas iunxerat; nouem millia iuniorum peditū in armis erāt, præter hos equitum decem millia, nongentaq; quadrigæ. At Macedones, qui omni diſcrimine iam defunctos ſe eſſe crediderant, poſteaquam integrum bellum cum ferociſſimis Indiæ gentibus ſupereſſe cognouerunt, improuiſo metu territi, rurſus ſeditioſis vocibus Regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ vltra eſſent, coactos tranſmittere, non tamen finiſſe, ſed mutaſſe bellum, indomitis gentibus ſe obiectos, vt ſanguine ſuo aperirent ei Oceanum. Trahi extra ſydera, & ſolem, cogique adire, quæ mortalium oculis natura ſubduxerat. Nouis identidem armis nouos hoſtes exiſtere. Quos vt omnes fundant, fugentque, quod præmium ipſos manere? Caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem mari, repletum immanium belluarum gregibus fretum, immobiles vndas in quibus emoriens natura defecerit. Rex non ſua, ſed militum ſolicitudine anxius, concione aduocata docet, imbelles eſſe, quos metuant. Nihil deinde præter has gentes obſtare, quominus terrarum ſpatia emenſi, ad finem ſimul mundi, laborumque perueniant. Ceſſiſſe illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationum, quæ vltra

tra amnem eſſent, declinaſſe iter eo, vbi par gloria, minus periculum eſſet. Iam proſpicere ſe Oceanum: iam perflare ad ipſos auram maris: ne inuiderent ſibi laudem, quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos traſituros illos. Regi ſuo paruo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur ſe ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur. Ita ſeditionis non remedia, quàm principia maiora ſunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu eſt redditus, iubentium duceret Dijs ſecundis, & æquaret gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hoſtes protinus caſtra mouit. Validiſſimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant, ducemque ex natione Oxydracarum ſpectatæ virtutis elegerãt, qui ſub radicibus mõtis caſtra poſuit: lateque ignes, vt ſpeciem multitudinis augeret, oſtendit: clamore quoque, ac ſui moris vlulatu identidem acquieſcentes. Macedonas fruſtra terrere conatus. Iam lux apparebat, cum Rex fiduciæ ac ſpei plenus alacres milites arma capere, & exire in aciem iubet. Sed (vt traditur) metu ne, an ſeditione oborta inter ipſos, ſubito profugerunt Barbari. Certe auios montes & impeditos occupauerunt. Quorum agmen Rex fruſtra perſecutus impedimẽta cepit. Peruentũ deinde eſt ad oppidũ Oxydracarũ, in quod pleriq; confugerant, haud maiore fiducia mœniũ, quã armorum. Iã admouebat Rex, cũ vates monere eum cœpit, ne cõmitteret, aut certe differret obſidionem: vitæ eius periculum oſtendi. Rex Demophoonta (is nanque vates erat)

intuens. Si quis, inquit, arti tuæ intentum, & extâ ſpectantem ſic interpellet, non dubium quin incommodus ac moleſtus videri tibi poſſit. Et cum ille ita prorſus futurum reſpondiſſet: Cenſes ne (inquit) tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti vllum eſſe maius impedimentum, quàm vatem ſuperſtitione captum? Nec diutius quàm reſpondit moratus, admoueri iubet ſcalas: cunctantibuſque cæteris, euadit in murum. Anguſta muri corona erat. Non pinnæ, ſicut alibi, faſtigium eius diſtinxerât, ſed perpetua lorica obducta tranſitum ſepſerat. Itaque Rex hęrebat magis quàm ſtabat in margine, clypeo vndique incidentia tela propulſans. Nam vbique eminus ex turribus petebatur. Nec ſubire milites poterant, quia ſuperne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione ſua dedi hoſtibus Regem. Sed feſtinando morabantur auxilia. Nam dum pro ſe quiſque certat euadere, onerauere ſcalas: queis non ſufficientibus, deuoluti, vnicam ſpem Regis fefellerunt. Stabat enim in conſpectu tanti exercitus velut in ſolitudine deſtitutus. Iamque læuam, qua clypeum ad ictus circunferebat, laſſauerat, clamantibus amicis, vt ad ipſos deſiliret, ſtabantque excepturi, cum ille rē auſus eſt incredibilem atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis quam gloriæ inſignem. Nanq; in vrbem hoſtium plenam præcipiti ſaltu ſemetipſe immiſit, cùm vix ſperare poſſet, dimicantem certe & non inultum eſſe moriturum: quippe antequam aſſurgeret, opprimi poterat, & capi viuus, ſed

forte

forte ita librauerat corpus, vt ſe pedibus exciperet. Itaque ſtans init pugnam, & ne circuiri poſſet fortuna prouiderat. Vetuſta arbor haud procul muro ramos multa fronde veſtitos velut de induſtria Regem protegentes, obiecerat, huius ſpatioſo ſtipiti corpus ne circuiri poſſet, applicuit, clypeo tela, quæ ex aduerſo ingerebantur, excipiens. Nam cum vnum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Miſſilia ramis plura, quàm clypeo incidebant. Pugnabat pro Rege primũ celebrati nominis fama, deinde deſperatio, magnum ad honeſte moriendum incitamentum. Sed cum ſubinde hoſtis afflueret, iam ingentem vim telorum exceperat clypeo, iam galeam ſaxa perfregerant, iam continuo labore grauia genua ſucciderant. Itaque contemptim & incaute, qui proximi ſteterant, incurrerunt, è quibus duos gladio ita excepit, vt ante ipſum exanimes procumberent. Nec cuiquã deinde propius inceſſendi eum animus fuit. Procul iacula ſagittaſque mittebant. Ille ad omnes ictus expoſitus ægre iam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum ſagittam (nanque Indis, vt antea diximus, huius magnitudinis ſagittæ erant) ita excuſſit, vt per thoracem paulum ſuper latus dexterum infigeret. Quo vulnere afflictus, magna vi ſanguinis emicante, remiſit arma moribundo ſimilis, adeoque reſolutus, vt ne ad vellendum quidem telum ſufficeret dextra. Itaque ad expoliandum corpus qui vulnerauerat, alacer gaudio occurrit. Quem vt iniicere corpori ſuo manus ſenſit, credo, ulti-

mi dedecoris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, & nudũ hoſtis latus ſubiecto mucrone hauſit. Iacebant circa Regẽ tria corpora, procul ſtupentibus cæteris. Ille, vt antequam vltimus ſpiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo ſe alleuare conatus eſt: & poſteaquam ad connitendũ nihil ſupererat viriũ, dextera impendentes ramos complexus, tentabat aſſurgere. Sed ne ſic quidem potens corporis, rurſus in genua procumbit, manu prouocans hoſtes, ſi quis congredi auderet. Tandem Peuceſtes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus, muri veſtigia perſequens Regi ſuperuenit. Quo conſpecto, Alexãder iam non vitæ ſuæ, ſed mortis ſolatium ſuperueniſſe ratus, clypeo fatigatũ corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulo poſt Leonatus, hinc Ariſtonus ſuperuenit. Indi quoque cum intra mœnia Regem eſſe comperiſſent, omiſſis cæteris, illuc cõcurrerunt, vrgebantque protegentes, ex quibus Timæus multis aduerſo corpore vulneribus acceptis, egregiaque edita pugna cecidit. Peuceſtes quoque tribus iaculis confoſſus, non ſe tamen ſcuto, ſed Regem tuebatur. Leonatus dum auide ruentes Barbaros ſummouet, ceruice grauiter icta ſemianimis procubuit ante Regis pedes. Iam & Peuceſtes vulneribus fatigatus, ſubmiſerat clypeum: In Ariſtono ſpes vltima hærebat. Hic quoque grauiter ſaucius, tantam vim hoſtium vltra ſuſtinere non poterat. Inter hæc ad Macedones, Regem cecidiſſe, fama perlata eſt. Terruiſſet alios, quod illos incitauit. Nanque periculi omnes immemores, dola-

bris

bris perfregere murum, & qua moliti erant aditum, irrupere in vrbem. Indoſque plures fugientes, quàm congredi auſos, ceciderunt. Non ſenibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quiſquis occurrerat, ab illo vulneratũ Regem eſſe credebãt. Tandemque internecione hoſtium iuſtæ iræ parentatum eſt. Ptolemæum, qui poſtea regnauit, huic pugnæ affuiſſe, autor eſt Clitarchus, & Timagenes. Sed ipſe ſcilicet gloriæ ſuæ non refragatus, abfuiſſe ſe miſſum in expeditionẽ, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetuſta rerum monumenta vel ſecuritas, vel par huic vitium credulitas fuit. Rege in tabernaculũ relato medici lignum haſtæ corpori infixum, ita ne ſpiculum moueretur, abſcindunt. Corpore deinde nudato, animaduertũt hamos ineſſe telo; nec aliter id ſine pernicie corporis extrahi poſſe, quàm vt ſecando vulnus augerent. Cæterum ne ſecantes profluuium ſanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetraſſe in viſcera videbatur. Critobolus inter medicos artis eximiæ, ſed in tanto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipſius caput parum proſperæ curationis recideret euentus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & ſolicitudine propemodum exanguem Rex conſpexerat. Quid? inquit, quodve tempus expectas, & non quamprimũ hoc dolore me ſaltem moriturum liberas? An times, ne reus ſis cum inſanabile vulnus acceperim? At Critobolus tandem, vel finito, vel diſſimulato metu, hortari eum cœpit, vt ſe continendum præberet, dũ ſpiculum euelleret. Etiam leuem corporis motum

noxium fore. Rex, cum affirmaſſet nihil opus eſſe iis, qui ſemet continerent, ſicut præceptum erat, ſine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, & ſpiculo euulſo, ingens vis ſanguinis manare cœpit, linquique animo Rex, & caligine oculis offuſa, veluti moribundus extendi. Cũq; profluuiũ medicamentis fruſtra inhiberent, clamor ſimul atque ploratus amicorum oritur, Regem expiraſſe credentium. Tandem conſtitit ſanguis, paulatimq; animum recepit, & circunſtantes cœpit agnoſcere. Toto eo die, ac nocte quæ ſecuta eſt, armatus exercitus regiam obſedit, confeſſus omnes vnius ſpiritu viuere. Nec prius receſſerunt, quàm compertum eſt, ſomno pauliſper acquieſcere. Hinc certiorem ſpem ſalutis eius in caſtra retulerunt. Rex, ſeptem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cum audiſſet conualuiſſe apud barbaros famam mortis ſuæ, duobus nauigiis iunctis ſtatui in mediũ vndique conſpicuum tabernaculum iuſſit, ex quo ſe oſtenderet periiſſe credentibus: conſpectuſque ab incolis, ſpem hoſtium falſo nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum interualli à cætera claſſe præcipiens, ne quies ori inualido adhuc neceſſaria pulſu remorum impediretur. Quarto poſteaquam nauigare cœperat die, peruenit in regionem deſertam quidem ab incolis, ſed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus, & ad ſuam & ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum, & cuſtodibus corporis excubare ante Prætorium quoties Regi aduerſa valetudo incidiſſet. Hoc tum more quoque ſeruato,

vniuerſi cubiculum eius intrant. Ille ſolicitus ne quid noui afferrent, quia ſimul venerant, percontatur, num hoſtium recens nuntiaretur aduentus. At Craterus, cui mandatum erat, vt amicorum preces perferret ad eũ: Credisne, inquit aduentu magis hoſtium, vt iam in vallo conſiſterent, quam cura ſalutis tuæ, vt nunc eſt tibi vilis, nos eſſe ſolicitos? Quantalibet vis omnium gentium conſpiret in nos, impleat armis, viriſque totum orbem, claſſibus maria conſternat, inuſitatas belluas inducat, tu nos præſtabis inuictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniæ columen ac ſydus diuturnum fore polliceri poteſt? cum tam auide manifeſtis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuium animas trahere te in caſum? Quis enim tibi ſuperſtes, aut optat eſſe, aut poteſt? Eo peruenimus, auſpicium atque imperium ſecuti tuum, vnde niſi te reduce, nulli ad penates ſuos iter eſt. Qui ſi adhuc de Perſidis regno cum Dario dimicares, & ſi nemo vellet, tamen ne admirari quidem poſſet tam promptæ eſſe te ad omne diſcrimen audaciæ. Nam vbi paria ſunt periculum ac præmium, & ſecundis rebus amplior fructus eſt, & aduerſis ſolatium maius. Tuo vero capite ignobilem vicum emi, quis ferat, nõ tuorum modo militum, ſed vllius etiam gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem nouit? Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, inuicti corporis ſpolia inertiſſimas manus fuiſſe anecturas, niſi te interceptum miſericors in nos fortuna ſeruaſſet. Totidem proditores, totidem deſertores ſumus, quot te non potuimus perſequi.

Vniuerſos licet milites ignominia notes, nemo recuſabit luere id, quod ne admitteret, præſtare non potuit. Patere nos, quæſo alio modo eſſe viles tibi. Quocunque iuſſeris, ibimus. Obſcura bella, & ignobiles pugnas nobis depoſcimus. Temetipſum ad ea ſerua pericula, quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus. Nec quicquam indignius eſt, quàm conſumi eam, vbi non poſſit oſtendi. Eadem fere Ptolemęus, & ſimilia ijs cęteri. Iamque confuſis vocibus flentes eum orabant, vt tandem exatiatę laudi modum faceret, ac ſaluti ſuæ, item publicæ parceret. Grata erat Regi pietas amicorum. Itaque ſingulos familiarius amplexus conſidere iubet, altiusque ſermone repetito: Vobis quidem, inquit, ò fidiſſimi, pijſſimique ciuiū, atque amicorum, grates ago, habeoque non ſolum eo nomine, quod hodie ſalutem meam veſtræ præponitis, ſed quod à primordijs belli nullum erga me beneuolentiæ pignus atq; indiciū omiſiſtis: adeo vt confitendū ſit, nunquā mihi vitā meā fuiſſe tā charam, quàm eſſe cœpit, vt vobis diu frui poſſim. Cæterum non eadem eſt cogitatio eorū, qui pro me mori optant, & mea, qui quidē hanc beneuolentiā veſtrā virtute meruiſſe me iudico. Vos enim diuturnū fructum ex me, forſitan etiam perpetuum percipere cupitis. Ego me metior non ætatis ſpatio, ſed gloriæ. Licuit paternis opibus contento, intra Macedoniæ terminos per otium corporis expectare obſcuram & ignobilem ſenectutem. Quanquam ne pigri quidem ſibi fata diſponunt, ſed vnicum bonum diuturnam vitam æſtimantes ſæpe acerba

mors occupat. Verum ego, qui non annos meos, ſed victorias numero, ſi munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orſus à Macedonia imperium, Græciam teneo. Thraciam, & Illyricos ſubegi. Triballis, Medisque imperito. Aſiam quà Helleſponto, *quà Rubro mari alluitur, poſſideo. Iamque haud procul abſum à fine mundi. Quem egreſsus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi ſtatui. Ex Aſia in Europæ terminos momento vnius horæ tranſiui. Victor vtriuſq; regionis poſt nonum regni mei, poſt viceſimum atque octauum ætatis annum, videor ne vobis in excolenda gloria, cui me vni deuoui, poſse ceſsare? Ego vero non deero, & vbicunq; pugnabo in theatro terrarum orbis eſse me credã: Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiã cunctis gentibus terras, quas natura longe ſubmouerat. In his operibus extingui mihi (ſi fors ita feret) pulchrum eſt. Ea ſtirpe ſum genitus, vt multa prius quàm longam vitam debeam optare. Obſecro vos, cogitate nos perueniſſe in terras, quibus ob fœminę virtutem celeberrimum nomen eſt. Quas vrbes Semiramis condidit? quas genteis redegit in poteſtatem? quanta opera molita eſt? Nondum fœminam æquauimus gloria, & iam nos laudis ſatietas cœpit? Dij faueant, maiora adhuc reſtãt. Sed ita noſtra erunt, quæ nondum attigimus, ſi nihil paruum duxerimus, in quo magnæ glorię locus eſt. Vos modo me ab inteſtina fraude, & domeſticorum inſidijs præſtate ſecurum. Belli Martisque diſcrimen impauidus ſubibo. Philippus in acie tutior, quàm in theatro fuit, hoſtium*

manus ſæpe vitauit, ſuorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus ſi reputaueritis, plures à ſuis, quàm ab hoſte interemptos numerabitis. Cæterum quoniam olim rei agitatæ in animo meo, nũc promẽdæ occaſio oblata eſt: mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, ſi Olympias mater immortalitati conſecretur, quãdocunque exceſſerit vita. Si licuerit, ipſe præſtabo hoc. Si me præceperit fatum, vos mandaſſe memẽtote. Ac tum quidem amicos dimiſit. Cæterum per complures dies ibi ſtatiua habuit. Hæc dum in India geruntur, Græci milites nuper in colonias à Rege deducti Carabactra, orta inter ipſos ſeditione, defecerant, non tam Alexandro infenſi, quam metu ſupplicij: quippe occiſis quibuſdam popularium, qui validiores erant, arma ſpectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quaſi negligentiùs aſſeruata erat, occupata, barbaros quoq; in ſocietatẽ defectionis impulerãt Athenodorus erat princeps eorũ, qui Regis quoq; nomẽ aſſumpſerat, nõ tam imperij cupidine, quã in patriã reuertendi cum ijs, qui auctoritatẽ ipſius ſequebãtur. Huic Bicon quidam nationis eius, ſed ob æmulationẽ infeſtus, comparauit inſidias, inuitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macerianum in conuiuio occidit. Poſtero die concione aduocata, Bicon vltro inſidiatum ſibi Athenodorum pleriſque perſuaſerat. Sed alijs ſuſpecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare ſuſpicio. Itaque Græci milites arma capiunt occiſuri Biconem, ſi daretur occaſio. Cæteri principes eorum iram mul-

titudinis mitigauerunt. Præter ſpem ſuam Bicon præſenti periculo ereptus, paulo poſt inſidiatus auctoribus ſalutis ſuæ eſt: cuius dolo cognito, & ipſum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatũ necari. Iámque corpori tormenta admouebantur, cum Græci milites incertũ ob quã cauſam, lymphatis ſimiles ad arma diſcurrunt: quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iuſſerãt, omiſere, veriti ne id facere tumultuantiũ vociferatione prohiberentur. Ille, ſicut nudatus erat, peruenit ad Græcos, & miſerabilis facies ſupplicio deſtinati in diuerſum animos repente mutauit, dimittique eum iuſſerunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt reuertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos geſta. Interim Regem duarum gentium (de quibus ante dictum eſt) centum legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineæ veſtes intextæ auro, purpuraq; diſtinctæ. Ei ſe dedere ipſos, vrbes, agrosq; referebant, per tot ætates inuiolatam libertatem illius primum fidei ditionique permiſſuros. Deos ſibi deditionis auctores, non metum: quippe intactis viribus iugum excipere. Rex, conſilio habito, deditos in fidem accepit, ſtipendio, quod Arachoſiis vtraque natio penſitabat, impoſito. Præterea II. millia & D. equites imperati: & omnia obedienter à Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentium, regulisque, exornari conuiuium iuſſit. Centum aurei lecti, modicis

dicis interuallis poſiti erant. Lectos circumdederant aulæa purpura, auroque fulgentia, quicquid aut apud Perſas vetere luxu, aut apud Macedonas noua immutatione corruptum erat, cõfuſis vtriuſque gentis vitijs in illo conuiuio oſtendens. Intererat epulis Dioxippus Athenienſis pugil nobilis, & ob eximiam virtutẽ virium iam Regi pernotus & gratus. Inuidi malignique increpabant per ſeria & ludum, ſaginati corporis ſequi inutilem belluam. Cum ipſi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eodem igitur in conuiuio Horratas Macedo iam temulentus exprobrare ei cœpit; & poſtulare, vt ſi vir eſſet, poſtero die ſecum ferro decerneret: Regem tandem vel de ſua temeritate, vel de illius ignauia iudicaturum. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta conditio eſt. Ac poſtero die Rex, cum etiam acrius certamen expoſcerent, quia deterrere non poterat, deſtinata exequi paſſus eſt. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo ſtudebant, conuenerat multitudo. Macedo iuſta arma ſumpſerat, æreum clypeum, haſtam, quam ſariſſam vocant, læua tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus, velut cum pluribus ſimul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læua puniceũ amiculum, dextra validum nodoſumque ſtipitem præferebat. Ea ipſa res omnium animos expectatione ſuſpenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit: quam Dioxippus cum exigua corporis declina-

tione vitaſſet, antequã ille haſtã trãsferret in dextrã, aſſiluit, & ſtipite mediam eam fregit. Amiſſo vtroq; telo, Macedo gladium cœperat ſtringere: quem occupatum complexu pedibus repente ſubductis, Dioxippus arietauit in terram: ereptoq; gladio, pedem ſuper ceruicem iacentis impoſuit, ſtipitem intentans, eliſuruſq; eo victum, ni prohibitus eſſet à Rege. Triſtis ſpectaculi euentus non Macedonibus modo, ſed etiã Alexandro fuit, maxime quia Barbari affuerant: quippe celebratã Macedonum fortitudinẽ ad ludibrium recidiſſe verebatur. Hinc ad criminationẽ inuidorũ adaperta ſunt aures Regis. Et poſt paucos dies inter epulas aureũ poculũ ex cõpoſito ſubducitur: miniſtriq;, quaſi amiſiſſent, quod amouerant, Regẽ adeunt. Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore, quã in culpa. Coniectum oculorũ, quibus vt fur deſtinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cum exceſſiſſet conuiuio, literis conſcriptis, quę Regi redderentur, ferro ſe interemit. Grauiter mortẽ eius tulit Rex, exiſtimans, indignationis eſſe, nõ pœnitentiæ teſtẽ, vtiq; poſteaquã falſo inſimulatum eũ, nimium inuidorũ gaudiũ oſtendit. Indorũ legati dimiſſi domos, paucis poſt diebus cũ donis reuertũtur. CCC. erãt equites, mille xxx. curru's, quos quadrijugi equi ducebant. Lineæ veſtis aliquantum, mille ſcuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leoneſq; raræ magnitudinis, & tigres, vtrunque animal ad manſuetudinem domitum. Lacertarũ quoq; ingentium pelles, & dorſa teſtudinum. Cratero deinde imperat Rex, haud procul amne, per quẽ erat ipſe nauigaturus, copias

duceret.

duceret. Eos autem, qui comitari eum ſolebant, imponit in naues, & in fines Mallorum ſecundo amne deuehitur. Inde Sabracas adijt, validam Indiæ gentē, quę populi, non Regum imperio regebatur. VI. millia peditum habebant, equitum VI. millia: has copias currus D. ſequebantur. Tres duces ſpectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maxime in ripa habebant) vt videre totum amnem, quà proſpici poterat nauigijs conſtratum, & tot militum arma fulgentia, territi noua facie, Deorum exercitum, & alium liberum Patrē, celebre in illis gentibus nomen, aduentare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulſus, variaque nautarum voces hortantium pauidas aures impleuerant. Ergo vniuerſi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, cum Dijs prælium ituros. Nauigia non poſſe numerari, quæ inuictos veherent. Tantumque in exercitum ſuorum intulere terroris, vt legatos mitterent gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm cæteris fuerat. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari iuſſerat, fines eorum, qui Muſicani appellantur, intrauit. Hic Deſteriolem Satrapem, quem Parapamiſadis præfecerat, ijſdem arguentibus, cognouit: multaque auare, ac ſuperbe feciſſe conuictum, interfici iuſſit. Oxyatres Prætor Bactrianorum non abſolutus modo, ſed etiam iure amplioris imperij donatus eſt. Finibus Muſicanis deinde in deditionem

reda-

redactis, vrbi eorum imperium impoſuit. Inde Praeſtos, & ipſam Indiae gentem peruentum eſt. Porticanus Rex erat, qui ſe munita vrbi cum magna manu popularium incluſerat. Hanc Alexander tertio die, quàm cœperat obſidere, expugnauit. Et Porticanus cùm in arcem confugiſſet, legatos de conditione deditionis miſit ad Regem. Sed antequàm adirent eum, duae turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones euaſère in arcem, qua capta, Porticanus cum paucis repugnans occiditur. Dirupta igitur arce, & omnibus captiuis venundatis, Sabi Regis fines ingreſſus eſt. Multiſque oppidis in fidem acceptis, validiſſimam gentis vrbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri viſum eſt, rudibus militarium operum quippe in media ferme vrbe è terra exiſtebant, nullo ſuffoſſi ſpecus ante veſtigio facto. VIII. M. Indorum in ea regione caeſa Clitarchus eſt autor, multoſque captiuos ſub corona veniſſe. Rurſus Muſicani defecerunt, ad quos opprimendos miſſus eſt Pithon, qui captum principem gentis, eundemque defectionis authorem adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem ſublato, rurſus amnem, in quo claſſem expectare ſe iuſſerat, repetit. Quarto deinde die ſecundo amne peruenitur ad oppidum, quà iter in regnum erat Sami. Nuper ſe ille dediderat, ſed oppidani detrectabant imperium, & clauſerant portas. Quorum paucitate contempta, Rex quingentos Agrianos moenia ſubire iuſſerat, & ſenſim recedentes elicere extra muros hoſtem, ſecuturum profectò, ſi fugere eos crederet. Agriani (ſicut imperatum

peratum erat) laceſſito hoſte, ſubito terga verterũt: quos Barbari effuſe ſequentes, in alios, inter quos ipſe Rex erat, incidunt. Renouato ergo prælio ex tribus millibus Barbarorum quingenti cæſi ſunt, mille capti, cæteri mœnibus vrbis incluſi. Sed non vt prima ſpecie læta victoria, ita euentu quoque fuit: quippe barbari veneno tinxerant gladios. Itaque ſaucij ſubinde expirabant. Nec cauſa tam ſtrenuæ mortis excogitari poterat à medicis, cum etiam leues plagæ inſanabiles eſſent. Barbari autem ſperauerant, incautum & temerarium Regem excipi poſſe. Et forte inter promptiſſimos dimicans, intactus euaſerat. Præcipue Ptolomæus læuo humero leuiter quidem ſaucius, ſed maiore periculo quàm vulnere affectus, Regis ſolicitudinem in ſe conuerterat. Sanguine coniunctus erat, & quidam Philippo genitum eſſe credebant, certe pellice eius ortum conſtabat. Idem corporis cuſtos, promptiſſimuſque bellator, & pacis artibus quàm militiæ maior & clarior, modico ciuilique cultu liberalis in primis, adituque facilis, nihil ex faſtu regio aſſumpſerat. Ob hæc Regi an popularibus charior eſset dubitari poterat, tum certe primum expertus ſuorum animos, adeo vt fortunam, in quam poſtea aſcendit, in illo periculo Macedones ominati eſse videantur: quippe non leuior illis Ptolemæi fuit cura, quàm Regis, qui & prælio & ſolicitudine fatigatus cum Ptolemæo aſſideret, lectum, in quo ipſe acquieſceret, iuſſit inferri. In quem vt ſe recepit, protinus altior inſecutus eſt ſomnus. Ex quo excitatus, per quietẽ vidiſse

ſe ex-

ſe exponit ſpeciem draconis oblatam herbam feren tis ore, quam veneni remedium eſſe monſtraſſet. Colorem quoque herbæ referebat, agniturum, ſi quis reperiſſet, affirmans: inuentamque deinde, quippe à multis erat requiſita, vulneri impoſuit, protinuſque dolore finito, intra breue ſpatium cicatrix quoque obducta eſt. Barbaros vt prima ſpes fefellerat, ſeipſos vrbemque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathalyam peruentum eſt. Rex erat Mœris, qui vrbe deſerta in montes profugerat. Itaque Alexander oppido potitur, agroſque populatur. Magnæ inde prædæ actæ ſunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumenti. Ducibus deinde ſumptis amnis peritis, defluxit ad inſulam medio ferme alueo enatam, ibi diutius ſubſiſtere coactus, quia duces ſocordius aſſeruati profugerant; miſit qui conquirerent alios: nec repertis, peruicax cupido inceſſit viſendi Oceanum, adeundique terminos mundi ſine regionis peritis, flumini ignoto caput ſuum, totque fortiſſimorum virorum ſalutem permittere. Nauigabant ergo omniū, per quæ ferebantur ignari, quantum inde abeſſet mare, quæ gentes colerent, quàm placidum amnis os, quàm patiens longarum nauium eſſet, anceps & cæca æſtimatio augurabatur. Vnum erat temeritatis ſolatium, perpetua felicitas. Iam CCCC. ſtadia proceſſerant, cum gubernatores agnoſcere ipſos auram maris, & haud procul videri ſibi Oceanum abeſſe, indicant Regi. Lætus ille, hortari nauticos cœpit, incumberent remis, adeſſe finem omnibus votis expetitum. Iam nihil glo-

ria deeſſe, nihil obſtare virtuti. Sine vllo Martis diſcrimine, ſine ſanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius poſſe procedere. Breui incognita, niſi immortalibus, eſſe viſuros. Paucos tamen nauigio emiſit in ripam, qui agreſtes vagos exciperent, è quibus certiora noſci poſſe ſperabat. Illi ſcrutati omnia tuguria, tandē latentes reperêre. Qui interrogati quàm procul abeſſet mare, reſponderunt nullum ipſos mare ne fama quidem accepiſſe. Cæterum tertio die perueniri poſſe ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum eſt mare deſtinari ab ignaris naturæ eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoque die, quo propius ſpes admouebatur, creſcebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini ſubibat mare leni adhuc æſtu confundente diſpares vndas. Tum aliam inſulam medio amni ſitam euecti paulo lenius, quia curſus æſtu verberabatur, applicant claſſem, & ad commeatus petendos diſcurrunt, ſecuri caſus eius, qui ſuperuenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cum ſtata vice Oceanus exæſtuans inuehi cœpit, & retro flumen vrgere. Quod primo coercitum, deinde vehementius pulſum, maiore impetu aduerſum agebatur, quàm torrentia præcipiti alueo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monſtraq; & iræ Deum indicia cernere videbantur. Identidē intumeſcens mare, & in campos paulo ante ſiccos deſcendere ſuperfuſum. Iamque leuatis nauigijs, & tota claſſe diſperſa, qui expoſiti erant, vndique ad naues trepidi & improuiſo malo attoniti recurrunt.

Sed

Sed in tumultu feſtinatio quoque tarda eſt. Hi contis nauigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, conſederant. Quidam enauigare properantes, ſed non expectatis qui ſimul eſſe debebant, clauda & inhabilia nauigia languide moliebãtur. Alia nauiũ inconſulte reuentes non receperant, pariterq; & multitudo & paucitas feſtinantes morabãtur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, diſſonaque voces nunquam idem ac vnum tendentium, non oculorum modo vſum, ſed etiam auriũ, abſtulerant. Ne in gubernatoribus quidẽ quicquã opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompoſitisque ſeruari. Ergo collidi inter ſe naues, abſtergerique inuicem remi, & alij aliorum nauigia vrgere cœperunt. Crederes non vnius exercitus claſſem vehi, ſed duorum nauale iniſſe certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à ſequentibus, qui antecedentes turbauerant. Iurgantium ira perueniebat etiam ad manus. Iamque æſtus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis dũtaxat eminentibus velut inſulis paruis, in quos plerique trepidi, omiſſis nauigijs, enare cœperunt. Diſperſa claſſis partim in præalta aqua ſtabat, qua ſubſederant valles, partim in vado hærebat, vtcunque inæquale terræ faſtigium occupauerant vndæ, cum ſubito nouus & priſtino maior terror incutitur, reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in ſuum fretum recurrentibus, reddebatque terras paulo ante profundo ſalo merſas. Igitur deſtituta nauigia alia præcipitantur in

proras, alia in latera procumbunt. Strati erant cũ pi ſarcinis, auulſarum tabularum remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in nauis ſubſiſtere audebat, identidem præſentibus grauiora quæ ſequerentur expectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipſos poſſe credebant, in ſicco naufragia, in amni mare, nec finis malorum: quippe æſtum paulo poſt mare relaturum, quo nauigia alleuarentur, ignari, famē & vltima ſibimet ominabantur. Belluæ quoque fluctibus deſtitutæ, terribiles vagabantur. Iamque nox appetebat, & Regē quoque deſperatio ſalutis ægritudine affecerat: non tamen inuictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præſideret in ſpeculis, equitesq; præmitteret ad os amnis, vt cum mare rurſus exæſtuare ſenſiſſent, procederent. Nauigia quoque lacerata refici, & euerſa fluctibus erigi iubet, paratoſque eſſe & intentos, cum rurſus mare terras inundaſſet. Tota ea nocte inter vigilias adhortationeſque conſumpta, celeriter & equites ingenti curſu refugere, & ſecutus eſt æſtus. Qui primo aquis leni tractu ſubeuntibus, cœpit leuare nauigia: mox totis campis inundans, etiam impulit claſſem: plauſuſque militum nauticorumque inſperatam ſalutem immodico celebrantium gaudio litoribus ripiſque reſonabat. Vnde tantum rediſſet ſubito mare, quo pridie refugiſſet, quænam eſſet eiuſdem elementi natura, modo diſcors, modo imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex cum ex eo quod acciderat, coniectaret, poſt ſolis ortum ſtatum tempus eſſe, ex media nocte vt æſtum

occu-

occuparet, cum paucis nauigijs ſecundo amne deflu xit: euectusque os eius, CCCC. ſtadia proceſſit in mare, tandem voti ſui compos: præſidibus & maris & locorum Dijs ſacrificio facto, ad claſsem rediȷt. Hinc aduerſum flumen ſubijt claſſis, & altero die appulſa eſt haud procul lacu ſalſo, cuius ignota natura pleroſque decepit temere ingreſsos aquam: quippe ſcabies corpora inuaſit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum eſt. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmiſſo, vt puteos foderet, quà terreſtri itinere ducturus exercitum videbatur (quippe ſicca erat regio) ipſe cum copijs ſubſtitit, vernum tempus expectans. Interim & vrbes pleraſque condidit. Nearcho, atque Oneſicrito nauticæ rei peritis imperauit, vt validiſſimas nauium deducerent in Oceanum, progreſſique, quoad tuto poſsent, naturam maris noſcerent: vel eodem amne, vel Euphrate ſubire eos poſse, cum reuerti ad ſe vellent. Iamque mitigata hyeme, & nauibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terra ducebat exercitum. Nonis caſtris in regionem Arabitarum, inde totidem diebus in Gedroſiorum peruentum eſt. Liber hic populus, concilio habito dedidit ſe, nec quicquam deditis præter commeatus imperatum eſt. Quinto hinc die venit ad flumen. Arabon incolæ appellant. Regio deſerta, & aquarum inops excipit, quam emenſus in Horitas tranſit. Ibi maiorem exercitus partem Hephæſtioni tradidit, leuem armaturam cum Ptolemæo Leonatoque partitus eſt. Tria ſimul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ

acta ſunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros ipſe rex, & ab alia parte Leonatus vrebant. In hac quoque regione vrbem condidit, deductique ſunt in eam Arachoſii. Hinc peruenit ad maritimos Indos. deſertam, vaſtamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem vllo cõmercij iure miſcentur. Ipſa ſolitudo natura quoque immitia efferauit ingenia. Prominent vngues nunquam reciſi. Comæ hirſutæ, & intonſæ ſunt. Tuguria conchis & cæteris purgamentis maris inſtruunt. Ferarum pellibus tecti, piſcibus ſole duratis, & maiorum quoque belluarum, quas fluctus eijcit, carne veſcuntur. Conſumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad vltimum famem ſentire cœperunt, radices palmarum (namque ſola ea arbor gignitur) vbique rimantes. Sed cùm hæc quoque alimenta defecerant, iumẽta cædere aggreſſi ne equis quidem abſtinebant: & cùm deeſſent, quæ ſarcinas veherent, ſpolia de hoſtibus, propter quæ vltima Orientis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde peſtilentia ſecuta eſt: quippe inſalubrium ciborum noui ſucci, ad hoc itineris labor, & ęgritudo animi vulgauerant morbos, & nec manere ſine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progreſſos acrior peſtilẽtia vrgebat. Ergo ſtrati erant campi pene pluribus ſemiuiuis, quàm cadaueribus. Ac ne leuius quidem ægri ſequi poterãt: quippe agmen raptim agebatur, tãtum ſingulis ad ſpem ſalutis ipſos proficere credentibus, quantum itineris feſtinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotoſque, vt alleuarentur orabant.

Sed

Sed nec iumenta erant, quibus excipi poſſent, & miles vix arma portabat, imminentiſque etiam ipſis facies mali ante oculos erat. Ergo ſæpius reuocati, ne reſpicere quidē ſuos ſuſtinebant, miſericordia in formidinem verſa. Illi relicti, Deos teſtes, ſacra communia, Regiſque implorabant opem. Cumque fruſtra ſurdas aures fatigarent, in rabiem deſperatione verſi, parem ſuo exitum, ſimileſque ipſis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore ſimul ac pudore anxius, quia cauſa tantę cladis ipſe eſſet, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapen miſit, qui iuberet camelis cocta cibaria afferre. Alios finitimarum regionum præfectos, certiores neceſſitatis ſuæ fecit: nec ceſſatum eſt ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedroſię fines perducitur. Omnium rerum ſola fertilis regio eſt, in qua ſtatiua habuit, vt vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati literas accipit, conflixiſſe ipſum cum VIII. millibus peditum, & D. equitibus Horitarum, proſpero euentu. A Cratero quoque nuntius venit, Ozinem & Zariaſpem nobiles Perſas defectionem molientes oppreſſos à ſe, in vinculis eſſe. Præpoſito igitur regioni Siburtio (nanque Memnon Præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipſe proceſſit. Aſpaſtis erat Satrapes gentis, ſuſpectus res nouare voluiſſe, dum in India Rex eſſet. Quem occurrentem, diſſimulata ira, comiter allocutus, dum exploraret, quę delata erant, in eodem honore habuit, cum Indiæ Præfecti (ſicut imperatum erat) equorum, iumentorum, iuga-

liumque vim ingentem ex omni, quæ ſub imperio erat, regione miſiſſent, quibus deerant impedimenta, reſtituit. Arma quoque ad priſtinum refecta ſunt cultum: quippe haud procul à Perſide aberãt, non pacata modo, ſed etiam opulenta. Igitur (vt ſupra dictum eſt) æmulatus Patris Liberi non gloriã ſolum, quam ex illis gentibus deportauerat, ſed etiam famam, ſiue illud triumphus fuit ab eo primum inſtitutus, ſiue bacchantium luſus, ſtatuit imitari, animo ſuper humanum faſtigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coroniſque ſterni iubet. Liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximiæ magnitudinis vaſa diſponi. Vehicula deinde conſtrata, vt plures capere milites poſſent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veſte pretioſa. Primi ibant amici, & cohors regia, varijs redimita floribus coroniſque. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ ſonus audiebatur, item in vehiculis pro copia cuiuſque adornatis cõmeſſabundus exercitus armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus, ipſum conuiuaſque currus vehebat, crateris aureis eiuſdemque materiæ ingentibus poculis prægrauis. Hoc modo per dies VII. bacchabundum agmen inceſſit. Parta præda, ſi quid victis ſaltem aduerſus cõmeſſantes animi fuiſſet, mille hercule viri modo & ſobrij, ſeptem dierum crapula graues in ſuo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque conſtituit, hic quoque militiæ probrum vertit in gloriam, & præſens ætas, & poſteritas deinde mirata eſt: per gentes nondum ſatis domitas inceſſiſſe temulentos,

barba-

barbaris, quod temeritas erat, fiduciam eſſe credentibus. Hunc apparatum carnifex ſequebatur: quippe Satrapes Aſpaſtis (de quo ante dictum eſt) interfici iuſſus eſt, adeo nec luxuria quicquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obſtat.

QVINTI CVRTII DE REBVS geſtis Alexandri magni, regis Macedonum Liber X.

Iiſdem fere diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Heracon ſuperueniunt, qui Parmenionem iuſſu Regis occiderant, quinque millia peditum cum equitibus mille. Sed & accuſatores eos e prouincia, cui præfuerant, ſequebantur: nec tot facinora, quot admiſerant, compēſare poterant cædis perquam gratæ Regi miniſterio. Quippe cum omnia profana ſpoliaſſent, ne ſacris quidem abſtinuerant: virgineſque & principes fœminarum ſtupra perpeſſæ, corporum ludibria deflebant. Inuiſum Macedonum nomen auaritia eorum ac libido barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem conſtupratam, ſeruo ſuo pellicem dederat. Plerique amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palam obijciebantur, atrocitatem, quàm memoriam occiſi per eos Parmenionis, quod tacitum prodeſſe reis apud Regem poterat,

poterat, intuebantur læti recidiſſe iram in iræ miniſtros, nec vllam potentiam ſcelere quæſitam, cuiquam eſſe diuturnam. Rex, cognita cauſa, pronuntiauit ab accuſatoribus vnum et id maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ, nũquam enim talia auſuros, qui ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reuerti, aut crediſſent reuerſurum. Igitur hos quidem vinxit: DC. autem militum, qui ſæuitiæ eorum miniſtri fuerant, interfici iuſſit. Eodem die ſumptum eſt ſuppliciũ de his quoque, quos auctores defectionis Perſarum Craterus adduxerat. Haud multo poſt Nearchus & Oneſicritus, quos longius in Oceanũ procedere iuſſerat, ſuperueniunt. Nuntiabant autẽ quædam audita, alia comperta. Inſulã oſtio amnis ſubiectam auro abundare, inopem equorum eſſe: ſingulos equos ab ijs, qui ex continenti traijcere auderẽt ſingulis talentis emi. Plenũ eſſe belluarum mare, æſtu ſecũdo eas ferri, magnarum nauium corpora æquantes: truci cantu deterritas, ſequi claſſem cum magno æquoris ſtrepitu, velut demerſa nauigia ſubiiſſe aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ Rubrum mare non à colore vndarum, vt plerique crederent, ſed ab Erythro Rege appellari. Eſſe haud procul à continenti inſulam palmis frequentibus conſitam, & in medio ferè nemore columnam eminere Erythri Regis monumentum, literis gentis eius ſcriptam. Adijciebant, nauigia, quæ lixas mercatoreſq; vexiſſent, famã auri ſecutis gubernatoribus, in inſulam eſſe tranſmiſſa, nec deinde ab his poſtea viſa. Rex cognoſcendi plura cupidine accen-

acceſſus, rurſus eos terrã legere iubet, donec ad Euphratem appellerent claſſem, inde aduerſo amne Babyloniam ſubituros. Ipſe animo infinita complexus, ſtatuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infenſus: inde Numidiæ ſolitudinibus peragratis, curſum Gadis dirigere. (Ibi nanque columnas Herculis eſſe, fama vulgauerat.) Hiſpaniã deinde, quàm Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & præteruehi Alpes, Italiæque oram, vnde in Epirum breuis curſus eſt. Igitur Meſopotamiæ Prætoribus imperauit, vt materia in Libano monte cæſa, deuectaque ad vrbem Syriæ Capſagas, ingentium carinas nauium ponere, ſeptiremes omnes eſſe, deducique Babyloniam. Cypriorum Regibus imperatum, vt æs ſtupamque & vela præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis Regum literæ tradũtur. Abiaſarẽ morbo, Philippum Præfectum ipſius ex vulnere interiiſſe, opreſſosq; qui vulneraſſent eum. Igitur Philippo ſuſtituit Eudamonẽ. dux erat Thracum. Abiaſaris regnum filio eius attribuit. Ventũ eſt deinde Paſargadas: Perſica eſt gens, cuius Satrapes Orſines erat, nobilitate ac diuitiis inter omnes barbaros eminẽs. Genus ducebat à Cyro quondã Rege Perſarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipſe longa imperii poſſeſſione cumulauerat. Is Regi cum omnis generis donis, non ipſi modo ea, ſed etiam amicis eius daturus, occurrit. Equorum domiti greges ſequebantur, curruſque argento & auro adornati, pretioſa ſupellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vaſa, veſteſque

pur-

purpureæ, & ſignati argenti talenta quatuor millia. Cæterum tanta benignitas barbaro cauſa mortis fuit. Nam cum omnes amicos Regis donis ſuper ipſorum vota coluiſſet: Bagoæ ſpadoni, qui Alexandrum obſequio corporis deuinxerat ſibi, nullum honorem habuit: admonitusque à quibuſdam, quàm Alexandro cordi eſſet, reſpondit: Amicos Regis, non ſcorta, ſe colere: nec moris eſſe Perſis, mares ducere qui ſtupro effœminarentur. His auditis, ſpado potentiam flagitio & dedecore quæſitam, in caput nobiliſſimi & inſontis exercuit. Nanque gentis eiuſdem leuiſſimos falſis criminibus aſtruxit, monitos tum demum ea deferre, cum ipſe iuſſiſſet. Interim quoties ſine arbitris erat, credulas Regis aures implebat, diſſimulans cauſam iræ, quo grauior criminantis auctoritas eſſet. Nondum ſuſpectus erat Orſines, iam tamen vilior. Reus enim in ſecreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importuniſſimum ſcortum, ne in ſtupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem Regis in ſe accenderat, Orſinem modo auaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia, et fatum, cuius ineuitabilis ſors eſt, appetebat. Forte enim ſepulchrum Cyri Alexander iuſſit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias, auro, argentoque repletum eſſe crediderat: quippe ita fama Perſæ vulgauerant. Sed præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Cæterũ corona aurea impoſita, amiculo cui aſſueuerat ipſe,

ipſe, ſolium in quo corpus iacebat, velauit: miratus tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretioſius ſepultum eſſe, quàm ſi fuiſſet è plebe. Proximus erat lateri ſpado, qui Regem intuēs. Quid mirum, inquit, eſt inania ſepulcra eſſe Regũ cum Satraparum domus aurum inde egeſtum capere non poſſint? Quod ad me attinet, ipſe hoc buſtum antea non videram: ſed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita eſſe cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, vt quod impune habere non poterat Orſines, donando etiam gratiam iniret. Concitauerat iam animum in iram, cum hi, quibus negotium idem dederat, ſuperueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo ſubornati, falſis criminibus occupant aures. Antequam accuſari ſe ſuſpicaretur Orſines, in vincula traditus eſt. Non contentus ſupplicio inſontis ſpado, ipſe morituro manum iniecit. Quem Orſines intuens: Audieram, inquit, in Aſia olim regnaſſe fœminas: hoc vero nouum eſt, regnare caſtratum. Hic fuit exitus nobiliſſimi Perſarum, nec inſontis modo ſed eximiæ quoque benignitatis in Regem. Eodem tempore Phradates regnum affectaſſe ſuſpectus occiditur. Cœperat eſſe præceps ad repræſentanda ſupplicia, idem ad deteriora credenda. Sic ſcilicet res ſecundæ valent commutare naturam, & raro quiſquam erga bona ſua ſatis cautus eſt. Idem enim paulo ante Lynceſtem Alexandrum delatum à duobus indicibus damnare non ſuſtinuerat. Humiliores quoque reos contra ſuam voluntatem, quia cæteris videbantur inſontes, paſſus abſolui, hoſtibus vi-

ctis

ctis regnare dixerat. Ad vltimum à ſemetipſo degenerauit vſqueadeo, vt aduerſus libidinem animi, arbitrio ſcorti alijs regna daret, alijs adimeret vitam. Iiſdem fere diebus literas à Cœno accepit, de rebus in Europa geſtis, dum ipſe Indiam ſubigit. Zopyrio Thraciæ Præpoſitus, dum expeditionem in Getas faceret, tempeſtatibus procellisque ſubito coortis, cum toto exercitu oppreſſus erat. Qua cognita clade, Seuthes Odryſas populares ſuos ad defectionem compulerat. Amiſſa propemodum Thracia, ne Græcia quidem.

✻

SCriptores rerum geſtarum Alexandri Magni hoc loco Calani Indi, in philoſophiæ ſtudijs magni nominis, mentionẽ faciunt. Qui perſuaſu Taxilis regis Indiæ Alexandrum ſecutus, tandem miro mortis genere ſeipſum interfecit. Cũ enim LXXIII. annos abſque vllo morbo vixiſſet, dolore alui correptus in Perſide, finem vitæ ſuæ adeſſe coniectans, ne longo morbo perpetua vitæ felicitas contaminaretur, ne ve multis medicorum pharmacis foret excruciandus, Alexandrum rogauit, vt ſibi pyram conſtrui, cumque aſcendiſſet, eandem incendi iuberet. Rex hominem ab horrendo incœpto poſſe deterreri ſperans, diſſuadere cœpit. Verum cum eum fixum atque immutabilem in ſententia permanere, nec in vita retineri poſſe videret, pyram ſecundum Calani voluntatem extrui permiſit. Quo delatus equo, adoratis patrijs numinibus, Macedonas prehenſis manibus rogauit, vt illum diem læti cum Rege potantes exigerẽt, quem paulopoſt Babylo-

bylone ſe viſurum dixit. His dictis pyram aſcendit alacriter, atque membris decore compoſitis, eo quo reſedit geſtu perpetuo conſeruato, occubuit. Incenſa pyra, tubæ inſonuere, totusque exercitus clamores in cœlum ſuſtulit, haud ſecus atque in prælijs fieri ſolet. Elephanti quoque horrendum infremuerunt. Hæc de Calani morte grauiſſimi ſcripſerunt auctores, inuicti animi, ad qualibet dura conſtanter perferenda, ſingulare exemplum. Poſthac Suſa profectus, Statyram, maiorem Darij filiam, legitimo ſibi copulauit matrimonio. Iuniorem Drypetim Hephæſtioni vxorem dedit. Optimatibus quoque Macedonum, atque inſignioribus amicis lectas ex omnibus gentibus nobiliſſimas virgines, circiter LXXX. matrimonio collocauit: ne ſolus noui moris auctor haberetur. Nuptiæ Perſico more celebratæ ſunt. Reliquis quoque Macedonibus, qui dudum vxores duxerant, regale inſtituit conuiuium. Cui cum nouem millia conuiuarum intereſſent, vnumquemque ad peragenda libamina, auream phiala donaſſe dicitur. Eodem tempore XXX. millia iuniorum militum pari omnes ætate, ſub præfectis ciuitatum partim à ſe conditarum, partim etiam deuictarum, ad omnia belli munia, ac Macedonica armatura pulcherrime inſtructi, ad Alexandrum venerunt, quos Epigonos; id eſt ſucceſſores, appellabat. Horum aduentu Macedones nonnihil contriſtari viſi ſunt. Cum enim Macedones diuturna militia fatigati, Regi in concionibus ſæpius obloquerentur, ad compeſcendam eorũ licentiam hos ſibi comparauerat milites, quos etiã

maximis ornauit beneficijs. Harpalus autem, cui Rex Babylonia theſaurorum atque vectigaliũ curam demandauerat, cum audiuiſſet Alexandri virtute, Indorum Reges maiore ex parte perdomitos, & felici rerum omnium ſucceſſu iam ei cuncta patere, arbitrabatur Alexandrum vlteriora cognoſcendi, & gloriæ augendæ cupidiſſimum, haud facile eo loci rediturum. Delicijs itaque atque luxui deditus, vim nobilibus atque ingenuis fœminis inferens, omne libidinis genus exercuit. Vocato etiã ad ſe ab Athenis inſigni ſcorto, cui Potonice nomen erat, eidem, non ſolum viuenti maxima & regia donauit munera, verumetiam poſt mortem, monumentum celeberrimum, triginta talentis in id collatis, extrui voluit. His & ſimilibus turpiſſimis voluptatibus magna pecuniæ ſumma exhauſta, cũ percepiſſet Alexandrum ex India redeuntem in multos præfectos, ob ſceleſta ipſorum in ſubditos facinora delatos, grauiter animaduertiſſe: timens (quæ ſua erat conſcientia) ne & ſibi tale quippiam contingeret, collectis quinque millibus talentis, cum ſex millibus mercenariorum, celerrime in Atticam contendit, nemine vero ipſum recipiente, relictus militibus ad Tænaron, vbi iam antea mercenariorũ militum, quos præfecti in Aſia ex mandato Regis dimiſerant, ingens multitudo confluxerat. Athenas cum pecunia eſt profectus: Ad quem continuo certatim magna vis ciuium confluxit, auri magis quàm hominis amore compulſi, in primiſque oratores, & hi qui quæſtum ex pulpito faciebant. Quos exigua lårgitione pellectos, vt ſuam cauſam ad populum

pulum defenderent, ſibi facile emptitios fecit: habita deinde concione populi, vrbe excedere iuſſus ad Græcos peruenit milites, ibique trucidatus eſt.

Ex his, ſtudioſe lector, quæ in hoc fragmento deſunt, facile reſarciri poterunt.

Igitur triginta nauibus Sunium tranſmittunt, Promontorium eſt Atticæ terræ, unde portum vrbis petere decreuerant. His cognitis, Rex Arpalo Athenienſibuſque iuxta infeſtus claſſem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod conſilium cum agitat, clam literæ ei redduntur, Arpalum intraſſe quidem Athenas, pecunia conciliaſſe ſibi principũ animos: mox conſilio plebis habito, iuſſum vrbe excedere, ad Græcos milites perueniſſe, à quibus interceptum, & trucidatum à quodam viatore per inſidias. His lętus in Europam traijciendi conſilium omiſit. Sed exules, præter eos qui ciuili ſanguine aſperſi erant, recipi ab omnibus Græcorum ciuitatibus, queis pulſi erant, iuſſit. Et Græci haud auſi imperium aſpernari, quanquam ſoluendarum legũ id principium eſſe cenſebant, bona quoque quę extarent, reſtituere damnatis. Soli Athenienſes non ſuæ modo, ſed etiam Reipublicæ vindices, colluuionem hominum, quia ægre ferebant, non Regis imperio, ſed legibus moribuſque patrijs regi aſſueti, prohibuere. Igitur exules finibus eijciunt, omnia potius toleraturi, quam purgamenta quondam vrbis ſuæ, tunc etiam exilij, admitterent. Alexander ſenioribus militum in patriam remiſſis, XIII. millia peditum, & duo millia equitum, quæ in

Aſia retineret, eligi iuſſit, exiſtimans modico exercitu continere poſſe Aſiam, quia pluribus locis præſidia diſpoſuiſſet, nuperq; conditas vrbes quas colonis repleſſet, res renouare cupientibus obſtarurus. Cæterum priuſquam ſecerneret quos erat retentũ, edixit vt omnes milites æs alienũ profiterentur. Graue pleriſq; eſſe compererat. Et quanquam ipſorum luxu contractum erat, diſſoluere tamen ipſe decreuerat. Illi tentari ipſos rati, quo facilius ab integris ſumptuoſos diſcerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et Rex ſatis gnarus, profeſſioni æris pudorem non contumaciam obſtare, menſas totis caſtris poni iuſſit, & X. millia talentorum proferri. Tum demum fide facta profeſſio eſt. Nec amplius ex tanta pecunia quam C & XXX. talenta ſuperfuere. Adeo ille exercitus tot ditiſſimarum gentium victor, plus tamen victoriæ quàm prædæ deportauit ex Aſia. Cæterum vt cognitum eſt, alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni ſedem in Aſia habiturum rati; vecordes, & diſciplinæ militaris immemores, ſeditioſis vocibus caſtra complẽt, Regemque ferocius quàm aliàs adorti, omnes ſimul miſſionem poſtulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, caniciemque capitum oſtentantes. Nec aut Præfectorum caſtigatione, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoſe clamore & militari violentia volentem loqui inhibebãt, palam profeſſi, nuſquam inde niſi in patriam veſtigium eſſe moturos. Tandem ſilentio facto, magis quia motũ eſſe credebant, quàm quia ipſi moueri poterant, quidnam acturus eſſet, expectabant. Ille,

Quid hæc, inquit, repens conſternatio, & tam procax atque effuſa licentia denuntiat? Eloqui timeo, palam certe rupiſtis imperium, & precario Rex ſum, cui non alloquendi, non noſcendi, monendique, aut intuẽdi vos ius reliquiſtis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo poſt deportare ſtatuerim: tam illos acclamantes video, qui abituri ſunt, quàm hos cum quibus præmiſſos ſubſequi ſtatui. Quid hoc eſt rei? Diſpari in cauſa idem omnium clamor eſt. Peruelim ſcire, vtrum qui diſcedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes vno ore omnes ſuſtuliſſe clamorem. Ita pariter ex tota concione reſponſum eſt. Omnes queri. Tum ille: Non hercule, inquit, poteſt fieri, vt adducar querendi ſimul omnibus hanc cauſam eſſe quam oſtenditis, in qua maior pars exercitus non eſt, vtpote cum plures dimiſerim, quàm retenturus ſum. Subeſt nimirum altius malum, quod omnes auertit à me. Quando enim Regem vniuerſus exercitus deſeruit? Ne ſerui quidem vno grege profugiunt dominos: ſed eſt quidam in illis pudor à cæteris deſtitutos relinquendi. Verum ego tam furioſæ conſternationis oblitus, remedia inſanabilibus conor adhibere. Omnem hercule ſpem, quam ex vobis conceperam, damno: nec vt cum militibus meis (iam enim eſſe deſiſtis) ſed vt cum ingratiſſimis (vt oportet) agere decreui. Secundis rebus quæ circunfluunt vos, inſanire cœpiſtis, obliti ſtatus eius, quem beneficio exuiſtis meo. Digni hercule qui in eodem conſeneſcatis: quoniam facilius eſt vobis aduerſam, quàm ſecundam regere

fortunam. En tandem Illyriorum paulo ante & Perſarum tributarijs, Aſia & tot gentium ſpolia faſtidio ſunt. Modo ſub Philippo ſeminudis amicula ex purpura ſordent. Aurum & argentum oculi ferre non poſſunt. Lignea enim vaſa deſiderant, & ex cratibus ſcuta rubiginemque gladiorũ. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingẽta talenta æris alieni, cum omnis regia ſupellex haud amplius quàm ſexaginta talentorum ſit, meorum operum fundamenta, quibus tamen (abſit inuidia) imperiũ maximæ terrarũ partis impoſui. Aſiæ ne pertæſum eſt, quæ vos gloria rerum geſtarũ Dijs pares fecit? In Europam ire properatis, Rege deſerto, cum pluribus veſtrum defuturum viaticum fuerit, ni æs alienum luiſſem? Nẽpe in Aſiatica præda, nec pudet profundo ventre deuictarum gentium ſpolia circumferentes reuerti velle ad liberos coniugesque, quibus pauci præmia victoriæ poteſtis oſtendere. Nam cæterorum, dum etiam ſpei veſtræ obuiã iſtis, arma quoque pignori ſunt. Bonis vero militibus cariturus ſum, pellicum ſuarum cõcubinis, quibus hoc ſolum ex tantis opibus ſupereſt, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: faceſſite hinc ocyus. Ego cum Perſis abeuntium terga tutabor. Neminẽ teneo: liberate oculos meos ingratiſſimi ciues. Læti vos excipient parentes liberique, ſine veſtro Rege redeuntes? obuiam ibunt deſertoribus transfugiſque? Triumphabo, me hercule, de fuga veſtra, & vbicunque ero expetã pœnas, ho cũ quibus me relinquitis, colẽdo, præferẽdoq; vobis. Iam autẽ ſcietis & quantum ſine Rege

valeat exercitus, & quid opis in me vno ſit. Deſiliuit deinde frendẽs de tribunali, & in mediũ armatorũ agmen ſe immiſit, notatos quoq; qui ferociſſime oblocuti erant, ſingulos manu corripuit: nec auſos repugnare, XIII. aſſeruãdos cuſtodibus corporis tradidit. Quis crederet ſæuam paulo ante concione obtorpuiſſe, ſubito metu? & cum ad ſupplicium videret trahi, nihil auſos grauiora quam cæteros? * coercitamq; fuiſſe paucorum exemplo tam effuſam antea licentiam atque ſeditioſam militum violentiam ita compreſſam, vt non modo nullus ex omnibus irruenti Regi reſtiterit, verum etiam cuncti pauore exanimati, attonitis ſimiles, quid de ipſis quoq; Rex ſtatuendũ cenſeret, ſuſpẽſa mẽte expectarent. Itaq; * *ſiue regij nominis, quod gentes, quæ ſub Regibus ſunt inter Deos colunt, ſiue propria ipſius veneratio, ſiue fiducia tãta vi exercentis imperium, conterruit eos. Singulare certe ediderunt patientiæ exemplum: adeoque non ſunt accenſi ſupplicio commilitonum, cum ſub noctem interfectos eſſe noſſent, vt nihil omiſerint quod ſinguli magis obedienter ac pie facerent. Nam cum poſtero die prohibiti aditu veniſſent. Aſiaticis modo militibus admiſſis, lugubrem totis caſtris edidere clamorem: denuntiantes ſe protinus eſſe morituros, ſi Rex perſeueraret iraſci. At ille peruicacis ad omnia quæ agitaſſet animi, peregrinorum militum concionem aduocari iubet, Macedonibus intra caſtra cohibitis: & cum frequentes coiſſent, adhibito*

interprete talem orationem habuit: Cum ex Europa traijecerem in Aſiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me aditurum eſſe ſperabam. Nec deceptus ſum, quod de his credidi famę. Sed ad illa hoc quoque acceſſit, quòd video fortes viros erga Reges ſuos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates. At hercule munia militiæ hoc animorum corporumque robore, æque impigre toleratis: & cum fortes viri ſitis, non fortitudinem magis, quam fidem colitis. Hoc ego non nunc primum profiteor, ſed olim ſcio. Itaque & delectum è vobis iuniorum habui, & vos meorum militum corpori immiſcui. Idem habitus, eadem arma ſunt vobis. Obſequium vero & patientia imperij longe præſtantior eſt, quam cæteris. Ergo ipſe Oxyatris Perſæ filiam mecum in matrimonio iunxi, non dedignatus ex captiua liberos tollere. Mox deinde cum ſtirpem generis mei latius propagare cuperem, vxorem Darij filiam duxi: proximiſque amicorum author fui, ex captiuis generandi liberos, vt hoc ſacro fœdere omne diſcrimen victi & victoris excluderem. Proinde genitos eſſe vos mihi, non aſcitos milites credite. Aſiæ & Europæ vnum atque idem regnum eſt. Macedonum vobis arma do. Inueteraui peregrinam nouitatem: & ciues mei eſtis, & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Perſis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Perſas imitari indecorum eſt. Eiuſdem iuris eſſe debent, qui ſub eodem Rege victuri ſunt.

Hac

* Hac oratione habita, Perſis corporis ſui cuſtodiam credidit, Perſas ſatellites, Perſas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic ſeditioni occaſionem dediſſent, vincti ad ſupplicia traherentur, vnum ex iis authoritate, & ætate grauem, ad Regem ita locutum ferunt. * *Quouſque inquit, animo tuo etiam per ſupplicia, & quidem externi moris obſequeris? Milites tui, ciues tui incognita cauſa captiuis ſuis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruiſſe iudicas, ſaltem miniſtros ſupplicij muta. Amico animo, ſi veri patiens fuiſset, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenerat. Itaque rurſus, nam parumper quibus imperatum erat, dubitauerant, mergi in amnem, ſicut vincti erant, iuſſit. Nec hoc quidem ſupplicium ſeditionem militum mouit. Nanque copiarum duces, atque amicos eius manipuli adeunt, petentes vt ſi quos adhuc priſtina noxa iudicaret eſſe contactos, iuberet interfici. Offerre ſe corpora, trucidaret.* * Poſtquam vero cognitum eſt, Perſis ducatus datos, barbaros in varios ordines diſtributos, atque Macedonica iis impoſita nomina, ſe vero ignominioſe penitus reiectos eſſe, non iam amplius conceptum animis dolorem perferre potuerunt. Sed concurſu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante ianuam, pœnitentiæ ſignum proiecerunt ac præ foribus ſtantes, intromitti ſe, ſibique ignoſci ſuppliciter atque flentes orabant, vtque Rex ſup-

pliciis ſuis potius ſaturet ſe quàm contumeliis, ipſos niſi venia impetrata non diſceſſuros. Quæ cum Alexandro nuntiata eſſent, apertis regiæ foribus ad ipſos eſt egreſſus. Poſtquam vero ipſorum eiulatum, atque pœnitentiam, nec nõ miſerandum atque afflictum habitum vidiſſet, diu quoque collachrymatus eſt. Eaque modeſtia, vt ipſis ignoſceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeſte incuſatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exauthorauit, magnificẽtiſſimeque donatos dimiſit. Scribens quoque ad Antipatrum, Macedonię præfectum, eis ad ſpectanda certamina priores in theatro ſedes aſſignari, coronatoſque ſedere iuſsit. Defunctorum quoque liberos pupillos paterna contrahere ſtipendia voluit, Cratero ijs præpoſito: quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Theſſalis, Thracibuſque prçeſſe iuſsit, Antipatrumque cum ſupplemento Tyronum in Crateri locum vocauit. Iam pridem quidem Alexandro literæ, & ab Olympiade matre, & ab Antipatro redditæ erant, ex quibus mutuam inter ipſos ſimultatem perceperat. Mater Antipatrum affectati regni inſimulabat, Antipater Olympiadem multa prçter ipſius decorum gerere ſcripſerat. Itaque euocari ſe valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere ſtatuit. Peractis his rebus omnibus Alexander ad Ecbatana Mediæ profectus, regni neceſſaria diſpoſuit, ſpectacula denuo & ſolennes indixit dies. Illis, forte die-

bus

bus Hephæſtion, quem Rex vnicè ac fratris loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore, multa quę regiam maieſtatem minime decerent, admiſiſſe dicitur. Miſerum quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuiſſet, ſuſpendi iuſſit. Super amici corpus exanime eiulans procubuit, vixque inde ab amicis abſtractus eſt. Diem atque noctem luctum continuauit. Aliaque nonnulla feruntur, quæ quidem ego minime credo. Illud tamen verum eſt, quod Alexander Hephæſtioni tanquam Heroi ſacrificari iuſſerit. In funus atque monumentum ei faciendum, pluſquam duodecim millia talentorum impenſa ſunt. Reuertenti Babyloniam, Chaldæi vates occurrerunt, monentes ne Babyloniam ingrederetur. Profectionem enim eius per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus ſpretis, quo deſtinauerat ire pergit. Nunciabatur enim ei, legatos ex diuerſis terrarum orbis partibus, vndique Babyloniam confluxiſſe, eiuſque aduentum expectare. Adeo totum orbem nominis eius terror inuaſerat, vt cunctæ gentes, velut deſtinato ſibi Regi, adularentur. Igitur tanquam conuentum vniuerſi orbis acturus Babyloniam peruenire feſtinabat. Quo cum veniſſet, legatos omnes benigne ſuſceptos domum remiſit. Iiſdem fere diebus conuiuium apud Theſſalum Medium inſtitutum eſt, ad quod Rex quoque cum ſodalibus vocatus, venit. Ibi nondum Herculis ſcy-

pho

pho epoto, repente velut telo cõfixus ingemuit. Elatus e conuiuio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, vt ferrum in remedia poſceret. Amici cauſam morbi, intemperiem ebrietatis diuulgarunt. Re vera autem inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſſit. Antipater enim præparatum venenum Caſſandro filio, qui cum fratribus Philippo & Iolla Regi miniſtrare ſolebat, dederat, præmonito eo, ne alijs quàm Theſſalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Iollas, potum Regis prægustare ſoliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis ſupermiſerunt. Quarto deinde die cum milites partim mortuum ſuſpicarentur, idque celari crederent, partim eius deſiderium ferre non poſſent, mœſti ſeſe in regiam contulerunt, vt ſibi Regis videndi copia fieret orantes, atque à custodibus ex mandato Regis intromiſſi ſunt. * *Intuẽtibus lachrymæ obortæ præbuere ſpeciem iam non Regem, ſed funus eius viſentis exercitus. Mæror tamen circumſtantium lectum eminebat, quos vt Rex aſpexit: Inuenietis, inquit, cum exceſſero dignum talibus viris Regem. Incredibile dictu, auditùque in eodẽ habitu corporis in quem ſe compoſuerat cum admiſſurus milites eſſet, duraſſe, donec à toto exercitu illo ad vltimum perſalutatus eſt: dimiſſóque vulgo, velut omni vitę debito liberatus, fatigata membra reiecit; propiusque adire iuſſis amicis (nam & vox deficere iam cœperat) detractum annulum digito Perdiccæ tradidit, adiectis mandatis, vt corpus*

ſuum

ſuum ad Hammonem ferri iuberent. Quærentibusque his, cui relinqueret regnum: reſpondit, Ei, qui eſſet optimus. Cæterum prauidere iam, ob id certamen magnos funebres ludos parari ſibi. Rurſus Perdicca interrogante, Quando cœleſtes honores haberi ſibi vellet. dixit, Tum velle, cum ipſi felices eſſent. Suprema hæc vox fuit Regis, & paulo poſt extinguitur. Ac primo ploratu, lamentiſque, & planctibus tota regia perſonabat. Mox velut in vaſta ſolitudine omnia triſti ſilentio muta torpebant, ad cogitationes; quid deinde futurum eſſet, dolore conuerſo. Nobiles pueri cuſtodiæ corporis eius aſſueti, nec doloris magnitudinem capere, nec ſeipſos intra veſtibulum regiæ retinere potuerunt, vagique, & furentibus ſimiles, totam vrbem luctu ac mœrore compleuerant, nullis queſtibus omiſſis, quos in tali caſu dolor ſuggerit. Ergo qui extra Regiam aſtiterant, Macedones pariter barbarique concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore diſcerni. Perſæ iuſtiſſimum ac mitiſſimum dominum: Macedones optimum ac fortiſſimum Regem inuocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœſtorum ſolum, ſed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem & in flore ætatis fortunæque, inuidia Deum ereptum eſſe rebus humanis. Vigor eius & vultus educentis in prælium milites, obſidentis vrbes, euadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos honores negaſſe ei pœnitebat, impioſque & ingratos fuiſſe ſe confitebantur,

quod

qua induta erat lugubrem ſumpſit: laceratiſque crinibus, humi corpus abiecit. Aſſidebat ei altera ex neptibus, nuper amiſſum Hephæſtionem, cui nupſerat, lugens, propriaſque cauſas doloris in communi mœſtitia retractabant. Sed omnium ſuorum mala Syſigambis vna capiebat. Illa ſuam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocauerat. Crederes modo amiſſum Darium, & pariter miſeræ duorum filiorum exequias eſſe ducendas. Flebat mortuos ſimul viuoſque. Quem enim puellarum acturum eſſe curam? quem alium futurum Alexandrum? Iterum eſſe ſe captas, iterum excidiſſe regno. Qui mortuo Dario ipſas tueretur, reperiſſe: qui poſt Alexandrum reſpiceret, vtique non reperturas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres ſuos eodem die ab Ocho ſæuiſſimo Regum trucidatos, adiectumque ſtragi tot filiorum patrem. E ſeptem liberis, quos genuiſſet ipſa, vnũ ſupereſſe. Ipſum Darium floruiſſe pauliſper, vt crudelius poſſet extingui. Ad vltimum dolori ſuccumbit, obuolutoque capite aſſidentes genibus ſuis neptem nepotemque auerſata, cibo pariter abſtinuit, & luce. Quinto poſteaquam mori ſtatuerat die extincta eſt. Magnum profecto Alexandri indulgentiæ in eam, iuſtitiæque in omnes captiuos documentum eſt mors huius: quæ cum ſuſtinuiſſet poſt Darium viuere, Alexandro eſſe ſuperſtes erubuit. Et hercule, iuſte æſtimantibus Regem, liquet, bona naturæ eius fuiſſe, vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodnm nimia, fortitudo non inter Reges mo-

ges modo excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola virtus fuit: liberalitas ſæpe maiora tribuentis, quàm à Dijs petuntur: clementia in deuictos: tot regna aut reddita quibus ea dempſerat bello, aut dono data: mortis, cuius metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ, laudiſque vt iuſto maior cupido, ita vt iuueni, & in tantis admittenda rebus, iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati conſecrare decreuerat, Philippum vltus erat. Iam in omnes fere amicos benignitas, erga milites beneuolentia: conſilium par magnitudini animi, & quantam vix poterat ætas eius capere, ſolertia: modus immodicarũ cupiditatum, Veneris intra naturale deſiderium vſus: nec vlla, niſi ex permiſſo voluptas. Ingentes profecto dotes erant. Vitia fortunæ, Dijs æquare ſe, & cœleſtes honores accerſere, & talia ſuadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipſum vehementius. quàm par eſſet, iraſci: in externum habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium mores, quas ante victoriam ſpreuerat. Nam iracundiam & cupidinem vini ſicuti iuuenta irritauerat, ita ſenectus mitigare potuiſſet. Fatendum eſt tamen, cum plurimum virtuti debuerit plus debuiſſe fortunæ, quam ſolus omniũ mortalium in poteſtate habuit. Quoties illum à morte reuocauit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ ſtatuit. Expectauere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoq; Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret.

Huic

Huic Regi ducique ſucceſſor quærebatur. Sed maior moles erat, quàm vt vnus ſubire eam poſſet. Itaque nomen quoque eius, & fama rerum in totum propemodum orbem Reges ac regna diffudit: clariſſimique ſunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæſerunt. Cæterum Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius cuſtodes in regiam principes amicorum, ducesque copiarum aduocauere ſecuta eſt militum turba cupientium ſcire, in quem Alexandri fortuna eſſet tranſitura. Multi duces frequentia militum excluſi regiã intrare non poterant, cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium ſpernebatur imperium, ac primum eiulatus ingens ploratusque renouatus eſt. Deinde futuri expectatio inhibitis lachrymis ſilentium fecit. Tunc Perdicca Regia ſella in conſpectum vulgi data, in qua diadema, veſtisque Alexandri cum armis erant, anulum ſibi pridie traditum à Rege in eadem ſede poſuit: quorum aſpectu rurſus obortæ omnibus lachrymæ integrauere luctum. Et Perdicca: Ego quidem, inquit, quo ille regni atque imperij vires obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi, reddo vobis. Cæterum quanquam nulla clades huic, qua affecti ſumus, par ab iratis Dijs excogitari poteſt: tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodaſſe rebus humanis, quarum ſorte completa, cito repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo ſupereſt, quàm quod ſemper

per ab immortalitate ſubducitur, corpori nominique quamprimum iuſta ſoluamus, haud obliti in qua vrbe, inter quos ſimus, quali Rege, ac præſide ſpoliati. Tractandum eſt commilitones, cogitandumque, vt victoriam partam inter hos, de quibus parta eſt, obtinere poſſimus: Capite opus eſt. Hocne vno, an pluribus, in veſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam corpus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt, ex quo Roxane prægnans eſt. Optamus vt marem enitatur: eius regnum Dijs approbantibus futurum, quando adoleuerit, interim à quibus regi velitis, deſtinate. Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri ſanguinem ac ſtirpem regiæ maieſtati conuenire, neminem, ait, poſſe mirari: cæterum expectari nondum ortum Regem, & qui iam ſit, præteriri, nec animis Macedonum conuenire, nec tempori rerum. Eſſe à Barſine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque ſuo more haſtis ſcuta quatientes, obſtrepere perſeuerabant. Iamque prope ad ſeditionem peruenerant, Nearcho peruicacius tuente ſententiam. Tum Ptolemæus: Digna prorſus eſt ſoboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barſines filius, cuius nomen quoque in Europa dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Perſas vicerimus, vt ſtirpi eorum ſeruiamus? quod iuſti illi Reges Darius & Xerxes tot millium agminibus tantiſque claſſibus nequicquam petiuerunt. Mea ſententia hæc eſt, vt ſede Alexandri in regia poſita, qui conſilijs eius adhibebantur, coeant, quoties

ties in commune conſulto opus fuerit: eoque, quod maior pars eorum decreuerit, ſtetur. Duces præfectique copiarum his pareant. Ptolemæo quidam, pauciores Perdiccæ aſſentiebantur. Tum Ariſtonus orſus eſt dicere, Alexandrum conſultum, cui relinqueret regnum, voluiſſe optimum deligi. Iudicatum autem ab ipſo optimum Perdiccam, cui anulum tradidiſſet. Nec enim vnum eum aſſediſſe morienti, ſed circumferentem oculos, ex turba amicorum delegiſſe cui traderet. Placere igitur, ſummam imperij ad Perdiccam deferri. Nec dubitauere, quin vera cenſeret. Itaque vniuerſi procedere in medium Perdiccam, & Regis anulum tollere iubebant. Hærebat inter cupiditatem, pudoremque, & quo modeſtius quod expetebat, appeteret, peruicacius oblaturos eſſe credebat. Itaque cunctatus, diuque quid ageret incertus, ad vltimum tamen receſſit, & poſt eos qui ſteterant proximi, conſtitit. At Meleager vnus è ducibus confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat. Nec Dij ſiuerint, inquit, vt Alexandri fortuna, tantique regni faſtigium in iſtos humeros ruat, homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quàm hic eſt, ſed de viris tantum, quibus inuitis nihil perpeti neceſſe eſt. Nec vero intereſt, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cum iſte ſub tutelæ ſpecie regnum occupaturus ſit. Itaque nemo ei Rex placet, niſi qui nondum natus eſt. Et in tanta omnium feſtinatione, non iuſta modo, ſed etiam neceſſaria, exactos menſes ſolus expectat, & iam diuinat marem.

eſſe conceptum, quem vos dubitatis paratum eſſe, vel ſubdere? Si mediusfidius Alexander hunc nobis Regem, pro ſe reliquiſſet, id ſolum ex his, quæ imperaſſet, non faciendum eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? harum enim opum regiarum vtique populus eſt hæres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipſum ad prænuntiatam prædã ſequebantur. Iamque armatorum circa Meleagrũ frequens globus erat, in ſeditionem ac diſcordiam verſa concione: cum quidam plerique Macedonũ ignotus ex infima plebe. Quid opus eſt, inquit, armis, ciuilique bello, habentibus Regem, quem quæritis? Aridæus Philippo genitus Alexandri paulo ante Regis frater, ſacrorum cæremoniarumque conſors modo nunc ſolus hæres, præteritur à vobis. Quo merito ſuo? quid ve fecit, cur etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro ſimilem quæritis, nunquam reperietis. Si proximum, hic ſolus eſt. His auditis, concio primo ſilentiũ velut iuſſa habuit. Conclamant deinde pariter, Aridæum vocandum eſſe, mortemq; meritos, qui concionem ſine eo habuiſſent. Tum Python plenus lachrymarum orditur dicere: Nunc vel maxime miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum ciuium militumq; fructu, & præſentia fraudatus eſt. Nomẽ enim memoriamq; Regis ſui tantum intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambigue in iuuenem, cui regnum deſtinabatur, impenſa probra, quæ magis ipſi odium, quàm Aridæo contemptum attulerunt: quippe dum miſerentur, etiam

fauere

fauere cœperunt. Igitur non alium ſe quam eũ,qui ad hanc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros,pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæũ iben. Quem Meleager infeſtus,inniſusque Perdiccæ, ſtrenue perducit in regiam, & milites Philippũ conſalutatum Regem appellant. Cæterum hæc vulgi erat vox, principum alia ſententia. E quibus Python conſilium Perdiccæ exequi cœpit,tutoreſq; deſtinat filio ex Roxane futuro Perdiccam & Leonatum ſtirpe regia genitos: adiecit, vt in Europa Craterus & Antipater res adminiſtrarent. Tum iuſiurandum à ſingulis exactum, futuros in poteſtate Regis geniti Alexandro.Meleager haud iniuria metu ſupplicij territus, cum ſuis ſeceſſerat.Rurſus Philippum trahens ſecum, irrupit in regiam, clamitans ſuffragari Reipub. de nouo Rege paulo ante cõcepto: robur ętatis experirentur,modo ſtirpem Philippi, & filiũ ac fratrem Regum duorum ſibimetipſis potiſſimũ crederent.Nullũ profundum mare, nullum vaſtum fretum, & proceloſum tãtos ciet fluctus,quantos multitudo motus habet,vtique ſi noua & breui duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modo electo, plures Philippo quàm ſperauerat, imperium dabãt. Nec velle, nec nolle quicquam diu poterant, pœnitebatque modo conſilij, modo pœnitentiæ ipſius: ad vltimum tamen in ſtirpem regiam declinauere ſtudijs. Ceſſerat ex concione Aridæus, principum authoritate conterritus; & abeunte illo conticuerat magis quam languerat militaris fauor. Itaque reuocatus; veſtem fratris, eam ipſam, quæ in ſella

poſita fuerat, induitur. Et Meleager thorace ſumpto, capit arma, nouique Regis ſatelles ſequitur. Phalanx haſtis clypeos quatiens, expleturam ſe ſanguine illorum, qui affectauerant nihil ad ipſos pertinens regnum, minabatur: in eadem domo familiaque imperij vires remanſuras eſſe gaudebãt, hæreditarium imperium ſtirpẽ regiam vendicaturam, aſſuetos ſe nomen ipſum colere, venerarique, nec quenquam id capere, niſi genitum, vt regnaret. Igitur Perdicca territus, conclauem in qua Alexandri corpus iacebat, aſſeruari iubet, ſexcenti cum ipſo erant ſpectatæ virtutis. Ptolemæus quaque ſe adiunxerat ei, puerorumque regia cohors. Cæterum haud difficulter à tot millibus armatorum clauſtra perfracta ſunt. Et Rex quoque irruperat ſtipatus ſatellitum turba, quorum princeps erat Meleager. Iratuſque Perdicca, hos, qui Alexandri corpus tueri vellẽt ſeuocat: ſed qui irruperant, eminus tela in ipſum iaciebant, multiſque vulneratis, tandẽ ſeniores demptis galeis quo facilius noſci poſſent, precari qui cum Perdicca erãt cœpere, vt abſtinerent bello, Regiq; & pluribus cederent. Primus Perdicca arma depoſuit, cæterique idem fecere. Meleagro deinde ſuadente ne à corpore Alexandri diſcederent, inſidijs locum quæri rati, diuerſa regię parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobiliſſimis iuuenum conſtabat, Perdiccam, & Leonatum frequens ſequebatur, placebatque excedere vrbe, & tendere in cãpos: ſed Perdicca ne pedites quidem ſecuturos ipsũ deſperabat. Itaque ne abducendo equites abrupiſſe

rupiſſe

rupiſſe à cætero exercitu videretur, in vrbe ſubſiſtit. At Meleager Regem monere non deſtitit. ius imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſſe, ne occupetur impotens animus rerum nouarum: meminiſſe eum, quid de Rege meruiſſet. Neminem autem ei ſatis fidum eſſe, quem metuat. Rex patiebatur magis, quàm aſſentiebatur. Itaque Meleager ſilentium pro imperio habuit: miſitque Regis nomine, qui Perdiccam accerſerent. Iisdem mandatum vt occiderent, ſi venire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum aduentu, ſedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus ſuæ conſtitit, caſtigatoſque, & Meleagri mancipia identidem appellans, ſic animi vultuſque conſtantia terruit, vt vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros equos iuſſit conſcendere: et cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit, iam firmiore præſidio vim propulſaturus, ſi quis inferret. Poſtero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccã ad mortis periculũ adductũ & Meleagri temeritatem armis vltũ ire decreuerãt. Atque illi ſeditione prouiſa, cum Regem adiſſent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipſe iuſſiſſet. Ille Meleagri inſtinctu ſe iuſſiſſe reſpondit. Cæterum nõ debere tumultuari eos: Perdiccam enim viuere. Igitur concione dimiſſa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopſque conſilij (quippe in ipſum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduũ fere cõſumpſit incerta cõſilia voluendo. Et priſtina quidem regiæ ſpecies manebat. Nã & legati

gentium Regem adibant, & copiarũ duces aderãt, & veſtibulum ſatellites, armatique compleuerant. Sed ingens ſua ſponte mœſtitia, vltimæ deſperationis index erat, ſuſpectique inuicem non adire propius, non colloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoque voluentes: & ex comparatione Regis noui deſiderium excitabatur amiſſi, vbi ille eſſet, cuius imperium, cuius auſpicium ſecuti erant, requirebant. Deſtitutos ſe inter infeſtas indomitaſque gentes, expetituras tot cladium ſuarum pœnas quandocunque oblata eſſet occaſio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur equites, qui ſub Perdicca eſſent, occupatis circa Babyloniam campis, frumentum quod in vrbem inuehebatur, retinuiſſe. Itaque inopia primum deinde fames eſſe cœpit. Et qui in vrbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum eſſe cenſebant. Forte ita acciderat, vt qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in vrbem: oppidani cum ipſos alimenta deficerent, vrbe excederent, & vtrique generi tutior aliena ſedes quàm ſua videretur. Quorum conſternationem Macedones veriti, in regiam coeunt, quæque ipſorum ſententia eſſet, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finienda diſcordia, armiſque ponendis. Igitur à Rege legatur Paſas Theſſalus, & Amiſſas Megalopolitanus & Perilaus, qui cum mandata Regis edidiſſent, non aliter poſituros arma equites, quã ſi Rex diſcordiæ auctores dedi-

diſſet, tulere reſponſum. His renuntiatis, ſua ſponte milites arma capiunt, quorum tumultu è regia Philippus excitus: Nihil, inquit, ſeditione eſt opus: nam inter ſe certantium præmia, qui quie uerint occupabunt. Simul mementote rem eſſe, cum ciuibus, quibus ſpem gratię cito abrumpere, ad bellum ciuile properantium eſt. Altera legatione, an mitigari poſſint, experiamur, & credo nondum Regis corpore ſepulto, ad præſtanda ei iuſta omnes eſſe coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quàm exercere ciuium ſanguine. Et ſi nulla alia concordiæ ſpes eſt, oro, quæſoque eligite potiorem. Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram qua id tenebat protendens, vt ſi quis ſe digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem ſpem indolis ante eum diem fratris claritate ſuppreſſam, ea moderata excitauit oratio. Itaque cuncti inſtare cœperunt, vt quæ agitaſſet, exequi vellet. Eoſdem rurſus legat, petituros vt Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægre id impetratum eſt. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & vnum duobus imparem futurum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum Phalange obuiam egreſſo, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Vtrunque agmen mutua ſalutatione facta coit in perpetuum (vt arbitrabãtur) concordia & pace firmata. Sed iam fatis admouebantur Macedonum gẽti bella ciuilia. Nam & inſociabile eſt regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere vires: deinde diſperſerunt,

runt, & cum pluribus corpus, quam capiebat, oneraſſent, cætera membra deficere cœperunt: quodque imperium ſub vno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. Proinde iure meritoque populus Romanus ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quam pene ſupremam habuimus, nouum ſydus illuxit. Huius hercule, non ſolis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo reuireſcit ſolum, ſed etiam floret imperium. Abſit modo inuidia, excipiet huius ſeculi tempora eiuſdem domus vtinam perpetua, certe diuturna poſteritas. Cæterum vt ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis auerterat, redeam, Perdicca vnicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat: vanum eundem & infidum, celeriterque res nouaturum, & ſibi maxime infeſtum, occupandum eſſe. Sed alta diſſimulatione conſilium premebat, vt opprimeret incautum. Ergo clam quoſdam ex copijs, quibus præerat: ſubornauit, vt quaſi ignoraret ipſe conquererentur palam Meleagrum æquatum eſſe Perdiccæ: quorum ſermone Meleager ad ſe relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperiſſet, exponit. Ille velut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisque ſpeciem oſtentare ei cœpit. Ad vltimum conuenit, vt comprehenderentur tam ſeditioſæ vocis auctores. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccam, fidem eius in ſe ac beneuolentiam collaudat. Tum communi conſilio rationem

oppri-

opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more luſtrari: & probabilis cauſa videbatur, prætérita diſcordia. Macedonũ Reges ita luſtrare ſoliti erant milites, vt diſciſſæ canis viſcera vltimo in cãpo, in quem deduceretur exercitus, ab vtraq; abijcerentur parte. Intra id ſpatiũ armati omnes ſtarent, hinc milites, hinc equites, illhinc phalanx. Itaque eo die, quẽ huic ſacro deſtinauerant, Rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contra pedites, queis Meleager præerat. Iam equeſtre agmen mouebatur, & pedites ſubita formidine ob recentem diſcordiam, haud ſane pacati quicquam expectantes parumper addubitauere, an in vrbem ſubducerẽt copias: quippe pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temere commilitonum fidem damnarẽt, ſubſtitere præparatis ad dimicãdum animis, ſi quis vim inferret. Iam agmina coibant, paruumque interuallum erat quod aciem vtranque diuideret. Itaque Rex cum vna ala obequitare peditibus cœpit, diſcordiæ auctores, quos tueri ipſe debebat, inſtinctu Perdiccæ ad ſupplicia depoſcens: minabaturque, omnes turmas cum elephantis inducturum ſe in recuſantes: ſtupebantq; improuiſo malo pedites. Nec plus in ipſo Meleagro erat aut conſilij, aut animi. Tutiſſimum ex præſentibus videbatur, expectare potius, quàm mouere fortunam. Tum Perdiccá, vt torpentes & obnoxios vidit, trecentos fere qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita eſt poſt mortem Alexandri, ſecuti erant, à cæteris diſcretos, elephantis in conſpectu totius exercitus obijcit, omneſq; belluarũ pedibus obtriti ſunt,

nec

nec prohibente Philippo, nec auctore: apparebatq; id modo pro ſuo vendicaturum, quod approbaſſet euentus. Hoc bellorum ciuilium Macedonibus & omen & principiũ fuit. Meleager, ſero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipſius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox, damnata ſpe ſalutis, cum eius nomine, quem ipſe fecerat Regem, in perniciem ſuam abutenteis videret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione defenſus, occiditur. Perdicca, per ducto in vrbem exercitu, concilium principum virorum habuit, in quo imperium ita diuidi placuit, vt Rex quidem ſummam eius obtineret. Satrapes Ptolemæus Aegypti & Africæ gentium, quæ in ditione erant: Laomendonti Syria cum Phœnice data eſt. Philotæ Cilicia deſtinata: Lyciam cũ Pamphylia, & maiore Phrygia obtinere iuſſus Antigonus. In Cariã Caſſander, Menander in Lydiam miſſi. Phrygiam minorem Helleſponto adiunctam, Leonati prouinciam eſſe iuſſerunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ceſſit. Præceptum eſt, vt regionem eam vſq; ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lyſimachus Thraciam, appoſitaſq; Thraciæ Ponticas gẽtes obtinere iuſſi. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, cæteriſq; aut Oceani, aut rubri maris accolis præerãt, quibus quiſque finibus habuiſſet, imperij etiam ius obtineret. Decretum eſt, vt Perdicca cum Rege eſſet, copijſq; præeſſet, quæ Regem ſequebantur. Credidere quidam, teſtamento Alexandri diſtributas eſſe prouin

cias.

cias. Sed famam eius rei (quamquã ab auctoribus tradita eſt) vanam fuiſſe comperimus. Et quidem ſuas quiſq; opes, diuiſis imperij partibus tuebantur quas ipſi fundauerant, ſi vnquam aduerſus immodicas cupiditates terminus ſtaret: quippe paulo ante Regis miniſtri, ſpecie imperij alieni procurandi ſinguli ingentia inuaſerant regna, ſublatis certaminum cauſis, cum & omnes eiuſdem gentis eſſēt, & à cæteris ſui quiſq; imperij regione diſcreti. Sed difficile erat eo contentos eſſe, quod obtulerat occaſio: quippe ſordent prima, cum maiora quæq; ſperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quã fuiſſet accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus Regis iacebat in ſolio, curis omnium ad formandum publicum ſtatum à tam ſolenni munere auerſis. Et nõ alijs quàm Meſopotamiæ regioni feruidior æſtus exiſtit, adeo vt pleraq; animalia, quæ in nudo ſolo deprehendit, extinguat. Tãtus eſt vapor ſolis, & cœli, quo cuncta, velut igne, torrentur. Fontes aquarum & rari ſunt, & incolentium fraude celantur. Ipſis vſus patet, ignotus eſt aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacauit, nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum videre, qui intrauerant. Vigor quoque, qui conſtat ex ſpiritu, non deſtituerat vultum. Itaque Aegyptij Chaldæiq; iuſſi corpus ſuo more curare, primo non ſunt auſi admouere, velut ſpirãti manus, Deinde precati, vt ius faſq; eſſet mortalibus attrectare eum, purgauere corpus: repletumq; eſt odoribus. Aureum ſolium, & capiti adiecta fortunæ eius inſignia. Veneno necatum eſſe credidere.

Pleri-

ges modo excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola virtus fuit: liberalitas ſæpe maiora tribuentis, quàm à Dijs petuntur: clementia in deuictos: tot regna aut reddita quibus ea dempſerat bello, aut dono data: mortis, cuius metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ, laudisque vt iuſto maior cupido, ita vt iuueni, & in tantis admittenda rebus, iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati conſecrare decreuerat, Phippum vltus erat. Iam in omnes fere amicos benignitas, erga milites beneuolentia: conſilium par magnitudini animi, & quantam vix poterat ætas eius capere, ſolertia: modus immodicarũ cupiditatum, Veneris intra naturale deſiderium vſus: nec vlla, niſi ex permiſſo voluptas. Ingentes profecto dotes erant. Vitia fortunæ, Dijs æquare ſe, & cœleſtes honores accerſere, & talia ſuadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipſum vehementius. quàm par eſſet, iraſci: in externum habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium mores, quas ante victoriam ſpreuerat. Nam iracundiam & cupidinem vini ſicuti iuuenta irritauerat, ita ſenectus mitigare potuiſſet. Fatendum eſt tamen, cum plurimum virtuti debuerit plus debuiſſe fortunæ, quam ſolus omniũ mortalium in poteſtate habuit. Quoties illum à morte reuocauit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vita quoque finem eundem illi, quem gloriæ ſtatuit. Expectauere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoq;
Oce. *Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret.*

Huic

Huic Regi ducique ſucceſſor quærebatur. Sed maior moles erat, quàm vt vnus ſubire eam poſſet. Itaque nomen quoque eius, & fama rerum in totum propemodum orbem Reges ac regna diffudit: clariſſimique ſunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæſerunt. Cæterum Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius cuſtodes in regiam principes amicorum, ducesque copiarum aduocauere ſecuta eſt militum turba cupientium ſcire, in quem Alexandri fortuna eſſet tranſitura. Multi duces frequentia militum excluſi regiã intrare non poterant, cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium ſpernebatur imperium, ac primum eiulatus ingens ploratusque renouatus eſt. Deinde futuri expectatio inhibitis lachrymis ſilentium fecit. Tunc Perdicca Regia ſella in conſpectum vulgi data, in qua diadema, veſtisque Alexandri cum armis erant, anulum ſibi pridie traditum à Rege in eadem ſede poſuit: quorum aſpectu rurſus obortæ omnibus lachrymæ integrauere luctum. Et Perdicca: Ego quidem, inquit, quo ille regni atque imperij vires obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi, reddo vobis. Cæterum quanquam nulla clades huic, qua affecti ſumus, par ab iratis Dijs excogitari poteſt: tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodaſſe rebus humanis, quarum ſorte completa, cito repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo ſupereſt, quàm quod ſem-

per ab immortalitate ſubducitur, corpori nominique quamprimum iuſta ſoluamus, haud obliti in qua vrbe, inter quos ſimus, quali Rege, ac præſide ſpoliati. Tractandum eſt commilitones, cogitandumque, vt victoriam partam inter hos, de quibus parta eſt, obtinere poſſimus: Capite opus eſt. Hoc ne vno, an pluribus, in veſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam corpus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt, ex quo Roxane prægnans eſt. Optamus vt marem enitatur: eius regnum Dijs approbantibus futurum, quando adoleuerit, interim à quibus regi velitis, deſtinate. Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri ſanguinem ac ſtirpem regiæ maieſtati conuenire, neminem, ait, poſſe mirari: cæterum expectari non dum ortum Regem, & qui iam ſit, præteriri, nec animis Macedonum conuenire, nec tempori rerum. Eſſe à Barſine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque ſuo more haſtis ſcuta quatientes, obſtrepere perſeuerabant. Iamque prope ad ſeditionem peruenerant, Nearcho peruicacius tuente ſententiam. Tum Ptolemæus: Digna prorſus eſt ſoboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barſines filius, cuius nomen quoque in Europa dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Perſas vicerimus, vt ſtirpi eorum ſeruiamus? quod iuſti illi Reges Darius & Xerxes tot millium agminibus tantiſque claſſibus nequicquam petiuerunt. Mea ſententia hæc eſt, vt ſede Alexandri in regia poſita, qui conſilijs eius adhibebantur, coeant, quo-

ties

ties in commune conſulto opus fuerit: eoque, quod maior pars eorum decreuerit, ſtetur. Duces præfe-ctique copiarum his pareant. Ptolemæo quidam, pauciores Perdiccæ aſſentiebantur. Tum Ariſtonus orſus eſt dicere, Alexandrum conſultum, cui relinqueret regnum, voluiſſe optimum deligi. Iudicatum autem ab ipſo optimum Perdiccam, cui anulum tradidiſſet. Nec enim vnum eum aſſediſſe morienti, ſed circumferentem oculos, ex turba amicorum delegiſſe cui traderet. Placere igitur, ſummam imperij ad Perdiccam deferri. Nec dubitauere, quin vera cenſeret. Itaque vniuerſi procedere in medium Perdiccam, & Regis anulum tollere iubebant. Hærebat inter cupiditatem, pudoremque, & quo modeſtius quod expetebat, appeteret, peruicacius oblaturos eſſe credebat. Itaque cunctatus, diuque quid ageret incertus, ad vltimum tamen receſſit, & poſt eos qui ſteterant proximi, conſtitit. At Meleager vnus è ducibus confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat. Nec Dij ſiuerint, inquit, vt Alexandri fortuna, tantique regni faſtigium in iſtos humeros ruat, homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quàm hic eſt, ſed de viris tantum, quibus inuitis nihil perpeti neceſſe eſt. Nec vero intereſt, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cum iſte ſub tutelæ ſpecie regnum occupaturus ſit. Itaque nemo ei Rex placet, niſi qui nondum natus eſt. Et in tanta omnium feſtinatione, non iuſta modo, ſed etiam neceſſaria, exactos menſes ſolus expectat, & iam diuinat marem

Aa eſſe

eſſe conceptum, quem vos dubitatis paratum eſſe, vel ſubdere? Si mediusfidius Alexander hunc nobis Regem, pro ſe reliquiſſet, id ſolum ex his, quæ imperaſſet, non faciendum eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? harum enim opum regiarum vtique populus eſt hæres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipſum ad prænuntiatam prædã ſequebantur. Iamque armatorum circa Meleagrũ frequens globus erat, in ſeditionem ac diſcordiam verſa concione: cum quidam pleriſque Macedonũ ignotus ex infima plebe. Quid opus eſt, inquit, armis, ciuilique bello, habentibus Regem, quem quæritis? Aridæus Philippo genitus Alexandri paulo ante Regis frater, ſacrorum cæremoniarumque conſors modo nunc ſolus hæres, præteritur à vobis. Quo merito ſuo? quid ve fecit, cur etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro ſimilem quæritis, nunquam reperietis. Si proximum, hic ſolus eſt. His auditis, concio primo ſilentiũ velut iuſſa habuit. Conclamant deinde pariter, Aridæum vocandum eſſe, mortemq; meritos, qui concionem ſine eo habuiſſent. Tum Python plenus lachrymarum orditur dicere: Nunc vel maxime miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum ciuium militumq; fructu, & præſentia fraudatus eſt. Nomẽ enim memoriamq; Regis ſui tantum intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambigue in iuuenem, cui regnum deſtinabatur, impenſa probra, quæ magis ipſi odium, quàm Aridæo contemptum attulerunt: quippe dum miſerentur, etiam

fauere

ſauere cœperunt. Igitur non alium ſe quam eũ, qui ad hanc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæũ iuben. Quem Meleager infeſtus, inniſuſque Perdiccæ, ſtrenue perducit in regiam, & milites Philippũ conſalutatum Regem appellant. Cæterum hæc vulgi erat vox, principum alia ſententia. E quibus Python conſilium Perdiccæ exequi cœpit, tutoreſq; deſtinat filio ex Roxane futuro Perdiccam & Leonatum ſtirpe regia genitos: adiecit, vt in Europa Craterus & Antipater res adminiſtrarent. Tum iuſiurandum à ſingulis exactum, futuros in poteſtate Regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria metu ſupplicij territus, cum ſuis ſeceſſerat. Rurſus Philippum trahens ſecum, irrupit in regiam, clamitans ſuffragari Reipub. de nouo Rege paulo ante cõcepto: robur ętatis experirentur, modo ſtirpem Philippi, & filiũ ac fratrem Regum duorum ſibimetipſis potiſſimũ crederent. Nullũ profundum mare, nullum vaſtum fretum, & procelloſum tãtos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, vtique ſi noua & breui duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modo electo, plures Philippo quàm ſperauerat, imperium dabãt. Nec velle, nec nolle quicquam diu poterant, pœnitebatque modo conſilij, modo pœnitentiæ ipſius: ad vltimum tamen in ſtirpem regiam declinauere ſtudijs. Ceſſerat ex concione Aridæus, principum authoritate conterritus: & abeunte illo conticuerat magis quam languerat militaris fauor. Itaque reuocatus; veſtem fratris, eam ipſam, quæ in ſella

rupiſſe à cætero exercitu videretur, in vrbe ſubſiſtit. At Meleager Regem monere non deſtitit. ius imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſſe, ne occupetur impotens animus rerum nouarum: meminiſſe eum, quid de Rege meruiſſet. Neminem autem ei ſatis fidum eſſe, quem metuat. Rex patiebatur magis, quàm aſſentiebatur. Itaque Meleager ſilentium pro imperio habuit: miſitque Regis nomine, qui Perdiccam accerſerent. Iisdem mandatum vt occiderent, ſi venire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum aduentu, ſedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus ſuæ conſtitit, caſtigatoſque, & Meleagri mancipia identidem appellans, ſic animi vultusque conſtantia terruit, vt vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros equos iuſſit conſcendere: et cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit, iam firmiore præſidio vim propulſaturus, ſi quis inferret. Poſtero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccā ad mortis periculū adductū & Meleagri temeritatem armis vltū ire decreuerāt. Atque illi ſeditione prouiſa, cum Regem adiſſent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipſe iuſſiſſet. Ille Meleagri inſtinctu ſe iuſſiſſe reſpondit. Cæterum nō debere tumultuari eos: Perdiccam enim viuere. Igitur concione dimiſſa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopsque conſilij (quippe in ipſum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduū fere cōſumpſit incerta cōſilia voluendo. Et priſtina quidem regiæ ſpecies manebat. Nā & legati

gentium Regem adibant, & copiarũ duces aderãt, & veſtibulum ſatellites, armatique compleuerant. Sed ingens ſua ſponte mæſtitia, vltimæ deſperationis index erat, ſuſpectique inuicem non adire propius, non colloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoque voluentes: & ex comparatione Regis noui deſiderium excitabatur amiſſi, vbi ille eſſet, cuius imperium, cuius auſpicium ſecuti erant, requirebant. Deſtitutos ſe inter infeſtas indomitaſque gentes, expetituras tot cladium ſuarum pœnas quandocunque oblata eſſet occaſio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur equites, qui ſub Perdicca eſſent, occupatis circa Babyloniam campis, frumentum quod in vrbem inuehebatur, retinuiſſe. Itaque inopia primum deinde fames eſſe cœpit. Et qui in vrbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum eſſe cenſebant. Forte ita acciderat, vt qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in vrbem: oppidani cum ipſos alimenta deficerent, vrbe excederent, & vtrique generi tutior aliena ſedes quàm ſua videretur. Quorum conſternationem Macedones veriti, in regiam coeunt, quæque ipſorum ſententia eſſet, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finienda diſcordia, armiſque ponendis. Igitur à Rege legatur Paſas Theſſalus, & Amiſſas Megalopolitanus & Perilaus, qui cum mandata Regis edidiſſent, non aliter poſituros arma equites, quã ſi Rex diſcordiæ auctores dedi-

diſſet

diſſet, tulere reſponſum. His renuntiatis, ſua ſponte milites arma capiunt, quorum tumultu è regia Philippus excitus: Nihil, inquit, ſeditione eſt opus: nam inter ſe certantium præmia, qui quie uerint occupabunt. Simul mementote rem eſſe, cum ciuibus, quibus ſpem gratię cito abrumpere, ad bellum ciuile properantium eſt. Altera legatione, an mitigari poſſint, experiamur, & credo nondum Regis corpore ſepulto, ad præſtanda ei iuſta omnes eſſe coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quàm exercere ciuium ſanguine. Et ſi nulla alia concordiæ ſpes eſt, oro, quæſoque eligite potiorem. Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram qua id tenebat protendens, vt ſi quis ſe digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem ſpem indolis ante eum diem fratris claritate ſuppreſſam, ea moderata excitauit oratio. Itaque cuncti inſtare cœperunt, vt quæ agitaſſet, exequi vellet. Eoſdem rurſus legat, petituros vt Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægre id impetratum eſt. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & vnum duobus imparem futurum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum Phalange obuiam egreſſo, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Vtrunque agmen mutua ſalutatione facta coit in perpetuum (vt arbitrabãtur) concordia & pace firmata. Sed iam fatis admouebantur Macedonum gẽti bella ciuilia. Nam & inſociabile eſt regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere vires: deinde diſperſerunt,

runt, & cum pluribus corpus, quam capiebat, oneraſſent, cætera membra deficere cœperunt: quodque imperium ſub vno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. Proinde iure meritoque populus Romanus ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quam pene ſupremam habuimus, nouum ſydus illuxit. Huius hercule, non ſolis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo reuireſcit ſolum, ſed etiam floret imperium. Abſit modo inuidia, excipiet huius ſeculi tempora eiuſdem domus vtinam perpetua, certe diuturna poſteritas. Cæterum vt ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis auerterat, redeam, Perdicca vnicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat: vanum eundem & infidum, celeriterque res nouaturum, & ſibi maxime infeſtum, occupandum eſſe. Sed alta diſſimulatione conſilium premebat, vt opprimeret incautum. Ergo clam quoſdam ex copijs, quibus præerat: ſubornauit, vt quaſi ignoraret ipſe conquererentur palam Meleagrum æquatum eſſe Perdiccæ: quorum ſermone Meleager ad ſe relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperiſſet, exponit. Ille velut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisque ſpeciem oſtentare ei cœpit. Ad vltimum conuenit, vt comprehenderentur tam ſeditioſæ vocis auctores. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccam, fidem eius in ſe ac beneuolentiam collaudat. Tum communi conſilio rationem

oppri-

opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more luſtrari:& probabilis cauſa videbatur, præterita diſcordiæ. Macedonũ Reges ita luſtrare ſoliti erant milites, vt diſciſſæ canis viſcera vltimo in cãpo, in quem deduceretur exercitus, ab vtraq; abijcerentur parte. Intra id ſpatiũ armati omnes ſtarent, hinc milites, hinc equites, illhinc phalanx. Itaque eo die, quẽ huic ſacro deſtinauerant, Rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contra pedites, queis Meleager præerat. Iam equeſtre agmen mouebatur, & pedites ſubita formidine ob recentem diſcordiam, haud ſane pacati quicquam expectantes parumper addubitauere, an in vrbem ſubducerẽt copias: quippe pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temere commilitonum fidem damnarẽt, ſubſtitere præparatis ad dimicãdum animis, ſi quis vim inferret. Iam agmina coibant, paruumque interuallum erat quod aciem vtranque diuideret. Itaque Rex cum vna ala obequitare peditibus cœpit, diſcordiæ auctores, quos tueri ipſe debebat, inſtinctu Perdiccæ ad ſupplicia depoſcens: minabaturque, omnes turmas cum elephantis inducturum ſe in recuſantes: ſtupebantq; improuiſo malo pedites. Nec plus in ipſo Meleagro erat aut conſilij, aut animi. Tutiſſimum ex præſentibus videbatur, expectare potius, quàm mouere fortunam. Tum Perdicca, vt torpentes & obnoxios vidit, trecentos fere qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita eſt poſt mortem Alexandri, ſecuti erant, à cæteris diſcretos, elephantis in conſpectu totius exercitus obijcit, omneſq; belluarũ pedibus obtriti ſunt,

nec prohibente Philippo, nec auctore: apparebatq; id modo pro ſuo vendicaturum, quod approbaſſet euentus. Hoc bellorum ciuilium Macedonibus & omen & principiũ fuit. Meleager, ſero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipſius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox, damnata ſpe ſalutis, cum eius nomine, quem ipſe fecerat Regem, in perniciem ſuam abutenteis videret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione defenſus, occiditur. Perdicca, perducto in vrbem exercitu, concilium principum virorum habuit, in quo imperium ita diuidi placuit, vt Rex quidem ſummam eius obtineret. Satrapes Ptolemæus Aegypti & Africæ gentium, quæ in ditione erant: Laomendonti Syria cum Phœnice data eſt. Philotæ Cilicia deſtinata: Lyciam cũ Pamphylia, & maiore Phrygia obtinere iuſſus Antigonus. In Cariã Caſſander, Menander in Lydiam miſſi. Phrygiam minorem Helleſponto adiunctam, Leonati prouinciam eſſe iuſſerunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ceſſit. Præceptum eſt, vt regionem eam vſq; ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lyſimachus Thraciam, appoſitaſq; Thraciæ Ponticas gẽtes obtinere iuſſi. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, cæteriſq; aut Oceani, aut rubri maris accolis præerãt, quibus quiſque finibus habuiſſet, imperij etiam ius obtineret. Decretum eſt, vt Perdicca cum Rege eſſet, copijſq; præeſſet, quæ Regem ſequebantur. Credidere quidam, teſtamento Alexandri diſtributas eſſe prouincias.

cias. Sed ſamam eius rei (quamquã ab auctoribus tradita eſt) vanam fuiſſe comperimus. Et quidem ſuas quiſq; opes, diuiſis imperij partibus tuebantur quas ipſi fundauerant, ſi vnquam aduerſus immodicas cupiditates terminus ſtaret: quippe paulo ante Regis miniſtri, ſpecie imperij alieni procurandi ſinguli ingentia inuaſerant regna, ſublatis certaminum cauſis, cum & omnes eiuſdem gentis eſsēt, & à cæteris ſui quiſq; imperij regione diſcreti. Sed difficile erat eo contentos eſſe, quod obtulerat occaſio: quippe ſordent prima, cum maiora quæq; ſperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quã fuiſſet accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus Regis iacebat in ſolio, curis omnium ad formandum publicum ſtatum à tam ſolenni munere auerſis. Et nõ alijs quàm Meſopotamiæ regioni feruidior æſtus exiſtit, adeo vt pleraq; animalia, quæ in nudo ſolo deprehendit, extinguat. Tãtus eſt vapor ſolis, & cœli, quo cuncta, velut igne, torrentur. Fontes aquarum & rari ſunt, & incolentium fraude celantur. Ipſis vſus patet, ignotus eſt aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacauit, nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum videre, qui intrauerant. Vigor quoque, qui conſtat ex ſpiritu, non deſtituerat vultum. Itaque Aegyptij Chaldæiq; iuſſi corpus ſuo more curare, primo non ſunt auſi admouere, velut ſpirãti manus, Deinde precati, vt ius faſq; eſſet mortalibus attrectare eum, purgauere corpus: repletumq; eſt odoribus. Aureum ſolium, & capiti adiecta fortunæ eius inſignia. Veneno necatum eſſe crediđere.

Pleri-

Plerique filium Antipatri inter miniſtros Iollam nomine, patris iuſſu dediſſe. Sæpe certe audita erat vox Alexandri. Antipatrum regium affectare faſtigium, maioreḿq; eſſe præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à ſe data aſſerentem ſibi. Credebant etiam Craterũ cum veterum militum manu ad interficiendum eũ miſſum. Vim autẽ veneni, quod in Macedonia gignitur, talem eſſe conſtat, vt ferrũ quoq; exurat, vngula iumenti dumtaxat patiens eſſe conſtat. Suciſtygem appellant fontem, ex quo peſtiferũ virus emanat. Hoc per Caſſãdrum allatum, traditumq; fratri Iollæ, & ab eo ſupremæ Regis potioni inditum. Hæc, vtcunq; ſunt tradita, eorũ quos rumor aſperſerat mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniæ Antipater, & Græciam quoq; inuaſit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus, quicunq; Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterũ corpus eius à Ptolemæo, cui Aegyptus ceſſerat, Memphim, & inde paucis poſt annis Alexandriam translatum eſt, omnisq; memoriæ ac nomini honos habetur.

FINIS.

Admonitio Typographi ad Lectorem.

Quædam in hoc decimo libro idcirco diuerſis characteribus impreſſimus, quòd conſtaret, ea Q. Curtij non eſſe, ſed addita ab ijs, qui de induſtria locum correxerunt. Hoc volebam neſcius ne eſſes.

Vale.

ALEXANDRI MAGNI VITA,

EX LIBRIS HISTORIARVM *in compendium redacta*,

Ioanne Monacho Auctore, & Angelo Coſpo Bononienſi interprete.

P*HILIPPI Macedoniæ Regis ex Olympiade vxore filius fuit Alexander, licet fabuloſo quodam commēto traditum ſit à nonnullis Hammone(ita Iouem nuncupant) qui ſub ſerpentis ſpecie cum matre conſuetudinem habuerit, eum genitum fuiſſe, quod totum procul eſt à veritate. Olympias ſane priori nocte, quàm cum Philippo rem haberet, in quiete exiſtimauit fulmen in vterum ſuum decidere, vnde ignis excitatus & circunquaque diffuſus ſit. Iam vero inito matrimonio, Philippus per ſomnium ſibi eſt viſus notam vxoris ventri imprimere, reddidiſſeque ita impactam Leonis effigiem. Id ipſum vates alij aliorſum interpretando trahebant. Ariſtander futuram mulieris paritionem illud dixit portendere, quòd inanibus rebus ſigna non affigerentur. Animi autem ingentis ac leoninæ naturæ ipſum fore puerum, qui naſceretur. Eo die eſt ortus, quo Dianæ tēplum incendio conflagrauit. Tunc Magi, qui forte*

aderant

aderant in eo ædis caſu, diſcurrentes, cladem, & graue infortunium, toti Aſiæ, diem eum peperiſſe dictitabant. Erat Alexandro color albus, rubro tamen ſuffuſus, præcipue in pectore & vultu. E membris atque ore ſuauis quædam reddebatur fragrantia, quod nimirum de caliditate ipſa proueniebat, qua præditum corpus & ignis inſtar feruens humida omnia abſumebat, neque putridum aliquid ad ſuperiora redundare patiebatur. Dedit autem à primis annis nonnulla conſtantis ingenij indicia. Celer enim curſu, interrogatus à quibuſdam, num decertandi in Olympico ſtadio conditionem acciperet; Certe, inquit, ſi cum Regibus mihi certamen ineundum fuerit. Si quando vero inſignem quampiam vrbem captam à patre, aut in prælio eam victorem fuiſſe audiuerat, ſubtriſtis æqualibus ſuis dicebat: Nullam (vt video) occaſionem mihi relinquet pater nauandi vobiſcum illuſtre aliquod facinus. Cumque Philippo equus Bucephalus æſtimationis talentorum tredecim adductus fuiſſet, neque Rege inſpiciente ſeſſorem quempiam, aut etiam vocem pati voluiſſet, ac propterea inutilis prorſus iudicaretur: Qualem, inquit Alexander, equum, cum eo vti neſciant, iſti reijciendum arbitrantur? Commotus pater ei dixit: Etquid tu illo vti poſſes? Is reſpondit: Commodius vtique, quàm hi faciãt, equum hunc tractauerim. Accedenſque habena comprehendit, atque equum contra ſolem fecit conſiſtere, quod eum ex vmbra motu, quæ oculis obuerſabatur, conſternari animaduerterat. Tunc demulcto paululum animanti, ſaltum arripiẽs, inſedit.

ſedit. Progreſſusque leni paſſu, nonnihil in curſum cum concitauit, quæ res ſolicitudinem inſpicientibus iniecit. Sed poſtquam audacter, & cum gaudio conuerti viſus eſt, qui cum Philippo erant acclamationibus, at Philippus lachrymis præ lætitia effuſis filium eſt proſecutus, eumque deoſculans: Idoneum, inquit, & tibi compar regnum, fili, inuenias, non enim Macedonia tui eſt capax. Erat Alexandri ingenium iuſſis & præceptis parum audiẽs, cæterum, ſi rationes, & apti ad perſuadendum ſermones adhiberentur, pronum valde ad aſſentiendum. Operam dedit Ariſtoteli non tantum in moralibus & ciuilibus ſtudijs, ſed & ſecretioribus diſciplinis, quas paucis impertiebantur, vocabantq; ſpectatiuas atque auſcultatorias. Circunferuntur eius literæ ad Ariſtotelem: Haud recte feciſti, cum auſcultatorios libros edideris. Qua enim re alijs præſtabimus ſi quibus diſciplinis inſtituti fuimus, iam omnibus eæ ſint factæ communes? Reſcripſit ille, edidiſſe ſe, & non edidiſſe, quod licet palam eſſent, obſcuritatis tamen plurimum haberent, ac difficulter percipi poſſent. In Medicina non tantũ quę ſpeculationis, ſed & quæ in actu ipſo verſantur, attigit. Iam vero annos ſexdecim natus, cum pleraque prudentię & fortitudinis experimenta edidiſſet, à patre vehementer diligebatur. Sed cum præter ætatem amoribus indulgeret Philippus, proptereaque zelotypia & ſumma indignatio vreret Olympiadem, Alexander graueis cum patre ſuſcepit altercationes. Anno demum ętatis viceſimo, ſucceſſit in regnum Macedoniæ, poſt parentis obitum interempti

terempti

teremptū à Pauſania. Et cum initio tumultus vndique contra eum exorti eſſent, audacia, & animi conſtantia incredibili citiſſime motus omneis compreſſit. Vrbem Thebas & cœpit, & euertit. Athenienſeis, pace data, ſibi conciliauit. Quo tempore Timocleam Thebanam inſignem fœminam Thracius quidam dux, illata vi, dicitur conſtupraſſe. Cumq; poſt id eam poſceret pecuniam, ſolus à muliere ad puteum ſeductus fuiſſe, in quo diceret pretioſiora rerum ſuarum occultari. Ducem igitur ſuper os putei ſpectandi cauſa declinatum, illa in profundum detruſit, ſuperneque iniectis lapidibus oppreſſit. Ob id facinus, adductam ad ſe in vinculis fœminam, percuntatus eſt Alexander, quanam eſſet? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, ſum ſoror, qui contra Philippum electus Imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate, occubuit. Magnanimitatem mulieris & conſtantiam admiratus Alexander, liberã eam cum filiis dimiſit. Profectus autem ad Sinopenſem Diogenem, qui prope Corynthum degebat: eum ſe in ſole fouentem inuenit, atque hominẽ ſalutatum rogauit, num rei cuiuſpiam indigeret? Ille ſe Solis radio dixit indigere, proinde orauit, vti ſecederet, quo melius eo frui poſſet. Diſcedente illhinc Alexandro, comites eius Diogenem irridebant. At ipſe illius contemptorem animum non ſine magna admiratione ſecum cogitans: Niſi eſſem, inquit Alexander, Diogenes omnino eſſem. Inita expeditione contra Perſas prius, quam claſſem conſcenderet, amicis, huic quidem agros, alteri pagum, aliis vectigalia eſt dilargitus. Tunc Perdiccæ in-

terra.

terroganti, quid nam ſibi retineret, Spem reſpondit Alexãder. Tranſgreſſus Helleſpontũ inuenit Darij præfectos cum validis copijs conſediſſe ad flumen Granicum, vt tranſitu eum prohiberent. Macedones non mediocri timore ſunt correpti, ex fluminis altitudine, ac rapiditate, & ſuper hæc ex impoſito hoſtiũ præſidio. Verũ ipſe acceptis alis tredecim equitum, in fluuiũ ipſum irrupit, cum eo, cum hoſtibus, atque ipſis ripis, quæ & altæ & præcipites erant, decertaturus, vt furioſi potius quã boni Imperatoris facinus illud fuiſſe videatur. Igitur in ipſo traiectu, non diſpoſitis ordinibus, pugnare eſt coactus, ac multis eum petentibus, quod armis inſignibus erat conſpicuus, ſæpius quidem eſt ictus, non tamẽ vulneratus. Inter alios cũ gladio quidam eũ grauiter in galeã percuſſiſſet, adeo vis illa valuit, vt diſiecta galea capilli eius perſtricti fuerint. Dũ ita acriter prælio contenditur, Macedonicæ copiæ aquam tranſmiſerunt, neque amplius Perſæ reſiſtentes, ſeſe in fugam coniecerunt. Ab hac pugna magnum felicitatis incrementum factum eſt rebus Alexandri. Sardeis enim protinus, ac alia quædam obtinuit. Deinde ad maritima conuerſus recepit Pamphyliam, Ciliciam, Pyſidiam, Phrygiam, Paphlagonas etiam, Cappadocas que in ius ſuum traxit. Darius vero Suſis cum millibus hominum ſexcentis diſceſſit contra Alexandrum, copiarum ſuarum multitudini præfiſus, atque audentior factus poſtea, quàm Alexandrum moram trahere in Cilicia audiuerat, id quod ipſe ob timiditatem fieri exiſtimabat. Sed

eius rei cauſa fuerat ægrotatio, in qua curandã cum ſpem omnem reliqui medici abieciſſent, vnus Arcanan Ppilippus medicamentis Alexandrum iuuare eſt aggreſſus, Interim à Parmenione miſſæ literæ Regem commonebant, magnis muneribus & promiſſis Philippum à Dario corruptum fuiſſe, vti eum interimeret. Redditas literas Alexander legit, nec alicui monſtratas penes ſe retinuit, cumque Philippus medicatam potionem in calice attuliſſet, intrepidus Alexander eam recepit, & Parmenionis epiſtolam medico legendã dedit. Atque ille quidem bibens, hic autem legens, alter alterum intuebatur: Alexander amœno ac hilari vultu, Philippus conſternato ac pleno anxietatis. Properabat ſummo ſtudio Darius in Alexandrum, veritus (vt dicebat) ne hoſteis effugerent. Tunc Amyntas Macedo, qui transfuga apud eum erat: Bono animo ſis, inquit, o Rex: non enim Alexander fugiet, ſed iamiam contra te, quantum poteſt, contendit. Commiſſum eſt prælium ad Iſſum Ciliciæ, vbi Alexandro ad victoriam obtinendã, locorum anguſtiæ magno adiumento, ſed maiori longe fuit egregia virtus ſua imperatoria, qua prudentiſſime vſus dum inter primos dimicat, gladio femur eſt vulneratus. Ab hac tam inſigni victoria haud potuit Darium fugiẽtem capere, ſed currum & arcum eius recepit. Macedones hoſtium caſtris direptis, Darij tabernaculum cum famulatu, opibus & omni apparatu regio intactum Alexandro ſeruarunt. Deinceps cum matrem, vxorẽ, & duas Darij filias adduci, ac viſo Darij arcu in maxi-

mos

mos vlulatus eas, interfectum Darium ratas, prorupiſſe, Alexandro ſignificatum eſſet, ad eum nuntium Rex animo affectus, quanta eſſet fortunæ inconſtantia, ſecum reputauit, ac quendam ad mulieres miſit, qui diceret Darium viuere, eisque triſte nihil timendum eſſe quandoquidem non hoſtis loco Darium habebat, ſed cum eo de principatu contendebat. Seruientium numerum, qui prius erant, integrum eis retinuit, neque ipſas voluit conſpicere. Indignum aliquid aut pati, aut vereri eas non permiſit. Potitus victoria ad Iſſum, Damaſcum in qua Darius & Perſæ pecunia impedimentorumque vim magnam reliquerant, Cyprum deinde ac Phœniciam totam, Tyro excepta, per deditionem obtinuit. Tyrus expugnata eſt, vbi occupato ei ſomnia duo apparuerunt. Viſus eſt primo Hercules appellans eum de mœnibus manu ſuſcipere. Species altera oſtendebat Satyrum ei adludentem, quem cum manibus apprehendere conaretur fugientem, vltro tandem ipſius manus profectum reciperet. Somnium hoc ita expoſitum eſt, vt facta nominis diuiſione diceretur, Sa, id eſt, tua Tyrus erit. Inde cum magnam Syriæ vrbem Gazam inuaſiſſet, lapide humerum percuſſus, eam expugnauit. Superata autem Aegypto, tactus eſt deſiderio extruendi in regione ea Græcorum vrbem, quam de ſuo nuncuparet nomine. Iamque locum deſignauerat, cum dormienti ei canus & ſenex vir quidam Homero conſimilis adſtare, & verſus hoſce recitare exiſtimatus eſt:

Inſula, quin etiam vndoſo iacet æquore ponti,
Aegypto prætenta, Pharon quam nomine dicunt.

Experrectus igitur confeſtim ad Pharon viſendam contendit, lociq; opportuno ſitu delectatus vrbem ibi condidit, aggereq; inſulam continenti iunxit, cuius poſitum aptiſſimũ cum ſummopere adamaſſet, illud dixiſſe traditur, Homerum in rebus alijs magnũ, inſuperq; ſapientẽ fuiſſe architectum. Suſcepto vero itinere ad templũ Hammonis, intrauit in terram quandam arenoſam, & aqua egentem. Ibi felicitas illa, quæ in rebus omnibus ei obſequens erat, viæ difficultatẽ mitigauit. Oborta ſiquidem ingenti pluuia, ſitis periculũ depulſum, & madefacta arena, vti coacta reſideret, aer tẽperatior redditus eſt. Turbatis etiam ſemitæ indicijs cum duces aberrarent, ſuperuolantes corui ad rectum iter eos duxerunt. Et ſi qui è numero comitum tardius euntes derelicti fuerant, ne noctis aduentu impedirentur, eos quò contendere deberent, crocitatu commonuerunt. Emenſo ita Alexandro varias itineris difficultates, ac delubrum Hãmonis ingredienti, occurrit Sacerdos, qui Græco ſermone Regem alloqui cupiens, Barbare extremum verbum enuntiauit: dicturus enim παιδίον, id eſt, filiole, perperam παι Διός protulit, quod Iouis filium ſignificat. Atq; hic error opinionem eam multis indidit, Alexandrum Deo genitum fuiſſe, cum rumoribus illud paſſim iactaretur, eum à Sacerdote filium Iouis eſſe nuncupatum. Ipſeq; inter Barbaros diuinã originem præ

ſeſe-

ſe ferebat, adeo vt mater Olympias dicere conſueuerit. Haud ceſſabit Alexander me Iunoni per calũniam deferre. Temperabat ſibi tamen ab eiuſmodi oſtentatione cum Græcis hominibus, & aliquando ſauciatus, cum ſanguis flueret de vulnere: Huiuſmodi, inquit, cruor non mittitur è Deorũ immortalium corporibus. Cum vero Darius ei talenta decẽ millia in ſuorum redẽptionem, inſuperq; eas omnes terras, quæ intra Euphratem eſſent, & filiarum alteram in matrimonium cũ amicitia ſua per literas offerret; Parmenio, Si ego, inquit, eſſem Alexander ea acciperem, ille addidit, per Iouem & ego, ſi eſſem Parmenio. Darioq; ſi ad ſe veniret, nihil humanitatis ei denegatũ iri reſcripſit. Eunuchus quiſpiam vxoris Darij aufugerat incolumiſq; ad dominũ perueniens, de Regina morte, quæ ex partu obierat, eum certiorẽ reddidit; qui in luctum verſus, vxoris ſortem, quæ nõ tantum captiua, ſed & regio funere fuiſſet priuata, cœpit lamentari: Huic ſpado. Non inde, inquit, anxius ſis, quoad enim vixit ea, tuaque mater, & liberi, incommodum nullum ſunt perpeſſi, ac moriens proxime domina ſummo cum honore eſt ſepulta, neque in eo officio hoſtium caruit lachrymis. Ad hæc Eunuchi verba Darius obſcœnum aliquid veritus, hominem ſeduxit, & ſibi vti diceret, num Alexandri erga vxorem ſuam affectus quiſpiam venerius fuiſſet, iureiurando obſtrinxit, qua enim ratione alia inimicum & iuuenem virum mulieri honoris tantum impendere potuiſſe? Ille meliora, inquit, ô Domine, loquaris, neque vxorem tuam probro eiuſmodi deturpes,

 ac ipſi

ac ipſi Alexandro calumniã impingas: certe qui plus continentiæ in Perſicas mulieres, quã fortitudinis contra viros Perſas præſtitit. Modeſtiaq; & virtutibus alijs Alexandri expoſitis, iuramẽto quæ dixerat confirmauit. Ibi Darius, vti ſibi facultas remunerandi hoſtem pro tot acceptis erga ſuos beneficijs cõcederetur, quod ſi nõ poſſet, ne alius, quàm Alexander Cyri ſolio potiretur, precibus à Dijs optauit. Iam vero omni eo tractu, qui eſt intra Euphratem, potitus Alexander, caſtra mouit contra Darium, cuius copiæ erant decies centum millium hominum. Cumq; alteri alteris in conſpectum veniſsẽt, ſuperueniẽte nocte, quicquid ſpatij erat inter bina caſtra lucebat ob igneis innumeros Barbarorum, ac mirificus tumultus ex tãto hominum numero ſentiebatur. Proinde Parmenio, & alij regij amici, ea multitudine perterriti, Alexandro conſulebãt, vti noctu in Barbaros inuaderet, haud enim, ſi aperto marte cominus pugnandum foret, tanti exercitus vim ſuſtineri poſſe. His Alexander reſpondit: ſibi non eſſe in animo victoriam furari. Ac ſequenti die prælio commiſſo ad Arbellã, vt quidam, vt vero alij ſentiunt, ad Gangamela, Barbari pedem cœperunt referre, inſtanteſque Macedones eos vrgebant. Tunc Alexander viſo Dario, qui in eminentiori curru fortiſſime reſiſtebat, equiteſque plurimos & inſignibus armis inſtructos circum ſe habebat, in eam partem fugienteis Perſas compellere inſtituit, adeo vt qui firmo gradu pugnam ſuſtinebant, perturbati, atque eorum magna pars loco cedere coacti fuerint. Multis igitur iuxta Darium

ceat.

interem-

interemptis, cum frequẽtia cadauerum, regius currus quoquam impelli haud poſſet, Darius eo deſiliens fœminã equam inſcendit, atque ita aufugit: at, niſi Parmenio inſequentem Alexandrum reuocaſſet, vti cornui, cui præerat, laboranti ſubſidio veniret, quin caperetur, nullo pacto vitaſſet. Per hanc inſignem victoriam Alexandri, Perſarum imperiũ prorſus ſubuerſum, ipſeque Alexander Aſiæ Rex eſt declaratus, cui tota regio Babylonia ceſſit. Suſis autem potitus, quadraginta millia talenta ſignatæ pecuniæ, aliarumve opum inexplicabilem numerũ in regia inuenit. Progreſſus victor in Perſidẽ tantundem nummorũ ibi reperit. Diuitiarũ, quas præterea adeptus ſit, eam vim tradunt vt mularũ iugis decem millibus, & quinque millibus camelis exportatæ fuerint. Incendit poſt hæc regiam ipſam, ſubitoque pœnitentia affectus, vti ignis extinguere tur imperauit. Cumque natura munificus eſſet, rebus ſuis plurimum auctis, magis longe quàm prius ſoleret, liberalitate vtebatur. Animaduertens autem familiares ſuos delitijs indulgere, ac ipſo in victu eſſe prælautos, modeſte eis obloquebatur: ſe inquiens, admirari, quod facta comparatione vitæ Perſarum ad eam, quam ipſi ducerent, non hactenus nouiſſent, ſeruile voluptatibus ſe dedere, laboribus autem exerceri rem eſſe principibus dignam. Atque ipſe quidem nihilo animum remittens, ſemper in expeditione aliqua, aut venando, difficultatibus omnibus inſueſcebat, quæ res amicis, parta opulentia molliter frui cupientibus, & illum ſequi coactis, moleſtiſſima faciebat, vt maledictis eum

inceſſere non vererentur.Sed enim æquo animo fere-bat initio ſuorum obloquutiones: Regium eſſe dicti-tans benemerentē inſimulationes ſuſtinere. Poſtea vero pluribus calumnijs adeo eſt irritatus, vt in-fenſum, ac prorſus inexorabilem, aduerſus obtre-ctatores ſe exhibuerit. Solebat etiam antea ſi quādo capitalem cauſam cognoſceret, manu aurem alte-ram obſtruere, veluti reo intactā atque accuſatio-nis totius expertem ſeruaturus. Adſumpſerat ſecū tria millia armatorum. Dariumque perſequi in-ſtituit, ac multorū dierum iter progreſſus, ob viæ a-ſperitatem & aquæ indigentiā, pleroſque ſuorū ami ſit. In ea profectione cum Macedonas quoſdā aquā vtribus deferentes obuios habuiſſet, galeā illi aqua impleuerunt, regique nimia ſiti confecto porrexe-runt. Accepit Alexander galeam, comitesque vno obtutu in ſe verſos conſiderans, haud voluit bibere, reddensq; galeam ijs qui dederant, Si ego, inquit, biberem, quantum hi animo frangerentur? Pergēs tandē, hoſteis aſſecutus eſt, inque eorū caſtra irrum pens, vti Darium caperet, omni ſtudio contende-bat. Ille autem multis vulneribus confoſſus, iace-bat in curru, iamque deficiens aquam popoſcit: quā allatam poſtquam bibit, Polyſtrato, qui eam obtule-rat: Hoc meæ infelicitatis, inquit, extremū eſt, quod bene habitus tibi gratiarum nihil poſſum rependere. Verum idipſum ab Alexandro debes expectare. Ei autem ob ſummam clementiam, qua in matrem vxorem, & liberos meos vſus eſt, Dij gratias refe-rant. Atque inter dicendum animam efflauit. Mor tuo cum Alexander ſuperueniſſet, chlamydem ſuam

ei iniecit, regioque cultu ornatum cadauer ad matrem miſit. Beſſum,qui eius necis auctor fuerat, illo modo diſcerpſit: Reclinatis vi duabus arboribus hominem alligari, eas demum mitti iuſſit, vti ad naturalem ſtatum valido cum impetu redeunte vtraque,ille in diuerſa auelleretur. Ingreſſus autem Hircaniam cum Barbari quidam iuxta Hircanum mare, quod & Caſpium dicitur,habitantes, Bucephalum equum eius arripuiſſent,miſſis nūtijs minatus eſt,niſi equum ſibi remiſerint, totam eorū gentem internecione occiſum iri. Illi equum reduxerunt, atque ſeipſos Regi dederunt. Hinc in Parthiā caſtra mouit,vbi primum Barbaricam veſtem induit, adhibito temperamento, vt Medorum habitu molliorem, Perſarumq; magis virilem aſſumeret, cuius rei aſpectu Macedones non parua moleſtia affecti ſunt. E captiuorum multitudine triginta millia omnes adoleſcenteis ſelegit,iuſſitque vti Græcas literas docerentur, & Macedonica inſtruerentur armatura, Roxanen venuſtatis egregiæ fœminam cum adamaret,haud aliàs,quàm legitimo inſtituto eius conſuetudine vti voluit. Inter amicos regios cum Hephæſtio nouum eius habitum valde commendaret, ipſeque itidem veſtitum mutaſſet,eum φιλαλέξανδρον,ideſt Alexandri amicū:Craterum autē,qui patrijs veſtimentis vti omnino perſeueraret, φιλοβασιλέα, regis amicum vocitabat, atque hoc quidē ſi Macedones aut Græci alloquendi eſſent. Illo autem in Barbarorum negotijs vtebatur. Philotā vero Parmenionis filiū inſoleſcentē ea opinione, tanquam rerum, quas feliciter geſſiſſent Macedo-

nes, ipſe & pater authores fuiſſent, atque Alexandrum appellatione adoleſcentis eleuantem, cum præterea ſibi inſidias moliri percepiſſet: interfecit. Ac miſſis quibuſdam in Mediam Parmenionem, qui ibi erat:, occidi curauit. Et Clytum vnum ex amicis cum poemata quædam in duces quoſdam à Barbaris nuper ſuperatos fuiſſent decantata, ac animo libenti ea Alexander audiuiſſet, commotum indignatione, nimiaque procacitate & temulentia ſe efferentem, ac grauibus conuitijs ei obloquentem, pomo coniecto primum percuſſit, cumque ille impudenter per ſummam audaciam proueheretur, & Euripidis iambica enũtiaſſet: Heu quàm mali nũc Græcię mores nocent, & reliqua, ira inflammatus Alexander, telo cõfoſſum eum interemit. Statim ve animo ſedato pœnitentia correptus ſibi ipſi vim intuliſſet, niſi à ſtipatoribus retentus, atque in cubiculum portatus fuiſſet. Ibi noctem, diemque ſequentem totam in luctu tranſegit: ac nullo edito verbo tanquam elinguis iacebat, tantũmodo profundiſſimis ſuſpirijs æſtuans amicorum ad ſe accedentium ſermones nullo pacto auſcultare poterat. Tandem cum Ariſtander vates ſpeciem, quam de Clyto viderat, aliaque ſigna ſibi cognita ei narraſſet, docuiſſetque fato id ipſum, quod fecerat, eueniſſe, leniri cœpit. Intraturus autem in Indiam, cum ſarcinis currus onerati fuiſſent, ſuis primo, deinde amicorum, ignem iniecit. Poſtea Macedonum omnium currus incendi iuſſit, quod ipſum pauci iniquius tulerunt, reliqui cum clamore & veluti diuino afflati ſpiritu, ad eam rem patran-

dam

ſtiam exilierunt, vnde alacritatis multum Alexãdro ad ſumendam expeditionem additum eſt. Iam vero ſuis erat terribilis, & in eos, qui deliquiſſent, abſque aliqua clementiæ ſpe animaduertebat. Igitur in prælijs committendis frequenter pericula & grauia ſuſtinuit vulnera, magnuſq; militũ numerus ex rerum neceſſariarũ inopia & aeris intemperie perditus eſt. Ipſe ſumma præditus audacia, nihil audentibus inexpugnabile, nihil timidis tutũ ſatis arbitrabatur. Cum præruptam quandam petram expugnare adortus eſſet, militem, cui Alexandro erat nomen, appellans, Te, inquit, ob eiuſmodi nomen ſtrenue dimicare opus eſt. Macedonas profundum fluuium verentes transire conſpicatus: Cur ego inquit, peſſimus natare haud didici? Miſſi erant legati à ciuitatibus, quas premebat obſidione. In his natu grandior, Acuphis nomine interrogauit quidnam agere deberent, quo ei gratificarentur. cum Alexander reſpondiſſet, Principẽ te eligant, mittantq; ad me optimos centum viros. Addidit Acuphis ridẽs: Cõmodius, o Rex, ego imperauero, ſi ad te nequiſſimos non optimos miſerim. Imperabat Taxiles Indiæ parti vberrimæ iuxta ac amœniſſimæ, quæ nihil Aegypto ipſi cederet. Is ſapiẽtia præditus per legatos Alexãdrũ ſalutauit. Quid ve ait, nobis opus eſt bello, ſi nec aquæ neque neceſſarij cibi auferendi gratia ad nos veniſti? In reliquis, ſi ego potior ſum, non recuſo quin beneficijs te proſequar: ſin inferior, paratus ſum vti gratias tibi agam eorum quæ in me contuleris. Hiſce permulctus Alaxander, Tecum reſpondit, contendo,

atque

atque de certo de ipſis gratijs, ne cum ſis bonus, melior me fuiſſe videaris. Acceptisque multis muneribus plura longe reddidit. Nouiſſime mille talentum pecuniam ei donauit. Data vero ciuitati cuidam Indiæ pace, abeuntes illhinc mercenarios milites, qui Indorum fortiſſimi exiſtimabantur, omneis intermit: quæ res magnis eius rebus belli geſtis, notam quandam inuſſit. Deinde motis contra Porum caſtris, qui & ipſe in parte Indiæ regnabat, ac corpore cubitorum quatuor, & palmi vnius magnitudine explebat, eum ſuperauit, atque viuum cepit, cumq; interrogaſſet, quonam modo ab ſe haberi deberet, Reſpondit ille, Regie, Percunteq; Alexandro, Num quippiã aliud diceret, Omnia dixit Porus, inſunt verbo huic regie. Eum itaque liberauit, iuſſitque ſub præfecti appellatione vti imperatet non ijs tantũ, quæ habuerat, ſed & alijs multis. In hac pugna Bucephalus vulneratus poſt aliquot dies deceſſit, cum iam eſſet grandior natu: eaq; res non minori dolore Alexandrũ affecit, quã ſi neceſſarium quempiã amiſiſſet. Experti vero Macedones quanto cũ periculo aduerſus Porũ decertaſſent, Alexandro fluuium Gangẽ tranſire deliberanti, audientes eſſe noluerunt. Fluminis eius latitudo ſtadia duo et triginta perficit, altitudinis autem eſt vlnarum centũ. Rex inde plurimum commotus: intra tabernaculum, vt in publicum nunquam prodiret, ſe cõtinebat, perinde ac ſi victus fuiſſet, quod Gangem non traijceret, haberi exſtimans. Amici tunc eum variis ſermonibus ſolari ac milites maximo cum fletu deprecari cœ-

perunt,

perunt, donec exoratus copias reducere inſtituit, extructaq; nauium ac ratium vi magna, Oceanum inuiſere cupiens, eo per flumina nauigationem iniuit, obiterve vrbes nonnullas occupauit. Peruenerat ad Mallos, quæ gens Indorum omnium eſt belliconſiſſima: ibi parum abfuit, quin interimeretur, primus namque per ſcalam murum inſcendens, ea diffracta, ac hoſtibus vndique ei ingruentibus, & tela conijcientibus, ex ſuperiori loco in medium hoſtium deſiliuit, caſuque rectus conſtitit. Ad eius rei aſpectum Barbari initio perturbati ſunt, ſed poſtea cum eum duoſq; tantum adiutores ibi eſſe conſpicerent, conuerſi oppugnare, ac miſſilibus eos eminus conficere aggreſſi ſunt. In his vnus, qui procul ſtabat, ſagitta arcu miſſa Alexandrum petens, oſſibus ſub mamilla eam infixit, adeoque introrsū vulnus penetrauit, vt ſe demiſſo corpore inclinare Rex coactus fuerit. Barbarus qui ictum intulerat, enſe ſtricto accurrit. Peuceſtas atque Leonatus, cū Regem ſuum defendere conarentur, vulnerati ambo, hic quidem eſt interfectus, Peuceſtas vero perſtitit in pugna. Alexander ſuis manibus eum, à quo ictus fuerat, interemit. Sed cum iam multis ſauciatus vulneribus, nouiſſime inflicto malleo in ceruice grauiter caſus fuiſſe, muro ſeſe acclinauit, atque ita Barbaros intuebatur. Interea Macedones multi ſuperuenerant, qui eum ſenſibus deſtitutum vi receperunt, retuleruntque in caſtra. Infixa oſſi ſagitta cū extraheretur, dolores acutiſſimos, ac animi defectū paſſus eſt, adeo vt mortem obijſſe creditus ſit. Tandem periculo liberatus, cum in multum

temporis

temporis curaretur, factus eſt in caſtris tumultus à militibus Regem ſuum videre deſiderantibus. Igitur in publicum prodiuit, poſteaque valetudini priſtinæ redditus, & in vlteriora deuectus loca, vrbeis aliquot cepit. Captis verò gymnoſophiſtis quibuſdam, cum eis inexplicabiles quæſtiones propoſuiſſet, permiſit tandem, vt acceptis ab ſe muneribus diſcederent. Erat vnus magnæ apud eos æſtimationis, quem Calanum vocabant: huic Taxiles perſuaſit, vti ad Alexandrum ſe conferret. Veniens proinde ad Regem bubulam pellem aridam in medium coniecit, obambulanſq; eius extrema pedibus premebat. Pellis cum ad vnam tantum partē calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmus inſtitit, atq; ita pellis vndiq; immota conquieuit. Tali exemplo Alexandrū ille commonuit, ne in longinquis locis tempus tereret, ſed imperij medium tueretur: ita enim in eius finibus quietura omnia. Septem menſibus per flumina ad Oceanum nauigans Alexander, cum in mare intraſſet, iter rurſus conuertit, nauibuſq; Indiæ litori, quod eis erat ad dextram, iuſſit adnauigare: terra ipſe proficiſci cœperat, cum in magnam rerum omnium indigentiam incidens, ſuorum numerum magnum adeo perdidit, vt vix totius exercitus partem quartam ex India reduxerit: idque morbis, victu noxio, æſtibus, ac fame accidit. Tranſiit enim per regionem inopem, quæ paucos tantummodo ouium greges habebat, marinis piſcibus ſe alentes; ita vt earum caro & parum ſalubris eſſet, ac grauiter oleret. Die demū ſexageſimo ex ea ter-

ra egreſſus, in opulenta Gedroſię loca intrauit, ibique & exercitus refectus eſt, atq; ipſe feſtię comeſſat ionibus operam dedit. Deſcendens autem verſus mare, in duces quoſdam ſceleſtos animaduertit. Superiores enim expeditiones, acceptumq; apud Mallos vulnus, exercitus etiam multitudo tanta amiſſa, fecerunt vt duces, ac præfecti plerique Regis ſalutem deſpondentes contumelioſe, & iniquius in populos ſe gerere non vererentur, quæ res ad noua molienda nationes ſolicitabat. Abulitus quiſpiam præfectus, in Regis aduentum nullos commeatus comparauerat, ſed pecuniam trium millium talentorũ attulit. Iuſſit ea Rex equis apponi, quibus inde nihil tangẽtibus: Quid hæc nobis, inquit, eſt opus. Ad Perſas profectus, cum Cyri ſepulchrum ſuffoſſum inueniſſet, eum qui fecerat Pellæum inſignem virum interemit. Sepulchro hæc erant inſcripta. O vir quiſquis es, & vndecunq; aduenis, neque enim te venturum ignoraui. Ego ſum Cyrus, qui Perſis imperium conſtitui. Puſillum hoc terræ, quo meum tegitur corpus, mihi ne inuideas. Ea legenti Alexandro miſerationem iniecerũt, cum ſecum reputaret, quanta eſſet rerum humanarum incõſtantia. Matrimonio autem ſibi iungens Statyram Darij filiam, in nuptiarum celebritate, conuiuis, qui ad nouem millia accepti ſunt, ſingulis auream phialam donauit. Aliaq; multa liberaliter faciens, pro his, qui ære alieno obſtricti erant, debita fere decem millia talentorum exoluit. Tunc Antigonus vnus è ducum numero ſe debitis teneri ſimulans: falſum adduxit creditorem, cui argentum eſt datum. Sed

dolo

dolo deprehenſo Rex ſuccenſus Antigonum ex aula pepulit, ac militum præfectura ſpoliauit: Qui tanto eſt correptus dolore, vt ſuſpicio fuerit, eum ſibi ipſi velle mortem conſciſcere, quod ne accideret veritus Alexander; indignationem ſuam leniјt, ac pecuniam illi reſtituit. Cum vero adoleſcẽtes, quos triginta millia numero inſtitui iuſſerat, fortitudine, dexteritate, atque exercitationum conſuetudine egregia præſtarent; magno inde gaudio Alexander, Macedonum rurſus animi non mediocri afficiebantur moleſtia. Dimittenteque eo debiliores, & qui aliqua corporis parte manci erant, vti mari in patriam nauigarent; contumelia ac probro maximo id ſibi videri eſſe, reclamarunt, potius omnes mitteret, iuuenibus, qui bene pyrrhicam ſaltarent, contentus. Excanduit Alexander, atque corporis ſui cuſtodiam Perſis credidit: Macedonas poſt id humiliter ei ſatisfacientes denuo recepit. Eorum quos bello parum vtileis nouerat, bene donatos militia liberauit. Antipatroque per literas iniunxit, vt cum ederentur certamina, primus eis in theatro locus daretur, vtq; coronati ibi ſederent. In Ecbatana deinceps eo profecto, Hephæſtio in febrem incidit, ex qua ob intemperantiam victus inualeſcente mortem obijt: Id quod Alexander, nulla rationis modeſtia ſeruata, moleſtiſſime tulit; Medicum cruce affecit, equos, muloſque tonderi, mœnium pinnas in vrbibus deijci, diu tibicines reliquos ve muſicos nihil in caſtris canere imperauit. Cum Babylo*nia iter ſucepiſſet, Nearchus, qui ex Oceano in Euphratem cum claſſe reuerterat, ei occurrit. Secum*

cum is dixit fuiſſe Chaldæos, qui Alexander vti Babylone abſtineret conſulebant. Nihili fecit verba ea Rex, pergensq; cum iam mœnibus appropinquaret, corui in eius conſpectu diutius inter ſe contendentes, mortui ceciderunt. Renuntiatum eſt ei ſacra de Regis incolumitate ab Apollodoro duce Babylonis fuiſſe facta. Igitur vatem, qui ſacrificium illud curauerat, Pythagoram nomine, interrogauit, quonā modo ea res ſe habuiſſet, cum ille iecur fibris mutilatum apparuiſſe diceret; Papæ, inquit, ſignum hoc malum eſt, atque ipſum vatem abſque offenſa aliqua dimiſit. Verum & alia euenerunt prodigia, veluti hoc fuit. Exuerat ſeſe vt pila atque vnctione vteretur. Adoleſcentes, peracto ludo, cum veſteis vellent induere, conſpiciunt in Regis ſolio ſedentem hominem, qui nihil loquebatur, veſtemque regiam ac diadema ſibi induxerat. Quæſitus quinam eſſet, ad multum temporis vocem nullam edidit: tandem vixque Dionyſium ſe appellari reſpondit, gente eſſe Meſſenium: cumque vinctus ob delationem quandam adductus fuerit, Serapim eum à vinculis liberaſſe, & eo adductum, vti veſtem, diademaq; aſſumeret, ac tacitus ſederet, iuſſiſſe. Virum hunc Alexander ex vatum conſilio interimi fecit: fractusque inde animo timore ac mentis perturbatione nunquam liber erat, adeo vt nihil non portentum ei eſſe videretur. Lotus autem cum ad Medium comeſſandi cauſa ſe contuliſſet, ibique noctem ac totum ſequentem diem duxiſſet, febri eſt correptus, & ſitiens multum vini ebibit, ſic mente alienatus, deinde & mortuus eſt. Vna hæc eſt opinio, de eius

 obi-

obitu. Altera, traditum eſt plures dies eum febricitantem balneo vſum, hincq; adeo morbũ inualuiſſe, vt abſq; vſu vocis cubuerit. Tunc Macedonas, veluti defuncto Rege tumultum feciſſe, inclamatiſque ducibus feciſſe, vti oſtia aperirentur: itaque iacentem in lectulo Alexandrum ab eis conſpectum eſſe, qui poſtea diem ſuum obiuerit. Non deſunt & qui dicant elapſo tempore aliquanto rumoribus vulgatum, veneno illum eſſe interemptum, eiuſque facti Ariſtotelem Antipatro authorem fuiſſe, cuius opera ad Regem res mortifera ſit delata, aqua ſcilicet frigore nimio prægelida, quam de Nonacridis ſaxo quodam fluere aiunt: tenuiſſimique roris inſtar vngula duntaxat aſini ſuſcipi poſſe: quodcũque enim vas aliud, ob acerrimam vim frigoris diſiici. Id ipſum, quòd veneno Alexander extinctus fuerit, maior pars ſcriptorum vti fictum reijciunt, eaq; ducuntur coniectura, quòd cadauer nulla adhibita cura dies complures in locis calidis poſitum cum ſeditiones inter Duces fuiſſent ehorta, non aliquam tamen eius offenſę ſignificationem dederit: ſed incolume & tanquam recens à morte viſum fuerit. Prædicant etiam Regem, cum omnem viuendi ſpem abieciſſet, voluiſſe clanculum ſe in Euphratem demergere, vt eam de ſe relinqueret opinionẽ, veluti ab hac vita ad Deos migraſſet, prohibitum autem ne id faceret fuiſſe à Roxane præſentiente, cui cum magno gemitu illud ab eo exprobratum ſit: Mihi, ò mulier, diuinitatis famam, ne mortalis fuiſſe crederer, inuidiſti. Ad hunc modum Alexander, ſummam fortunæ indulgentiam expertus deceſſit.

ſit. Sed enim cum in Tyri oppugnatione occupatus eſſet, à ſummo Pontifice Iudæorum auxilia & commeatus per epiſtolam rogauit, ac Dario quæ pendebantur ſtipendia popoſcit. Illi ſe Dario obſtrictū eſſe iureiurando, quod nunquam viuente Rege eo violaturus eſſet, reſpondenti, Alexander multum ſuccenſuit, minatuſq; eſt in Iudæam cum omnibus copiis ſe venturum. Capta igitur Tyro, verſus Hieroſolyma mouit caſtra. Tunc Pontifex Ioad Regis iram veritus, Deum, vt genti ſuæ præſidio eſſet, orauit. Qui inter dormiendum ei conſuluit, bono eſſet animo, populus vrbe adornata, portas patefaceret, ipſe, & ſacerdotes veſtimentis conſuetis induti, reliqua hominum turba amictu albo veſtita, Regi obuiam prodirent. Fecit quod monitus fuerat, Iamque Alexandro propius vrbem accedente, exiuit Pontifex cum ſacerdotibus & populo in locum, vnde vrbs ac templum conſpici poterat. Exiſtimabant comites Regis permiſſurum eum vrbis direptionē, deque ſummo Pontifice ſupplicium ſumpturum. Cęterum Alexander poſtquam populum, ac Sacerdotes cum apparatu, quem diximus, Pontificemque hyacinthina veſte, cui aureum intertextum erat indutum, ac cydarim in capite geſtantem, vbi in laminula Dei nōmen inſcriptum legebatur, è longinquo vidit, progreſſus ſolus ſupplex Pontificem ſalutauit. Magna inde Macedonas omneis admiratio inceſſit. Parmenioni interroganti, quam ob cauſam Iudæorum Pontificem adoraſſet, reſpondit Alexander: Se non illum, ſed Deum ipſum, cuius Pontificatum gereret, adoraſſe: eius autem venerandi

 homi-

hominis ſpeciem ſe in ſomnis vidiſſe, cũ adhuc prope Macedoniam eſſet; eiuſmodi habitu adornatã quæ in Aſiæ imperio quanam via potiri poſſet cogitantem, ſe, ne vereretur, confirmauerit, atque expeditionis tantæ ducem fore; Perſarumque regnum traditurum ſe pollicita ſit. Cum itaque alium nullum hactenus in eo habitu conſpexiſſet, quàm iſtũ, veteris formæ, quæ in ſomnis apparuerit, ſe reminiſci, & reputare Dei auxilio bellum conficere, in quo Dario ſuperato Perſarum imperium habiturus eſſet. His dictis, humane excipiens Pontificem cum eo in vrbem, & deinceps in templum intrauit. Vbi Pontifice præeunte ſacrum fecit. Inſpectoq; Danielis libro, id in eo ſcriptum reperit. Græcum quendam Perſarum imperio finem allaturum. Propterea gaudio affectus, quæcunque ab ſe petebantur, Iudæis liberaliter conceſſit.

ALEXANDRI MAGNI EPISTOLA,

De ſitu Indiæ, & itinerum in ea vaſtitate, ad Ariſtotelem præceptorem ſuum, in Latinitatem verſa à Cornelio Nepote.

ALEXANDER MAGNVS Ariſtoteli præceptori ſuo S.

SEMPER memoraui etiam inter dubia bellorum noſtrorum pericula (chariſſime præceptor, ac ſecundum matrem meam ſororeſque meas acceptiſſime) & (quoniam te deditum Philoſophiæ noueram) ſcribendum tibi de regionibus Indiæ, ac de ſtatu cœli, innumeriſq; ſerpentum, & hominũ, ferarumq; generibus, exiſtimaui, vt aliquid nouarũ rerum cognitione, ſtudio & ingenio poſſit accedere. Quanquam vitæ conſummata prudentia, nullumque adiutorium expoſtulet ratio doctrinæ, quod & tibi & tuo ſeculo, ac futuris temporibus conueniat: tamen vt mea geſta cognoſceres, quæ diligis, & ne quid inuſitatum haberes, ea quæ in India vidi per ſummos labores ac pericula Macedonum, ſcribenda tibi putaui. Etenim ſunt digna memoria ſingula, ac multis modis coaceruata, quemadmodum inſpexi. Non crederem cuiquam eſſe tot prodigia,

niſi ſubiecta ipſe meis oculis prius cuncta ponderaſſem. Mira enim eſt terra, quantum aut bonarum rerum aut malarum condonatrix exiſtat, & parēs publica figurarum ac fructuum, metallorumq; atque animalium. Quæ ſi omnia intueri liceret homini, vix ſuffectura tot varietatibus rerū ipſa crediderim nomina. Sed ego de his quæ primum cognoui eloquar, daturus operam ne aut fabula, aut turpi mendacio dignus efficiar. Etiam naturàm animi mei, cum fueris præceptor, non ignoras, ſolere me terminum æquitatis cuſtodire, & parcius omnia loqui quam geſta ſunt. Et nūc ſpero cognoſces nihil me tanquam captantem, iactantemque gloriam militię noſtræ aſſerere. Quæ vtinam minus fuiſſent laborioſa nobis, nec tot rerum experimenta neceſſe eſſet cognoſcere. Ago gratias Macedonicæ iuuenum virtuti & inuicto exercitui noſtro, qui mea patientia perſeuerauerunt vt Rex regum appellarer. Quo te meo titulo lætari (chariſſime præceptor) ſi dubito, delinquo, & mea tuaq; aberro pietate, niſi tibi & Olympiadi matri, ſororibuſque meis de ſingulis regni mei commodis ſcribam, quæ tibi & illis communia eſſe arbitror. Id quoque niſi feceris, parum de nobis ſimpliciter iudicare videberis. Prioribus literis ſignificaueram tibi de ſolis lunęque eclypſi, & de conſtantia ſyderum, aeriſque indicijs, quæ omnia non ſine magna cura & ordine tibi miſi, & has nouas implicaturus hiſtorias omnia chartis cōmendabo. Quæ cum relegis, ſcito eſſe talia, quæ curam Alexandri tui complecti debuerunt. Menſe Maio Rege Perſarum apud Gangem amnem

ſupe-

ſuperato, acceptaque in deditionem omni eius regione, ordinarios populatoreſque noſtros præpoſuimus, Orientis prouincijs, multis opibus rebuſq; ditati. Quod priori epiſtola ſignificaueram, & nunc (ne ſim ſcribendo multiplex) priora facta iam præcognita prætereo. Menſe Iulio deficiente, in Indiam Phaſiacem peruenimus, vbi mira celeritate Poro Rege deuicto, potiti ingentibus diuitijs regia gaza repleti ſumus. Quæ dum memini (quia memorabile fuit) & æquum eſt deſcribere de innumerabili exercitu eius in quo fere præter peditum copias, tredecim millia, octingentæ quadrigæ erant omnes falcatæ. Captis igitur elephantis quadringentis, qui ſuppoſitas cum armatis iaculatoribus turres geſtauerant, ipſam vrbem regiam Pori domumque inuaſimus. In qua columnas aureas ſolidasque ingenti groſſitudine atque altitudine cum ſuis capitellis admodum quadringentas numerauimus, auratoſque parietes gemmarum digitalium groſſitudine. Quos cum æſtimare vellem, aliquibus in locis intercidi, vineamq; ſolidam auro argentoque inter columnas pendentem miratus ſum. In qua folia aurea racemiq; cryſtallini & lychnites erãt interpoſiti, diſtinguentibus ſmaragdis. Thalami quoque cubiliaque omnia margaritis & vnionibus & carbunculis exornata erant. Fores quoque eburneæ miri candoris fuerunt, & ebena lacunaria nitebant teſtudinibus cupreſſinis, & in quibus lauari erant ſoliti balnearibus, aureæ quoque ſolidæ cum crateribus aureis ſtatuæ & innumeri theſauri fons. In domorum parietibus innumerabilia auium

genera varijs coloribus oberrabant inter aureas platanos vnguibus roſtriſque inauratis, proin auribus torquibusque margaritas vnioneſque gerentia. Multa gemmea & cryſtallina vaſa potatoria, & ſextariola multa aurea inuenimus, & raro argentea. Quibus in poteſtatem redactis: interiorem Indiam perſpicere cupiens, cum vniuerſo exercitu Caſpias portas perueneram, vbi cum fertiliſſimarum regionum admirarer felicitatem, quædam gaudio digna congnoui loca, quanquam prædixerant regionis illius incolæ, ne in ſerpentes & rabida ferarum genera incideremus, quæ plurima in his vallibus & campis, ſyluiſque & montibus habitant, nemorum ac ſaxorum latebris occultata. Sed ego vt fugientem ex prælio Porũ primum aſſequerer, antequã in deſertas vrbes terrarum ve abiret ſolitudines cõpendioſa quàm tuta itinera eligere malui. Acceptis igitur centũ quinquaginta ducibus, qui breuitates itinerũ nouerant, menſe Auguſto per feruentes ſole arenas, & egentia humoris loca profectus ſum: Pollicitus præmia his, qui nos periti regionũ ducebãt per ignota Indiæ loca: ſi me cum incolumi exercitu in Bactriacem perduxiſſent, atque penitus abditos Seras quæ gens arborum folijs decerpendo lanuginem, ex ſylueſtri vellere veſtes detexunt. Sed illi maiorem hoſti quàm mihi fauorem accommodantes, efficere pergebant, vt nos in exitialia ſerpentum & rabida ferarum genera ignaros regionum inducerent. Quod illos cogitaſſe ex ipſis patebat experimentis. Tum ego cernens ex parte mea id accidiſſe, qui

utilia

vtilia conſilia ſpreueram amicorum, pariter & Caſpiorum hominum qui prędixerant ne ita vincere feſtinarem, vt nullo modo interueniente dolo adimenda eſſet victoria. Imperaui militibus, vt armis induti me ſequerentur, prætereà quod cũ auri & margaritarum rapina non paruam prædam ſecum veherent, & timendũ eſſet, ne occulti hoſtes, ſua ablaturi, victoribus inſidiarentur. Et ſane miles ita locupletatus erat, vt vix auri pondus ferre poſſet: Accedebatque armorum non parua grauitas, quia omnes aureis incluſeram laminis. Ita totum agmen meo veluti ſydere aut fulgore clarum, radiantibus auro inſignibus ſequebatur cum ſignis & vexillis. Eratque interea varietatis ſpectaculum in conſpiciendo tali exercitu, quia ornatu pariter ac viribus inter cæteras gentes eminebat. Ego certe reſpiciens felicitatem meam inſigni iuuentutis numero, immenſo afficiebar gaudio. Sed vt aliquid plerunque in ſecundis rebus fortuna obſtrepit, accidit nobis ſiti laborare. Quam cum iam vix ſuſtinerem, miles Zephirus mihi inuentam in lapide concauo aquam galea pertulit ipſe ſitiens, qui animæ meæ magis, quàm propriæ vitæ conſulebat. Hanc autem conuocato exercitu palam effudi; ne me bibente magis ſitire miles inciperet. Collataq; erga me Zepheri beneuolentia, dignis cum muneribus ornaui. Quæ res cum in me æquiorẽ feciſſet exercitum, iter cœptum inſtitui. Nec lõge mihi in deſertis locis flumen apparuit, cuius ripas ſexagenorum pedum arundo veſtiebat, pinorum, abietumque robora vincens

greſſitudine, qua Indi materia ad conficienda ædificia vtebantur. Tum ego, quia quadrupedia & exercitus ſitiebant, iuſſi continuo caſtra poni à metatoribus. Quæ dum ponuntur, ipſe ſitim leuare cupiens, amariorem helleboro aquam fluminis guſtaui, quam neque homo bibere, nec vlla pecudum haurire ſine tormento poſſet. Angebar autem magis pro multis animalibus quam pro noſtra neceſſitate, durabiliorem hominem cunctis in rebus recognoſcens quam pecudem. Quippe mecum erant, qui aurum vehebant elephantes ingentis magnitudinis mille. Admodum quadringenta quadrigæ equorum falcatæ, bigæ mille ducentæ, equitum turmæ triginta millia, peditum trecenta, quinquaginta millia mulorum caſtrenſium ad ſubuehenda arma, & ſarcinas militum vehendas. Circiter duo millia qui frumenta vehebant; & armentorũ ad vſum carnis quotidianæ ingens numerus ſequebatur. Cæterum in equis & in mulis, & camelis, & elephantis, aureis quoque frenis, non parũ luxus nobis permiſerat victoria. Sed tunc in aſpera illa ſiti pecora vix ſe continere poterant. Milites quoque nunc ferramenta lambendo, nunc oleum guſtando, diram ſic aliquo modo differre ſitim conabãtur. Vidimus & iã pleroſque pudore amiſſo, ſuam ipſorum vrinam, vexatos vltimis neceſſitatibus, haurientes. Quæ res me dupliciter torſit. Primo de ſtatu exercitus magis quàm de proprio meo ſolicitus periculo: iuſſi tamen vt armati ſequerentur agmen, legeque edixi in eum animaduerſurum qui non legitimis indutus inſignibus

gnibus

gnibus in acie deprehenſus eſſet. Quod ipſi quoque mirabantur quod ita (vbi nullus appareret hoſtis) neceſſum eſſet in tanta ſiti armatos ingredi. Sed ego ſciebam per beſtioſa ſerpentinaque loca nobis iter eſſe, ac ne imprudentes circumueniremur, & ne inopinato periculo verberaremur metuebam. Ripam igitur fluminis ſequentes hora diei nona ad oppidum peruenimus, quod in medio amne in inſula ex his arundinibus (quas paulo ante deſcripſimus) erat ædificatum. Tum paucos Indorum ſeminudos notauimus homines, qui viſis nobis continuo intra tectorum ſuorum culmina delituerunt. Quorum ego præſentiam deſiderans, vt dulcem ignaris aquam demonſtrarent, apparente nullo, paucas miſi in ciuitatem ſagittas, imperans vt ſi voluntate ſua nollent procedere, metu bellico coacti ſeſe exhiberent. Eo magis propter timorem cunctis abditis, diu apparente nemine, ducentos milites ex Macedonibus leuibus armis miſi per amnem nataturos. Iamque quartam partem fluminis enatauerant, cum horrida res viſu ſubito nobis conſpecta eſt. Maiores elephantorum corpore Hippopotami inter profundos aquarum gurgites emerſi apparuerunt, raptosque in vertice crudeli pœna viros flentibus nobis abſorpſerunt. Iratus tum ego ducibus qui nos in inſidias deduxerant, iubeo centum quinquaginta in flumen mitti. Quos propulſos natantesque inuecti rurſum Hippopotami digna iuſtaque pœna affecere. Sed maior multo numerus belluarum quàm prius adfuit, ſpe ſubeunda in cibum gentis. Vbi

cum

eum apparuiſſet, veluti formicis flumen viſum eſt feruere. At ne noctu cum aquarum vel belluarum prodigijs bella gereremus, iuſſi tubicinio ad iter militem aptari. Quid enim in tali manere loco ſitientibus nobis proderat? Igitur ab hora diei decima, cum ad vndecimam iter feciſſemus, vidimus homines per medium amnẽ factis ex arundine præteruehi nauiculis. Quos cũ dulcis aquæ percunctaremur locũ, ſua lingua vbi inueniri poſſet dixerunt ingentes ſtagnum dulciſſimæ aquæ inuenturos, quò & ipſi nos quinquaginta itinerum duces erant deducturi. Et quoniam factum eſt nobis tot perpeti mala, nocte tota ambulauimus ſiti & onere armorum confecti. Quibus neceſſitatibus illa quoque adijciebantur incommoda, quòd tota nocte incurſantibus leonibus, vrſis quoque & tigridibus, pardis ac lyncibus pariter reſiſtebamus. Quæ genera ferarum promiſcua nobis in ſyluis occurrebant. Tandem ad horam circiter octauam poſtero die, cum iam fere ſiti defeciſſemus, ad prædictum nobis ſtagnum peruenimus, quòd erat tantum vetuſtiſſima abundantique ſylua coronatum mille paſſus patens. Tum ego aqua epota alacer, pecora & iumenta cum exercitu refeci. Moxque cum laſſa quadrupedia militum refeciſſem otio, caſtra in longum per ſtadia vigintiduo, totidemque in latum ſtantia collocare iuſſi. Quibus celeriter erectis, iubeo cædi nemus, vt facilior aquatoribus eſſet acceſſus ad ſtagnum, quod vnicum in illis regionibus erat. Igitur inter ipſa tẽtoria aggregabantur impedimenta, & elephanti in media caſtrorum parte collocabantur,

vt aptius contineri poſſent, ſi quis noctu oriretur tumultus, pauorve aliquis nouus. Erant autem mille quinquaginta extrinſecus ignes accenſi, ſufficiente ſylua quantum vellemus. Hora deinde vndecima, teſtante buccina, cibum ipſe cepi, & militibus capere imperaui, aureis lampadibus accenſis, admodum duobus millibus. Tunc ad primos lunæ radiantis ortus, ſubito arrectis caudarum aculeis paſcualibus indicijs, ſcorpiones conſuetam petentes aquationem, ad caſtra innumeri confluxere. Tumultu acciti noſtro, an ſiti incertum erat. Cæterum ad nocendũ prõptiſſimi. Hæc prodigia inſecuta eſt immenſa vis ceraſtarũ, humidorumq; ſerpentum varijs diſtinctorum coloribus. Nam quidam rubentibus ſquamis erant, quidam nigri & candidi coloris, quidam auri fulgore conſimiles inſpiciebantur. Sibilabat tota regio, non paruum nobis inferens metum. Sed frontem caſtrorum denſaueramus clypeis, & in manibus longas habebamus haſtas, quarum acutiſſimis ſpiculis malas beſtias configebamus, & ignibus plures aliquando necabamus. Quæ res nos prope duas horas in eo opere ſollicitos tenuit. Pota autem aqua minores abire cœperunt, ſerpentes maiores cum ingenti noſtro gaudio latebras petierunt. Tum ad horam noctis tertiam aliquam ſperantibus nobis requiem binorum, ternorumque capitum, criſtati ſerpentes aduenerunt, columnarum groſſitudine aliquanto proceriores, qui ad potandam aquam ex vicinis montiũ ſpeluncis proceſſerant, oribus ſquamisque ſuis humum atterentes. Quorum pecto-

ra cum

ra cum triſulcis linguis fauces exertabant, ſcintillantibus veneno oculis, quorum halitus quoque erat peſtifer. Cum his hora amplius vna debellauimus, triginta ſeruis & viginti militib⁹ amiſsis. Orabamq; Macedones ne aduerſis caſibus cederent, neue deficeret animus in periculis, quorum quanquam dura eſt patientia, omnes officiebant operi. Poſt diſceſſum autem ſerpentum, cancri immodicæ multitudinis crocodilorum pellibus contexti, ad caſtra venerunt. Quæ prodigia duritiæ thoracis, vel loricæ, ferrum reſpuebant. Multi ignibus vſti, multi ſe in ſtagnum receperunt. Iam nos vigilijs inquietos, quinta noctis hora, buccina admonebat ad quieſcendum. Sed adfuere albi leones taurorum magnis comparandi corporibus. Quum ingenti murmure concuſſis ceruicibus, ſtantibusq; altè iubis, in modum fulminum in nos impetum faciunt, exceptiq; venabulis ruunt, tantus repente oriebatur tumultus. Nec minus feræ nocte apri ingentis formæ metuendi, maculoſis lyncibus mixti, tigridibusq; & horribilibus panthe-ris miſcebant prælia. Nulla iam peſte ex eo comparente, veſpertilionum genus columbinis corporibus æquale in nos, vultusq; noſtros inferebatur. Habebant illæ dentes hominum more, quibus artus militum violabant. Vna præterea noui generis beſtia maior elephante comparuit, tribus armata in fronte cornibus equo ſimile caput, atri coloris, gerens. Hanc Indi appellare Odonta, vel dentem tyrannum, ſoliti ſunt. Hæc pota aqua, intuens caſtra, ſubito in nos impetum dedit, nec ignis quidem

dem oppoſiti terrebatur ardoribus. Ad quam ſupprimendam cùm oppoſuiſſem Macedonum manũ, triginta ſex occidit, tres & quinquaginta falcatos inutiles fecit, vixq́ tandem ipſis defixa venabulis, occubuit. Antelucano deinde mox tempore è cœlo poſtes venire apparuerunt, candore verſicolore in modum Zonarum, cum quibus mures Indici in caſtra venerunt vulturibus ſimiles, quorũ morſibus vulnerata quadrupedia ſtatim expirabant. Hominibus autem idem morſus non vſque ad interitum nocebat. Appropinquante luce, nycticoraces venere aues vulturibus ſimiles, quorum corpora immanitate ſuperabant, colore fuluo, roſtro, pedibusq́; nigris. Totam hæ ſtagni compleuere ripam non nobis perniciem ferentes, ſed ſolitos piſces cum vnguibus extrahebant inſumebantq́. Quas nos aues cùm neq; fugare, neq; abigere auſi eſſemus, conſiccatis vnguibus de conſpectu noſtro abiere. Tunc ego locorum demonſtratores, qui nos ſemper in inſidias ducebant, peſſimè meritos crucifragio puniri iuſſi, vt nocte vix ſpirantes à ſerpentibus conſumerentur, vt nos conſumi voluerunt. Manus quoq; eis confringi imperaui, vt meritis profectis ſuis vterentur ſupplicijs. Habita deinde concione vt fortes milites eſſent, neue aduerſis (vt fœminæ) caſibus afficerentur, caſtra concentu buccinarum repente amoueri, & ad Noti venti ſpiracula tendi iuſſi, vbi collectis Barbarorum Indorumque copijs, noua conſpirantes bella cognouimus. At meis militibus ingentes erant animi, quibus & cenſus victoriarum ſuppeditabat & felicitas. Relictis itaque

que periculoſiſſimis inuictisque locis montium, munitum vix tandem iter calcauimus, & in loca Bactrianorum auro diuitijsq; opulenta peruenimus. Benignisq; exceptis commeatibus, cum Perſarum confines adiacerent agri, in reparando bello caſtra per triginta dies ſtatui. Otio mox facto, ſeptem dierum itinere eo peruenimus, vbi Porus cum exercitu magis propria deditioni quàm prælio collecto, conſederat. Nam & commeatus nobis palam non vt hoſtis, dedit poteſtatem, cupiensque me noſſe, milites meos ſubinde commeantes interrogabat, vbi ego eſſem, quid agerem? Qui cum incerta reſpōderent, ipſe auditis interrogationibus (omnia enim Regi magno Macedones referebant) ſumpto habitu militari, depoſitoq; meo cultu, perueni in caſtellum vini & carnis quiddam empturus. Caſuq; Porus ſciſcitās me, interrogauit quid faceret Alexander, aut cuius eſſet ætatis: Quem ludens mendacio temporis, tanquā homo ſenior, inquā, dux noſter in Tabernaculo ſuo ſe accenſo ignis calore reficit. Tum ille gaudio alacer, quia cum decrepito ſine eſſet prælium commiſſurus, cum eſſet ipſe iuuenis tumore elatus. Quid ergo (inquit) non reſpicit ætatem ſuam? Reſpondi ei vno id propoſito ignorare me quid faceret Alexander, cum eſſem gregarius ex Macedonico exercitu miles. Tradidit ergo mihi minis plenam epiſtolam, quam ſi regi Alexandro darem, pollicitus eſt præmium. Coniurans dixi facturum, vt in manus eius hæ literæ peruenirent. Reuerſusque protinus in caſtra, & antequā legerem, & poſtquam legi epiſtolam, magno riſu ſum diſſolutus. Cuius tibi & matri

mea ſororibusque meis, ſuperbiam, inclinatamque Barbari temeritatem miraturis, exemplar miſi. Mox cum Indis contuli manum, ſuperatisque his vt volebam, arreptis armis Poro regna reſtitui. Qui vt inſperato honore donatus eſt, mihi theſauros ſuos manifeſtauit, quos eſſe ignorabam. Quibus me comites meos, & vniuerſum ditauit exercitum, factuſque eſt amicus ex hoſte Macedonibus, & ad Herculis Liberique trophæa deduxit. In orientis autem vltimis oris, aurea vtrique deorum conſtituerat ſimulachra. Quæ an ſolida eſſent, ego ſcire cupiens omnia iuſſi perforari, & rurſum cum viderem ſolida eſſe, ſimili metallo compleui. Liberumque, & Herculem deuſtis victimis placaui. Vltra deinde procedens vt memorabile cernerem aliquid, nihil præter deſertos in Oceano campos ſyluaſque ac montes inhabitare elephantes, ac ſerpentes intellexi, pergebam tamen ad mare, vt poſſem orbi terrarum circunfluum nauigare Oceanum. Quem quoniam tenebroſum vadoſumque mihi locorum incolæ afirmabant, & quod Herculi Liberoque non eſſet vltra excedere conceſſum, præſtātiſſimos Deos hac in re maiores me videri potius volui quàm patientia immortaliū ſacra veſtigia præterirem. Quibus honoratis collaudatiſque ſiniſtram partem Indiæ ſcrutari inſtitui, ne quid mihi in ignotis ſubtraheretur locis. Poro rege non detrectante, ne abdita tegere videretur ſui regni bona. Palus erat ſicca & canna abundans, per quam dum tranſitū tentaremus, bellua quoq; noui generis proſiluit, quæ ſerrato tergo, alterū caput lunæ, ſimi-

lis Hippopotamo, pectore crocodili, gerens; alterum ſimillimũ duris munitũ dentibus, duos milites vno ictu occidit repentino. Hanc ferreis vix vnquam comminuimus malleis, quàm haſtis nõ valebamus transfigere. Admirati ſatis diuque nouitate, peruenimus deinde ad ſyluas Indorum altiſſimas, vbi cum caſtra per quingenta in longum ſtadia, & latum fere totidem collocaſſemus iuxta amnem Buemar, cœperamus velle ſoporari ſub nocte pura hora poſtera diei vndecima ſubito pabulatores, lignatoresque exanimati omnes peruenere ſimul, nuntiantes vt facilius arma caperemus, venire è ſyluis elephantorum immenſos greges ad expugnanda caſtra. Imperaui ergo Theſſalicis militibus vt aſcenderent equos, ſecumque tollerent ſues, quorũ grunnitus timere beſtias noueram, & occurrere elephantis primum iuſſi. Deinde alios cum haſtis armatos ſubſequi equites, & tubicines omnes in prima adeſſe acie. Equis inſidentes præcedere, & pedites omnes in caſtris remanere iuſſi. Ipſe cum Poro rege & equitatu præcedens, video agmina beſtiarum in nos erectis promuſcidibus tendentia. Quarum quædam nigra, & candida, & rubri coloris, & variæ quædam erant. Hos Porus capabiles mihi in vſus bellorum affirmabat facileque auerti poſſe, ſi ab equitibus verberari ſues non deſiſterent, quod nihilominus fiebat. Nec mora, trepidantes elephanti conuerſi complures, [illegible] buccinis, hominum & grunnitibus [illegible]. [illegible]

nongentos octoginta occidimus, detractiſque cornibus ſeu dentibus, inſigni onuſtus præda in caſtra perueni. Iuſſique tunc pluries & loricis vallum præcingi, ne quid iniuriæ elephantorum moleſtia aliarumque ferarum adferret. Quieta nox fuit vſq; ad lucem, omneſque ſomno refecti, primo deinde auroræ diluculo, in alias Indiæ profecti regiones, in campo patenti mulieres viroſque piloſos in modũ ferarum toto corpore vidimus, pedum altos nouenorum, ſine veſte, & nudos. Hos Indi Ichtyophagos appellant. Hi aſſueti fluminibus, necnon ſtagno, quẽ extraxerant crudo piſce, & aquarum hauſtu viuebant. Quos cum adire vellemus, viciniſ ſe maris immerſere gurgitibus. Deinde Cynocephalis ingentibus plena inuenimus nemora. Hi nos laceſſere tentabant & ad ictus ſagittarum fugiebant. Iam deſerta nobis intrantibus loca, nihil dignum ſpectaculo ab Indis vltra ſupereſſe referebatur. Igitur aditurus Phaſiacem, vnde veneram ſigna conuerti imperaui, vt ex eo loco ad decimũ milliarium caſtra vicina æquationi poneremus. Aeque & iam cuncta tentoria erecta erant, largiq; ignes accenſi, cũ repente. Euri venti tanta vis exorta eſt, vt omnia tabernacula principiaq; noſtra conturbauerit, euerteritq; vltra omnem modũ nobis ſtupentibus. Quadrupedia multo vehementius vexabantur, excituque ſcintillis & titionibus integris venientibus adurebantur. Tum hortor milites, quia æquinoctiali tempore id octobrio menſe accidiſſet, quodque in hyeme, non æſtate, autumnove vrgeret, non deorum iram eſſe, ſed aeris diſpoſitionem. Vix tandem

recollectis ſarcinis ex integro in apriciori valle caſtrorum ſedem inueni. Ordinatiſque omnibus rebus, & cœnare militem iuſſi. Nam & flatus Euri ceciderat, & frigus ingens veſpertino accreſcebat tempore. Cadere mox in modum vellerũ cœperunt niues. Quarum aggeratione metuens, ne caſtra cumularentur, militem calcare niuem iubebam, vt quamprimum iniuria pedum tabeſceret, proderenturque ignes aliquatenus qui niue erant pene extincti. Vna tamen tum res ſaluti fuit, quod momẽto temporis hæ niues lapſæ ſunt imbre copioſe veniẽte, quẽ protinus atra nubes ſubſecuta eſt, viſæq; nubes aliæ de cœlo ardentes tanquã faces decidere, vt incendio earum totus campus arderet. Verebãtur dicere ne deorũ me premeret ira, quod homo Herculis Liberique veſtigia tranſgredi conatus eſſem. Iuſſi autẽ milites ſuas veſtes opponere ignibus. Nox ſerena continuo nobis orantibus reddita eſt, ignes ex integro accenduntur, & à ſecuris epulæ capiuntur. Et triduo ſine Sole clarior, id nobis continue accidit, minaci pendente nube. Tum ſepultis admodum quingentis militibus, qui inter niues perierant, caſtra inde mutari imperaui. Nam ad edita cœlo promontoria, & ad Oceanum in Æthiopiam venimus, ad Dionyſios quoque montes, & antrum Liberi. Perdidi quoque homines in antrũ miſſos, qui dicebãtur tertia die febribus mori, quia ſpeluncam Dei introiſſent. Quod fuiſſe manifeſtũ mortibus eorum probauimus, quia vt intrare præter religionem, & ſine muneribus ſpecus petierant. Supplex itaque orabam numina, vt me regem to-

tius

tius orbis terrarũ, cum ſublimibus trophæis triũphantem in Macedoniã Olympiadi matri meæ remitterent. Quã rem fruſtra me petere ita cognoui, quoniã dum ſciſcitor, ſi quid etiã vel vnum videre poſſim admiratione dignũ, aut memoria, omnibus Indis negantibus vſquã eſſe, caſtra diuerti in Phaſiacem, cum antea Noti venti flatus eſſem ſecutus. Dumq; iter ſumpſi, agmen ſub ſignis me ducente, duo ſenes facti ſunt nobis obuiã. Quos cum interrogarem nunquid noſſent in vlla regione dignũ aliquod ſpectaculum. Reſponderunt mihi eſſe viam decem non amplius dierum, quò ſi cum vniuerſo exercitu pergere vellem, aquationis tantum cauſa tantis impedimentis turbarer. Cæterum ſi commeatibus quadraginta millia hominũ præponerẽ, propter itinerum anguſtias ſemitas & beſtioſa ſatis loca: poſſe mihi contingere vt aliquid incredibile perſpicerem. Tum ego, Dicite mihi (inquam) duos ſenes humanitatis lege demulcens, quid ſit iſtud quod mihi tam illuſtre & tam magnificum pollicemini? Tum hi exhilarati blanda mea voce. Videbis (inquiunt) rex quicunq; es, duas Solis & Lunæ arbores, Indice & Græce loquentes. Quarum vnũ virile robur, eſt Solis: alterũ fœmineũ, eſt Lunæ, & ab his quæ tibi inſtent bona aut mala, noſſe poteris. Quare tã incredibili re illudi me à Barbaris ſenibus exiſtimãs, pœna eos impingi, & aliqua cõtumelia affici iuſſi, ita dicẽs: Itane eo maieſtas mea peruenit ab occidẽte vſq; ad oriẽtẽ, vt à ſenibus barbaris, ac decrepitis illudi poſſe videar? Quibus iurãtibꝰ ſe nihil falſi cõminiſci, experiri quoq;

 modo

modo vellẽ an vera dicerẽt, aperituros breui id nõ eſſe vanũ. Orãtibus amicis comitibus meis, ne tãtæ rei experimento fraudaremur, triginta millia mecum cum equitatu traxi. Remiſſis quoque in Phaſiacem copijs, cum quibuſdam præfectis, exercituq; cuncto, elephantis & Rege Poro, & impedimentis omnibus. Mox lecto robore iuuentutis, admirabilia viſuri ſpectacula, profecti ſumus ducentibus Indorum ſenibus, qui nos per inania & egentia plerunque aquarum adduxerũt: Tandemque per aliqua ſerpentum ferarumq; loca deducti, in proximam oraculi ſedem deuenimus. De his autem feris & ſerpentibus (quãquam innumeræ erant, Indica lingua vocitatæ) ſcribendum tibi non putaui. Cum appropinquaremus ad regionem nobis prædictam, vidimus fœminas, viroſque aliquot Pantherarum Tigridumque pellibus contectos: A quibus cũ quæreremus quinam hominum eſſent? Indos ſe ſua lingua eſſe dicebant. Locus autem erat ſpacioſus & largus, thure & opobalſamo abundans, quæ plurima ramis ſuorum nemorum innaſcebantur, his veſci eius regionis incolę conſueuerant. Et cum neceſſarium nobis prædictum multisque incognitum locum inceſſimus, homo pedum amplius decem ſtatura altior, nigro corpore, dentibus caninis ante oraculũ apparuit, perforatis auribus, ex quibus uniones dependebant annulique, & erat pellibus ferinis veſtitus. At cum me, more rituque ſuo ſalutaſſet, metum ſimulatione ſilentioque texit. Cui (cum interrogaret ad quid ego veniſſem) dixi: me cupere ſacras Solis & Lunæ arbores inſpicere. Tum bar-

barus:

barus: Si coitu puerili (inquit) & femineo contactu vacas, licet diuinum locum intres. Secutiſque mecum amicis, & commilitonibus meis circiter trecentis, deponere annulos, veſteſque cunctas cum calceamentis imperauit. Parui per omnia homini, vt pareremus religioni. Vndecima diei hora erat, expectabatque ſacerdos Solis occaſum. Nam Solis arborem loqui ac reſpondere ad primos iubaris ortus affirmabat. Item noctis eadem tempora cuſtodire ipſam Lunæ arborem: Quæ res mihi plus mendacio, quàm veritati ſimilis videbatur. Igitur perambulare totum incipio nemus, quod intra parietem erat non magno ædificatum opere. Video opobalſamum cum optimo odore omnibus vndique ex ramis abundantisſime manare. Cuius odore captus, & ipse edulia de corticibus euellebam, idemque comites mei faciebant. In medio autem luci ſacratæ arbores ſimillimæ cupresſis, frondium genere, pedum altæ centenorum erant; quas Bebrionas Indi appellant. Eas cùm mirarer, dicerémque frequentibus imbribus ita excreuiſſe, affirmabat ſacerdos, ſe nunquam in his locis pluuiam, neque feram, aut vllam auem, aut vllum vidiſſe ſerpentem. Terminos autem eſſe ab Indorũ maioribus Soli, & Lunæ conſecratos. Affirmabat idẽ, quòd in eclypſi Solis aut Lunæ vberrimis lacrymis ſacræ arbores cõmouerentur ſuorum numinum ſtatui timentes. Et cum ſacrificare inſtituerã, & victimas immolare, prohibitus sũ à ſacerdote, qui negabat licere, aut thus in eo ſacrario igne vri, aut animal vllum interfici. Sed præcepit vt prouolutus trũ-

cis arborum oſcula darem, rogaremq; Solem & Lunam, vt veridica mihi darent reſponſa. Quod ego ſolum facturus eſſem interrogandum tamen ſacerdotem exiſtimaui Indice, an Græce mihi eſſent arbores reſponſuræ. Tum ille, inquit, vtraque Solẽ eloqui lingua & futura pronuntiare. Luna autẽ (dixit ille) Indico ſermone incipit, Indico finit. Dũ hæc geruntur, vidimus ab occidente iubare fulgentibus Phœbi radijs percuſſa arborũ cacumina. Et ſacerdos ait; Surſum omnes intuemini, & de quibus quiſque rebus conſulturus eſt, occulto cogitet ſilentio, nemo palam pronuntiet. Tum ego, & amici, & commilitones, accuratius intuiti ſumus, ne inter nemorũ denſitatem aliqua more hominum nos falſitas illuderet. Mox nullo interueniente dolo, ad cacumina, ramoſq; perſpeximus. Cominus igitur ſtantes, diuina auribus aucupauimus oracula. Cogitabã, an deuicto orbe terrarum patriam triumphans ad Olympiadẽ matrem ſororeſque chariſſimas, poſſem reuerti. Tunc ſubito indico ſermone tenuiſſime reſpondit arbor. Inuicte bellis Alexander *(vt conſului ſti) vnus eris terrarum orbis dominus, ſed viuus in patriam nõ reuerteris. Ita.n. fata de tuo capite ſtatuerunt. Tum ego oraculũ cum ignorarẽ, qualiter Indus eſſet interpretaturus, alios mecũ interpretes adduxeram, quos ego partim munerib⁹, partim minis cõſtrinxeram, vt quæcũq; arbores indicarẽt, ipſos exponere cogerẽ. Quibus ita cognitis, omnibus metu perculſis, flentibuſque qui mecum erant palam (quia moris erat) aliud eram conſulturus, ſed veſpertino tempore nondum exorta Luna. Cum*

rur-

rurſus ad locum inuitati iuxta arbores conſtitiſſemus, illas mox ſolita cõſuetudine adorauimus. Tres fideliſſimos mecum induxeram amicos Perdiccã, & Clytonem, & Philotam, quia nullum metuebam vltra, nec in me quicquam metuendum erat, vbi neminem fas erat interfici. Conſulto igitur vbi moriturus eſſem, ad primum Lunæ ortum percuſſa cornu, ſplendoreque accepto arbor Græce reſpondit: Alexander (inquit) plenum iam ætatis finem non habes, ſed ſequenti anno menſe Maio in Babylone morieris. A quo minime ſperas, decipieris. Tunc lachrymas effudi, amicique mei circunſtantes flebant, nullum habentes dolum, aut ſcelus, ſed pro mea ſalute mori parati. Poſtero autem mane reſurgendum exiſtimaui. Neque enim ego quicquam de fideliſſimis mihi amicis conſulueram, an illos cauendos eſſe Alexandro præmoneret oraculum. Diſceſſu deinde facto, cum iam ad epulas diuerteremur, ipſe animo æger, ad requiem, rogantibus amicis, ne me anxietate & ieiunio conficerem, paululum cibi contra animi mei voluntatem accipere cœpi, meque (vt præſto eſſem ad primum Solis ortum) in ſacrario collocaui. Poſtero die expergefactus diluculo, amicos, & iam ſomni ſopore ſopitos, excitaui. Verum adhuc ipſe ſacerdos pellibus velatus ferinis, quieſcebat, poſitaque ante eum in tabella eburnea, ingens libatura erat, quæ illi ex præcedenti cœna ſuperfuerat. Itẽ culter eburneus. Nam ære, & ferro, & plumbo egent, auro abundant. Opobalſamo & thure veſcuntur, cadentiſque riuuli ex vicino monte potant

rant aquam. Homines accumbentes & quieſcentes ſine vllis ceruicalibus, ſtratis tantum pellibus ferarum, hoc amictu contenti. Viuunt itaque annis fere trecentis. Excitato ſacerdote locum intraui tertio colſulturus eandem ſacratiſſimam Solis arborem, cuiuſnam percuſſoris manum cauere deberem, quemve exitum mater mea ſororesque meæ habituræ eſſent. Arbor Græce dixit: Si mortis tuæ tibi inſidiatorem prodidero, ſublato eo inſtantia fata facilè mutabis. Mihi quoque tres iraſcentur ſorores, Clotho, Lacheſis, Atropos, quod veridico oraculo earum penſa impedierim. Igitur ad annum & menſes octo Babylone morieris, non ferro (vt ſuſpicaris) ſed veneno. Mater tua turpiſſimo & miſerando exitu, quandoque inſepulta, iacebit in via, auium ferarumque præda: Sorores tuæ diu fato felices erunt. Tu quoque breue hoc quodupereſt tempus orbis terrarum dominus eris. Tu modo caue, ne nos vlterius ſciſciteris, quin excede noſtri luci terminos, & ad Phaſiacem Porumque reuertere. Sed & Sacerdos monuit vt abiremus, dicens fletu & vlulatu noſtro ſacras nos arbores offendiſſe. Tum ego concionatus ad vniuerſos milites, dixi vt Porum & Phaſiacem, ex reſponſo peteremus, quod nobis fauſtum felixque eſſet futurum, illhic accepturi. Quod idcirco commentabar, ne à commilitonibus meis in deſperationem redactis in alienis desererer locis. Ergo voces quas ex reſponſis vna mecum audierant, nullo modo, qui his nominibus appellantur, Sermition, Proteſilas, Siluius, & Miſtemis, Timotheus, &

Lacon

Lacon, & Traſſelo, & Decius, & Macathaon, & Enodes, & Simbrius, & Sniſidus, & Perdicca, & Philotas, & præfectus prætorij Coradas. Sed ſilentio quæ audierant, ex ſua fide & meo tegebant conſilio. Iamque a ſacris exceſſeramus arboribus, nec iã odore thuris, opobalſamique nares verberabantur. Indi enim ſacra deorum ad Oceanum tenebant, dicentes non parum me quoque eſſe immortalem qui eouſque penetrare potuiſſem. Quibus ego quod de nobis opinarentur inſinuans gratias agebam. Peruenimus deinde in vallem Iordeam, in qua ſerpentes habitabant, habentes in collo lapides qui ſmaragdi appellantur. Hi lumen in oculis profuſum accipiunt & vallem vix vlli adeundam incolunt. Laſere & albo paſcuntur pipere. Hanc ſuper vallem pyramides ſunt pedum tricenorum ab antiquis Indorum ædificatæ. Sed hi ſerpentes, quos paulo ante deſcripſimus, inter ſe primo depugnant, multiq; morſibus depereunt. Inde nos paucos ingẽtis formæ ſmaragdos extulimus. Per magna enim pericula incedebamus in Scyritas, talis generis beſtias, habentes capita leonũ & caudas, vnguibus binis, late ad ſex prope pedum menſuram. Quibus verberati homines inutiles fiebant. His erant intermixti Gryphes roſtra habentes aquilarum, ex alia corporis parte diſſimiles: qui mira velocitate in ora oculoſque noſtros exiliebant ſcutaque & clypeos noſtros caudis crudelẽ in modũ tranſuerberabant. Qui tãdem partim ſagittis, partim militaribus contis conficiebantur. In eo certamine, beſtiarum vtriuſque

generis

generis morſibus ducentos octo milites perdidi. Occidimus vero decem & ſeptẽ millia. Inde ad Cluias flumen venimus, quod ſine fluxu rectum ad Oceanum ferebatur ad alterã ripam ſtadio latius. Per litora trecenta & viginti arundines erant, quarũ vnã vix triginta milites poſſent ferre, uſque adeo excedebant arborũ proceriſſimarũ altitudinem. In his arundinetis vnam potentiſſimo Euro ſtratam vidimus. Inhabitabãt etiam eundem locũ Elephãtorum millia innumera. qui nos (neſcio quo fato) ne laceſſere tentabãt, alioqui crudeliſſime conculcati fuiſſemus. Multis itaq; collectis dẽtibus, & ratibus ex arundine factis tranſnauigauimus amnẽ. Vlterius ipsũ litus inerant Indi balenarũ ferarumque pellibus cõtecti. Hi non nobis fuerunt inhoſpitales, quippe qui nobis ſpongias albas purpureaſq; in manus dedere cũ buccinis, & genere cochlearũ capiẽtum, ſingulos binoſque congios, & ſtragula molleſq; tunicas ex vitulorũ marinorum pellibus factas. Cochleas præterea ſextariales, eſcaſq; pulcherrimas. Itẽ vermes ex ipſo flumine extractos femore humano groſſiores. qui nobis omni genere piſcium ſapore præferẽdi ſunt. Et fungos immenſæ magnitudinis viginti numero croco rubriores appoſuerunt nobis. Itẽ murenas ducenta habentes pondera. Affirmãtes in mari Oceano (quod erat ad milliariũ tertium & vigeſimũ) maiores eſſe. Piſces præterea Scaros pondus centenum, & quinquagenum habentes, qui in gurgitibus vaſis eburneis capiebãtur, ne arundines morſu confringerent, aut à capillatis mulieribus (quæ piſce viuebant aquis immerſæ) pren-

derentur. Quæ itidem mulieres ignaros regionum homines in flumine natantes, aut tenendo gurgitibus ſuffocabant aut in arundineta tractos, cum eſſent ſpecie mirabiles, affectu ſuo auide victos rumpebant, aut venerea exanimabant voluntate. Quarum nos duas modo cepimus, colore niueo nymphis ſimiles, diffuſos poſt terga capillos habentes. Sed & in Gange flumine erant admirabilia portenta. De quibus (ne tibi fabuloſus viderer) ſcribendum non putaui, niſi quod ab Ortu Solis & Euphrate ad Noti venti ſpiracula exeunt. Quorũ fluminum ripæ altera ab alia non ſunt conſpicuæ aquarum latitudine. Inde ad caſtellum quod Indi colunt, peruenimus, vbi monita à ſenibus optimis accepimus. Qui nos recte deducentes, ire ad Porum in Phaſiacẽ per caſpias portas docebant. Neq; tamen his auditis ſemper ineſſe dolum ſuſpicantes, Euri venti flatus ſecuti, incidimus in malignas feras, de quarum capitibus velut gladij à vertice, acuta, ſerrataque eminebant oſſa: Et hæ arietino more aduerſus homines currebant. Tum inuictæ plurimorũ militum clypeos cornu ſuo tranſuerberabant. Quarum occiſis admodum octo millibus quadringentis quinquaginta, ſic inde ad Porum exercitus meus cum ſummo tandem labore ac periculo meo peruenit. Ibique legato meo Antigono nomine, quem Perſide præpoſueram, præcepi vt inter Pori Perſarum, & Babylonicorum pilas ſolidas aureas duas pararet, & in his omnia facta ſcriberet, faceretque in vltima India Liberi & Herculis trophæa. Quorum centum erant

rant argentea, ſed ego quinque mea æque aurea, eis altiora denis pedibus ſtatui, imperauique tranſcribere, quę miraculo ſunt futura, poſteriſque ſeculis (chariſſime præceptor) non parua admiratione, nouum, perpetuumque virtutis monimentum, vt inuidendum mortalibus eſſet perpetua nobis opinio, & animo, & induſtria (optime Ariſtoteles) ponderata.

Vale.

*

CONCIONVM, ATQVE ORATIONVM OMNIVM Q. CVRTII TABVLA,

AD COMMVNEM OMNIVM generum ſcribendi, dicendique facultatem comparandam.

Alexandri cum Dario primùm pugnaturi ad milites 53
Alexandri ſecundum cum Dario ad Arbellam dimicaturi ad milites 115
Alexandri ad Macedonas milites, miſsionem poſcentes 173
Alexandri ad milites, ſuper inſidijs ſibi paratis 194
Alexandri ad Macedonas in Philotam 195
Alexandri ad Polydamāta, vt Parmenionem occidat 215
Alexandri vulnerati ad amicos 237

Ale-

Alexandri ad trecentos electos milites 250
Alexandri ad Macedonas ſuper Hermolai coniuratione 280
Alexandri ad amicos 328
Alexandri cum Poro pugnantis ad vnumquemque ducum 302
Alexandri ad milites, qua ſuadet, vt audacter Indiæ interiora petant 312
Alexandri ad milites miſsionem petentes, qua grauiſsime Macedonibus ſuccenſet 355
Alexandri ad peregrinos milites 358
Amyntæ pro ſeipſo ad Alexandrum 210
Ariſtioni de Rege eligendo poſt mortem Alexandri 369
Artabazi ad Darium 154

BESSI ad milites, qua Darium deprimit 222

CLEONIS adulatoris 271
Caliſthenis ad Cleonem, ne Alexandro viuenti, tanquam Deo, ſacrificetur 272
Clyti in Alexandrum rebus patris detrahentem 257
Cœni pro militibus ad Alexandrum 315
Crateri Philotam accuſantis ad Alexandrum 191
Crateri pro cæteris Macedoniæ principibus ad Alexandrum 327

D A-

DARII legatorum ad Alexandrum 104
Darij in Arbella dimicaturi ad milites 116
Darij ad comites 153

EVTHYMONIS Græci ad ſocios à Perſis mutilatos 145

MELEAGRI de Rege eligendo poſt mortem Alexandri 369

NABARZANIS ad Darium 155
Nearchi ad commilitones poſt mortem Alexandri 368

PATRONIS ad Darium 159
Perdiccæ ad cõmilitones poſt mortem Alexandri 367
Philippi Aridęi Regis ad milites, ne tumultuẽtur 375
Philotæ vincti pro ſeipſo ad Macedonas 198
Pithonis ad Macedonas de Rege eligendo poſt mortem Alexandri. 370
Ptolemæi ad commilitones poſt mortem Alexandri 368

SCYTHARVM legatorum ad Alexandrum 242
Spitamenis Beſſum tradentis ad Alexandrum 231

Ele- THEA-

THEATI Græci ad ſocios à Perſis mutilatos 146

Suaſio.

Parmenionis ad Alexandrum 105

Cobaris ad Beſſum 223

Diſſuaſio.

Philotæ ad Alexandrum 136

Adhortatio.

Parmenionis ad milites 124

Alexandri ad duces 163

Alexandri ad Critobulum medicum, vt telum extrahat 325

Precatio.

Darij pro Alexandro 104

Darij ad Solem, & Martem 111

Gratiarum actio.

Darij morituri ad Alexandrum 166

Alexandri ad Macedoniæ principes, ſuæ valetudinis ſolicitos 228

Deprecatio.

Philotæ ad Alexandrum 190

Polemonis ad Macedonas 214

Interrogatio.

Darij ad Tyriotem ſpadonem 102

Parmenionis ad Alexandrum 112

Alexandri ad Dymnum 190

Alexandri ad Beſſum 231

Alexandri ad triginta Sogdianos nobiles morti addictos 248

Alexandri ad Porum Regem 305

Alexandri ad Demophoonta vatem 322

Reſpon-

Reſponſio.
Tyriotis ſpadonis ad Darium 103
Alexandri ad Parmenionem 112
Alexandri ad legatos Darij 105
Darij ad Patrona 160
Darij ad Beſſum 161
Ariſtandri vatis ad Alexandrum 239
Sogdianorum triginta nobilium ad Alexandrum 248
Hermolai ad Alexandrum 278
Pori Regis ad Alexandrum 305
Comminatio.
Alexandri ad Polyperconta 111
Alexandri ad Tyrios 71
Alexandri ad Betin 89
Darij ad Tyriotem ſpadonem 103
Amyntæ ad Polemonem fratrem 214
Alexandri ad Ariſtandrum vatem 239
Exclamatio.
Darij in Alexandrum, quem vxorem conſtupraſſe credebat 103
Erygij cum Satibarzane duello pugnaturi 226
Menedemi morituri 240
Excuſatio.
Alexandri ad Syſigambin Darij matrem 136
Beſsi ad Darium, quem poſtea prodidit. 160
Querela.
Alexandri ſuper morte Clyti 260

Cleonis ad conuiuas, quod nondum Alexandro thure ſacrificaſſent 271

Inuectiua.

Hermolai coniurati in Alexandrum 278
Bagoæ ſpadonis in Orſinem ſatrapem 349

FINIS.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM MEMORABILIVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

A

Abiaſares Rex 296
Abiaſares Rex, Alexandro ſe permittit 296
Abulites Suſæ præfectus pag. 140
Acadera 282
Accipitres aurei 38
Aceſines amnis 283
Achillem pœna in hoſtem capienda imitatus Alexander 89
Acinacis gladij genus pag. 37
Ægyptij Perſarum opibus infenſi 89
Æs alienum profitentur milites 354
Æſchylus Rhodius 94
Agema 143
Agenor Tyrum condidit 82
Agenor Sidonem condidit 82
Agidis Lacedæmoniorũ Regis animi magnitudo 168
Agidis femora haſta perfoſſa 167
Agidis Lacedęmoniorũ Regis mors 169

Agis argiũus peſſimorũ carminũ poſt Chœrilum conditor 272
Agrammes Pharraſiorum Rex 311
Agriaſpę, qui & Euergetæ 219
Albÿ Scythæ 233
Albÿ Scythæ barbarorum iuſtiſſimi 233
Alexandria in AEgypto condita 93
Alexãdria in radicib⁹ Caucaſi cõndita 222
Alexadria ad Tanaim condita 236
Alexandria in India cõdita 334
Alexander ſua demptũ gloriæ exiſtimabat quicquid ceſſiſſet alienæ 169
Alexandrum, quem arma Perſarum non fregerant, vitia vicerunt 170
Alexander, ſuper vxoris Darÿ morte crebros edidit gemitus pag. 102
Alexander vxorem Darÿ honorifice humauit pag. 102
Alexandri cognati omnes ab Antipatro interfecti 409
Alexandri corpus Alexandriam in Aegypto tranſlatum 409
Alexander ſagitta ictus pag. 296
Alexander quo anno regni ſui, & ætatis Aſiam ſubegerit 329
Alexander Cyri ſepulchrum iubet aperiri pag. 348
Alexander non alium magis admiratus eſt, quàm Cyrum & Semiramin 235
Alexander in obſidione Gazæ ſagitta vulneratur 88
Alexandri crus in obſidione Gazæ ſaxo affligitur 88
Alexander Carthagini infenſus 347
Alexandro Babylonia deditur 130
Alexandri ad vxiorum

vrbem virtus 137
Alexandri ad Darium litera 83
Alexandri duces vulnerati 127
Alexādri celeritas 144
Alexandri in Macedonas, miſſionem petentes indignatio 356
Alexandri in Vxios pro pter Syſigambis literas moderatio, & clementia 139
Alexādri ſuper Darij morte lachrymæ 167
Alexand. Philippi frater, regno Macedoniæ potitus 11
Alexander pedes per niuem & concretam glaciem ingreditur pag. 149
Alexander dolabra glaciem profringens, iter ſibi facit 149
Alexandri in militem humanitas 268
Alexander ſarcinas primum ſuas, deinde totius exercitus incendi præcipit 184
Alexandri expeditionis in India monimenta 320
Alexander Tyrum obſidet 72
Alexander à Tyro Arabiam petit 75
Alexander ſemper bello quam poſt victoriam clarior 283
Alexandri triumphus ad imitationem Liberi Patris 288
Alexander haud contentus mortali faſtigio 90
Alexander Iouis filius credi volebat 90
Alexandri in bibendo cōtinētia mira 228
Alexandri in captiuas continentia 61
Alexandri ingens mæror ſuper morte Clyti 260
Alexander à muliere attonita ſeruatus 275
Alexandri ſuper Hephæſtionis morte dolor. pag. 361
Alexander Hephæſtioni tan-

tanquam Heroi ſacrificari iuſsit 361
Alexandri milites Babyloniæ corrupti 132
Alexandri dextrum femur leuiter mucrone perſtrictum 56
Alexander Parmenionis occidēdi negotium Polydamanti dat 216
Alexandri legati à Tyrijs occiſi 73
Alexandri exercitus pauor 108
Alexandri ceruix à Memacenis ſaxo ita icta, vt oculis caligine offuſa collaberetur, ne mentis quidem compos 235
Alexādro inſidiæ à ſuis parantur 187
Alexandri Cydnum ingreſsi ſubito horrore artus rigere cœperunt pag. 41
Alexandri pia delamētatio 42
Alexandri in occidendo Beti rabies 89
Alexander genus ab Achille deducens pag. 89
Alexander Achillem pœna in hoſtem capiēda imitatus 89
Alexander rebus à Philippo patre geſtis detrahit 256
Alexander Iouis filium ſe appellari iuſſit 93
Alexander intra vrbem Oxydracarum grauiſſime vulneratus 323
Alexander moribundo ſimilis 323
Alexander quando regnum adeptus 20
Alexander ſolus in vrbem Oxidracarum hoſtium deſilijt 322
Alexandri haud tolerabilis vini cupiditas pag. 151
Alexandri in fallendo hoſte dolus 298
Alexandri virtutum, & vitiorum enumeratio 393
Alexander ſolus omniū mortalium fortunam in po-

in poteſtate habuit pag. 366
Alexand. cæleſtes honores vſurpare cogitat pag. 27
Alexandri nominis terror 361
Alexandri in captiuas clementia 59
Alexandri in Macedonas rabies 357
Alexander veſtem detrahit, proiecturus ſemet in flumen 319
Alexander ad Mazagas è muro ſagitta percuſſus 290
Alexand. in Porum Regem liberalitas 305
Alexandri in Traxilē liberalitas 305
Alexander Statyrā maiorem Darij filiam, legitimo ſibi copulauit matrimonio 351
Alexander iacere humi proſtratos venerabundos patitur 183
Alexander Perſicā veſtem ſumit 183
Alexandri ad Arbellā dimicaturi ſōnus 112
Alexandri ad Arbellā militū numerus 113
Alexander ſagitta vulneratur 232
Alexāder ad fines Hyrcaniæ penetrat 175
Alexandri deſiderium, vt Olympias mater immortalitati conſecraretur 330
Alexandri in Græcos à Perſis mutilatos beneficentia 147
Alexandri ad Suſidas Pilas clades 139
Alexander retro cedere coactus 147
Alexandri Oceanū viſendi peruicax cupido 337
Alexandri Phalāx 52
Alexandri in euellendo ſpiculo virtus 326
Alexādri de Philota cō queſtio 190
Alexander dux & idem miles 55
Alexander quando natus 14
Alexandri ſuper valetudine

tudine Ptolemęi ſomnium 337
Alexandri in Tyrios ira 81
Alexander obſidione Tyri fatigatus 79
Alexãdri morituri magnanimitas 362
Alexander moriturus anulum Perdiccæ tradidit 362
Alexander regnum optimo reliquit 363
Alexandri morituri ſuprema vox 363
Alexandri mors 363
Alexandri militis virtus 292
Alexander miles confoſſus 293
Amiſſas Megalopolitanus 374
Ammonis Iouis oraculum 90
Ammonis Iouis templi ſitus 91
Ammonis Iouis effigies pag. 92
Amnis tranandi conſilium nouum 229
Amphoterus claſsis Alexandri Præfectus 95
Amyntas Philippi pater 11
Amyntas Prætor Alexandri 55
Amyntæ mors 69
Amyntas Philotæ amicus 209
Andromachi Syrię Prę fecti mors 95
Annonæ in caſtris Alexandri mira caritas pag. 224
Anticles in Alexandrũ coniurat 275
Antigonus Lydiæ Prætor 70
Antipater 70
Antipater in Alexandrum coniurat 275
Antipatri & Olympiadis ſimultas 360
Antipater Alexãdrum veneno interficere ſtatuit 360
Antipater Macedonię regnum, & Græciam inuaſit 380
Antipater omnes, quicunque Alexandrum etiam longinqua cogna-

gnatione contingebant interfecit 380
Antiphones ſcriba equitum 210
Aornus ſiue Dorinis Petra 291
Apollinis ſimulachrum Pœni Syracuſis Tyrũ deportarunt. 78
Apollinis ſimulachrum catenis apud Tyrios vinctum 78
Aquila aurea 38
Aquila ſuper Alexãdri caput volans 122
Arabiam petit Alexander 74
Arabiæ fertilitas 129
Arachoſii 219
Araxes ãnis 141 & 221
Arbella vicus, quẽ ſua clade nobilem fecit Darius 97
Arbores violare apud Indos capitale eſt 286
Aridæus Philippo genitus, Alexandri frater 370
Arimazes Sogdianus pag. 249
Arimazis inſolẽtia 250
Arimazis petra Alexãdro deditur 253
Arimazes in radicibus petræ ſuæ cruci affixus pag. 253
Ariobarzanes 139
Ariobarzanis mors 144
Ariſba Moloſſorũ Rex pag. 13
Ariſtander peritiſſimus vates 72 & 87
Ariſtomenes 70
Ariſtonicus Methimneorum Tyrannus 85
Ariſtonicus fraude captus 85
Ariſtonici Methimnæorum ducis mors 95
Ariſton Pæonum equitũ Præfectus 99
Armeniæ montes 22
Arſames Ciliciæ Prætor 32
Artabazus Dario fidiſſimus 179
Artabazus Alexandro occurrit 179
Aſclepiadorus in Alexandrũ coniurat 275
Aſtaces Darij Prætor 90
Attalo grauiorem inimi-

micum Alexander nõ habuit 196

Athenodorus Grçcorũ militum, qui ab Alexandro defecerant, princeps 330

Athenodorus per Boxum Macerianum, ſtimulante Bicone inimico, in conuiuio occiſus 330

Athenienſibus infeſtus Alexander 353

Athenienſes ſoli exules ex Alexandri edicto non recipiunt 353

Athenienſes Harpalum vrbe excedere iubent pag. 353

Attinas Alexandri præfectus cum trecentis equitibus occiſus 254

Auaritia gloriæ 311

B

Babylonia Alexandro deditur 130

Babyloniam quis condiderit 130

Babyloniæ muri bitumine interliti 131

Babylon. deſcriptio 131

Babyloniæ pons lapideus inter mirabilia Oriẽtis opera numeratus 131

Babyloniæ horti penſiles 132

Babylonij in vinum effuſi 133

Babyloniorum turpiſſimi mores 132

Bactra 83 & 225

Bactra vltima Aſiæ pag. 236

Bactriana terra 261

Bactriana arx à Græcis militibus, qui ab Alexandro defecerãt, occcupata 330

Bactriani promptiſſimi pag. 85

Bactrianorum defectio pag. 234

Bactrus amnis 225

Bagoas ſpado Alexandrum obſequio corporis deuĩxerat ſibi 348

Bagoas ſpado ſecreto Orſinem ſatrapem reum facit 348

Bagophanes arcis, & regia

giæ pecuniæ in Babylonia cuſtos 130
Barbarus quidam Darij miles, ſimulato transfugio, Alexandri ceruicẽ appetit 87
Barſines filius ex Alexandro 368
Barzẽtes defectionis Arachoſiis auctor, vinctus ad Alexandrum perductus 297
Bazaria regio 254
Belli rabies 319
Belon in Philotam inuehitur 203
Belus Babyloniam condidit 131
Beſſus Bactrianorum Dux 85
Beſſus regnum affectat pag. 86
Beſſi in Darium proditio 155
Beſſi & Nabarzanis ficta lachryma 158
Beſſus & Nabarzanes Darium vinciunt pag. 162
Beſſus & Nabarzanes Dariũ cõfodiunt 165
Beſſus occiſo Dario Bactra petit 165
Beſſus, Darij parricida ſumpta veſte regia, ſe Artaxerxem appellari iubet 184
Beſſi in Cobarem indignatio 224
Beſſus à Bactrianis militibus deſertus 224
Beſſus à Spitamène vinctus 230
Beſſus ad Alexandrum perducitur 230
Beſſi ſupplicium 232
Betis Gaza Prætor 86
Betis egregia virtus 89
Betis crudeliſſima mors 89
Bezira vrbs 209
Bion transfuga 114
Bituminis fons 129
Bizantium vrbs quando condita 17
Boxus Macerianus Athenodorum in conuiuio occidit 330
Boxus Macerianus à militibus Græcis interfectus 331
Branchidæ 230

Branchidæ ad internecionem omnes cæſi 231
Bucephalus equus. 16
Bucephalus equus neminem præter Alexandrum in dorſo inſidere patiebatur 181
Bucephalus equus Regem Alexandrũ, cum vellet aſcendere, ſponte ſua genua ſubmittens, excipiebat 182
Bucephalon vrbs ab Alexandro cõdita 318

C

CAlanus Indus Philoſophus 350
Calani admiranda mors 351
Calis 208
Caliſthenis grauitas 272
Caliſthenis libertas Alexandro Regi inuiſa 272
Caliſthenes ab Alexandro vinctus 277
Caliſthenes tortus interijt. 283
Caliſthenis mors ſummam apud Græcos Alexandro excitauit inuidiam 283
Carthago à Tyrijs condita 72
Carthaginienſes Saturno, vſque ad excidium vrbis ſuæ, ingenuum puerũ immolarunt 78
Carthagini infenſus Alexander 347
Caſpium mare, quod & Hyrcanum 178
Caſpium mare dulcius cæteris 178
Caſſander venenũ Alexandro dedit 362
Caſtra cyri locus 39
Catenis ſagittandi peritia 232
Catenes ab Alexandro defecit. 270
Catenes in prælio occiſus 270
Caucaſus Aſiam perpetuo iugo diuidit 221
Ceballinus Philotæ inſidias Alexandro paratas detegit 189
Chaldæi vates Alexandrũ monent, ne Babyloniã ingrediatur. 361

Charcaſis Scytharum Regis frater 236
Chares Athenienſis 85
Chari virtus 292
Chari mors 293
Chiliarcha 134
Chœrilus peſſimorũ carminum conditor 271
Chryſolai Methimnæorum ducis mors 95
Cleander 76
Cleander Prætor regius 217
Cleãd. latus Parmenionis gladio haurit 217
Cleo ex Sicilia 271
Cleochares Alexan. ad Porũ Regẽ legatus 297
Cleophes Aſſacani Mazagarum Regis mater 289
Cleophe Mazagarum Regina Alexandro deditur 291
Clytus apud Granicũ amnem nudo capite Alexandrum dimicãtẽ clypeo ſuo texit 255
Clytus Rhoſaceris manum capiti Alexandri imminẽtem gladio amputauit 255
Clyti cum Alexandro contentio 257
Clyti pertinacia 258
Clytus ab Alexandro occiſus 259
Cobares ad Alexandrũ transfugit 224
Cœle Syria 83
Cœnus ſagittis prope occiſus 127
Cœnus morbo extinctus 317
Conſilium nouum tranandi amnis 229
Cophes Artabazi filius 250
Copidę gladij 303 78
Corui bellicę machinę
Corui in Gaza obſidione augurium 86
Corui Alexãdro duces, cum Ammonem Ioue peteret 91
Coſſæi montes 108
Craterus Alexandro in paucis charus 191
Craterus Philotæ aduerſus 191
Craterus Ozinem, & Zariaſpẽ nobiles Perſas

ſas defectionem moliẽtes oppreſſit 343
Crocodili 284
Cydaris apud perſas 38
Cypriorum Reges à Dario ad Alexandrum deficiunt 95
Cyri caſtra locus 39
Cyri ſepulchrum 348
Cyrum admiratur Alexander 235
Cyropolis 234

D

DÆdala in India regio 389
Dahari pernicitas 240
Dahæ oppreſſi 254
Dahæ Alexandro ſe dedunt 266
Damaſcenorum miſerabilis fuga & captiuitas 63
Darij armatorum numerus 34
Darij ſomnium 36
Darij agminis ordo 37
Darij acies 51
Darij fuga 56
Darij mater, coniuxq; captiua 57
Darij ad Alexandrum literæ 82
Darius omnia auxilia Babyloniam contrahit 96. & 97
Darij literæ, quibus Græci milites ſolicitantur, vt Alexandrum interficiant 101
Darij Vxoris mors 101
Darius legatos ad Alexandrum mittit 104
Darij ad Arbellã militum numerus 107. & 108
Darij ab Arbellam fuga 123
Darij fugientis præclara vox 124
Darius natura ſimplex & mitis 158
Darius ſeruorum ſuorum captiuus 162
Darius à Nabarzane, & Beſſo vinctus 162
Darius aureis compedibus vinctus 162
Darius à ſuis confoſſus 165
Darij morituri verba pag. 164

Da-

Darius quomodo Rex Perſarum factus 174
Dataphernes Spitamenis defectionis particeps Alexandro *deditur* 266
Democrates Atheniẽſis *gladio ſe trãsfigit* 179
Demophoon vates 321
Deſterioles Satrapes iuſſu Alexandri *interfectus* 334
Didymaon tẽplum 230
Dioxippus Athenienſis *pugil nobilis* 332
Dioxippus Athenienſis falſo à Macedonibus furti inſimulatus 333
Dioxippus Athenienſis *ignominiæ impatiens, ferro ſe interemit* 333
Drangarũ bellicoſa natio 187
Drypetim, iuniorem Darij filiam, vxorem ducit Hephaſtion 351
Dyardenes fluuius 284
Dymnus inſidias Alexandro *paratas Nicomacho exoleto aperit pag.* 187
Dymnus gladio ſe vulnerat 190

E

Ecbatana caput Mediæ 152
Epaminondas ſtrenuiſſimus Thebanorũ Dux, atq; Philoſophus præſtantiſſimus 12
Epimenes in Alexandrum *coniurat* 275
Epimenes Eurylocho fratri coniurationem detegit 276
Equus Solis apud Perſas 37
Erigyi & Satibarzanis duellum 226
Erigyi mors 264
Erithreo mari nõ à colore, ſed ab Erythro Rege inditũ nomen 284
Erythri Regis monumẽtum 346
Eryx à ſuis occiſus 294
Erycis caput atque arma ad Alexandrum *delata* 294
Eudemon dux Thracũ pag. 347
Eudemi interitus 36

Euergetæ, qui ante Agriaſpæ 219
Euergetæ cur ita dicti pag. 219
Eurydice Amyntę vxor, Philippi mater 11
Eurydices adulteria 11
Eurydices parricidia 12
Eurylocho fratri coniurationem detegit Epimenes 276
Eurylochus iniecta manu Epimenem fratrē in regiam trahit 276
Eurylochi ob coniurationem detectam præmia 277
Euryone Philip. ſoror 11
Euthymon Cymęus 145
Excipinus 247

F.

Falcatæ quadrigę 96
Fames & peſtilentia in exercitu Alexandri 342
Fati ineuitabilis ſors pag. 348
Fons apud Ammonis templum mirabilis 92
Fons bitumen effundēs pag. 129
Fōs in tabernaculo Alexandri ſubito conſpectus 249
Fortunæ ludibria 125
Fortuna Alexandro indulgendo nunquam fatigata 264

G.

Gades Tyriorum colonia 82
Gamaxus Rex exiguæ partis Indorū, ad Alexandrum vinctus perductus 297
Gangaridæ 311
Ganges maximum totius Indię fluminū 310
Gargaba 63
Gaza obſidetur 86
Gaza ab Alexandro capitur 88
Globaris Perſagadum Alexādro tradit 149
Gloriæ auaritia 311
Gordium Midæ ciuitas regia 32
Gordius nodus 32
Gordæi montes 100
Gortua 108
Grecorum temporalia ingenia 83

Greci captiui ad quatuor millia, quos Perſæ vario ſupplicierum modo affecerant 145
Greci vnde mentiendi traxere licentiã, in Iouis femine Liberum Patrẽ eſſe celatũ 288
Grecorũ militũ ab Alexandro defectio 330
Greci exules omnes recipere ab Alexandro iuſſi 353

H

HAges Pori Regis frater 300
Habis annis 104
Harpali facinora 351
Harpalus Alexandrũ fugiens in Atticam contendit 352
Harpalus Athenas petit 352
Harpalus Athenis excedere iuſſus 353
Harpalus à Græcis militibus trucidatus 353
Hauſtanes ab Alexandro deficit 270
Hauſtanes captus 270
Hecatompylos 172
Hectoris, Parmenionis filij, mors 94
Hellanice Alexandri nutrix, & Clili ſoror pag. 256.
Hermolaus puer nobilis in Alexandrũ coniurat 274
Hephæſtionis cum Alexandro amicitia 60
Hephæſtionis brachium haſta ictum 127
Hephæſtion Drypetim iuniorem Darij filiã, vxorem ducit 351
Hephæſtion febricitans moritur 361
Hephæſtionem Alexander vnice ac fratris loco diligebat 361
Hephæſtioni, tanquam Heroi ſacrificari iuſſit Alexander 361
Herculi Tirij vrbem dicauerant 78
Hercules Tyrius 95
Herculis ſimulachrum maximum bellãtibus Indis incitamentũ 301
Hercules ſcyphus 361
Hipſidis mors 240

Hiſpania quæ, & Iberia 347
Horitæ 341
Horitæ à Leonato ſuperati 343
Horratæ Macedonis, & Doxippi Athenienſis ſingulare certamẽ 32
Horti penſiles 132
Hydaſpis amnis 296
Hydaſpis amnis aqua delicata 135
Hydraotas fluuius 308
Hypaſis fluuius 310
Hyrcaniam ingreditur Alexander 175

I

IGnis apud Perſas æternus 111
Indiæ ſitus 283
Indiæ ſylua 307
Indiam niues obruunt, cum aliæ terræ feruore ſolis exæſtuant 284
Indus fluuius 283
Indorum ritus 285
Indorum Regis magnificentia 285
Indorum Sapientes 286
Indorum Sapientes fatum occupant, ſeque viuos cremari iubent 286
Indorum Dij 386
Indorum Reguli Alexãdro occurrunt 387
Indis bellantibus maximum incitamentum Herculis ſimulacrum 301
Indi maritimi 342
Iolla Caſſandri frater, Alexandri pincerna 380
Iſthmiorum ſolenne ludicrum 83
Iumentorum carne veſcuntur milites Alexandri 225

L

LAcedæmoniorum et Macedonum cruẽtum bellum 168
Lacedæmonij à Macedonibus fuſi 168
Lacedæmoniorum, & Macedonum cæſorum numerus 169
Lacus ſalſus 341
Lanificium apud Perſas contumelioſum 136
Legati Alexandri à Tyrijs-

riis occiſi 73
Leo magnitudinis raræ ab Alexandro vno vulnere occiſus 255
Leonidas Parmenioni intima familiaritate coniunctus 218
Leonidæ cohors 218
Liber Pater in Iouis femine celatus 288
Liberi Patris termini 246
Liberi Patris triumphũ phum imitatur Alexãder 344
Liberis ſeruitutis pretium ingratum 184
Lignum igne duratũ 34
Lunæ defectus 99
Lynceſtes Alexand. 200
Lycius dux Alexandro Perſidem intranti factus 141
Lyſimachus poſt Alexãdrum regnauit 255
Lyſimachus feram eximiæ magnitudinis ſolus occidit 255
Lyſimachus ab Alexandro Leoni obiectus 255

M

Macedonum miſeranda pœnitentia 357
Macedonibus ignoſcit Alexander 360
Macedonum militum priuilegia 360
Macedonum lex, qua cautum erat, vt propinqui eorum qui Regi inſidiati erant, cũ ipſis necarentur 205
Macedonum exercitus ſeditioſis vocibus Alexandrum increpat. pag. 320
Macedonum luctus ſuper morte Regis Alexandri 363. & 364
Macedonum contentio quis Alexandrum vulneratum ferre deberet pag. 233
Macedonum ſcitum, ne Alexander ſolus venetur 255
Macedonum à Spitamene edita cædes. pag. 240
Macedones iure inter-fectum

fectum, Clytum decernunt. 261
Macedonum mos in capitalibus rebus. 194
Macedonum exercitus mœſtitia & gemitus pag. 315
Macedonum mos alloquendi Regem. 315
Macedoniæ pricipum liberi. 133
Macedonum ſanctiſſimum coeuntium pignus 276
Macedonum, & Lacedæmoniorum cruentū bellum. 168
Macedonum deſignādi pomœria ritus. 94
Macedonum exercitus per decem dies Libero Patri operatus. 289
Macedonum exercitus confeſſus, ſe vnius Alexandri ſpiritu viuere. 326
Macedonū ſollenne munus humandi ſuos pag. 141
Macedonum in faucibus Syriæ cæſorum numerus. 60
Macedonum ad Arbellam cæſorum numerus 126
Macedonū & Lacedæmoniorum cæſorum numerus. 169
Macedones Lacedæmonios in fugam vertunt. 168
Macedonū acies 293
Macedonum militum tumultus. 172
Macedones per Perſas ad ſupplicia trahuntur 359
Macedonum mos luſtrandi exercitus, pag. 377
Macedonas pœnitet diuinos honores Alexandro negaſſe. 363
Magice non ars, ſed vaniſſimi cuiuſque ludibrium. 222
Mardorum gens 180
Mardorum gens bellicoſiſſima. 150
Mareotis palus. 90
Marginia vrbs. 249
Marſya fluuius. 31

Mazæus Darij Prætor. pag. 97
Mazæus Babyloniam Alexādro tradit 129
Medus amnis 141
Meleager. 296
Meleager inſectus Perdicce 369
Meleager in templo occiſus. 378
Melon Darij interpres pag. 163
Memaceni Alexandri legatos vino graues occidunt. 235
Memaceni obſeſſi. 249
Memaceni Alexandrū ſaxo grauiter vulnerant. 235
Memaceni capti, diruti-que. 225
Memnonis celebrata regia. 94
Memnon Aracoſiis datus Prætor. 219
Memnon morbo interijt. 343
Memphis Alexandro tradita. 90
Menedemus inſidijs, à Spitamene circumuētus. 240
Menedemi cædes 240
Menidas ſagittis propè occiſus. 127
Meros mons. 288
Meſopotamiæ æſtus 379
Metroni inſidias Alexādro paratas detegit Ceballinus. 189
Miletum captum. 84
Militaris diſciplina ab Alexandro reformata. 136
Mitylene Alexandro deditur 88
Mœris Pathaliæ Rex 337
Monimenta expeditionis Alexandri in India 320
Mullinus ſcriba Alexādri 291
Murices ferrei 114
Muſicani in ditionem redacti 334
Muſicani ab Alexandro deficiunt. 335
Muſicani rurſus in poteſtatem Alexandri redacti 336

N

Nabarzanis in Dariũ proditio 154
Nabarzanes occiſo Dario Hyrcania petit 165
Nabarzanis ad Alexandrum litera 176
Nabarzanes accepta fide Alexandro occurrit 181
Nabarzani ignoſcit Alexander 181 & 182
Naſamones 71
Naura regio 261
Nauranis parẽtibus ſtupro coire cum liberis fas eſt 261
Nicæa vrbs ab Alexandro condita 318
Nicanoris, Parmenionis filij, mors 184
Nicanoris temeritas atque audacia 298
Nicomachus exoletus Ceballino fratri inſidias Alexandro paratas detegit 189
Nicoſtratus in Alexandrum coniurat 275
Nouum tranandi amnis conſilium 229
Nyſa in India vrbs 287

O

Oceanum viſendi Alexandri peruicax cupido 337
Oceani æſtus 358
Ochus Rex 64
Ochus ſæuiſſimus Rex 365
Ochus octoginta fratres Syſigambis eodem die trucidauit 365
Olympias Neoptolemi Moloſſorum Regis filia 3
Olympiadis, & Antipatri ſimultas 360
Olympias Alexandri mater immortalitati conſecratur 330
Orſines Paſargadarum Satrapes 347
Orſines ſecreto à Bagoa ſpadone fit reus 348
Orſines iuſſu Alexãdri occiſus 349
Oxydates 171
Oxus fluuius 212
Oxycanus Indorũ Rex 333
Oxycanus Indorũ Rex cum paucis pugnans occi-

occiſus 335

Ozines Perſes defectionem moliens à Cratero oppreſſus 343

P

P*Alatyron.* 71

Parapamiſadæ agreſte hominũ genus 220

Parentibus ſtupro coire cum liberis apud Nauram fas eſt. 261

Parmenio Philippum Alexandri medicum criminatur 43

Parmenio in occidendo Attalo miniſter Alexandri 208

Parmenionis ad Philotam filium litera 195

Parmenionis occidendi negotium Polydamanti ab Alexandro datur 216

Parmenio à Cleandro iuſſu Alexandri occiſus 217

Parmenionis truncum corpus militibus ad ſepulturam ægre datum 218

Parmenionis caput ad Alexandrum delatum 218

Paropamiſſus mõs 225

Parthiene quondam ignobilis, nunc caput omnium, qui poſt Euphratem, & Tigrim amnes ſiti Rubro mari terminantur 178

Paſas Theſſalus 374

Paſitigris fluuius 137

Pathalia gens 337

Patron dux Græcorum militum 156

Perdiccas ſagittis prope occiſus 127

Perdiccæ infeſtus Meleager 362

Perdiccas trecentos Macedonas elephantis in conſpectu totius exercitus obijcit 377

Perſagadum à Cyro cõditum 149

Perſagadum Alexandro deditum 149

Perſæ ſatellites Macedonas ad ſupplicia trahunt 359

Perſæ arcana Regum mira celant fide 86

Perſæ linguam grauius quam vllum probrum caſtigant 86
Perſarum ad Arbellā cæſorum numerus 126
Perſarum cæſorum cadauera ſepeliri iubet Alexander 60
Perſarum fœminæ non aliud magis in contumeliam accipiunt, quàm lanæ manus admouere 136
Perſarum luctus ſuper morte Regis Alexandri 363
Perſarum in faucibus Syriæ cæſorum numerus 58
Perſarum regia incenſa 151
Perſarum regia cedro ædificata 151
Perſis corporis ſui cuſtodiam tradit Alexander 359
Perſis Macedonica impoſita nomina 359
Perſepolis caput regni Darij 83
Peſtilentia, & fames in exercitu Alexandri pag. 342
Petra, quam occuparat Arimazes Sogdianus pag. 249
Phalanx Alexandri 52
Phegelas Rex 310
Philippus Alexandri pater, primus omniū Regum eius gentis Macedoniæ regum ad ſummam potentiam euexit 11
Philippus totam Græciam ſubegit 11
Philippus, Amyntæ filius pag. 11
Philippus Illyrijs obſes datus 11
Philippus Thebanis obſes datus 11
Philippus ab Epaminonda inſtitutus 12
Philippus quando regnum apprehendit 12
Philippi ſomnium ſuper natiuitate Alexandri pag. 13
Philippus Acarnan medicus Alexandri 43
Philippum medicū Alexandri

xādri criminatur Parmenio 43
Philippi Lyſimachi fratris indoles rara, 263
Philippi Lyſimachi fratris mors. 264
Philota catenā iniecta pag. 193
Philota ad Alex. lit. 196
Philota ad quæſtionem tractus 204
Philota in tormentis virtus 205
Philota in tormentis depoſitio 205
Philotas in Alexandrū coniurat 275
Phradates regnum affectaſſe ſuſpectus, iuſſu Alexandri occiſus pag. 342
Phrataphernes Alexādro ſe dedit 178
Pithon Muſicanos rebellantes in poteſtatem redegit 335
Plato Athenienſis 152
Polydamas Parmenioni longe acceptiſſimus pag. 215
Polydamanti negotium occidendi Parmenionis ab Alexandro datur 216
Polypercon regionē quæ Bubacenē appellatur, in ditionem redegit pag. 270
Polypercon in cuſtodiā traditus 274
Polyſtratus 165
Polytimetus amnis 247
Porus Rex 297
Porus rex in vlteriore ripa Hydaſpis conſedit, tranſitu prohibiturus hoſtem Alexan. pag. 318
Pori Regis dotes 297
Porus Rex Taxilis Regis fratrem telo tranſfigit 304
Potnice ſcortum Harpali 352
Potonicæ celeberrimum monumentum ab Harpalo conditum 352
Prometheus in rupe ad Caucaſū vinctus 222
Ptolemæus Philippo genitus 336
Ptolemæus telo venena-

to ſaucius 336
Pugnæ noua forma pag. 319
Pyramus fluuius 40
Pythagoras Rex Cypriorum 76

R

Regnorũ Alexandri per principes Macedonas facta diuiſio 378
Regum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit 271
Rhodij vrbem ſuam, portusque Alexandro dedunt 83
Rhyndacus fluuius 176
Roxane forma inſigni virgo 269
Roxanem ſibi matrimonio iungit Alexander pag. 269
Roxanę ex Alexandro prægnans 368
Rupes in Caucaſo, in quo Prometheus vinctus 222

S

Sabracæ genus populi, nõ Regum imperio regitur 334
Sabracæ in fidem accepti 334
Sacæ pollicentur ſe mandata facturos 246
Sacas petit Alexander pag. 247
Sagittarum Indicarum magnitudo 323
Samaritæ Andromachũ in Syria Alexandri Præfectum viuum cremarunt 95
Sangarius fluuius 32
Sanguis apud Macedonas è pane manauit pag. 73
Sanguinis riui ex fornacibus apud Tyrios pag. 72
Sarcinas primum ſuas deinde totius exercitus incendi præcipit Alexander 184
Sariſſophori haſtati 126
Satibarzanes ab Alexãdro deficit 185
Satibarzanis, & Erigyi duellum 226
Satipna Darij filia 82
Satrapenæ regio 134
Saturno, vſque ad excidium

cidium vrbis ſuæ, Carthaginenſes ingenuum puerum immolarunt 78
Saturno ingenuũ puerũ immolabat Tyrij 78
Scytharum bellicoſiſſima gens 85
Scythæ rapto viuere aſſueti 85
Scythæ Albij 233
Scythis non vt cæteris barbaris rudis eſt ſenſus 242
Scythæ ſapientiam capiunt, quantamcunque gens ſẽper armata capit 242
Scytharum fuga 246
Scythæ petunt, vt Alexander Regis ſui filiã matrimonio ſibi iungat 254
Semiramis 329
Semiramis Babyloniã condidit 130
Semiramin admiratur Alexander 235
Serpentes inuſitatæ magnitudinis 307
Serpentes ſquamis fulgentibus 307
Scuthes Odryſas populares ſuos Thracas à defentionem compulit 350
Sicilienſes naturæ vitio adulatores 271
Sidonem condidit Agenor 81
Siminiax Philotæ amicus 209
Siſenes Perſes 47
Sitis in exercitu Alexandri 227
Sogdianorum defectio pag. 234
Sogdianorum defectio pag. 247
Sogdianorum captiuorum, cum ad mortem ducerentur lætitia 248
Solis equus apud Perſas 37
Solis aqua ad Ammonis templum 92
Somnium Alexandri ſuper veletudine Ptolemæi 336
Sopolis Hermolai pater pag. 278
Soſtratus cum Hermolao

-lao occidendi Alexandri conſiliũ capit 274
Spitamenes inter omnes præcipuo honore cultus à Beſſo 229
Spitamenis in Beſſum inſidiæ 229
Spitamenes ab Alexandro deficit 234
Spitamenes transfuga Macedonum præſidio deiecto Maracanda *vrbem occupat* 236
Spitamenes Menedemo inſidias tendit pag. 240
Spitamenes Macedonas cædit 240
Spitamenes Bactra profugit 247
Spitamenis in vxorem amor 264
Spitamenes vxori grauiter ſuccenſet 265
Spitamenes ab vxore in lecto occiſus 265
Spitamenis vxor mariti caput ad Alexandrum *defert* 265
Statyrã, maiorẽ Darij filiam, legitimo ſibi copulauit matrimonio Alexander 351
Stupro coire cũ liberis apud Nauram parentibus fas eſt 261
Sunium promontorium Atticæ *terræ* 353
Suſam Alexander ingreditur 135
Suſitanorũ deſerta 227
Symmachi temeritas atque audacia 298
Syracuſani Africã vrgebant 77
Syracuſani haud procul Carthaginis muris locauerant caſtra pag. 77
Syſigambis Darij mater 38
Syſigambis Alexandri *captiua* 57
Syſigambis conſtantia pag. 120
Syſigambis, Darij mater, Suſæ ab Alexandro *relicta* 136
Syſigambis luctus ſuper morte Alexãdri 365
Syſigambis mors 36
Syſimithres 261

Ta-

T

Tanais fluuius 171
Tauron Præfectus pag. 137
Taurus mons 221
Taxiles Rex 296
Tenedos Alexandro deditur 84
Tahis pellex 151
Thaidis conſilio Perſarum regia inceditur pag. 151
Thaleſtris Amazonum Regina 182
Thaleſtris Amazonum Regina fatetur, ſe veniſſe ad communicandos cum rege Alexandro liberos 182
Theatus Athenienſis pag. 146
Thebe Tyriorum colonia 82
Termodoō fluuius 182
Tharachas ad defectionem compulit Seuthes Odryſas 350
Tigris fluuius à celeritate dictus 98
Timæi virtus, et mors pag. 324
Titoni celeb. regia 94
Triumphus Alexandri ad imitationem Liberi Patris 344
Troglodita 91
Tyrij Macedonas ludibrio habent 73
Tyrum obſidet Alexander 72
Tyrij Carthaginem cōdiderunt 72
Tyrij Alexandri legatos occidunt 73
Tyrij ſanguis ex fornacibus manauit 72
Tyrij Alexandri molē incendunt 74
Tyrij Saturno ingenuū puerū immolabāt 78
Tyrij coniuges, liberoſq; deuehendos Carthaginem tradunt 77
Tyrij vrbem Herculi dicauerant 78
Tyri obſidione fatigatur Alexander 79
Tyrus ab Alexādro capitur 81
Tyrum condidit Agenor 82

Tyrij literas inuenere pag. 82
Tyriorum duo millia ab Alexandro crucibus affixi 81

V

VEnenū quo Alexāder exſtinctus eſt pag. 380
Venetorum origo 33
Vergiliarum ſydus 149
Vxij 137
Vxij Alexandro dedūtur 139
Vxor Spitamenem in lecto occidit 526
Vxoris Darij mors 101

X

Xenippa regio 261

Z

Zariaſpes Perſes deſectionē moliēs à Cratero oppreſſus 343
Zioberis amnis 176
Zopyrio Thraciæ pręoſitus procellis cum toto exercitu oprreſſus pag. 350

FINIS.

ROMAE

Apud Iacobum Ruffinellum.

M. D. XC.